

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Balzac, Honoré de.; oversat af Jürgen Jürgensen.

Titel | Title:

Eugenie Grandet

Udgivet år og sted | Publication time and place: København : John Martin, 1909

Fysiske størrelse | Physical extent:

171 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
ZOOLOGY
OF THE
CITY OF LONDON

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
ZOOLOGY
OF THE
CITY OF LONDON

Martins
Standard Udgave

Honoré de Balzac

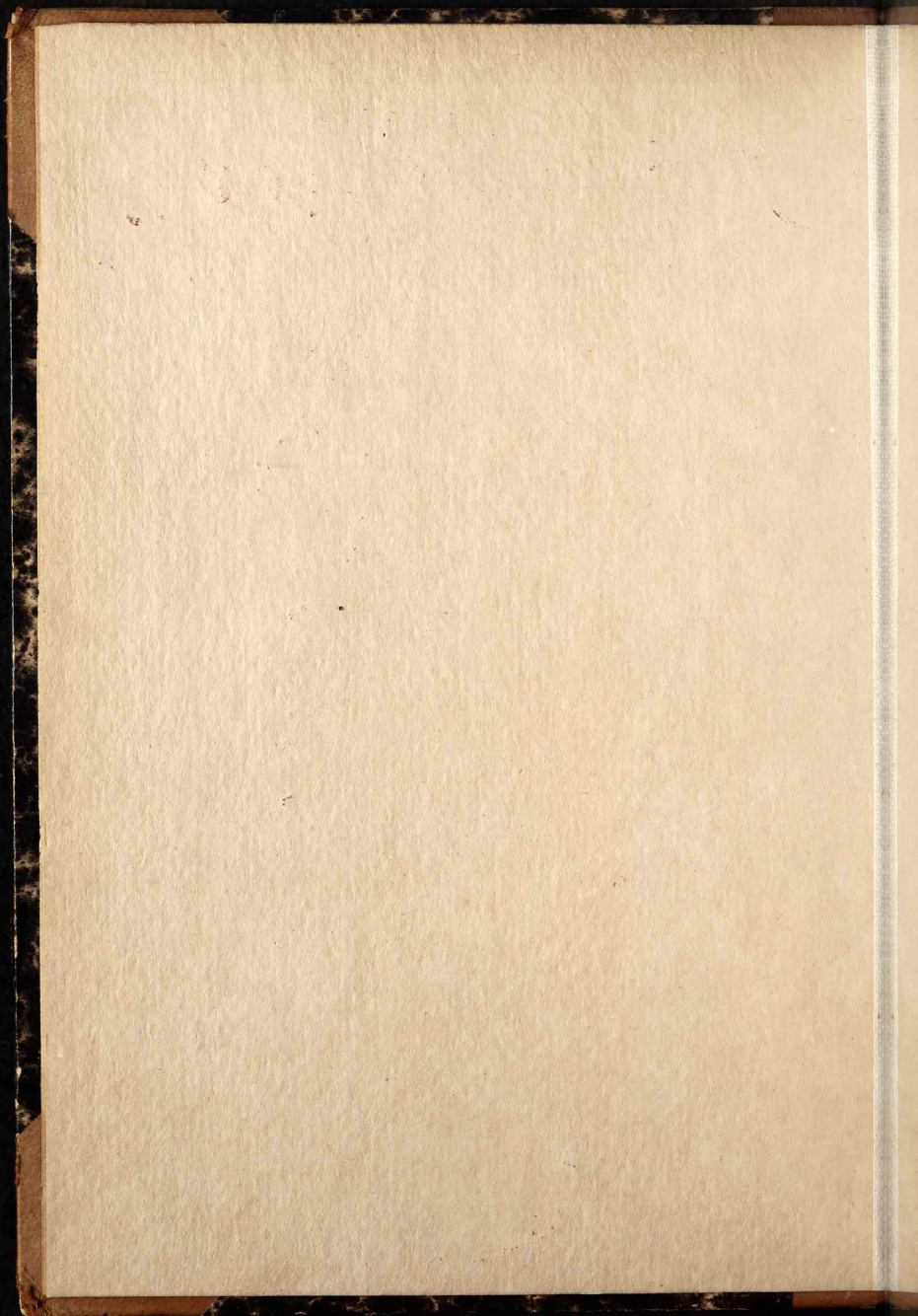

Eugénie
Grandet

JOHN MARTIN'S
FORLAG

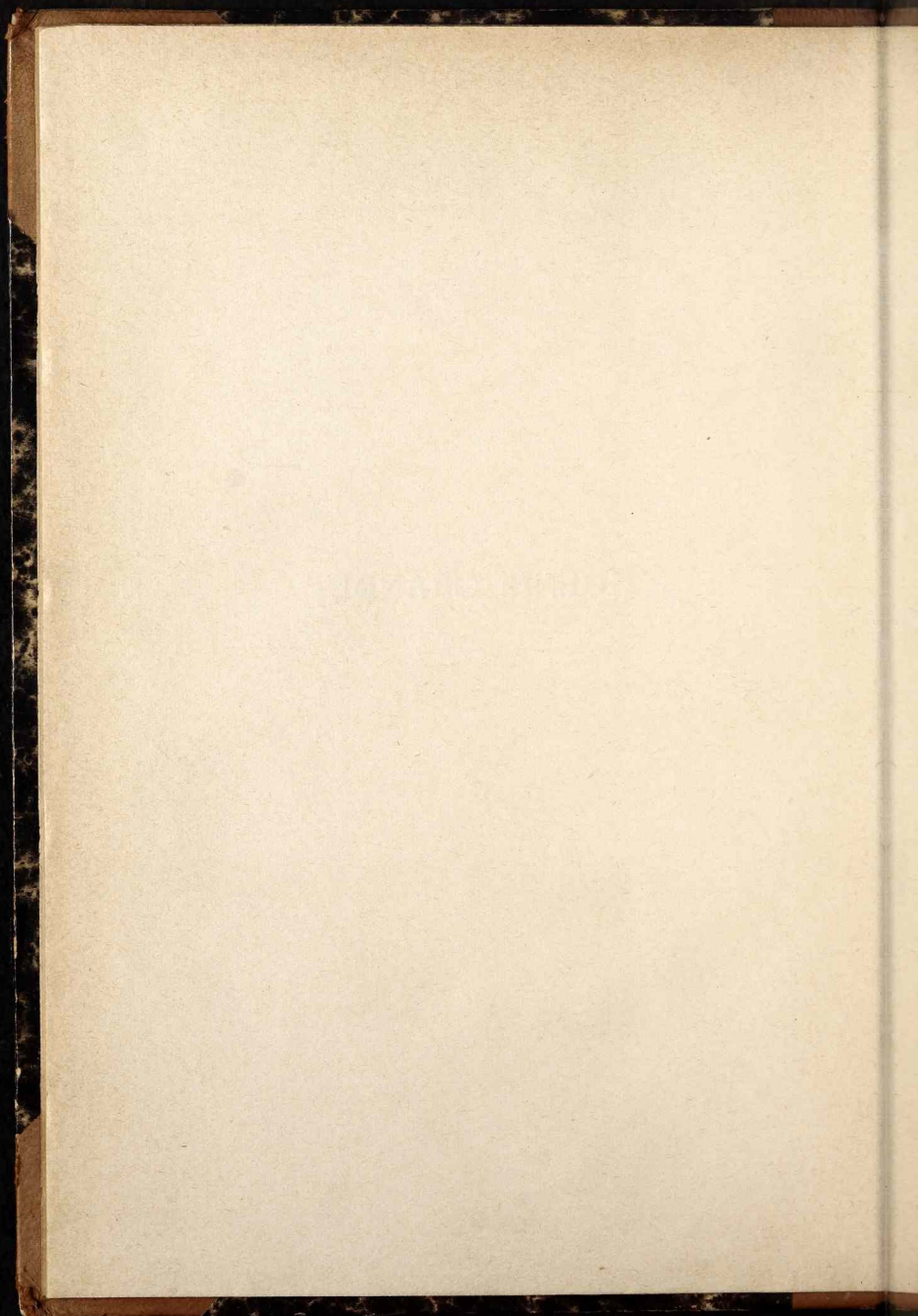

KØBENHAVN
MCMIX

EUGÉNIE GRANDET

1910. 2496.

HONORÉ DE BALZAC

EUGÉNIE GRANDET

OVERSAT AF

JÜRGEN JÜRGENSEN

JOHN MARTIN'S FORLAG

KØBENHAVN - MCMIX

J. COHENS BOSTRYKKERIEH
(GEORG A. BACH)

I visse Provinsbyer findes der Huse, hvis Udseende indgyder en lignende melankolsk Følelse som den, Synet af de mørkeste Klostre, de ødste Hedestrækninger eller de sørgeligste Ruiner foraarsager. Maaske gemmer disse Huse baade Klostrenes Tavs-
hed, Hedernes Goldhed og Ruinernes Forfald; Livet og Færdslen i dem er saa stille, at en fremmed vilde tro dem ubeboede, hvis han ikke pludselig mødtes af et mat og koldt Blik fra en ubevæg-
lig Person, hvis halvt munkeagtige Ansigt ved Lyden af ukendte Skridt læner sig ud over Vinduesbrystningen. Disse melankolske Grundtræk præger en Bolig, der ligger i Saumur ved Enden af den bakkede Gade, der gennem den høje Del af Byen fører til Slottet. Denne Gade, der nu er lidet befærdet, som er varm om Sommeren og kold om Vinteren, paa sine Steder mørk, udmærker sig ved sin knudrede, men altid rene og tørre Brolægnings Genklang, ved sin bugtede Kørebanes Snæverhed, ved sine fredelige Huse, der hører til den gamle By og rager helt op over Voldene. Der findes i den tre hundrede Aar gamle Beboelseshuse, som endnu er solide, skønt de er byggede af Træ; deres forskelligartede Udseende bidrager til det Præg af Originalitet, der begunstiger denne Del af Saumur med Antikvitetkenderes og Kunstneres Opmærksomhed. Det er umuligt at passere forbi disse Huse uden at beundre de vældige Bjælker, hvis Hoveder er udskaarne i besynderlige Figurer, og som paa Størstedelen af Husene afslutter Stueetagen med en sort Bas-relief. Her tegner Tværtømmer, dækket af Skifer, blaa Linjer hen over det skrøbelige Murværk i en Bygning, der ender i en Bindingsværkstagetage, som Aarene har bøjet, og hvis raadne Tag-spaaer har krummet sig under Regnens og Solens skiftende Virkning. Der viser sig slidte og svartede Vinduesbrystninger, hvis fine Udskæring næppe øjnes, og som synes altfor svage for den brune Lerpotte, fra hvilken en fattig Arbejderskes Nelliker eller Rosentrær knejser. Længere henne er der Porte, garnerede med

vældige Søm, og paa hvilke vore Forfædre har tegnet hjemlige Hieroglypher, hvis Betydning aldrig genfindes. Snart er det en Protestant, der dør har bekræftet sin Tro, snart et Ligamedlem, der har forbandet Henrik den fjerde. En eller anden Borgermand har indskrevet Insignierne paa hans *noblesse de cloches*, hans glemte municipale Æras Glorie. Frankrigs Historie findes dør i sin Helhed. Ved Siden af det rystende Hus med de klinede Vægge, paa hvilket Haandværkeren har foreviget sin Høvl, rejser sig en Adelsmandsbolig, paa hvis rundbuede Stenportal der endnu ses nogle Rester af hans Vaaben, sønderbrudte under de talrige Revolutioner, der siden 1789 har rystet Landet. I denne Gade er de forretningsdrivendes Stueetager hverken Boder eller Butikker. Venner af Middelalderen vil her finde vore Fædres *ouvrouère* i hele sin naive Simpelhed. Disse lave Rum, som hverken har Façade, Uhr eller Ruder, er dybe, mørke og uden ydre eller indre Udsmykning. Døren aabnes i to groft beslaaede Halvdele, af hvilke den øverste trækkes indad, og den nederste, der er forsynet med en Dørklokke, aabnes og lukkes uafbrudt. Luften og Lyset kommer ind i denne fugtige Hule enten gennem det øverste af Døren eller gennem Aabningen, som findes mellem Pillerne, Loftet og den lille, brysthøje Mur, der tjener til Støtte for nogle solide Skodder, som tages bort om Morgenens, for atter om Aftenen at sættes op og fastgøres med boltede Jernstænger. Denne Mur anvender den handlende til at udstille sine Varer paa. Der er ingen Udbytning af Folks Godtroenhed. Prøverne bestaar efter Forretningens Art i to eller tre Baljer med Salt og Torsk, i nogle Pakker Sejldug, Reb, Messing, hængt op under Loftsbjælkerne, i nogle Tøndebaand langs Muren, eller nogle Stykker Klæde paa Hylder. Træd indenfor. En net Pige, der straalere af Ungdom, i hvidt Fichu og med røde Arme, forlader sit Strikketøj og tilkalder sin Fader eller sin Moder, som kommer til, flegmatisk, velvillig, overlegen, alt efter vedkommendes Karakter, og sælger Dem efter Ønske, det være sig for to Sous, det være sig for tyve tusind Francs Varer. De ser en Træhandler, der sidder ved sin Dør og drejer Tommelfingrene om hinanden, idet han passiarer med en Nabo. Han besidder øjensynlig kun nogle daarlige Flaskebord og to eller tre Bundter Lægter, men hans Tømmerplads nede ved Havnen forsyner alle Bødkerne i Anjou; han ved paa en Stave nær, hvor mange Fade han kan præstere, hvis Høsten er god; en Solstraale beriger ham, en Regnperiode ruinerer ham: en eneste Formiddag kan Fadene være elleve Francs værd, og de kan falde til seks Livres. I denne Egn,

som i Tonraine, domineres Forretningslivet af Atmosfærens Foranderlighed. Vindyrkere, Jordbesiddere, Træhandlere, Bødkere, Gæstgivere, Flodskippere, alle ligger de paa Lur efter en Solstraale; naar de lægger sig om Aftenen, skælver de for at skulle erfare den næste Morgen, at det har frosset om Natten; de frygter Regnen, Vinden, Tørken og forlanger Vand, Varme og Skyer efter deres eget Behag. Det er en stadig Tvekamp mellem Himlen og de jordiske Interesser. Barometret formørker, udjævner og opliver skiftevis Ansigterne. Ordene: „Det Vejr kan ikke betales med Guld!“ kalkuleres fra Dør til Dør, fra den ene Ende til den anden af denne Gade, den gamle Grand' Rue de Saumur. Og hver og en svarer sin Nabo: „Det regner Louisdorer ned!“ vel vidende, hvad en Solstraale eller en belejlig Regnbyge bringer ham. I den gode Sæson kan De fra Lørdag Middag ikke faa for en Sous Varer hos disse brave Forretningsfolk. Thi enhver har sin Vinhave, sin lille Fæstegaard, hvor han tager ud, for at tilbringe to Dage paa Landet. Eftersom alt, Køb, Salg og Fortjeneste er forudset, er de handlende saaledes stillede, at de har ti Timer af tolv, som de kan anvende til muntre Selskaber, til lagttagelser, til Diskussioner, til ustandselig gensidig Udspionering. En Husmoder køber ikke en Agerhøne, uden at Naboerne spørger Ægtemanden, om den var tilpas stegt. En ung Pige stikker ikke Hovedet ud af Vinduet uden at blive set af alle de ubeskæftigede Klynger. Samvittighederne viser sig altsaa aabenlyst her paa samme Maade som disse utilgængelige, mørke og stille Huse, der ingen Hemmeligheder har. Man lever næsten bestandig i fri Luft. Hver Husstand tager Plads foran sin Dør, dér spiser man Frokost og Middag, dér skændes man. Ingen kommer forbi paa Gaden, uden at blive studeret. Naar tidligere en fremmed kom til en Provinsby, blev han jo haanet fra Dør til Dør. Derfra stammer alle de gode Historier, derfra stammer Tilnavnet *copieux*, som man har givet Angers Indbyggere, der excellerer i den Slags Provinsdrilleri. Byens gamle Herskabsboliger er beliggende i den øverste Del af denne Gade, der i sin Tid var beboet af Landets Adelsmænd. Det melankolsk udseende Hus, i hvilket denne Fortællings Begivenheder er passerede, var netop en af disse Boliger, der har bevaret deres Ærværdighed fra et Aarhundrede, i hvilket Tingene og Menneskene havde det Præg af Simpelhed, som de franske Sæder nu mister fra Dag til Dag. Efter at have fulgt Krumningerne i denne maleriske Gade, hvis mindste Detaljer vækker Erindringer, og hvis Helhedsvirkning

gaar i Retning af en Slags mekanisk Drømmeri, faar De Øje paa et temmelig dunkelt Hug, midt i hvilket Døren til Herr Grandets Ejendomsgaard gemmer sig. Det er umuligt at forstaa Betydningen af dette provinsielle Udtryk, uden at give Herr Grandets Biografi.

Grandet nød i Saumur et Ry, hvis Aarsager og Virkninger ikke fuldstændig vil blive forstaaede af Personer, som ikke i kortere eller længere Tid har levet i Provinsen. Grandet, endnu af visse Folk kaldet Far Grandet — men Antallet af disse gamle mindskedes føleligt — var i 1789 en Bødkermester i gode Omstændigheder; han kunde læse, skrive og regne. Da den franske Republik stillede de gejstlige Besiddelser i Arrondissementet Saumur til Auktion, havde Bødkeren, der den Gang var fyrretyve Aar gammel, netop ægtet Datteren af en rig Tømmerhandler. Grandet begav sig, forsynet med sin flydende Formue og sin Medgift, forsynet med to tusend Louisdorer, til Distriktet, hvor han, ved Hjælp af to hundrede dobbelte Louisdorer, som hans Svigerfader tilbød den røde Republikaner, der ledede Salget af de nationale Domæner, lovligt om ikke legitimt, for en Slik erholdt de smukkeste Vinmarker i Arrondissementet, et gammelt Abbedi og nogle Fæstegaarde. Eftersom Indbyggerne i Saumur er lidet revolutionære, passerede Far Grandet for at være en dristig Mand, en Republikaner, en Patriot, en Aand, der hengav sig til de nye Ideer, mens Bødkeren ganske simpelt hengav sig til Vinmarkerne. Han blev udnævnt til Medlem af Saumur-distriktets Administration, og hans beroligende Indflydelse gjorde sig gældende dér, politisk og kommercielt. Politisk set beskyttede han de fortrængte, og han forhindrede af al sin Magt Salget af de emigreredes Ejendomme; kommercielt set forsynede han de republikanske Arméer med et eller to tusend Fade hvid Vin og lod sig betale med fortrinlige Enge, tilhørende et Nonnekloster, man havde skaanet som en sidste Tilflugt. Under Konsulatet blev den skikkelige Grandet Maire; han administrerede klogt, høstede endnu bedre; under Kejserdømmet blev han atter Herr Grandet. Napoleon holdt ikke af Republikanerne. Han afløste Grandet, der gik for at have baaret den røde Hue, med en Godsejer, en Mand med Partikel, en af Kejserdømmets fremtidige Baronere. Grandet forlod sit municipale Hædershverv uden Fortrydelse. Han havde, i Byens Interesse, ladet anlægge Veje, der førte til hans Ejendomme. Hans Hus og hans Jorder, der var meget fordelagtigt matrikulerede, svarede moderate Skatter. Ef-

ter Klasseringen af hans forskellige Arealer blev hans Vinmarker, takket være hans fortsatte Omhu, *la tête du pays*, et teknisk Udtryk, der benytttes for at betegne de Vinmarker, der producerer den bedste Vin. Han kunde godt have forlangt Æreslegionens Kors. Denne Begivenhed fandt Sted i 1806. Grandet var da syv og halvtreds Aar, hans Kone omtrent seks og tredve. En eneste Datter, Frugten af deres ægteskabelige Kærlighed, var ti Aar gammel. Grandet, som Forsynet uden Tvivl vilde trøste for hans administrative Fald, arvede i Løbet af dette Aar, successive Fru de la Gaudinière, født de la Bertellière, Fru Grandets Moder; derefter den gamle Herr de la Bertellière, den afdødes Fader, og tilsidst Fru Gentillet, Bedstemoderen paa mødrene Side: tre Arvelodder, hvis Størrelse ingen fik at vide. Disse tre gamles Gerrighed havde været saa lidenskabelig, at de i lang Tid havde hobet Penge sammen, blot for at kunne betragte dem i Hemmelighed. Den gamle Herr de la Bertellière kaldte en Pengeanbringelse for en Ødselhed; for ham laa der større Gevinst i Synet af Guldet end i Renteindtægterne. Byen Saumur anslug derfor Summen af Sparepengene efter Indtægterne af Jordegodset. Grandet opnaaede da den nye Adelstitel, som vor Frihedsmani aldrig udsletter, han blev Arrondissementets højstbeskattede. Han drev hundrede Maal Vinmark, der i de frugtbare Aar gav ham syv à otte hundrede Fade Vin. Han besad tretten Fæstegaarde og et gammelt Abbedi, i hvilket han af Sparsommelighed havde tilmuret Vinduerne, Spidsbuerne og Kirkeruderne, hvad der beskyttede dem; og syv og tyve Maal Eng, hvorpaa der voksede tre tusend Popler, plantede i 1793. Endelig var Huset, i hvilket han boede, hans eget. Saaledes fastsatte man hans synlige Formue. Hvad hans Pengeformue angaar, var der kun to Personer, der tilmærkelssesvis kunde ane dens Størrelse. Den ene var Herr Cruchot, Notaren, hvem Anbringelsen af Grandets Penge var betroet. Den anden var Herr des Grassins, Saumurs rigeste Bankier, af hvis Indtægter Grandet hemmeligt nød sin Part efter Tid og Lejlighed. Skønt den gamle Cruchot og Grassins besad den dybe Diskretion, der i Provinsen avler Tillid og Formue, bar de offentlig overfor Grandet en saa stor Respekt til Skue, at Iagttagere godt kunde maale Omfanget af den forhenværende Maires Formue efter Graden af de pompøse Hensyn, han var Genstand for. I Saumur var der ingen, der ikke var overbevist om, at Grandet ejede et særligt Skatkammer, et Skjulested fuldt af Louisdorer, og at han om Nætterne hengav sig til de ubeskrive-

lige Nydelser, som Synet af en stor Guldmenge forarsager. De nærige hentede en Slags Vished derom i Betragtningen af Grandets Øjne, til hvilke det gule Metal syntes at have meddelt sin Farve. Hos en Mand, der har vænnet sig til af sin Formue at trække en vældig Rente, faar Blikket nødvendigtvis, som Vellystningens, Spillerens eller Kurtisanens, en vis ubeskrivelig Glans, skjulte, graadige, mystiske Bevægelser, som ikke undgaar hans medtroendes Opmærksomhed. Dette hemmelige Sprog udgør paa en Maade Lidenskabernes Frimureri. Grandet indgød altsaa den ærbødige Agtelse, som tilkom en Mand, der aldrig skyldte noget til nogen, der, som gammel Bødder og gammel Vindyrker, med en Astronomes Nøjagtighed, gættede, om man skulde fabrikere tusend Fade til sin Høst eller blot fem hundrede, der aldrig gik Glip af en eneste Spekulation, som altid havde Tønder at sælge, naar Tønden var dyrere end Varen, den skulde optage, som kunde oplagre sin Høst i Kældrene og afvente Øjeblikket til at afsætte sine Fade à to hundrede Francs; mens de smaa Jordejere solgte deres til fem Louisdorer. Hans berømte Høst fra 1811 havde, klogelig henlagt og langsomt afsat, indbragt ham mere end to hundrede og fyrretyve tusend Livres. Financielt set havde Grandet noget af Tigeren og af Boen. Han kunde lægge sig, skjule sig, iagttage sit Bytte længe og springe paa det. Derpaa aabnede han sin Pungs Gab, nedsvælgede en Ladning Dalere, og lagde sig atter roligt, som Slangen, der fordøjer, følelsesløst, koldt og methodisk. Ingen saa ham gaa forbi, uden at besjæles af en Følelse af Beundring, blandet med Respekt og Frygt. Havde Gud og Hvermand i Saumur ikke følt hans Staalklørs glatte Ubarmhjærtighed? En havde Maître Cruchot skaffet de til Købet af en Jord nødvendige Penge, men til elleve Procent; for en anden havde Grassins diskonteret Veksler, men med et frygteligt Rentefradrag. Der gik faa Dage, uden at Grandets Navn blev nævnt, enten paa Torvet eller om Aftenen under Samtalerne i Byen. For nogles Vedkommende var den gamle Vindyrkers Formue Genstand for patriotisk Stolthed. Mere end en handlende eller Gæstgiver har med en vis Tilfredshed sagt til fremmede:

— Vi har her to eller tre Millionhuse; men hvad Herr Grandet angaar, han kender ikke selv sin Formues Størrelse!

I 1816 anslog Saumurs dygtigste Regnemestre den gode Grandets Jordegodser til nærværd fire Millioner; men i Gennemsnit havde han fra 1793 til 1817 maattet tjene hundrede tusend

Francs om Aaret paa sine Ejendomme; det var antageligt, at han i Penge besad en Sum, der var næsten lig med hans Jordværdier. Derfor sagde paalidelige Folk ogsaa, naar man, efter et Parti Boston, eller en Diskussion om Vinmarkerne, kom til at tale om Grandet: „Far Grandet? . . . Far Grandet maa have fem à seks Millioner.“

— De er dygtigere end jeg, jeg har aldrig kunnet faa Totalsummen at vide, svarede Herr Cruchot eller Herr des Grassins, hvis de hørte Bemærkningen.

Hvis en eller anden Pariser talte om Rothschilderne eller om Herr Lafitte, saa spurgte Folkene fra Saumur, om de var lige saa rige som Herr Grandet. Hvis Pariseren smilende affærdigede dem med en nedladende Bekræftelse, saa de paa hinanden og rystede paa Hovedet med en tvivlende Mine. En saa stor Fornue dækkede alle denne Mands Handlinger med en gylden Kappe. Om end visse Egenheder i hans Tilværelse oprindelig havde givet Stof til Latterliggørelse og Morskab, saa var dog Morskaben og Latterliggørelsen nu opbrugt. Grandet havde i sine mindste Handlinger den afgjorte Sags Autoritet med sig. Hans Ord, hans Klæder, hans Gestus, hans Missen med Øjnene var Lov i Landet, hvor enhver, efter at have studeret ham som en Naturforsker studerer Virkningerne af Dyrenes Instinkt, havde maattet erkende hans svageste Bevægelsers dybe og stumme Visdom.

— Vinteren bliver haard, sagde man, Far Grandet har taget sine forede Handsker paa: vi maa høste. — Far Grandet tager mange Staver hjem, der bliver godt med Vin i Aar.

Grandet købte aldrig hverken Kød eller Brød. Hans Lejere bragte ham en tilstrækkelig ugentlig Forsyning af Kapuner, Kyllinger, Æg, Smør og Afgiftshvede. Han ejede en Mølle, hvis Lejer, udenfor Lejekontrakten, skulde komme og hente en vis Kvantitet Korn og bringe ham Kliden og Melet. Den lange Nannon, hans eneste Tjenestepige, bagte selv hver Lørdag Husets Brød, skønt hun ikke længere var ung. Grandet havde arrangeret sig med Gartnerne, hans Lejere, saaledes, at de forsynede ham med Grøntsager. Hvad Frugt angik, saa høstede han en saadan Mængde, at han kunde sælge en stor Del af det paa Markedet. Hans Ildebrændsel blev hugget i hans Hegn eller hentet fra de gamle, halvraadne Busketter, som han borttog fra Kanten af sine Marker, og hans Bønder agede det til Byen, fuldt udhugget, stablede det af Høflighed i hans Brændehus og modtog hans Tak-

sigelser. Hans eneste kendte Udgifter var Alterbrødet, hans Kones og Datterens Garderobe og Betalingen af Kirkestolene; Belysningen, lange Nanons Løn, Fortinning af Kogekarrene; Betaling af Skatterne, Reparationerne paa hans Bygninger og Udgifterne ved Driften. Han havde seks hundrede Maal nylig købt Skov, som han lod passe af en Nabos Betjent, til hvem han lovede en Godtgørelse. Først efter denne Erhvervelse spiste han Vildt. Denne Mands Vaner var meget jævne. Han talte lidet. I Almindelighed udtrykte han sine Tanker i smaa sententjose Sætninger, udtalte i en blid Tone. Efter Revolutionen, under hvilken Epoke han tiltrak sig Opmærksomhed, stammede den gode Grandet i en meget generende Grad, saa snart han skulde tale længe eller holde Liv i en Forhandling. Denne Stammen, hans Tales manglende Sammenhæng, den Strøm af Ord, i hvilken han druknede sin Tanke, hans tilsyneladende Mangel paa Logik, som man tilskrev en Fejl i hans Opdragelse, var fingerede og vil blive tilstrækkelig forklarede af nogle Begivenheder i denne Historie. Fire Sætninger, klare som algebraiske Formler, tjente ham iøvrigt i Almindelighed til at omfatte og løse alle Livets og Handelens Vanskeligheder: „Jeg ved ikke, jeg kan ikke, jeg vil ikke, vi faar at se.“ Han sagde aldrig hverken ja eller nej og skrev aldrig. Talte man til ham, lyttede han behersket, holdt Hagen i sin højre Haand, idet han støttede sin højre Albue paa Bagsiden af den venstre Haand; og han dannede sig om enhver Sag Meninger, som han aldrig kom fra. Han overtænkte længe de mindste Forretninger. Naar en Modpart, efter en snedig ført Samtale, i den Tro, at han havde ham, afslørede sine hemmelige Ønsker for ham, svarede Grandet:

— Jeg kan ikke træffe nogen Afgørelse, uden at have raadført mig med min Kone.

Hans Kone, som han havde kuert ned i et fuldstændigt Slaveri, var hans nemmeste Skærnbrædt i Forretningssager. Han gik aldrig ud til nogen; han vilde hverken modtage eller give Middage; han gjorde aldrig Støj og syntes at spare paa alt, endog paa Bevægelse. Hans konstante Respekt for Ejendomsretten medførte, at han aldrig ulejlignede andre. Trods hans Stemmes Blidhed og hans betænksomme Maade at være paa, var Bødkerens Sprog og Sædvaner ikke desto mindre stærkt dominerende, især naar han var hjemme, hvor han begrænsede sig mindre end andre Steder. Af Ydre var Grandet en Mand paa fem Fod, undersætsig og frskaaren; han havde Lægge paa tolv Tommer i Omfang,

knudede Knæskaller og brede Skuldre; hans Ansigt var rundt, garvet og mærket af Kopper; hans Hage var lige, hans Læber frembød ingen Bugtninger, og hans Tænder var blændende hvide; hans Øjne havde det rolige og graadige Udtryk, som Folket tilskriver Basiliskens; hans Pande, der var fuld af Tværlinjer, manglede ikke betegnende Fremspring; hans Haar var gulligt og graanende, Sølv og Guld, sagde nogle unge Mennesker, som ikke kendte det graverende i en Morsomhed, der blev sagt paa Grandets Bekostning. Hans Næse, der endte bredt, bar en blodsprængt Gevækst, som jævne Folk, ikke uden Grund, ansaa for at være fuld af Snedighed. Dette Ansigt forraadte en næsten farlig Skarpsindighed, en Retskaffenhed uden Følelse og den Egoisme, der karakteriserer en Mand, som er vant til at koncentrere sine Følelser om Nydelsen af Gerrighed og om det eneste Væsen, der virkelig betød noget for ham, hans Datter Eugenie, hans eneste Arving. Holdning, Manerer, Gang, iøvrigt alt hos ham, vidnede om den Selvtillid, som Vanen altid at have Held i sine Foretagender giver. Skønt tilsyneladende en Mand af milde og magelige Sæder, var Grandet derfor ogsaa en Jernkarakter. Han var altid klædt paa samme Maade; den, der saa ham i Dag, saa ham, som han var i 1791. Hans solide Sko snøredes med Læderbaand; han bar i alt Slags Vejr tykke Uldstrømper, et Par korte Knæbukser af tykt, gulbrunt Klæde med Sølvspænder, en Fløjlsvest med skiftevis gule og mørkebrune Striber, tæt tilknappet, en rummelig, gulbrun Frakke med store Skøder, et sort Halstørklæde og en Kvækerhat. Hans Handsker, der var lige saa solide som en Gendarms, holdt til ham i tyve Maaneder; for at bevare dem propre, lagde han dem bestandig med en metodisk Haandbevægelse paa samme Sted af sin Hatteskylge. Saumur vidste intet mere om denne Personlighed.

Kun seks Indvaanere havde Ret til at komme i hans Hus. Den anseeligste af de tre første var Cruchots Nevø. Efter sin Udnævnelse til Præsident for Underdomstolen i Saumur havde denne unge Mand til Navnet Cruchot føjet Bonfons, og han arbejdede paa at skaffe Bonfons Herredømmet over Cruchot. Han undertegnede allerede C. de Bonfons. Den Sagsøgende, der var tilstrækkelig daarlig orienteret til at kalde ham „Herr Cruchot“, opdagede straks i Retten sin Dumhed. Dommeren protegerede dem, der kaldte ham „Herr Præsident“, men han favoriserede de Smigrere, der kaldte ham „Herr de Bonfons“, med sine naadigste Smil. Præsidenten var tre og tredive Aar gammel, og han

besad Landejendommen de Bonfons (*Boni Fontis*), der gjaldt for syv tusend Livres om Aaret; han ventede at arve sin Onkel Notaren og sin Onkel Abbed Cruchot, Dignitar ved Kapitlet Saint Martin i Tours; begge gik for at være temmelig rige. Disse tre Cruchot'er, dannede, støttede af et rigeligt Antal Fætre, der var allierede med en Snes Huse i Byen, et Parti, som tidligere Medicierne i Florens; og som Medicierne, saaledes havde Cruchot'erne deres Pazzi'er. Fru des Grassins, der var Moder til en Søn paa tre og tyve Aar, kom med stor Bestandighed og spillede Kort med Fru Grandet, i det Haab at faa sin kære Adolphe gift med Eugenie. Herr des Grassins, Bankieren, støttede sin Kones Manøvrer kraftigt ved de stadige Tjenester, han i Hemmelighed gjorde den gamle Gnier, og han viste sig altid i Tide paa Slagmarken. Disse tre Grassins'er havde ligeledes deres Tilhængere, deres Fætre, deres tro allierede. Paa Cruchot'ernes Side kæmpede Abbeden, Familjens Talleyrand, ihærdig støttet af sin Broder Notaren, drabeligt mod Bankierfruen om Besiddelsen af Ter-rænet, idet han forsøgte at bevare den rige Arv for sin Nevø, Præsidenten. Denne hemmelige Kamp mellem Cruchots og Grassins, hvis Pris var Eugenie Grandets Haand, beskæftigede levende de forskellige Kredse i Saumur. Vilde Frøken Grandet ægte Præsidenten eller Adolphe des Grassins? Paa denne Gaade var der nogle, der svarede, at Grandet hverken vilde give sin Datter til den ene eller den anden af dem. Den gamle Bødker, som Ambitionen gnavede, søgte til Svigersøn en eller anden fransk Pair, hvem tre hundrede tusend Livres om Aaret skulde faa til at gaa ind paa alle Grandets forbigangne, nuværende og fremtidige Tønder, sagde de. Andre svarede, at Herr og Fru des Grassins var adelige og stenrige, at Adolphe var en særdeles net Kavaller, og at en saa respektabel Forbindelse, med mindre man havde en Nevø af Paven i Lommen, maatte tilfredsstille Folk, der var kommet af ingenting, maatte tilfredsstille en Mand, som hele Saumur havde set med Bødkerøksen i Haand, og som iøvrigt havde baaret den røde Hue. De fornuftigste lod falde Bemærkninger om, at Hr. Cruchot de Bonfons kunde gaa og komme i Huset til enhver Tid, mens hans Rival kun modtoges om Søndagen. Nogle paastod, at Fru des Grassins, der var stærkere knyttet til Huset Grandets Kvinder end Cruchot'erne, kunde indprente dem sine Ideer, som før eller senere vilde bringe hende Held. Andre svarede, at Abbed Cruchot var den mest paagaende Mand i Verden, og at Partiet, Kvinder mod Præst, var lige.

— De har lige mange Stik, sagde en saumursk Skønaand.

De gamle paa Stedet, der var bedre underrettede, paastod, at, da Grandets var altfor kloge til at lade deres Ejendom gaa ud af Familien, skulde Frøken Eugenie Grandet i Saumur giftes med Sønnen af Herr Grandet i Paris, den rige en gros Vinhandler. Til dette svarede Cruchot'erne og Grassinisterne:

— For det første har de to Brødre ikke set hinanden to Gange i de sidste tredve Aar. Desuden nærer Herr Grandet i Paris høje Planer for sin Søns Vedkommende. Han er Maire for et Arrondissement, Deputeret, Oberst i Nationalgarden og Dommer ved Handelsretten; han fornægter Grandet'erne fra Saumur, og stræber efter ved Napoleons Gunst at alliere sig med en eller anden hertugelig Familie.

Hvad siges der ikke om en Arving, man snakker om tyve Mil i Rundkreds, endog i de offentlige Køretøjer, fra Anger til Blois inklusive! I Begyndelsen af 1811 vandt Cruchot'erne en iøjnefaldende Fordel over Grassinisterne. Godset Froidfond, der udmærker sig ved sin Park, sit beundringsværdige Slot, sine Gaarde, Vandløb, Damme og Skove, og som var tre Millioner værd, blev stillet til Auktion af den unge Marquis de Froidfond, der var nødt til at realisere sine Ejendomme. Notar Cruchot, Præsident Cruchot og Abbed Chruchot opnaaede, støttede af deres Tilhængere, at forhindre Salg i smaa Lodder. Notaren sluttede en glimrende Forretning med den unge Mand, idet han overbeviste ham om, at der vilde blive utallige retslige Forfølgelser at foretage mod Køberne, før han erholdt Betalingen for Lodderne; det var bedre at sælge til Grandet, der var en solvent Mand og i Stand til at betale Jorden med kontante Penge. Det smukke Gods Froidfond blev dernæst ført hen i Nærheden af Grandets Svælg, og denne betalte det til Saumurs store Forbavselse, med Diskontofradrag efter alle Formaliteter. Denne Sag gav Genlyd i Nantes og Orléans. Grandet tog ud og saa til sit Slot med en belejlig Kærre, der netop skulde tilbage den Vej. Efter at have kastet et Herreblik ud over sin Ejendom, vendte han tilbage til Saumur, sikker paa at have placeret sine Midler til fem Procent og grebet af den glimrende Tanke at afrunde Godset Froidfond ved at sammenlutte alle sine Ejendomme med det. Derefter besluttede han sig, for atter at fylde sit næsten tomme Skatkammer, til at rasere sine Krat og sine Skove, og til at udbytte Poplerne paa Engene.

Det er nu let at fatte hele Betydningen af Udtrykket: Herr Grandets Ejendomsgaard, dette graa, kolde og tavse Hus, der

laa i den høje Del af Byen i Ly af Voldruinerne. De to Piller og Buen, der dannede Portaabningen, var ligesom Huset, byggede af Kridtsten, en hvid Kridtsten, der er ejendommelig for Loirekysten, og som er saa blød, at dens gennemsnitlige Varighed næppe er to hundrede Aar. De ujævne og talrige Huller, som Klimaets Ubestandighed paa lunefuld Vis havde bibragt den, gav Portens Indfatning og Bue samme Udseende som den franske Arkitekturs Ormrelieffer, foruden en Del Lighed med en Fængselsport. Ovenover Buen løb der en lang Basrelief af udhuggede Sten, forestillende de fire Aarstider, hvis Figurer allerede var smuldrede og ganske sorte. Denne Basrelief var kronet af en fremspringende Gesims, paa hvilken der voksede adskillige tilfældige Plantevækster, gule Murnælder, Snerler, Konvolvolus, Vejbred og et lille allerede ret højt Kirsebærtræ. Porten, der var af massivt Egetræ, brun, fortorret, revnet overalt og tilsyneladende skrøbelig, støttedes kraftigt af dens System af Bolte, der dannede symetriske Tegnninger. Et firkantet lille Gitter med tætsiddende Jernstænger, der var røde af Rust, optog Midten af Portdøren og tjente, saa at sige, som Bevæggrund for en Dørhammer, der var fastgjort til det med en Ring, og støttede mod et kæmpemæssigt Søms grimaserende Hoved. Denne Hammer, der var aflang af Form og af samme Slags som dem vore Forfædre kaldte *jaquemart*, lignede et Udraabstegn; en Antikvitetskender vilde, hvis han undersøgte den med Omhu, have genfundet Spor af den yderst pudsige Figur, som den tidligere forestillede, men som lang Brug havde udvisket. Bag det lille Gitter, der i Borgerkrigens Tid var bestemt til der igennem at genkende Venner, kunde nysgerrige, for Enden af en mørk og grønlig Hvælving opdage nogle forfaldne Trin, ad hvilke man kom op i en Have, der var malerisk indrammet af tykke, fugtige Mure, fulde af Udsvedninger og af svagelige Buskvækster. Disse Mure hørte til Voldene, oven paa hvilke der laa nogle Nabohuses Haver. I Husets Stueetage var det mest anselige Rum en Sal, hvortil Indgangen fandtes i Porthvælvingen. Faa Mennesker kender Betydningen af en Sal i Anjou, Tourennes og Berris smaa Byer. Salen er paa samme Tid Forværelse, Dagligstue, Kontor, Boudoir og Spisestue; den er Familielivets Skueplads, det fælles Hjem; der kom Kvarterets Frisør to Gange om Aaret for at klippe Grandet; der mødte Bønderne, Prästen, Underpræfekten og Møllersvenden. Dette Rum, hvis to Vinduesfag vendte ud til Gaden, havde Trægulv; graa Træpaneler med gammeldags Fyldinger beklædte det fra Gulv til Loft; Loftet

bestod af nøgne Bjælker, der ligeledes var graamalede, og hvis Mellemrum var udfyldt med udblandet Kalk, der var blevet gul. Et gammelt Messinguhr dækket med Skildpaddes Arabesker prydede Kaminkappen, der var af hvid, daarligt udhugget Sten, og fra hvilken et grønligt Spejl, hvis Sider var skraat afslebne for at vise Tykkelsen, kastede en Lysstribе langs et gotisk Vægfelt af damasceret Staal. De to Kandelabre af forgyldt Kobber, der prydede Kaminens to Hjørner, havde to Formaal. Naar man aftog Roserne, som tjente til Lyseholdere, og hvis Hovedarm kunde anbringes i det blaalige med gammelt Kobber monterede Marmorfodstykke, tjente dette Fodstykke som Lysestage ved Dag gry. Stolen, som var af gammeldags Form, var betrukne med Stoffer, forestillende La Fontaines Fabler; men man maatte vide det for at genkende Sujetterne, saa falmede var Farverne, og Figurerne var saa overlæssede med Reparationer, at de vanskeligt skælnedes. I Salens fire Hjørner var der Hjørnemøbler, en Slags Dækkeskabe, der foroven endte i tarvelige Etagerer. Et gammelt Mosaikspillebord, hvis øverste Del tjente som Skakbrædt, var anbragt i Feltet, der adskilte Vinduerne. Oven over dette Bord var der et ovalt Barometer med sort Kant, forskønnet af forgyldte Træbaand, paa hvilke Fluerne havde muntret sig saa ubundent, at Forgyldningen var blevet næsten problematisk. De to Pastelportrætter paa Væggen lige over for Kaminen antoges at forestille Fru Grandets Bedstefader, den gamle Herr de la Bertellière, som Løjtnant i den franske Garde, og afdøde Fru Gentillet, *en bergère*. De to Vinduer var draperede med Gardiner af rød Tourssilke, ophæftede ved Silkesnore med Kirkekvaster. Denne luksuriøse Dekoration, der var saa lidet i Overensstemmelse med Grandets Sædvaner, havde saa vel som Vægfeltet, Uhret, de betrukne Møbler og de Rosentræs Hjørneskabe, været indbefattet i Husets Købesum. I Vinduesfordybningen nærmest Døren stod der en Halmstol, hvis Ben var stillede paa Træklodder for at hæve Fru Grandet til en Højde, der tillod hende at se de forbipasserende. Et Sybord af affarvet Kirsebærtræ udfyldte Fordybningen, og Eugenie Grandets lille Lænestol var anbragt lige ved. I femten Aar var alle Moderens og Datterens Dage, fra April til November Maaned at regne, fredeligt henrundne, i stadigt Arbejde paa denne Plads. Den første i sidstnævnte Maaned kunde de indtage deres Vinterplads ved Kaminen. Først paa den Dag tillod Grandet, at der blev gjort Ild paa i Salen, og han lod den gaa ud den 31. Marts, uden at tage Hensyn, hverken til Foraarets første

Kølighed eller til Efteraarets. Et Varmebækken, der blev forsynet med Trægløder fra Køkkenilden, som lange Nanon med megen Behændighed forstod at levne til dem, hjalp Fru og Frøken Grandet over de køligste Morgener og Aftener i April og Oktober Maaned. Moderen og Datteren vedligeholdte Husets Linned, og de anvendte saa samvittighedsfuldt deres Dage til dette sande Daglejerarbejde, at hvis Eugenie vilde brodere en Krave til sin Moder, saa var hun nødt til at lade det gaa ud over sin Søvn og samtidig narre sin Fader for at faa Lys. Gnieren havde i lang Tid selv udleveret Lys til sin Datter og til lange Nanon, paa samme Maade som han om Morgenen udleverede Brødet og Fødevarerne, der var nødvendige for det daglige Forbrug.

Lange Nanon var maaske den eneste menneskelige Skabning, der var i Stand til at gaa ind paa Herrens Despoti. Hun blev misundt Herr og Fru Grandet af hele Byen. Lange Nanon, der hed saaledes paa Grund af sine fem Fods og otte Tommers Højde, havde hørt sammen med Grandet i fem og tredve Aar. Skønt hun kun havde tredsindstyve Livres i Løn, gik hun dog for at være en af de rigeste Tjenestepiger i Saumur. Disse tredsindstyve Livres, sammenhobede gennem fem og tredve Aar, havde for nyligt sat hende i Stand til at anbringe fire tusind Livres i Livrente hos Notar Cruchot. Dette Resultat af lange Nanons lange og ihærdige Sparsommelighed forekom gigantisk. Alle Tjenestepiger var misundelige paa hende, fordi de saa, at den stakkels tredsindstyveaarige havde Brødet til sine gamle Dage, uden at tænke paa den haarde Trældom, ved hvilken hun havde tjent det. I to og tyve Aars Alderen havde det været umuligt for den stakkels Pige at faa Plads hos nogen, saa frastødende var hendes Ansigt, og dog var denne Afsky tilvisse uretfærdig. Hendes Ansigt vilde være blevet højligt beundret paa en Grenaders Skuldre, men der skal jo være Forhold i al Ting, som man siger. Tvunget til at forlade en brandligt Gaard, paa hvilken hun havde vogtet Køerne, kom hun til Saumur, hvor hun, besjælet af et robust Mod, der ikke veg tilbage for noget, søgte Plads. Grandet tænkte da paa at gifte sig og vilde allerede sætte Bo. Han lagde Mærke til denne Pige, der var blevet vraget fra Dør til Dør. Kyndig Dommer med Hensyn til legemlige Kræfter, som Grandet i sin Egenskab af Bødker var, gættede han den Fordel, der kunde drages af et kvindeligt Væsen, der var skabt som en Herkules, som stod paa sine Ben som en tredsindstyveaarig Eg paa sine Rødder, der var svær over Hofterne, bred over Ryggen, havde Hænder som en Kusk og var i

Besiddelse af en Retskaffenhed, der var lige saa solid som hendes uberørte Dyd. Hverken Vorterne, der prydede det martialske Ansigt, hverken Nanons Murstensteint, hendes muskuløse Arme eller hendes Pjalter afskrækkede Bødkeren, som endnu befandt sig i den Alder, i hvilken Hjertet skælver. Han forsynede derpaa den stakkels Pige med Klæder, Sko og Føde, gav hende Løn og anvendte hende uden at hundse hende synderligt. Da Nanon saa sig modtaget paa denne Maade, græd hun hemmeligt af Glæde, og hun knyttede sig inderligt til Bødkeren, som iøvrigt udnyttede hende herremæssigt. Nanon gjorde alt. Hun besørgede Køkkenet, hun besørgede Vasken, hun skyllede Linnedet i la Loire og bragte det hjem paa sine Skuldre; hun rejste sig med Solen og lagde sig sent; hun lavede Mad til alle Vingaardsarbejderne i Høsten, hun vaagede over Eftersankerne; hun forsvarede som en tro Hund sin Herres Gods; endelig adlød hun uden Knurren og fuld af blind Tillid til ham, hans særeste Luner. I det berømte Aar 1811, hvis Høst kostede uhørte Anstrengelser, besluttede Grandet efter tyve Aars Tjeneste at give Nanon sit gamle Uhr, den eneste Gave, hun nogensinde modtog af ham. Skønt han overlod hende sine gamle Sko (hun kunde komme i dem), er det dog umuligt at betragte den kvartalsmæssige Gevinst ved Herr Grandets Sko som en Gave, saa slidte var de. Nødvendigheden gjorde den stakkels Pige saa gerrig, at Grandet var endt med at elske hende som man elsker en Hund, og at Nanon havde ladet sig lægge et Halsbaand, forsynet med Spidser, hvis Stik ikke længere pinte hende, om Halsen. Hvis Grandet delte Brødet med lidt for stor Knaphed, saa beklagede hun sig ikke over det; hun tog glædelig Del i de hygiejniske Fordele, der fulgte af den strænge Levemaade i Huset, hvor ingen nogensinde var syg.

Desuden hørte Nanon til Familjen. Hun lo, naar Grandet lo, bedrøvedes, blev kold og varm og arbejdede med ham. Hvor megen sød Gengældelse laa der ikke i denne Lighed! Aldrig havde Herren nogensinde bebrejdet Tjenestepigen de Abrikoser, Ferskenr, Blommer eller Nektariner, hun spiste fra Træet.

— Det var rigtigt, regaler Dig, Nanon, sagde han til hende i de Aar, da Grenene højede sig under en Frugtmængde, som Bønderne saa sig nødsaget til at give til Svinene.

For en Pige fra Landet, som i sin Ungdom kun havde høstet daarlig Behandling, for en fattig Stakkel, der var optaget af Barmhjertighed, var Far Grandets tvetydige Smil en sand Solstraale. Iøvrigt kunde Nanons enfoldige Hjerte og hendes ind-

skrænkede Hoved kun indeholde én Følelse og én Tanke. I de forløbne fem og tredve Aar saa hun bestandig sig selv, som hun ankom foran Grandets Værksted, med nøgne Fødder og i Pjalter, og hun hørte Bødkeren sige til sig: „Hvad vil De, min lille Ven?“, og hendes Taknemlighed var stadig lige stor. Undertiden, naar Grandet tænkte paa, at denne stakkels Skabning aldrig havde hørt et smigrende Ord, at hun intet vidste om de blide Følelser, som Kvinder indgyder, og at hun en Dag kunde træde frem for Gud, mere ren end selve Jomfru Maria var det, saa kunde han, idet han, grebet af Medlidenhed betragtede hende, sige:

— Stakkels Nanon!

Hans Udbrud ledsagedes altid af et ubeskriveligt Blik, som hans gamle Tjenestepige sendte ham. Dette Ord, udtalt fra Tid til anden, havde længe været en uafbrudt Venskabets Lænke, til hvilken hvert nyt Udbrud føjede et Led. Denne Medlidenhed, der tronede i Grandets Hjerter, og som blev taget ganske oprigtigt af den gamle Pige, havde noget ubestemmelig frygteligt ved sig. Denne grusomme Gniermedlidenhed, der vakte tusend Glæder i den gamle Bødkers Hjerter, var for Nanon hendes hele Lykke. Hvem vilde ikke ogsaa sige: „Stakkels Nanon!“ Gud kender sine Engle paa deres Stemmers og deres hemmelige Savns Tilbøjeligheder. I Saumur var der en hel Mængde Husholdninger, i hvilke Tjenestefolkene var bedre behandlede, men hvor Herskaberne ikke desto mindre ingen Tilfredsstillelse havde af dem.

Deraf kom den anden Sætning: „Hvad gør dog Grandets ved deres lange Nanon, siden hun er dem saa hengiven? Hun gaar i Ilden for dem!“ Hendes Køkken, hvis gittrede Vinduer vendte ud mod Gaarden, var altid propert, net og køligt, et sandt Gnierkøkken, i hvilket intet var gaaet tabt. Naar Nanon havde vasket op, lukket Middagsresterne inde og slukket sin Ild, forlod hun Køkkenet, der ved en Korridor var adskilt fra Salen, og gik ind for at spinde Hør hos sit Herskab. Familjen havde nok i et Tællelys om Aftenen. Tjenestepigen sov i et af et Gittervindue oplyst Kammer for Enden af denne Korridor. Hendes robuste Sundhed tillod hende ustraffet at bebo dette Hul, fra hvilket hun paa Grund af den dybe Stilhed, der herskede i Huset Dag og Nat, kunde høre den mindste Støj. Hun maatte som en Bulldog, der holder Vagt nøjes med at sove med et halvt Øje og hvile sig, mens hun vaagede.

Beskrivelsen af de andre Dele af Huset vil findes i Forbindelse med Begivenhederne i nærværende Fortælling; men iøvrigt

kan Skildringen af Salen, i hvilken hele Husholdningens Luksus udfoldede, paa Forhaand give en Anelse om de øvre Etagers Mangler.

Hen mod Aften midt i November Maaned i Aaret 1819 tændte Nanon op i Salen for første Gang. Efteraaret havde været meget smukt. Den Dag var en af Cruchot'erne og Grassinisterne velkendt Festdag. De seks Modstandere forberedte sig ogsaa paa at møde, forsynet med alle deres Vaaben, for at træffes i Salen og der overgaa hinanden i Venskabsbeviser. Om Morgen havde hele Saumur set Fru og Frøken Grandet, ledsagede af Nanon, begive sig til Sognekirken for at høre Messen, og alle og enhver havde husket, at det var Frøken Eugénies Fødselsdag. Notar Cruchot, Abbed Cruchot og Herr C. de Bonfons, der havde beregnet, naar Middagen kunde være forbi, skyndte sig ogsaa af Sted for at kunne være der og fejre Frøken Grandet før Grassins. Alle tre medbragte de vældige Buketter, som de havde samlet i deres smaa Drivhuse. Det Blomstervæld, som Præsidenten vilde overrække, var snildt omvundet med et hvidt Satinbaand, prydet med en Guldfrindse. Grandet havde ifølge sin Sædvane paa Mindedagene for Eugénies Fødsel og Daab, overrasket hende paa Sengen om Morgen og havde højtidelig overrakt hende sin faderlige Gave, som i tretten Aar havde bestaaet af et sjældent Guldstykke. Fru Grandet gav i Almindelighed sin Datter en Vinter- eller en Sommerkjole efter Omstændighederne. Disse to Kjoler og Guldstykkerne, som hun høstede hos sin Far Nytaarsdag og paa sin Fødselsdag, udgjorde for hende en lille Indtægt paa omtrent hundrede Daler, som Grandet holdt af at se hende samle. Var det ikke som at lægge Penge fra den ene Kasse i den anden, og saa at sige, at opflaske Gerrigheden hos sin Arving, hvem han undertiden lod gøre Regnskab for sin Skat, der tidligere var blevet forøget af la Bertellières, sigende:

— Det skal være Dit *Dusin*.

Dette *Dusin* er en gammel Skik, der endnu staar i Kraft og bevares pietetsfuldt i Egnene midt i Frankrig. Naar en ung Pige i Berry eller Anjou gifter sig, saa maa hendes Familie eller hendes Ægtefælles Familie give hende en Pung, i hvilken der alt efter Formuerne befinder sig, tolv Mønter eller tolv *Dusin* Mønter, eller tolv hundrede Mønter af Sølv eller Guld. Den fattigste Hyrdepige vilde ikke gifte sig uden sit *Dusin*, selv om det kun var sammensat af store Sous. Man taler endnu i Issoudun om et eller andet *Dusin*, der blev overrakt en rig Arving, og som

indeholdt et hundrede og fire og fyrretyve portugisiske Guldstykker. Pave Clement den 7de, Catharine af Medicis Onkel, gav hende, da han bortgiftede hende til Henrik den 2den, i Foræring et Dusin gamle Guldmedaljer af meget høj Værdi.

Under Middagen havde Faderen, helt glad over at se sin Eugenie i en ny Dragt, der gjorde hende kønnere, udraabt:

— Lad os gøre Ild paa, siden det er Eugenies Fødselsdag! Det vil varsle godt.

— Frøkenen gifter sig ganske sikkert i Aarets Løb, sagde lange Nanon, idet hun gik ud med Resterne af en Gaas, denne Bødkernes Fasan.

— Jeg ser ikke noget Parti for hende i Saumur, svarede Fru Grandet, idet hun betragtede sin Mand med en frygtsom Mine, der i Betragtning af hendes Alder, fuldkomment vel antydede det ægteskabelige Slaveri, under hvilket den stakkels Kvinde sukkede.

Grandet betragtede sin Datter og raabte muntert:

— Hun er tre og tyve Aar i Dag, Barnet; man maa snart tage sig lidt af hende.

Eugenie og hendes Moder vekslede i Tavshed et forstaaende Øjekast.

Fru Grandet var en tør og mager Kvinde, gul som en Kvæde, kejtet og langsom; en af disse Kvinder, som synes skabte for at blive tyranserede. Hun havde kraftige Knogler, en stor Næse, en bred Pande, store Øjne, og hun frembød ved første Øjekast en svag Lighed med visse flove Frugter, der hverken har Smag eller Saft. Hendes Tænder var sorte og lidet talrige, hendes Mund var furet, hendes Hage var spids og krum som en Træskosnude. Det var en fortrinlig Kvinde, en sand la Bertellière. Abbed Cruchot forstod at finde adskillige Lejligheder til at sige hende, at hun slet ikke havde været saa ilde, og hun troede det. Hendes englelige Blidhed, en Resignation som Insektets, der er pint af Børnene, en sjælden Gudfrygtighed, en uforanderlig Sjælsligevægt, hendes gode Hjerte, alt det gjorde hende almindelig beklaget og respekteret. Hendes Mand gav hende aldrig mere end seks Francs ad Gangen til hendes Smaaudgifter. Skønt tilsyneladende latterlig, havde denne Kvinde, som gennem sin Medgift og sine Arvelodder havde bragt Grandet over tre hundrede tusinde Francs, bestandig følt sig saa dybt ydmyget af Afhængigheden og Slaveriet, mod hvilke hende Sjæls Blidhed forbød hende at gøre Oprør, at hun aldrig havde bedt om en Sou eller gjort en Bemærkning om de

Akter, som Notar Cruchot præsenterede hende til Underskrift. Hendes taabelige og hemmelige Stolthed, hendes sjælelige af Grandet bestandig miskendte og saarede Adel, beherskede denne Kvindes Opførsel. Fru Grandet bar uforanderligt en Kjole af graaligt levantisk Silkestof, som hun havde vænnet sig til at bruge næsten et helt Aar; hun bar et stort Fichu af hvidt Bomuldstøj, en Hat af syet Straa, og hun beholdt næsten altid sit sorte Taftesforklæde paa. Eftersom hun kun gik lidt ud, brugte hun faa Sko. Alt i alt, hun forlangte aldrig noget for sig selv. Grandet, der undertiden blev grebet af Samvittighedsnag, naar han huskede paa den lange Tid, der var gaaet siden den Dag, han havde givet seks Francs til sin Kone, stipulerede derfor ogsaa altid Naalepenge for hende, naar han solgte sit Aars Høst. De fire eller fem Louisdorer, som Hollænderen eller Belgieren, der erhvervede Grandets Vinhøst offererede, var den paalideligste af Fru Grandets aarlige Indtægter. Men naar hun havde modtaget disse fem Louisdorer, sagde hendes Mand ofte til hende, som om deres Pung var fælles: „Har Du nogle Sous at laane mig?“, og den stakkels Kvinde, der var glad over at kunne gøre noget for en Mand, som hendes Skriftefader forestillede hende som hendes Herre og Mester, tilbageleverede ham i Vinterens Løb nogle Dalere af Naalepengene. Naar Grandet af sin Lomme fremtog det Hundredesou-Stykke, der maanedlig var budgetteret til Smaa-udgifter, til Traad, Synaale og til hans Datters Toilette, saa undlod han aldrig, efter at have knappet sin Vestelomme, at sige til sin Kone:

— Og Du, lille Mor, vil Du have noget?

— Min Ven, svarede Fru Grandet, besjælet af en Følelse af moderlig Værdighed, vi faar at se.

Spildt Højmodighed! Grandet troede sig meget ædelmodig overfor sin Kone. Er Filosofer, der møder Mennesker som Nanon, Fru Grandet og Eugenie, ikke berettiget til at slutte, at Forsynets Grundkarakter er Ironi? Efter denne Middag, ved hvilken der for første Gang blev Tale om Eugenes Giftermaal, gik Nanon op i Herr Grandets Værelse for at hente en Flaske Solbærlikør og var lige ved at falde, da hun kom ned.

— Dit store Fæ, sagde hendes Herre til hende, gaar Du ogsaa og falder som en anden En?

— Det er det Trin paa Deres Trappe, der ikke holder, Herr Grandet.

— Hun har Ret, sagde Fru Grandet. Du skulde have ladet

det gøre i Stand for længe siden. I Gaar var Eugenie lige ved at forstuve Foden paa det.

— Dér, sagde Grandet til Nanon, da han saa hende helt bleg, tag et lille Glas Solbærlikør, for at komme oven paa igen, siden det er Eugenies Fødselsdag og Du har været lige ved at falde.

— Jeg har min Tro ærlig fortjent det, sagde Nanon. I mit Sted vilde mange andre have knust Flasken; men jeg vilde hellere have knust Albuen, for at holde den i Vejret.

— Stakkels Nanon! sagde Grandet, idet han skænkede Solbærlikøren op til hende.

— Stødte Du Dig? sagde Eugenie og betragtede hende interesseret.

— Nej, for jeg holdt mig oppe ved at smide mig bagover.

— Godt, siden det er Eugenies Fødselsdag, sagde Grandet, saa skal jeg gøre Jeres Trappetrin i Stand for Jer. I andre kan ikke lære at sætte Foden i Hjørnet, hvor det endnu er sikkert.

Grandet tog Lyset, tilbagelod sin Kone, sin Datter og sin Pige uden andet Lys end Ildstedet, der flammede livligt, og gik ud i Bagerset for at hente Brædder, Søm og Værktøj.

— Skal jeg hjælpe Dem? raabte Nanon, da hun hørte ham banke paa Trappen.

— Nej! Nej! Dette her er min Bestilling, svarede den forhenværende Bødker.

I det Øjeblik Grandet selv stod og reparerede sin ormædte Trappe, mens han fløjtede i vilden Sky til Minde om sine unge Aar, bankede de tre Cruchot'er paa Porten.

— Er det Dem, Herr Cruchot? spurgte Nanon, idet hun kiggede gennem det lille Gitter.

— Ja, svarede Præsidenten.

Nanon aabnede Porten, og Lyset fra Ildstedet, der reflekteredes ud under Hvælvingen, tillod de tre Cruchot'er at opdage Indgangen til Salen.

— Aa, De er Gildefolk, sagde Nanon, da hun lugtede Blomsterne.

— Undskyld, mine Herrer, raabte Grandet, da han genkendte sine Venners Stemmer, jeg skal straks være der! Jeg er ikke stor paa det, jeg smækker selv et Trin paa min Trappe.

— Ingen Aarsag, Herr Grandet! *Charbonnier est maire chez lui*, sagde Præsidenten sententjød, idet han lo ganske alene over sin Hentydning, som ingen forstod.

Fru og Frøken Grandet rejste sig. Præsidenten sagde saa til Eugenie, idet han benyttede sig af Mørket:

— Tillader De mig, Frøken, i Dag, da De kom til Verden, at ønske Dem en lang Række lykkelige Aar, og at det Helbred, De besidder, maa vare ved!

Han bød hende en Buket Blomster, der var sjældne i Saumur; idet han tog Arvingen om Albuerne, kyssede han hende derefter paa begge Sider af Halsen med en Velvilje, der gjorde Eugenie skamfuld. Præsidenten, der lignede et stort rustent Søm, troede, at han gjorde Kur paa den Maade.

— Gener Dem ikke, sagde Grandet, der traadte ind. Som De tager paa Veje, naar det er Festdag, Herr Præsident.

— Sammen med Frøkenen, svarede Abbed Cruchot, bevæbnet med sin Buket, vilde alle Dage være Festdage for min Nevø.

Abbeden kyssede Eugénies Haand. Hvad Notar Cruchot angaar, saa kyssede han den unge Pige ganske ligefremt paa begge Kinder og sagde:

— Som hun vokser for os. Hva'! Tolv Maaneder om Aaret.

Idet han stillede Lyset tilbage foran Uhret, sagde Grandet, der aldrig opgav en Spøg og gentog den til Overmættelse, naar den syntes ham pudsig:

— Lad os tænde Lysene, siden det er Eugénies Fødselsdag!

Han aftog omhyggeligt Kandelabrenes Grene, satte en Lyseholder i hvert Fodstykke, modtog af Nanons Haand et nyt Tællelys, indrullet i et Stykke Papir, anbragte det i Hullet, fæstnede det, tændte det, gik hen og satte sig ved Siden af sin Kone, for skiftevis at betragte sine Venner, sin Datter og de to Tællelys. Abbed Cruchot, en lille fed og buttet Mand med rød, flad Paryk og et Ansigt som en gammel spillelegal Kvinde, sagde, idet han fremstrakte sine Fødder, der var stukne i et Par gode stærke Sko med Sølvspænder:

— Grassins er ikke kommet endnu?

— Ikke endnu, sagde Grandet.

— Men skal de komme? spurgte den gamle Notar, som lod sit Ansigt, der var hullet som en Skummeske, fortrække sig i en Grimace.

— Jeg tror det, svarede Fru Grandet.

— Er Deres Vinhøst endt? spurgte Præsident de Bonfons Grandet.

— Overalt! svarede den gamle Vindyrker, som rejste sig og

spadserede frem og tilbage i Salen, idet han skød Brystet frem med en Bevægelse, der var fuld af Stolthed ligesom hans Ord: Overalt!

Gennem Døren, der førte til Køkkenet, saa han lange Nanon, som sad ved Ildstedet med et Lys og forberedte sig paa at spinde dér, for ikke at paatrænge sig Festen.

— Nanon, sagde han, idet han gik frem i Korridoren, vil Du værsgod slukke Din Ild og Dit Lys og komme ind til os. Salen er min Sandten stor nok til os alle sammen.

— Men De skal jo have fint Selskab, Herr Grandet.

— Er Du ikke god nok til Dem? De er af Adams Ribben ligesom Du.

Grandet gik tilbage mod Præsidenten og sagde til ham:

— Har De solgt Deres Høst?

— Nej, min Tro; jeg beholder den. Hvis Vinen er god nu, saa bliver den bedre om to Aar. Jordejerne har, som De jo ved, svoret hinanden at holde de aftalte Priser, og i Aar skal Belgierne ikke komme over os. Hvis de gaar deres Vej, saa kommer de nok igen.

— Ja, men vi maa holde Stand, sagde Grandet i en Tone, der fik Præsidenten til at gyse.

— Skulde han have sluttet Forretning? tænkte Cruchot

I dette Øjeblik annoncerede et Hammerslag Familien des Grassins; deres Ankomst afbrød en Samtale, der var paabegyndt mellem Fru Grandet og Abbeden.

Fru des Grassins var en af disse smaa, livlige, buttede, hvide og røde Kvinder, der takket være Provinsernes klosteragtige Leve-maaede og et dydigt Livs Sædvaner, har holdt sig unge endnu i Fyrretyveaarsalderen. De er som disse Eftersæsonens sidste Roser, der glæder Øjet, men hvis Kronblade har noget ubestemt koldt over sig, og hvis Duft er svækket. Hun klædte sig ganske net, hun forskrev sine Moder fra Paris, angav Tonen i Saumur og gav Soireer. Hendes Mand, en forhenværende Intendant i den kejserlige Garde, dødelig saaret ved Austerlitz og nu pensioneret, bevarede, trods sin Højagtelse for Grandet, de militæres tilsyneladende Frejdighed.

— Goddag, Grandet, sagde han til Vindyrkeren, idet han rakte ham Haanden og affekterede en Slags Overlegenhed, under hvilken han altid knuste Cruchot'erne. Frøken, sagde han, efter at have hilst paa Fru Grandet, til Eugénie, De er bestandig smuk og klog, jeg ved virkelig ikke, hvad mere man kan ønske Dem.

Derefter præsenterede han en Kasse, der blev baaret af hans Tjener, og som indeholdt en Cap-Lyngblomst, en Plante, nylig indført i Evropa og temmelig sjælden.

Fru des Grassins kyssede Eugenie meget kærligt, trykkede hendes Haand og sagde til hende:

— Adolphe har paataget sig at overrække Dem min lille Erindring.

En høj, blond, ung Mand, der var bleg og spinkel, som havde en ret pæn Optræden, og som øjensynlig var lidt genert, men som i Paris, hvor han havde opholdt sig for at studere Jura, havde forbrugt otte a ti tusinde Francs foruden sit Ophold, nærmede sig til Eugenie, kyssede hende paa begge Kinder og rakte hende en Syæske, i hvilken alle Redskaberne var af forgyldt Sølv, noget tarveligt Kram, trods Skjoldet, hvis ret godt graverede gotiske E. G. kunde lade forudsætte et meget omhyggeligt Arbejde. Idet hun aabnede den, følte Eugenie en af disse uventede og fuldstændige Glædesfornemmelser, der faar unge Piger til at fare sammen og skælve. Hun drejede Ansigtet over mod sin Fader som for at faa at vide, om det tillodes hende at modtage den, og Herr Grandet udtalte et: „Tag Du blot imod den, min Datter!“, hvis Tonefald vilde have gjort en Skuespiller berømt. De tre Cruchot'er blev lamslaaede, da de saa det glædesstraalende Blik Adolphe des Grassins modtog fra Arvingen, hvem saadanne Rigdomme forekom uhørte.

Herr des Grassins tilbød Grandet en Pris Tobak, tog selv en, afrystede Smulerne, der var faldet ned paa Æreslegionens Baand, som sad i Knaphullet paa hans blaa Kjole, og betragtede derefter Cruchot'erne med en Mine, der syntes at sige: „Parer mig det Stød!“ Fru des Grassins kastede Blikket paa de blaa Vaser, i hvilke Cruchot'ernes Buketter stod, søgende deres Gaver med en drillende Kvindes hele affekterede Oprigtighed. Midt i denne vanskelige Situation lod Abbed Cruchot Selskabet sætte sig i Rundkreds omkring Ilden, mens han selv gav sig til at spadserere med Grandet i Salens Baggrund. Da de to gamle befandt sig i den fra Grassins mest fjærne Vinduesfordybning, sagde Præsten ind i Øret paa Gnieren:

— De Folk kaster Pengene ud af Vinduet.

— Hvad kan det gøre mig, naar de bare kommer i min Kælder, svarede den gamle Vindyrker.

— Hvis De vilde forære Guldsakse til Deres Datter, saa havde De nok selv Raad til det, sagde Abbeden.

— Jeg giver hende, hvad der er bedre end Sakse, svarede Grandet.

— Min Nevø er et Kvæg, tænkte Abbeden, idet han betragtede Præsidenten, hvis forpjuskede Haar forøgede hans brune Ansigts manglende Tiltrækning. Kunde han ikke have fundet paa en lille Ubetydelighed, der havde gjort Lykke.

— Skal De nu ikke have Deres Parti, Fru Grandet, sagde Fru des Grassins.

— Vi er jo allesammen samlede, vi kan faa to Borde

— Siden det er Eugenie's Fødselsdag, saa spil I Lotteri, sagde Far Grandet, saa kan Børnene være med.

Den forhenværende Bødker, som aldrig spillede noget Spil, pegede paa sin Datter og Adolphe.

— Tag fat, Nanon, lav Bordene i Stand.

— Vi hjælper Dem, Frøken Nanon, sagde Fru des Grassins muntert og helt glad over den Glæde, hun havde foraarsaget Eugenie.

— Jeg har aldrig i mit Liv været saa glad, sagde Arvingen til hende. Jeg har ingen Steder set noget saa smukt.

— Det er Adolphe, som har bragt den med fra Paris, og som har valgt den, hviskede Fru des Grassins hende i Øret.

— Bliv Du bare ved, Din bandsatte Intrigemagerske! sagde Præsidenten til sig selv; hvis Du nogensinde kommer i Proces, Du og Din Mand, saa faar Jeres Sag vist ondt ved at lykkes.

Notaren betragtede, siddende i sin Krog, Abbeden med en rolig Mine, og sagde til sig selv:

— Grassins kan gøre, hvad de vil; min, min Brors og min Nevøs Formue beløber sig ialt til elleve hundrede tusend Francs. Grassins har i det højeste halvt saa meget, og de har en Datter; de kan fordre saa meget, de vil! Arving og Gaver, det hele vil en Dag tilfalde os.

Klokken halvni om Aftenen var der to Borde opstillede. Det var lykkedes den kønne Fru des Grassins at anbringe sin Søn ved Siden af Eugenie. De i denne trods sin tilsyneladende Trivialitet dog saa interessante Scene agerende Personer, der var forsynede med spraglede og nummererede Kort og blaa Glas-pitoner, syntes at lytte til Morsomhederne fra den gamle Notar, der ikke trak et Nummer uden at gøre en Bemærkning; men alle tænkte de paa Grandets Millioner. Den gamle Bødker betragtede stolt Fru des Grassins' røde Fjer og hendes pragtfulde

Toilette, Bankierens martialske Hoved og Adolphes, Præsidenten, Abbeden og Notaren, og han sagde indvendigt til sig selv:

— De er der efter mine Dalere. De kommer her og keder sig for min Datters Skyld. Oho! Min Datter bliver hverken den enes eller den andens, og alle de Folk dér tjener mig kun som Harpuner til at fiske med!

Denne Familjelykke i den gamle, graa Sal, der var daarligt oplyst af to Lys; disse Lattersalver, som ledsagedes af Støjen fra lange Nanons Rok, og som kun var oprigtige paa Eugenies og hendes Moders Læber; denne Smaalighed, forenet med saa store Interesser; denne unge Pige, der, i Lighed med visse Fugle, som bliver et Bytte for den høje Pris, man sætter paa dem, dem selv uafvidende, befandt sig jaget og trængt af Venskabsbeviser, som hun lod sig skuffe af, alt bidrog til at gøre denne Scene sørgelig komisk. Er det iøvrigt ikke en Scene, der tilhører alle Tider og alle Steder, blot ført tilbage til sin simpleste Form? Et Ansigt beherskede dette Drama og belyste det, Grandets, Manden, der udnyttede de to Familjers falske Hengivenhed og drog enorm Fortjeneste af den. Var dette ikke den eneste Gud, man nærer Tro til i Nutiden, Pengene i hele deres Vælde, udtrykt i et eneste Ansigt? Livets blidere Følelser optog her kun en Andenplads; tre rene Hjærter besjæledes af dem, Nanons, Eugenies og hendes Moders. Hvor megen Uvidenhed var der ikke ogsaa i deres Naivitet! Eugenie og hendes Moder vidste intet om Grandets Formue, de vurderede udelukkende Livets Foreteelser i Lyset fra deres blege Tanker, de hverken priste eller foragtede Pengene, vænnede som de var til at undvære dem. Deres Følelser, der var saarede, dem selv uafvidende, men dog livskraftige, deres skjulte Tilværelse, gjorde dem til mærkelige Undtagelser i denne Kreds af Mennesker, hvis Liv var fuldstændig materielt. Et Menneskes Livsbetingelser er frygtelige! der er ikke en af dets Glæder, som ikke stammer fra Uvidenhed om et eller andet. I det Øjeblik, Fru Grandet vandt et Lod paa sejsten Sous, det betydeligste, som nogensinde var risikeret i denne Sal, og mens lange Nanon lo af Glæde, da hun saa Fruen putte denne overdaadige Sum i Lommen, klang der et Hammerslag mod Husets Port, og det gjorde et saadant Spektakkel, at Kvinderne hoppede i deres Stole.

— Det er ikke en Mand fra Saumur, der banker saadan, sagde Notaren.

— Er der Mening i at dunke saadan! sagde Nanon. Vil de slaa Porten ind?

— Hvem Fanden er det? raabte Grandet.

Nanon tog et af Lysene og gik, ledsaget af Grandet, ud for at lukke op.

— Grandet! Grandet! raabte hans Kone, der tilskyndet af en ubestemt Følelse af Angst, styrtede hen mod Salens Dør.

Alle Spillerne betragtede hinanden.

— Om vi gik ud? sagde Herr des Grassins. Det Hammer-slag forekommer mig ondartet.

Herr des Grassins fik næppe Tid til at se Ansigtet af en ung Mand, der var ledsaget af Deligencekarlen, som bar paa to enorme Kufferter og slæbte Vadsække efter sig. Grandet vendte sig brat mod sin Kone og sagde:

— Bliv ved Dit Lotterispil, og lad mig arrangere mig med den Herre.

Hvorpaa han hastigt lukkede Døren til Salen, hvor de rystede Spillere atter indtog deres Pladser, dog uden at fortsætte Spillet.

— Er det nogen fra Saumur, Grassins? spurgte hans Kone.

— Nej, det er en rejsende.

— Han kan kun komme fra Paris.

— Ganske rigtig, sagde Notaren, idet han fremtog sit gamle Uhr, der var to Fingre tykt, og som lignede et hollandsk Fad, Klokken er ni. Grand Bureau's Deligence er aldrig forsinket, min Sandten.

— Er den Herre ung? spurgte Abbed Cruchot.

— Ja, svarede Herr des Grassins. Han medfører Bagage, der mindst maa veje tre hundrede Kilo.

— Nanon kommer ikke igen, sagde Eugenie.

— Det kan kun være en af Deres Slægtninge, sagde Præsidenten.

— Gør Deres Indskud, udbrød Fru Grandet blidt. Jeg hørte paa hans Stemme, at Grandet var gnaven; maaske vil han ikke holde af at opdage, at vi taler om hans Sager.

— Frøken, sagde Adolphe til sin Naboerske, det maa uden Tvivl være Deres Fætter, en rigtig pæn, ung Mand, som jeg har set paa Herr de Nucingens Bal.

Adolphe fortsatte ikke; hans Moder traadte ham paa Foden, hvorpaa hun, efter med høj Stemme at have afkrævet ham to Sous til Indsatsen, hviskede ham i Øret:

— Vil Du tie stille, Din store Klodrian!

Paa dette Tidspunkt traadte Grandet ind uden lange Nanon,

hvis Skridt tilligemed Karlens genlød paa Trapperne; han var fulgt af den rejsende, der i nogle Øjeblikke havde vakt saa megen Nysgerrighed, og som saa levende optog de tilstedeværendes Indbildningskraft, at hans Ankomst til dette Hus og hans Plumpen ned i dette Selskab kan sammenlignes med en Snegls Tilsynekomst i en Bikube, eller en Paafugls i en eller anden dunkel Landsby-Hønsegaard.

— Sæt Dem ved Ilden, sagde Grandet til ham.

Før han satte sig, hilste den unge fremmede meget galant paa Forsamlingen. Mændene rejste sig for at svare med et høfligt Buk, og Kvinderne foretog en ceremoniel Bøjning.

— De fryser uden Tvivl, min Herre? sagde Fru Grandet; De kommer maaske fra . . . ?

— Det ligner Kvinderne! sagde den gamle Vindyrker, idet han afbrød Læsningen af et Brev, som han holdt i Haanden; lad dog Manden hvile sig.

— Men Far, den Herre trænger maaske til et eller andet, sagde Eugenie.

— Han har en Tunge, svarede Vindyrkeren strængt.

Alene den ubekendte blev forbavset over denne Scene. De andre Personer var vænnede til den gode Mands despotiske Façon. Den ukendte rejste sig ikke desto mindre, da disse to Spørgsmaal og disse to Svar var vekslede, vendte Ryggen til Ilden, løftede en af sine Fødder for at varme sine Støvlesaaler, og sagde til Eugenie:

— Jeg takker Dem, Kusine, jeg har spist til Middag i Tours. Og jeg behøver intet, tilføjede han, idet han betragtede Grandet, jeg er ikke en Gang træt.

— Den Herre kommer fra Hovedstaden? spurgte Fru des Grassins.

Herr Charles, saaledes hed den parisiske Grandets Søn, tog, da han hørte sig udspurgt, en lille Monokle, der hang i en Kæde om hans Hals, anbragte den i sit højre Øje for at undersøge dels det, der var paa Bordet, dels Personerne, der sad omkring det, lorgnetterede Fru des Grassins ret uforskammet og svarede hende, efter at have set alt:

— Ja, Frue. — De spiller Lotteri, Tante, tilføjede han; jeg beder Dem, bliv ved med Deres Spil, det er altfor morsomt til at afbrydes

— Jeg var vis paa, at det var Fætteren, tænkte Fru des Grassins, mens hun sendte ham smaa Øjekast.

— 47, raabte den gamle Abbed. Mærk dog, Fru des Grassins, er det ikke Deres Nummer?

Herr des Grassins lagde en Jeton paa Kortet for hans Kone, der grebet af triste Anelser, skiftevis betragtede Fættøren fra Paris og Eugenie, uden at tænke paa Lotteriet. Den unge Arving kastede fra Tid til anden flygtige Blikke paa sin Fætter, og Bankierens Kone kunde med Lethed i dem opdage et *crescendo* af Forbavselse og Nysgerrighed.

Herr Charles Grandet, en køn, ung Mand paa to og tyve Aar, dannede i dette Øjeblik en besynderlig Kontrast til de gode Provinsboere, der allerede var antageligt oprørte af hans aristokratiske Manerer, som alle studerede for at gøre sig lystige over ham. Dette forlanger en Forklaring. I to og tyve Aars Alderen er unge Mennesker endnu nær nok ved Barndommen, til at lade sig forlede til Barnagtigheder. Derfor vilde der maaske ogsaa imellem hundrede af dem træffes godt ni og halvfems, der havde opført sig, som Charles Grandet opførte sig. Nogle Dage før denne Aften havde hans Fader bedt ham for nogle Maaneder at tage til hans Broder i Saumur. Maaske tænkte Herr Grandet i Paris paa Eugenie. Charles, der skulde debutere i Provinsen for første Gang, fik den Tanke, at han vilde vise sig dér med en ung Modeherres Overlegenhed, bringe Arrondissementet til Fortvivelse ved sin Luksus, vække Opsigt og indføre det parisiske Livs Opfindelser derude. Alt i alt, for at forklare det hele i et Ord, han vilde i Saumur tilbringe mere Tid end i Paris med at børste Negle, han vilde dér anvende den yderlige Udsøgtthed i Paaklædning, som en ung Mand undertiden opgiver for en Negligence, der ikke mangler Ynde. Charles medtog altsaa Paris' smukkeste Jagtkostume, den smukkeste Bøsse, den smukkeste Hirschfænger og den smukkeste Skede. Han medtog en Samling af de mest opfindsomme Veste: der var graa, hvide, sorte, billefarvede, guldsquinnende, pailletterede, mangefarvede, dobbelte, à *châle* eller med opstaaende Krave, med nedfaldende Krave, med Knapper helt op i Halsen og guldknappede. Han medtog alle Slags Kraver og Halsbind i Yndest paa denne Tid. Han medtog to Dragter og det fineste Linned fra Buisson. Han medtog sit smukke Guldtoiletetui, en Gave fra hans Moder. Han medtog alle sine Dandybagateller, uden at glemme en henrivende lille Skrivenecessære, modtaget af den elskeligste af alle Kvinder, for ham i hvert Fald, af en fornem Dame, som han kaldte Annette, og som var paa en kedelig Rejse i Skotland med sin Ægte-

fælle, Bytte som hun var for en Del Mistanke, for hvis Skyld hun for nogen Tid maatte ofre sin Lykke; desuden meget smukt Papir, for at kunne skrive hende et Brev hver fjortende Dag. Det var alt i alt en Ladning parisiske Ubetydeligheder, saa fuldstændig som det var muligt at gøre her, og i hvilken der fandtes alle de Brugsredskaber, som en ung, ledig Mand betjener sig af, for at kunne bearbejde Livets Mark, lige fra Ridepisen, som tjener til at begynde en Duel, til de smukke, ciselerede Pistoler, der tjener til at afslutte den. Da hans Fader havde paabudt ham at rejse alene og beskedent, var han kommet i Deligencekupéen, der var forbeholdt ham alene, selv ret tilfreds med ikke at skulle ødelægge en kostelig Rejsevojn, han havde bestilt for deri at rejse Annette i Møde — den fornemme Dame, som . . . etc., og som han skulde træffe sammen med i Juni Maaned ved Kuren i Baden. Charles regnede paa at træffe hundrede Mennesker hos sin Onkel, deltage i Parforcejagt i Onklens Skove, med et Ord leve Herregaardslivet hos ham; han kunde ikke finde ham i Byen, hvor han kun havde forhørt sig om ham, for at faa Vejen til Froidfond at vide; men, da han hørte, at han var i Byen, troede han at skulle finde ham i en stor Herskabsbygning. For at kunne debutere paa en passende Maade hos sin Onkel, det være sig i Saumur, det være sig paa Froidfond, havde han iført sig et Rejse-toilette, der var højst udsøgt, simpelt, guddommeligt, for at anvende det Ord, der paa den Tid omfattede en Tings eller en Mands specielle Fuldkommenheder. I Tours havde en Frisør arrangeret hans smukke, kastaniefarvede Haar; dér havde han skiftet Linned og anlagt et Halsbind af sort Atlask i Forbindelse med en rund Krave, for paa denne Maade at give sit hvide og smilende Ansigt en tiltalende Ramme. En halvt knappet Rejsefrakke strammede sig om hans Midje og aabnede Udsigt til en Cachemirsvest à *châle*, under hvilken der var endnu en hvid Vest. Hans Uhr, der flot var overladt til Tilfældet i en Lomme, stod ved en kort Guldkæde i Forbindelse med et af Knaphullerne. Hans graa Benklæder var til at knappe paa Siderne, hvor broderede Tegninger i sort Silke forskønnede Sømmene. Han svang elegant en Stok, hvis graverede Guldknap ikke ændrede hans graa Handskers Glans. Endelig var hans Kasket af en udmærket Smag. Alene en Pariser, en Pariser fra de højeste Sfærer, kunde baade arrangere sig selv saadan uden at forekomme latterlig, og forlene alle disse Latterligheder med en Suffisancens Harmoni, der iøvrigt støttedes af den brave Mine, der kendetegner en ung

Mand, som har smukke Pistoler, et sikkert Skud og en Annette. Hvis De rigtigt vil forstaa Saumurboernes og den unge Mands gensidige Overraskelse, tilfulde se den stærke Glans, som den rejsendes Elegance kastede midt ind imellem Salens graa Skygger og de Ansigter, der dannede dette Familjemaleri, maa De nu forsøge at forestille Dem Cruchot'erne. Alle tre snuste de, og i lang Tid havde de ikke mere tænkt paa at undgaa, hverken Næsedraaberne, eller de smaa sorte Kager, som overstrøede Kalvekrøsene i deres rødgule Skjorter med de krøllede Kraver og de gullige Folder. Deres bløde Halsbind rullede sig sammen som Reb, saasnat de havde bundet dem om Halsen. Den enorme Mængde Linned, som tillod dem kun at holde Vask en Gang hver sjette Maaned, og at opbevare det paa Bunden af deres Skabe, satte Tiden i Stand til at paatrykke det sine gamle og graa Farver. Der herskede hos dem en fuldkommen Forening af Klodsethed og Ælde. Deres Ansigter, der var ligesaa falmede som deres Dragter var slidte, lige saa foldede som deres Benklæder, forekom udbrugte, hornagtige og forvredne. Den almindelige Forsømtheden over de andre Dragter, der alle var ufuldstændige, uden Glans, som Toiletterne er i Provinsen, hvor man umærkeligt naar til ikke længer at klæde sig paa for hinanden, og til at tage Hensyn til Prisen paa et Par Handsker, stemte godt med Cruchot'ernes Ligegyldighed. Frygten for Moden var det eneste Punkt, paa hvilket Grassinisterne og Cruchot'erne enedes fuldkomment. Naar Pariseren tog sin Monokle for at undersøge Salens besynderlige Tilbehør, Plankerne i Loftet, Træværkets Farvete og Prikkerne, som Fluerne havde paatrykt det, og hvis Antal vilde have været tilstrækkeligt til at tegnsætte „*Encyclopédie méthodique*“ og „*Moniteur*“, løftede Lotterispillerne straks Næsen og betragtede ham med ligesaa megen Nysgerrighed, som de vilde have lagt for Dagen overfor en Giraf. Herr des Grassins og hans Søn, for hvem Synet af en ung Modeherre ikke var ukendt, sluttede sig ikke desto mindre til deres Naboers Forbavelse, enten fordi de mærkede den uforklarlige Indflydelse, der kendetegner en herskende Følelse, eller fordi de billigede den, alt mens de med smaa Øjekast, fulde af Ironi, syntes at sige til deres Landsmænd saa meget som: „Der kan I se, hvordan de er i Paris.“ Enhver kunde iøvrigt iagttage Charles efter Forgodtbefindende, uden Frygt for at mishage Husets Herre. Grandet var optaget af det lange Brev, han havde modtaget, og han havde, for at kunne læse det, taget Bordets eneste Lys, uden

at bekymre sig hverken om sine Gæster eller deres Fornøjelse. Eugenie, for hvem en Type saa fuldkommen, baade i Dragt og Skikkelse var fuldstændig ukendt, troede i sin Fætter at se en Skabning, der var steget ned fra en eller anden himmelsk Region. Hun indaandede med Fryd Duften, der strømmede ud fra dette pragtfulde og saa fint krusede Haar. Hun vilde gerne have kunnet berøre de smukke, fine Handskers atlaskagtige Skind. Hun misundte Charles hans smaa Hænder, hans Teint, hans Ansigtstræks Friskhed og Finhed. Alt i alt, det Indtryk, den unge, elegante Mand gjorde paa den unge Pige, der uophørligt var beskæftiget med at stoppe Strømper, at lappe sin Faders Garderobe, og hvis Tilværelse var henrundet under dette usle Tag, uden at hun saa mere end én Forbigaaende i Timen i denne stille Gade, Synet af Fætteren vækkede, hvis ellers dette Billede kan sammenfatte Indtrykket, i hendes Sind de fine, vellystige Rørelser, som forarsages hos en ung Mand af de fantastiske Kvindeskikkelser, som Westall har tegnet i engelske Luksusbøger, eller som Finden har graveret med en saa fin Gravstik, at man er bange for, ved at puste paa Velinpapiret, at faa disse himmelske Syner til at flagre bort.

Charles fremtog af sin Lomme et Lommetørklæde, der var broderet af den fornemme Dame, som befandt sig paa Rejse i Skotland. Da Eugenie fik Øje paa dette smukke Arbejde, der var udført med Kærlighed, i Timer, der var gaaet tabt for Kærligheden, iagttog hun sin Fætter for at se, om han virkelig vilde betjene sig af det. Charles' Manerer, hans Gestus, den Maade, hvorpaa han tog paa sit Øjeglase, hans affekterede Uforskamthed, hans Foragt for Æsken, der nylig havde gjort den rige Arving saa megen Glæde, og som han øjensynlig enten fandt uden Værdi eller latterlig, med andre Ord alt det, der stødte Cru-chots og Grassins, behagede hende saa meget, at hun, inden hun faldt i Søvn, maatte drømme længe om denne Fætrenes Fønix.

Numrene blev trukket med stor Langsomhed, men Lotteriet blev snart efter afbrudt. Lange Nanon kom ind og sagde ganske højt:

— Fruen maa give mig Lagener, for at jeg kan rede den Herres Seng.

Fru Grandet fulgte med Nanon. Fru des Grassins sagde da med lav Stemme:

— Lad os tage vore Penge og holde op med Lotteriet.

Hver især tog sine to Sous fra den gamle, skaarede Underkop,

i hvilken de havde lagt dem; Selskabet flyttede sig derefter paa en Gang og dannede en konverserende Bue mod Ilden.

— De er altsaa færdige? sagde Grandet, uden at opgive sit Brev.

— Ja, vi er, svarede Fru des Grassins, idet hun gik hen og tog Plads nær ved Charles.

Tilskyndet af en af disse Idéer, der fødes i unge Pigers Sind, naar en Følelse tager Plads i dem for første Gang, forlod Eugenie Salen for at gaa op og hjælpe sin Moder og Nanon. Hvis hun var blevet udspurgt af en dygtig Skriftefader, vilde hun uden Tvivl have tilstaaet, at hun hverken tænkte paa sin Moder eller paa Nanon, men at hun var besat af en voldsom Trang til at efterse sin Fætters Værelse, for at beskæftige sig med sin Fætter dér, for dér at anbringe et eller andet, for at raade Bod paa en Forglemmelse, for at forudse alt, for, saa vidt det var muligt, at gøre det elegant og net. Eugenie troede sig allerede alene i Stand til at forstaa Fætterens Smag og Tanker. Hun kom ogsaa lige tilpas til at bevise sin Moder og Nanon, der vendte tilbage i den Tro, at alt var gjort, at der endnu var det hele tilbage. Hun indgav lange Nanon den Tanke at dampe Lagenerne med Trækulsbækkenet; hun dækkede selv det gamle Bord med en lille Dug og anbefalede grundigt Nanon at skifte den hver Morgen. Hun overbeviste sin Moder om Nødvendigheden af at tænde godt op i Kaminen, og overtalte Nanon, til, uden at sige noget til hendes Fader, at hente en stor Bunke Brænde op i Korridoren. Hun løb ned og hentede fra et af Hjørnemøblerne i Salen en Bakke af gammelt Lak, der stammede fra Boet efter den afdøde Herr de la Bertellière; dér tog hun ogsaa et sekskantet Krystalglas, en lille Ske, som Guldet var slidt af, og en gammel Flakon, i hvilken nogle Amoriner var indgraverede; det hele satte hun triumferende paa et Hjørne af Kaminen. Hun havde faaet flere Idéer i et Kvarter, end hun havde haft siden hun kom til Verden.

— Mor, sagde hun, min Fætter udholder aldrig Lugten af et Tællelys. Om vi købte Vokslys . . . ?

Hun skyndte sig, let som en Fugl, og hentede i sin Pung det Hundredesoustykke, hun havde faaet til sine Maanedsudgifter.

— Tag det, Nanon, sagde hun, skynd Dig.

— Men hvad vil Din Far sige?

Denne frygtelige Indvending fremførtes af Fru Grandet, da

hun saa sin Datter bevæbnet med en Sukkerskaal af gammelt Sèvres, medbragt af Grandet fra Slottet Froidfond.

— Hvor vil Du faa Sukker fra? Er Du gal?

— Mor, Nanon kan lige saa godt købe Sukker som Vokslys.

— Og Din Far?

— Vilde det være passende, om hans Nevø ikke en Gang kunde drikke sig et Glas Sukkervand? Iøvrigt saa lægger han ikke Mærke til det.

— Din Far ser alt, sagde Fru Grandet og rystede paa Hovedet. Nanon nølede, hun kendte sin Herre.

— Men gaa dog, Nanon, siden det er min Fødselsdag!

Da Nanon hørte denne den første Spøg, hendes unge Frøken nogensinde havde sagt, brast hun i Skoggerlatter, og hun adlød. Mens Eugenie og hendes Moder anstrængte sig for at forskønne det Værelse, der af Herr Grandet var bestemt for hans Nevø, befandt Charles sig som Genstand for stor Opmærksomhed fra Fru des Grassins, der kom med smaa Udæskninger.

— De er meget modig, sagde hun til ham, naar De saadan forlader Hovedstadens Glæder om Vinteren, for at tage Ophold i Saumur. Men hvis vi ikke forekommer Dem altfor afskrækkende, saa skal De se, at man ogsaa kan more sig her.

Hun sendte ham et af disse ægte Øjekast ude fra Provinzen, hvor Kvinderne af Vane lægger saa megen Tilbageholdenhed og Klogskab i deres Øjne, at de bibringer dem den samme lækkersultne Begærlighed, der er egen for Kirkens Mænd, hvem enhver Glæde synes enten et Tyveri eller en Synd. Charles befandt sig saa fremmed i denne Sal, der var saa forskellig fra det store Slot og fra den pragtfulde Tilværelse, han havde tiltænkt sin Onkel, at han, ved omhyggeligt at betragte Fru des Grassins, tilsidst opdagede et halvt udvisket Billede af parisiske Skikkelser. Han svarede galant paa den Opmuntring, der saa at sige rettedes til ham, og der udviklede sig ganske naturligt en Samtale, under hvilken Fru des Grassins gradvis sænkede sin Stemme for at bringe den i Harmoni med Arten af hendes Fortrolighed. Der var hos hende og hos Charles den samme Trang til gensidig Tillid. Efter nogle Øjeblikkes koket Konversation og farlig Spøg, kunde Provindsdamen derfor ogsaa uden at tro sig hørt af de andre, der talte om Vinsalget, noget, der i Øjeblikket beskæftigede hele Saumur, sige til ham:

— Hvis De vil gøre os den Ære at komme og se til os, saa vil De sikkert gøre min Mand en lige saa stor Glæde, som De gør

mig. Vor Salon er den eneste i Saumur, hvor De træffer den fine Handelsstand og Adelen samlede. Vi tilhører begge de to Kredse, som kun vil mødes hos os, fordi man morer sig der. Min Mand er, jeg siger det med Stolthed, lige saa anset af de første som af de sidste. Derfor vil vi ogsaa søge at afvende Kedsomheden ved Deres Ophold her. Gode Gud, hvad vilde De blive til, hvis De sad hjemme hos Herr Grandet! Deres Onkel er en Gniepind, som kun tænker paa sine Vinstiklinger; Deres Tante er hellig, og kan ikke holde to Tanker sammen, og Deres Kusine er en lille Dumrian, uden Opdragelse, middelmaadig og uden Medgift; hun tilbringer sin Tid med at reparere Karklude.

— Hun er ganske kvik, den Kvinde, sagde Charles Grandet til sig selv, mens han besvarede Fru des Grassins Indladenhed.

— Det forekommer mig, kære Kone, at Du gør Forsøg paa at erobre Herren, sagde den store, tykke Bankier leende.

Til denne Bemærkning tilføjede Notaren og Præsidenten mere eller mindre spydige Ord; men Abbeden betragtede dem med en snu Mine; idet han tog sig en Pris Tobak og bød sin Snusdaase rundt, resumerede han deres Tanker saaledes:

— Hvem kunde bedre end Fruen gøre Honnør for den unge Herre her i Saumur? sagde han.

— Hvordan er det at forstaa, Herr Abbed? spurgte Grassins.

— I den for Dem, for Fruen, for Byen Saumur og for Herren mest gunstige Betydning, tilføjede den snedige, gamle, idet han vendte sig mod Charles.

Tilsyneladende uden at have givet den ringeste Agt paa den, havde Abbed Cruchot kunnet gætte Samtalen mellem Charles og Fru des Grassins.

— Min Herre, sagde Adolphe tilsidst til Charles med en Mine, som han gerne vilde have gjort utvungen, jeg ved ikke, om De har bevaret nogen Erindring om mig; jeg har haft den Fornøjelse at være Deres Vis-à-vis paa et Bal, der blev holdt hos Baron de Nucingen, og . . .

— Jo rigtigt, ganske rigtigt, svarede Charles, overrasket over at se sig selv som Genstand for alles Opmærksomhed.

— Er den Herre Deres Søn? spurgte han Fru des Grassins. Abbeden saa spydigt paa Moderen.

— Ja, min Herre, sagde hun.

— De kom altsaa meget ung til Paris? fortsatte Charles henvendt til Adolphe.

— Hvad vil De, vi skal gøre! sagde Abbeden, vi sender dem til Babylon, saa snart de er vænnede fra.

Fru des Grassins undersøgte Abbeden med et Blik af en forbavsende Dybde.

— De skal til Provinsen, sagde denne videre, for at finde Kvinder paa nogle og tredve Aar, der holder sig saa godt som Fruen, efter at have haft Sønner, der snart er licencierede i Jura. — Det synes mig endnu, at det er den Dag, da de unge Mennesker og Damerne stod op paa Stolene for at se Dem danse paa Ballet, Frue, tilføjede Abbeden, idet han vendte sig mod sin kvindelige Modstander. Mig forekommer Deres Succes at være fra i Gaar

— Gamle Skurk! sagde Fru des Grassins indvendig til sig selv, skulde han gætte min Hensigt?

— Det lader til, at jeg har godt Held med mig i Saumur, sagde Charles til sig selv, idet han knappede sin Frakke op, stak sin Haand indenfor sin Vest og kastede sit Blik tværs gennem Rummet, for at efterligne den Stilling, Chantrey har givet sin Byron.

Far Grandets Uopmærksomhed eller snarere den Optagethed, i hvilken Læsningen af hans Brev hensatte ham, undgik hverken Notaren eller Præsidenten, som begge søgte at bestemme dets Indhold efter de mærkelige Bevægelser i den gode Grandets Ydre, der just fik stærkt Lys fra Stagen. Vindyrkeren havde vanskeligt ved at bevare sit Ansigts sædvanlige Ro. Iøvrigt kan enhver udmale sig Mandens foregivne Fatning, naar han læser følgende skæbnesvangre Brev:

Kære Bror. Nu er der snart forløbet tre og tyve Aar, i hvilke vi ikke har set hinanden. Mit Giftermaal var Genstanden for vor sidste Samtale, efter hvilken vi glade tog Afsked med hinanden. Jeg kunde tilvisse næppe have forudset, at Du en Dag skulde blive eneste Støtte for den Familje, til hvis Lykke Du den Gang ydede Dit Bifald. Naar Du holder dette Brev i Din Haand, eksisterer jeg ikke mere. I den Stilling, jeg befandt mig, vilde jeg ikke overleve Skammen ved en Fallit. Jeg har holdt mig paa Randen af Afgrunden til sidste Øjeblik, bestandig haabende at kunne svømme ovenpaa. Jeg maa falde. Min Vexellerer, Roguins, og min Notars forenede Bankerotter berøver mig mine sidste Ressourcer og lader mig intet til overs. Jeg har den Sorg at skyldte næsten fire Millioner, uden at kunne fremvise mere end fem og tyve Procent i Aktiver. Mine magasinerede Vine un-

dergaar i Øjeblikket den ruinerende Prisnedgang, som Jeres Høsts Rigelighed og Kvalitet foraarsager. Om tre Dage vil Paris sige: „Grandet var en Svindler!“ Jeg gaar til Hvile, jeg, den retskafne, i et Ligklæde af Skændsel. Jeg berøver min Søn baade hans Navn, som jeg pletter, og hans Moders Formue. Han ved intet om det, det stakkels Barn, som jeg forguder. Vi tog en hjertelig Afsked med hinanden. Han var heldigvis uvidende om, at min sidste Livsstrøm svandt i dette Farvel. Vil han ikke en Dag forbande mig? Kære Bror, vore Børns Forbandelse er forfærdelig! De kan appellere vor, men deres er uigenkaldelig. Du er min ældre Bror, Du skylder mig Din Beskyttelse. Mag det saa, at Charles ikke udslynger noget bittert Ord over min Grav! Selv om jeg tilskrev Dig med mit Blod og mine Taarer, vilde der ikke være saa megen Smerte deri, som jeg lægger i dette Brev; thi saa vilde jeg græde, jeg vilde bløde, jeg vilde være død, og jeg vilde ikke længere lide; men jeg lider og imødeser Døden med tørre Øjne. Der har Du Charles Fader! Han har ingen Slægtninge paa mødrene Side, Du ved hvorfor. Hvorfor har jeg ikke adlydt de sociale Fordomme? Hvorfor har jeg bøjet mig for Kærligheden? Hvorfor har jeg ægtet en høj Herres uægte Barn? Charles har ingen Familje. Aa, min ulykkelige Søn! Min Søn! . . . Hør mig, jeg er ikke kommet for at bøn-falde Dig om noget for mig selv; iøvrigt er Dine Ejendomme maaske ikke tilstrækkelig store til at bære et Hypotek paa tre Millioner; men for min Søns Skyld! Forstaa vel, kære Broder, at mine bedende Hænder folder sig ved Tanken om Dig. Døende betror jeg Dig, Charles. Kort sagt, jeg betragter mine Pistoler uden Sorg, naar jeg tænker paa, at Du vil være en Far for ham. Charles holdt meget af mig; jeg var saa god mod ham, jeg gjorde ham aldrig imod, han vil ikke forbande mig. Iøvrigt kan Du selv se; han er føjelig, han slægter sin Mor paa, han vil aldrig gøre Dig Sorg. Stakkels Barn! Vænnet som han er til alle Rigdommens Goder, kender han intet af de Savn, vor første Fattigdom dømte os to til . . . Og nu er han ruineret og alene! Ja, alle hans Venner vil undgaa ham, og det er mig, der bliver Aarsagen til hans Ydmygelse. Aa, jeg vilde gerne være stærk nok til med et Slag at sende ham op i Himlen til hans Mor. Daarskab! Jeg vender tilbage til min Ulykke og til Charles. Jeg har altsaa sendt ham til Dig, for at Du paa en passende Maade kan meddele ham, baade min Død og hans egen fremtidige Skæbne. Vær en Far for ham, men en god Far. Riv ham ikke pludseligt ud af hans

frie Liv, saa vil Du dræbe ham. Jeg beder ham paa mine Knæ om at give Afkald paa de Fordringer, han i sin Egenskab af sin Moders Arving kunde gøre gældende overfor mig. Men det er en overflødig Bøn; han har Æresfølelse, og vil nok indse, at han ikke bør forene sig med mine Kreditorer. Lad ham give Afkald paa Arven efter mig i god Tid. Afslør ham de haarde Livsbetingelser, jeg skaffer ham, og hvis han bevarer sine Følelser for mig, sig ham saa i mit Navn, at alt ikke er tabt for ham. Ja, Arbejdet, som har frelst os to, kan give ham den Formue igen, som jeg tager fra ham; og hvis han vil lytte til et Ord fra sin Fader, som for hans Skyld gerne et Øjeblik vilde staa op af Graven, saa lad ham rejse, lad ham gaa til Indien! Kære Broder, Charles er en ung, retskaffen og modig Mand. Bring en Udrustning i Stand til ham; han vilde hellere dø, end undlade at tilbagebetale den første Driftskapital, Du laaner ham; thi Du vil laane ham den. Ellers skaffer Du Dig selv Samvittighedsnag. Aa, hvis mit Barn hverken fandt Hjælp eller Følelse hos Dig, saa vil jeg evigt bede Gud om Hævn for Din Haardhed. Hvis jeg havde kunnet frelse nogle Værdieffekter, saa havde jeg sikkert haft Ret til at give ham en Sum af hans Moders Formue; men mine Betalinger ved Maanedens Slutning havde udtømt alle mine Ressercurer. Jeg vilde ikke gerne været død i Tvivl om mit Barns Skæbne; jeg vilde gerne have følt de hellige Løfter i Dit varme Haandtryk; det vilde have opmuntret mig; men Tiden mangler mig. Mens Charles er paa Rejsen, er jeg nødt til at gøre Status. Jeg forsøger at bevise med den Tilforladelighed, der præger mine Forretninger, at der i min Ulykke hverken er Fejl eller Uvederhæftighed. Er det ikke det samme som at beskæftige mig med Charles? — Farvel, kære Broder. Gid alle Guds Velsignelser vil blive Dig til Del for det ædelmodige Formynderskab, jeg betror Dig, og som Du modtager. Derom tvivler jeg ikke. Der vil uophørligt være en Stemme, som beder for Dig i den Verden, hvor vi alle maa hen en Dag, og hvor jeg allerede er.

Victor Ange Guillaume Grandet.

— Naa, De snakker! sagde Far Grandet, idet han med Nøjagtighed lagde Brevet sammen i de oprindelige Folder og puttede det i sin Vestelomme.

Han betragtede sin Nevø med en beskeden og frygtsom Mine, under hvilken han skjulte sin Sindsbevægelse og sine Beregninger.

— Har De faaet Dem varmet?

— Fuldstændig, kære Onkel.

— Naa, men hvor er vore Damer? sagde Onklen, der allerede havde glemt, at Nevøen skulde overnatte hos ham.

I dette Øjeblik kom Eugenie og Fru Grandet ind.

— Er alt ordnet deroppe? spurgte den gode Grandet dem, atter genfindende sin Ro.

— Ja, Far.

— Godt, kære Nevø, hvis De er træt, saa vil Nanon føre Dem til Deres Værelse. Det er ikke noget elegant Dukkehus, at De ved det! Men De undskylder en fattig Vindyrker, der aldrig ejer en rød Øre. Skatterne sluger alt for os.

— Vi vil ikke være til Ulejlighed, Grandet, sagde Bankieren. De har maaske noget at snakke om med Deres Nevø. Vi ønsker Dem Godnat og paa Gensyn i Morgen.

Ved disse Ord rejste Forsamlingen sig, og hver især aflagde en Hilsen efter sin Natur. Den gamle Notar gik ud i Porten, hentede sin Lygte, kom tilbage for at tænde den og tilbød Grassins at følge dem hjem. Fru des Grassins havde ikke forudset den Hændelse, som skulde afbryde Sammenkomsten før Tiden, og hendes Tjener var ikke kommet.

— Vil De gøre mig den Ære at modtage min Arm, Frue? sagde Abbeden til Fru des Grassins.

— Tak, Herr Abbed, jeg har min Søn, svarede hun tørt.

— Damer er sikre paa ikke at kompromittere sig med mig, sagde Abbeden.

— Giv dog Din Arm til Herr Cruchot, sagde hendes Mand til hende.

Abbeden førte den smukke Dame saa behændigt afsted, at de snart befandt sig nogle Skridt foran Karavanen.

— Den unge Mand er rigtig net, Frue, sagde han til hende, idet han trykkede hendes Arm til sig. *Adieu, paniers; vendenges sant faites!* Nu maa De sige Farvel til Frøken Grandet. Det bliver Pariseren, der faar Eugenie. Med mindre denne Fætter skulde være forlobt i en Pariserinde, vil Deres Søn Adolphe i ham finde en Rival, som . . .

— Aa, hold op, Herr Abbed. Det vil ikke tage lang Tid for den unge Mand at opdage, at Eugenie er en lille Gaas, en Pige uden Charme. Har De set paa hende? Hun var gul som en Citron i Aften.

— De har maaske allerede gjort Fætteren opmærksom paa det.

— Hvorfor skulde jeg genere mig for det . . .

— Sæt Dem altid ved Siden af Eugenie, Frue, saa behøver De ikke at sige store Ting til den unge Mand om hans Kusine; han vil selv drage en Sammenligning, som . . .

— Han har allerede lovet mig at komme og spise til Middag i Overmorgen hos mig.

— Aa, Frue, hvis De vilde . . ., sagde Abbeden.

— Hvad vil De, jeg skulde ville, Herr Abbed? Er det Deres Mening at give mig daarlige Raad paa den Maade? Jeg har ikke naaet ni og trede Aars Alderen, Gud være lovet, med et Rygte uden Pletter, for at udsætte det, selv om det drejede sig om Herredømmet over Stormogulen. Vi er begge to i en Alder, i hvilken man ved, hvad man siger. Af en Kirkens Mand at være, har De virkelig utilladelige Idéer! Fy! Den Slags er en Faublas værdig.

— De har altsaa læst *Faublas*?

— Nej, Herr Abbed; jeg vilde sige *Liaisons dangereuses*.

— Aa, den Bog er uendelig meget mere moralsk, sagde Abbeden smilende. Men De gør mig lige saa fordærvet som en ung Mand fra i Dag! Jeg vilde ganske simpelt sige . . .

— Vov blot at sige mig, at De ikke tænkte paa at tilraade mig slette Ting. Er det ikke tydeligt nok? Hvis den unge Mand, som er rigtig net, det indrømmer jeg, gjorde Kur til mig, saa vilde han ikke tænke paa sin Kusine. Jeg ved godt, at nogle gode Mødre i Paris ofrer sig paa den Maade for deres Børns Lykke og Formue; men vi er i Provinsen, Herr Abbed.

— Ja, Frue.

— Og jeg vilde ikke, fortsatte hun, Adolphe selv vilde heller ikke have hundrede Millioner for den Pris.

— Frue, jeg har aldeles ikke talt om hundrede Millioner. Den Fristelse vilde maaske have oversteget vore Kræfter, begge to. Jeg tror blot, at en honnet Kvinde i Tugt og Ære kan tillade sig de smaa betydningsløse Koketterier, som er en Del af hendes selskabelige Pligter, og som . . .

— Tror De?

— Bør vi ikke forsøge at være hinanden behagelige? . . . Tillad mig at pudse min Næse. — Jeg forsikrer Dem, Frue, fortsatte han, at han lorgnetterede Dem med en Mine, som var en lille Smule mere smigrende, end den, han havde, da han betrag-

tede mig; men jeg tilgiver ham, at han ærer Skønheden forud for Alderdommen . . .

— Det er tydeligt, sagde Præsidenten med sin grove Stemme, at Herr Grandet i Paris sender sin Søn til Saumur i yderst ægteskabelige Hensigter . . .

— Saa kan Fætteren altsaa ikke være faldet her ned som en Bombe, svarede Notaren.

— Det siger ingenting, indvendte Herr des Grassins, den gode Grandet er en Hemmelighedskræmmer.

— Grassins, min Ven, jeg har inviteret den unge Mand til Middag. Du maa gaa hen og bede Herr og Fru de Larsonnière og Hautoy'erne, ogsaa den smukke Frøken du Hautoy, naturligvis; forudsat, at hun klæder sig ordentlig paa den Dag! Hendes Moder udmåjer hende saa skrækkeligt, af Jalousi! — Jeg haaber, mine Herrer, at De vil gøre os den Ære at komme? tilføjede hun, idet hun standsede Toget for at vende sig mod de to Cruchot'er.

— Nu er De hjemme, Frue, sagde Notaren.

Efter at have taget Afsked med de tre Grassins'er, vendte de tre Cruchot'er hjem til dem selv, idet de betjente sig af det analytiske Talent, som Provinsboere besidder, til, i alle dens Facer at studere denne Aftens store Begivenhed, der forandrede Cruchoternes og Grassinisternes respektive Stillinger. Den beundringsværdige, sunde Fornuft, som ledede alle disse store Regnemestres Handlinger, lod begge Parter føle Nødvendigheden af en midlertidig Alliance mod den fælles Fjende. Burde de ikke gensidigt forhindre Eugenie i at elske sin Fætter, og Fætteren i at tænke paa Kusinen? Vilde Pariseren kunne modstaa de forræderiske Antydninger, de sødladne Bagtalelser, de højst veltalende Afklædninger, de naive Fornægtelser, som nu stedse skulde svirre omkring ham, for at vildlede ham?

Da de fire Slægtninge befandt sig alene i Salen, sagde Grandet til sin Nevø:

— Lad os nu gaa i Seng. Det er alt for sent at tale om de Forretninger, der har ført Dem hertil; vi vælger dertil et belejligt Øjeblik i Morgen. Her spiser vi Frokost Klokken otte. Ved Middagstid tager vi en Frugt, en Smule Brød, staaende, og vi drikker et Glas hvid Vin; derefter spiser vi til Middag Klokken fem som Pariserne. Dér har De Dagsordenen. Hvis De vil se Byen eller Omegnen, saa har De Deres fulde Frihed. De undskylder mig nok, hvis mine Forretninger ikke bestandig tillader mig at være med Dem. De vil maaske høre Folk sige, at jeg er rig: „Hr. Grandet

her, og Herr Grandet der!" Jeg lader dem snakke, deres Vrøvl skader aldeles ikke min Kredit. Men jeg ejer ikke en Skilling, og jeg, i min Alder, arbejder som en ung Svend, hvis hele Ejendom er en Baandkniv og to gode Arme. Maaske faar De snart selv at se, hvad en Daler koster, naar man skal svede den ud. — Saa, Nanon, Lysene!

— Jeg haaber, kære Nevø, at De vil finde alt, hvad De behøver, sagde Fru Grandet; men hvis De mangler noget, kan De blot kalde paa Nanon.

— Kære Tante, det er utænkeligt; jeg tror, jeg har medført alle mine Ting! Tillad mig at ønske Dem Godnat, og Dem ogsaa, kære Kusine.

Charles modtog af Nanons Hænder et Vokslys, et Vokslys fra Anjou, ganske gult i Tonen af at have ligget for længe i Butikken og saa ligt et Tællelys, at Herr Grandet, der var ude af Stand til at ane dets Eksistens i Huset, slet ikke opdagede denne Pragt.

— Jeg skal vise Dem Vejen, sagde den gode Grandet.

I Stedet for at gaa ud af den Salsdør, der førte ud til Porten, passerede Grandet af ceremonielle Hensyn gennem Korridoren, der adskilte Salen fra Køkkenet. For at mildne Kulden, der strømmede ind i den, var denne Korridor mod Trappen, afsluttet af en selvlukkende Dør, forsynet med en stor oval Glasrude. Men om Vinteren peb Nordenvinden her ikke desto mindre vildt, og trods Listerne, som var anbragt om Salens Døre, var det knapt nok, at Varmen i den holdt sig paa en passende Højde. Nanon gik ud og laasede Porten, hun lukkede af for Salen, og ude i Stalden løste hun en Ulvehund, hvis Stemme var brudt, som om den havde Strubekartarh. Dette Dyr, hvis Vildskab var betydelig, kendte kun Nanon. Disse to landlege Skabninger forstod hinanden. Da Charles saa de gullige og tilrøgede Vægge i Opgangen, hvor Trappen med det ormstukne Gelænder rystede under hans Onkels vægtige Skridt, øgedes hans Nøgternhed i *rinforzando*-Takt. Han troede at befinde sig paa en Hønsestige. Hans Tante og Kusine, mod hvilke han vendte sig for at raadspørge deres Ansigter, var saa vænnede til denne Trappe, at de, der ikke gættede Aarsagen til hans Forbavselse, tog hans Bevægelse for et Venskabsudtryk og besvarede den med et elskværdigt Smil, der bragte ham til Fortvivlelse.

— Hvad Fanden sender min Far mig hertil for? sagde han til sig selv.

Da han var naaet til den første Afsats, bemærkede han tre

Døre, der var malede med etruskisk rødt, og som var uden Karme, tre Døre, der tabte sig i den smuldrende Mur og var forsynede med nagelbeslagne fremtrædende Jernbaand, der, ligesom Nøgleskiltene, der befandt sig for Enden af hvert enkelt, endte i Form af Flammer. Den af Dørene, der befandt sig lige ovenfor Trappen, og som gav Adgang til Rummet, der var beliggende lige over Køkkenet, var øjensynlig tilmuret. Man kunde i Virkeligheden kun komme derind gennem Værelset, der beboedes af Grandet, for hvem Rummet tjente til Privatkonto. Det eneste Vindue, det fik Lys fra, var forsvaret imod Gaarden af enorme Jernstænger, anbragte som Gitter. Ingen, ikke en Gang Fru Grandet, havde Tilladelse til at komme der; her vilde den gode Grandet være alene som en Alkymist ved sin Ovn. Her var der uden Tvivl særdeles behændigt anbragt et eller andet Gemme, her opbevarede Ejendomsskjøderne, her hængte Vægtene til at veje Louisdorer paa, her udfærdigedes om Natten Kvitteringerne og Modtagelsesbeviserne, her foretoges Beregningerne; Byens Forretningsfolk, der altid saa Grandet rede til alt, kunde saaledes forestille sig, at han havde en Fe eller en Dæmon til sin Disposition. Her kom den gamle Bødker uden Tvivl for at forkæle, kærtegne, udruge, indgære, baandlægge sit Guld, naar Nanon snorkede, saa Bjælkelaget rystede, naar Ulvehunden vaagede og gabede i Gaarden, naar Fru og Frøken Grandet var godt og vel indsovede. Murene var tykke, Vinduesskodderne diskrete. Han alene havde Nøglen til dette Laboratorium, i hvilket han, efter hvad man sagde, raadspurgte de Croquis'er, paa hvilke hans Frugttræer var indtegnede, og af hvilke han beregnede sine Produkter, paa et Vinstiklings, paa et Risknippes Nøjagtighed. Indgangen til Eugénies Værelse befandt sig lige overfor den tilmurede Dør. For Enden af Afsatsen var de to Ægtefællers Værelser, der optog hele Forsiden af Huset. Fru Grandet havde et Værelse, der stødte op til Eugénies, som man kom ind til gennem en Glasdør. Husherrens Værelse var adskilt fra hans Kones ved en Skillevæg, og fra det mystiske Kabinet ved en tyk Mur. Far Grandet havde, for at kunne høre ham, naar det behagede ham at gaa eller komme, indlogeret sin Nevø i anden Etage i det høje Kvistværelse, der laa over hans eget Værelse. Da Eugénie og hendes Moder var naaet midt hen paa Afsatsen, gav de hinanden Godnatskysset; efter at have sagt Charles nogle Afskedsord, der lød kolde, men som sikkert var varme i den unge Piges Hjerter, gik de derpaa ind i deres Værelse.

— Nu er De hos Dem selv, kære Nevø, sagde Grandet til Charles, da han aabnede dennes Dør. Hvis De skal ud, saa kan De kalde paa Nanon. I Mangel af hende, kære Ven, vil Hunden æde Dem uden at sige Dem et eneste Ord. Sov vel. Godnat. Ha! Ha! Damerne har lagt i hos Dem, vedblev han.

I dette Øjeblik kom lange Nanon til Syne, bevæbnet med et Ildbækken.

— Naa, mer endnu! sagde Herr Grandet. Antager Du min Nevø for en Barselkvinde? Vil Du gaa med Dine Gløder, Nanon!

— Men Lagnerne er fugtige, Herr Grandet, og den Herre er virkelig saa sart som en Kvinde.

— Naa, kom saa, siden Du nu har faaet det i Hovedet, sagde Grandet, idet han skød hende frem ved Skuldren, men pas paa, at Du ikke stikker Ild paa.

Gnieren gik derpaa ned, brummende nogle utydelige Ord.

Charles stod stum imellem sine Kufferter. Efter at have kastet Blikket paa disse Kvistværelsevægge, der var overtrukket med det gule Papir med Blomsterbuketter, der pryder Krostuer, paa den kanallerede Kalkstenskamin, hvis Udseende alene foraaarsagede Kulde, paa de gule Træstole, der var monterede med ferniseret Spanskrør, og som syntes at have mere end fire Vinkler, paa det aabne Natbord, i hvilket en lille Voltigeur-Sergent godt kunde have faaet Plads, paa det tynde Lidsetæppe foran Himmelsengen, hvis Klædesomhæng dirrede, som om det skulde falde, opædt af Orme som det var, betragtede han lange Nanon alvorligt og sagde:

— Hør engang, kære Barn, er jeg virkelig hos Herr Grandet, den forhenværende Maire i Saumur, Broder til Herr Grandet i Paris?

— Ja, min Herre, De er hos en meget elskværdig, meget rar og meget korrekt Herre. Skal jeg hjælpe Dem med at pakke Deres Kufferter ud?

— Det vilde jeg min Tro gerne have, gamle Soldat! Har De ikke tjent i den kejserlige Gardes Marinere?

— Uha! sagde Nanon, hvad er det for noget: Gardens Marinere? Er det noget, der sejler paa Vandet?

— Hør, find min Slaabrok; den ligger i den Vadsæk. Her er Nøglen.

Nanon blev helt begejstret ved Synet af en Slaabrok af grøn Silke med Guldblomster og antike Tegninger.

— Vil De tage den paa, naar De gaar i Seng? spurgte hun.

— Ja.

— Hellige Jomfru! Sikken et kønt Alterklæde, det kunde blive til Sognekirken. Men min kære lille Herre, giv dog den til Kirken, saa vil De frelse Deres Sjæl, mens den nu bringer Dem til at miste den. Aa, hvor De er pæn saadan. Jeg vil kalde paa Frøkenen, for at hun kan se Dem.

— Saa, Nanon, siden her er en Nanon, vil De nu tie stille! Lad mig gaa i Seng, jeg vil ordne mine Sager i Morgen; og hvis min Slaabrok behager Dem saa meget, saa skal Deres Sjæl nok blive frelst. Jeg er altfor god en Kristen til at afslaa Dem den, naar jeg rejser; saa De kan gøre med den, hvad De vil.

Nanon stod plantet i Gulvet og betragtede Charles, uden at kunne fæste Tro til hans Ord.

— Give mig den kønne Dragt! sagde hun, idet hun gik. Han drømmer allerede, den Herre. Godnat.

— Godnat, Nanon. — Hvad skal jeg bestille her? sagde Charles til sig selv, inden han sov ind. Min Far er ikke noget Fæ, min Rejse maa have en Hensigt. Pyt! „Imorgen kommer de alvorlige Sager“, sagde en eller anden græsk Umulighed.

— Hellige Jomfru, hvor han er pæn, min Fætter! sagde Eugenie til sig selv, idet hun afbrød sine Bønner, som ingen Ende vilde faa den Aften.

Fru Grandet tænkte ingen Ting, da hun lagde sig. Gennem Mellemdøren, der befandt sig midt i Skillevæggen, hørte hun Gnieren spadserere fra den ene Ende af Værelset til den anden. Som alle frygtsomme Kvinder havde hun studeret sin Herres Karakter. Paa samme Maade som Maagen forudser Uvejret, havde hun af umærkelige Tegn gættet den indre Storm, der rørte sig i Grandet, og hun laa derfor død, for at anvende det Udtryk, hun selv betjente sig af. Grandet betragtede den indvendig med Jernplader beklædte Dør, som han havde ladet anbringe for sit Kabinet, og sagde til sig selv:

— Hvilken besynderlig Ide min Broder har haft med at testamenterer mig sin Søn! Det er en sød Arv! Jeg har ikke tyve Daler at give bort. Men hvad er iøvrigt tyve Daler for den Laps; han lorgnetterede mit Barometer, som om han vilde tænde op med det.

Mens Grandet tænkte paa Følgerne af dette smertelige Testamente, var han maaske mere bevæget end hans Broder var i det Øjeblik, han skrev det.

— Jeg skulde faa den kostbare Dragt? . . . tænkte Nanon; hun sov ind, iført sit Alterklæde, drømmende om Blomster, om Tæpper, om Damask, for første Gang i sit Liv, ligesom Eugenie drømte om Kærlighed.

I unge Pigers rene og ensformige Tilværelse kommer der en kostelig Time, da Solen gyder dem sine Straaler i Sjælen, da Blomsterne begynder at udtrykke Tanker for dem, da Hjærtets Banken meddeler Hjernen sin hede Befrugtning og opløser Forestillingerne i et vagt Begær; den Dag er det uskyldige Vemods og de blide Glæders Dag! Naar Børnene begynder at se, saa smiler de; naar en ung Pige skimter Følelsen i Naturen, saa smiler hun, som hun smilede som Barn. Hvis Lyset er den første Kærlighed til Livet, er Kærligheden saa ikke Hjærtets Lys? Øjeblikket til at se klart i de jordiske Ting var kommet for Eugenie. Morgenduelig som alle unge Piger i Provinsen, rejste hun sig i god Tid, holdt Bøn og begyndte at beskæftige sig med sit Toilette, en Beskæftigelse, som fra nu af skulde faa Betydning for hende. Hun flettede først sit kastanjebrune Haar og anbragte derpaa, mens hun forhindrede Haarene i at slippe ud af deres Snoninger, med største Omhu de tykke Fletninger oven paa Hovedet; hun bibragte sin Frisure en Regelmæssighed, der, ved at indfatte Trækkenes Barnlighed i sin enkle Ramme, forhøjede hendes Ansigts Renhed. Mens hun flere Gange vaskede sine Hænder i det ublandede Vand, der havde gjort Huden saa hvid og rød, betragtede hun sine smukke, runde Arme, og spurgte sig selv, hvad Fættøren gjorde for at faa Hænderne saa bløde og hvide og Neglene saa velformede. Hun tog nye Strømper paa og smukke Sko. Hun snørede dem helt, uden at overspringe Snørehuller. Hun, der for første Gang i sit Liv ønskede at tage sig ud til sin Fordel, følte nu Glæden ved at have en ny, velsyet Kjole, der gjorde hende tiltrækkende. Da hendes Toilette var fuldført, hørte hun Kirkeuhret ringe, og forbavsedes over kun at tælle syv Slag. Ønsket om at have god Tid til at klæde sig godt paa, havde faaet hende til at staa for tidligt op. Ukendt med den Kunst ti Gange at forandre en Haarkrølle og studere dens Virkning, lagde Eugenie ganske simpelt Armene overkors og satte sig ved Vinduet for at betragte Gaarden, den lille Have og de høje Volde, der ragede op over den; en trist og begrænset Udsigt, som dog ikke var blottet for den hemmelighedsfulde Skønhed, der er egen for ensomme Steder og for den udyrkede Natur. Nær ved Køkkenet var der en Brønd, omgivet af en Murkant og forsynet med en

Trisse, der hang i en krum Jernarm, som omslyngedes af en Vinstok, hvis Stængler Aarstiden havde gjort visne, røde og vejrbidte; dens krogede Sideskud rakte helt over til Muren, fæstede sig til den, løb langs med Huset og endte paa en Brændestabel, i hvilken Træet var ordnet med lige saa stor Nøjagtighed, som en Bogelskers Bøger kan være det. Gaardens Brolægning frembød de mørkladne Farver, der frembringes af Vejret, af Mosserne, af Græsset og af den manglende Færdsel. De tykke Mure præsenterede deres grønne Dække, der var furet af lange, brune, bølgende Spor. De otte Trappetrin, der dominerede for Enden af Gaarden, og som førte op til Havelaagen, var faldet fra hinanden og laa begravede under høje Planter, ligesom Gravstedet over en Ridder, der er stedet til Jorden af sin Enke under Kors-togene. Ovenpaa en ganske forvitret Stensætning, hævede der sig et raadent, af Alder halvvejs sammenfaldent Træstakit, paa hvilket Slyngplanterne filtrede sig efter Behag. Frem fra hver Side af Laagen ragede to sygelige Æbletræers forvredne Grene. Haven bestod af tre parallelle Gange, bestrøede med Sand og adskilte af Bed, hvis Jord holdtes fast ved Hjælp af en Buxbomhæk, og afsluttedes ved Foden af Skraaningen af et Lindelysthus. I den ene Ende var der Hindbærbuske, i den anden et vældigt Nøddetræ, der bøjede sine Grene helt hen mod Bødkerens Kabinet. Det landlige Efteraars klare Dagslys og smukke Sol, der kendetegner Loirebredderne, begyndte at sprede den Over-tone, som Natten havde paatrykt de maleriske Genstande, Murene og Planterne, der fyldte Haven og Gaarden.

Eugenie fandt helt nye Skønheder i disse Tings Udseende, der før havde forekommet hende saa almindeligt. Tusind forvirrede Tanker fødtes i hendes Sjæl og voksede i den alt eftersom Solens Straaler blev stærkere uden for den. Nu endelig følste hun det Pust af vag, uforklarlig Glæde, der indhyller det aandelige Væsen, som en Sky indhyller det fysiske Ansigt. Hendes Forestillinger faldt sammen med Enkelthederne i dette ejendommelige Landskab, og hendes Følelsers Harmonier stemte sig sammen med Naturens. Da Solen naaede en Murflade, fra hvilken der hang Venushaar med tykke Blade, farveskiftende som Duers Bryst, lyste Forventningens himmelske Straaler over Eugenes Fremtid; hun fandt fra nu af Behag i at betragte denne Murflade, dens blege Blomster, dens blaa Klokker og dens visne Straa, med hvilke der forbandt sig en Erindring, yndig som Barndomsminder. Den Støj, hvert Blad foraarsagede i denne lydhøre Gaard,

naar de løsnede sig fra deres Grene, gav Svar paa de hemmelige Spørgsmaal, som paatrængte sig den unge Pige, der godt kunde være blevet siddende der hele Dagen uden at bemærke Timernes Flugt. Og Sjælens mylrende Stemninger udfoldede sig. Hun rejste sig hyppigt, stillede sig foran Spejlet og saa sig i det som en Skuespiller, der frimodigt betragter sit Arbejde for at kritisere og injurere sig selv.

„Jeg er ikke køn nok til ham!“ Dette var Eugenies Tanke, en Tanke, der er beskeden og frugtbar paa Lidelse. Den stakels Pige ydede ikke sig selv Retfærdighed; men Beskedenheden eller snarere Ængstelsen er en af Kærlighedens første Dyder. Eugenie tilhørte ganske den Type af kraftige Døtre, der findes hos det lavere Bourgeoisi, og hvis Skønhed forekommer vulgær; men selv om hun lignede Venus fra Milo, saa var hendes Former dog forædlede af denne den kristne Følelses Blidhed, der lutrer Kvinden og giver hende en Særegenhed, som var ukendt for Oldtidens Billedhuggere. Hun havde et stort Hoved, en mandhaftig men fint formet Pande som Phidias' Jupiter, og graa Øjne, til hvilke hendes rene Livsførelse, der gav sig fuldt Udtryk i dem, laante et straalende Lys. Hendes runde, tidligere friske og rosenrøde Ansigtstræk var blevet skæmmede af et Koppeanfald, der iøvrigt havde været tilstrækkelig naadigt til slet ikke at efterlade sig Mærker, men som havde ødelagt den fløjlsagtige Hud, der ikke desto mindre endnu var saa blød og fin, at selv hendes Moders rene Kys efterlod et forbigaaende rødt Mærke paa den. Hendes Næse var en Smule for kraftig, men den harmonerede med en purpurrod Mund, hvis fint krusede Læber svulmede af Kærlighed og af Godhed. Halsens Runding var fuldkommen. Den stærke, omhyggeligt tilslørede Buste drog Øjet til sig og vækkede blide Drømme; den manglede uden Tvivl en Del af den Charme, der skyldes Toiletten; men for Kendere maatte denne den høje Skikkelses Rankhed være en Ynde mere. Eugenie, som var stor og stærk, havde altsaa intet af det kønne, der behager Masserne; men hendes Skønhed var af den Slags, der er let at huske, og som kun Kunstnere lader sig gribe af. Den Maler, som hernede søger en Type paa Jomfru Maries himmelske Renhed, som hos hele Kvindekønnet leder efter disse beskedent stolte Øjne, som Raphael har gættet, disse jomfruelige Linjer, der ofte skyldes Inspirationens Tilfældigheder, men som kun et kristent og dydigt Liv kan bevare eller bibringe, den Maler, der har forelsket sig i denne sjældne Model, vilde pludselig i Eugenies

Ansigt have fundet den medfødte Adel, der ikke ved af sig selv; han vilde under den rolige Pande have set en Verden af Kærlighed, og i Øjnenes Form, i deres Glans noget ubeskrivelig guddommeligt. Hendes Træk, Linjerne i hendes Hoved, som et Udtryk af Lyst aldrig hverken havde skæmmet eller trættet, lignede de Horisontkonturer, der brydes saa blødt i det fjerne paa stille Søer. Dette Ansigt, der var roligt, livfuldt, krandsset af Lys som en smuk, udfoldet Blomst, gød Ro i Sjælen, fortolkede den indre Skønhed, der afspejlede sig i det og tvang Blikket til sig. Eugenie befandt sig endnu paa den Livets Strand, hvor barnlige Illusioner blomstrer, hvor Margeritterne plukkes i en Lykkestilstand, som senere er ukendt. Derfor sagde hun ogsaa til sig selv, mens hun, uden endnu at vide, hvad Kærlighed er, betragtede sig i Spejlet:

— Jeg er altfor grim, han vil ikke bryde sig om mig.

Derefter aabnede hun Døren, som fra hendes Værelse førte ud til Trappen og stak Hovedet ud, for at lytte til Husets Lyde.

— Han staar ikke op, tænkte hun, mens hun hørte Nanon, der hostede som sædvanligt om Morgenens, mens den gode Pige gik frem og tilbage og fejede Salen, tændte op, lænkede Hunden og talte til sine Dyr i Stalden.

Straks efter gik Eugenie ned og løb ud til Nanon, der var i Færd med at malke Koen.

— Nanon, rare Nanon, Du maa lave Fløde til min Fætters Kaffe.

— Men Frøken, det skulde der have været tænkt paa i Gaar, sagde Nanon, som brast i en høj Latter. Jeg kan ikke lave Fløde. Deres Fætter er sød, rigtig sød, virkelig sød. De har ikke set ham i hans Hjemmetøj af Silke og Guld. Jeg har set ham. Han bærer Linned ligesaa fint som Præstens Messeskjorte.

— Lav os en Kage.

— Og hvem giver mig Brænde til Ovnen, og Mel og Smør? spurgte Nanon, der i sin Egenskab af Grandets Førsteminister undertiden fik en enorm Betydning i Eugenie og hendes Moders Øjne. Skal jeg stjæle fra Manden, for at fejre Deres Fætter? Bed ham om Smør, Mel og Brænde, han er jo Deres Far, han kan give Dem det. Hør! Nu kommer han ned, for at se efter Føden . . .

Eugenie flygtede ned i Haven, helt forfærdet over at høre Trappen ryste under Faderens Trin. Hun følte allerede Virkningerne af den dybe Blufærdighed og ejendommelige Bevidsthed om vor Lykke, som faar os til at tro, maaske ikke uden

Grund, at vore Tanker er skrevne os paa Panden og springer Næsten i Øjnene. Nu da hun langt om længe fik Øje for Fædrenehusets kolde Nøgenhed, blev den unge Pige grebet af en Slags Bitterhed over ikke at kunne bringe det i Overensstemmelse med hendes Fætters Elegance. Hun følte en lidenskabelig Trang til at gøre noget for ham. Hvad? Det vidste hun ikke. Barnlig og sanddru, som hun var, lod hun sig lede af sin engleblide Natur, uden at nære Mistanke, hverken mod sine Fornemmelser eller sine Følelser. Hendes Fætters blotte Udseende havde hos hende vakt de Kvinden naturlige Tilbøjeligheder, og disse maatte udfolde sig saa meget livligere, som hun, der havde naaet sit tre og tyvende Aar, befandt sig midt i sin Forstands og sin Attraas fulde Modenhed.

For første Gang hændte det, at Synet af hendes Fader satte hende Skræk i Blodet, at hun i ham saa sin Skæbnes Herre, og at hun troede sig skyldig i en Fejl, fordi hun fortiede sine Tanker for ham. Hun gav sig til at spadserere med hurtige Skridt, mens hun forbavsedes over at indaande en renere Luft, at føle Solens Straaler mere livgivende, at øse af dem en aandelig Varme, et nyt Liv. Mens hun grundede paa et Kneb for at skaffe sig Kagen, opstod der mellem lange Nanon og Grandet et af disse Skænderier, der var lige saa sjældne mellem dem som Svalerne om Vinteren. Den gode Grandet var kommet, forsynet med sine Nøgler, for at udmaale de til Dagens Forbrug nødvendige Levnedsmidler.

— Er der Brød tilbage fra i Gaar? spurgte han Nanon.

— Ikke en Krumme, Herr Grandet.

Grandet tog et stort, rundt Brød, der var godt melet, og formet i en af disse flade Kurve, som bruges ved Bagningen i Anjou, og han skulde lige til at skære det over, da Nanon sagde:

— Vi er fem i Dag.

— Det er sandt nok, svarede Grandet, men Dit Brød vejer seks Pund, og der vil blive noget tilovers. Iøvrigt skal Du se, at disse unge Mennesker fra Paris slet ikke spiser Brød.

— Saa spiser de altsaa Paalæg? sagde Nanon.

Ordet *la frippe*, der tilhører den folkelige Ordbog, og som Nanon brugte i Stedet for Paalæg, udtrykker i Anjou Tilbehøret til Brødet, lige fra Smørret paa Brødsiverne, det ordinære Paalæg, til Ferskensyltetøj, det fornemste af alle Slags Paalæg; og enhver, der i sin Barndom har slikket Paalæget af og ladet Brødet ligge, forstaar nu Rækkevidden af dette Udtryk.

— Nej, svarede Grandet, de spiser hverken Paalæg eller Brød. De er ganske som unge Piger, der skal giftes.

Efter med stor Knaphed at have foreskrevet Dagens Spiseseddel, skulde den gode Grandet endelig til at vende sig til sin Frugtkælder, idet han dog først gav sig til at lukke Skabene i sit Forraadsrum, da Nanon standsede ham for at sige:

— Herr Grandet, giv mig saa meget Mel og Smør, saa jeg kan lave en Kage til Børnene.

— Er det Din Mening at plyndre Huset for min Nevøs Skyld?

— Jeg tænkte ikke mere paa Deres Nevø end paa Deres Hund, ikke mere end De selv tænkte paa ham . . . Ser De ikke, at De kun har givet mig seks Stykker Sukker! Jeg skal bruge otte.

— Hvad skal det sige! Nanon. Jeg har aldrig set Dig saadan. Hvad har Du nu faaet i Hovedet? Er det Dig, der kommanderer her? Du faar kun seks Stykker Sukker.

— Naa, og Deres Nevø, hvad skal han søde sin Kaffe med?

— Med to Stykker; jeg undværer.

— De undvære Sukker, i Deres Alder! Saa vilde jeg da hellere købe til Dem af min egen Lomme.

— Bland Dig ikke i Ting, der ikke kommer Dig ved.

Trods den lave Pris, var Sukkeret bestandig i Bødkerens Øjne den kostbareste af alle Kolonialvarer; for ham kostede det vedblivende seks Francs Pundet. Nødvendigheden af at spare paa det, der var opstaaet under Kejserdømmet, var blevet hans mest uvægerlige Vane. Alle Kvinder, selv den mest indskrænkede, forstaar at intrigere for at naa deres Maal. Nanon opgav Sukker-spørgsmaalet, for at opnaa Kagen.

— Frøken, raabte hun ud ad Vinduet, er det ikke Deres Mening, at De vil have Kage.

— Nej, nej, svarede Eugenie.

— Der kan Du selv se, Nanon, sagde Grandet, da han hørte sin Datters Stemme.

Han aabnede Beholderen, i hvilken Melet befandt sig, gav hende et Maal, og tilføjede nogle Unser Smør til Stykket, han allerede havde skaaret af.

— Jeg skal have Brænde til at varme Ovnen op med, sagde den haardnakkede Nanon.

— Du kan tage, hvad Du behøver, svarede han sørgmodigt; men saa laver Du os en Frugtterte, og Du maa stege os al Middagsmaden i Ovnen; paa den Maade tænder Du ikke Ild to Steder.

— Det behøver De min Sandten ikke at sige mig, raabte Nanon.

Grandet tilkastede sin tro Hjælper et næsten faderligt Øjekast.

— Frøken, raabte Kokkepigen, vi faar en Kage.

Far Grandet vendte tilbage, belæsset med Frugt, og arrangerede selv en første Tallerkenfuld paa Køkkenbordet.

— Se dog, hvilke smukke Støvler Deres Nevø har, Herr Grandet, sagde Nanon. Sikken noget Læder, og hvor de lugter godt! Hvad skal jeg gøre dem i Stand med? Skal jeg komme Oksemarv paa dem?

— Jeg tror, Oksemarv vil ødelægge det Læder dér, Nanon. Sig iøvrigt til ham, at Du ikke ved, hvordan Du skal børste Marokkoskind . . . ja, det er Marokko; han kan selv købe noget til at blanke sine Støvler med i Byen og give Dig det. Jeg har hørt sige, at de putter Sukker i deres Sværte, for at faa den til at skinne.

— Det kan altsaa spises? sagde Tjenestepigen og førte Støvlerne op til Næsen. De lugter min Sandten som Fruens Eau de Cologne! Hvor det er pudsigt!

— Pudsigt! sagde Husherren. Du finder det pudsigt at stikke flere Penge i Støvler, end den, der bærer dem, er værd?

— Herr Grandet, sagde hun, da hendes Herre, der havde lukket Frugtkælderen, kom tilbage fra sin anden Tur, vil De ikke en eller to Gange om Ugen have Suppegryden over, paa Grund af Deres Nevø . . . ?

— Jo.

— Saa maa jeg til Slagteren.

— Aldeles ikke; Du kan lave Suppe til os paa Fjerkræ, Bønderne vil ikke lade Dig tomhændet. Men jeg vil sige til Cornoiller, at han skal skyde Ravne til mig. Det Vildt giver den bedste Suppe i Verden.

— Er det sandt, Herr Grandet, at de spiser de døde?

— Du er dum, Nanon! De spiser, som alle andre, hvad de finder. Lever vi ikke af døde? Hvad er ellers Arv for noget?

Far Grandet, der ikke havde flere Befalinger at give, tog sit Uhr op; da han saa, at han endnu havde en halv Time til sin Raadighed før Frokosten, tog han sin Hat, gik hen og kyssede sin Datter og sagde:

— Vil Du spadserere med ud i mine Enge ved Loirebredden? Jeg har noget at gøre derude.

Eugenie gik og tog sin Hat paa; den var af syet Straa og foret

med rosa Taft; Fader og Datter gik derefter ad den krogede Gade ned til Torvet.

— Hvor skal De hen til Morgen? spurgte Notar Cruchot, som Grandet mødte.

— Ud og se til et og andet, svarede Grandet uden at lade sig bedrage af Vennens Morgentur.

Naar Far Grandet skulde ud og se til et og andet, saa vidste Notaren af Erfaring, at der altid var noget at tjene ved ham. Derfor ledsagede han ham.

— Kom, Cruchot, sagde Grandet til Notaren. De er min Ven; jeg skal vise Dem, hvad det er for en Dumhed at plante Popler paa gode Jorder

— De regner altsaa ikke de tredsindstyve tusend Francs, som De har faaet for dem, der stod paa Deres Enge ved Loire? sagde Notar Cruchot, idet han aabnede et Par maabende Øjne. De har været heldig! . . . Fælde Træer i det Øjeblik, de manglede lyst Træ i Nantes, og sælge dem à tredve Francs!

Eugenie hørte til uden at vide, at hun nærmede sig sit Livs mest højtidelige Øjeblik, og at Notaren snart skulde afsige en faderlig og souveræn Dom over hende. Grandet var naaet til de prægtige Enge, han besad ved Loirebredden, og paa hvilke tredve Arbejdere var beskæftigede med at rydde, udfylde og udjævne de Steder, der tidligere var optaget af Poplerne.

— Cruchot, se, hvor stort et Stykke Jord en Poppel tager, sagde han til Notaren. — Jean, raabte han til en Arbejder, maa—maa—maal med Favnemaalet paa—paa—paa alle Leder.

— Fire Gange otte Fod, svarede Arbejderen, da han var færdig.

— To og tredve Fods Tab, sagde Cruchot til Grandet. I den Linje havde jeg tre hundrede Popler, ikke sandt? Og tre hundrede Gange to og tre—tredve Fo—Fod ødelagde mig fem—fem hundrede Kvadratfod Høj; læg to Gange saa meget til paa Siderne, femten hundrede; Rækkerne i Midten lige saa meget. Altsaa, la—lad os sige tusend Knipper Høj.

— Ja, sagde Cruchot, for at hjælpe sin Ven, tusend Knipper af det Høj dér er omtrent seks hundrede Francs værd.

— Sig hellere to—to—tolv hundrede, paa Grund af de tre, fire hundrede Francs Efterslet. Godt, regn saa ud, hvad to—tolv hundrede Francs om Aaret i fyrretyve Aar giver me—me—med Renter og Rentes Rente, so—som De ved.

— Det kan blive tredsindstyve tusend Francs, sagde Notaren.

— Det antager jeg! Det bliver kun tredsindstyve tusend Francs. Godt, sagde Vindyrkeren uden at stamme, to tusend Popler paa fyrretyve Aar giver mig ikke halvtredsindstyve tusend Francs. Der er altsaa Tab. Det har jeg fundet ud, sagde Grandet, idet han rettede sig op paa sine Hæle. — Jean, fortsatte han, Du maa fylde Hullerne, undtagen dem paa Loiresiden; der skal Du plante de Popler, jeg har købt. Naar man sætter dem i Floden, saa ernærer de sig paa Regeringens Regning, tilføjede han og vendte sig mod Cruchot, idet han bibragte Svulsten paa Næsen en let Bevægelse, der var lige saa meget værd som det mest ironiske Smil.

— Det er klart, Popler maa kun plantes paa magre Jorder, sagde Cruchot, forbløffet over Grandets Beregninger.

— Ja, min Herre, svarede Bødkeren ironisk.

Eugenie, der betragtede Loires skønne Landskab, uden at høre efter sin Fars Regnestykker, laante straks efter Øre til Cruchots Bemærkning, da hun hørte ham sige til sin Klient:

— Naa, De har sendt Bud efter en Svigersøn fra Paris; der tales kun om Deres Nevø i hele Saumur. Jeg faar snart en Ægteskabskontrakt at opsætte, Far Grandet.

— De — De — De er nok gaa—gaa—gaaet tidligt ud for at si—si—sige mig det, tog Grandet til Orde, idet han ledsagede denne Overvejelse med en Bevægelse af Svulsten. Godt, min gamle Kammerat, jeg vil væ—væ—være aabenhjertig, og jeg skal si—sige Dem, hvad De — De vil vide. Se—er De, jeg vilde fo—foretrække, at ka—kaste min Datter i Loire for at gi—give hende til hendes Fæ—Fætter; det ka—kan De go—godt meddele. Me—men lad heller Folk sna—snakke.

Ved dette Svar blev det sort for Eugenies Øjne. De fjærne Forhaabninger, som begyndte at spire i hendes Hjærte, blomstrede pludselig op, virkeliggjorde sig og dannede et Blomsterneg, som hun pludselig saa afskaaret og strakt til Jorden. Siden den foregaende Dag var hun bundet til Charles med alle de Lykkens Baand, der forener Sjælene; for Fremtiden skulde altsaa Lidelser forstærke dem. Ligger det ikke i Kvindens ædle Skæbne at blive mere berørt af Ulykkens Pragt end af Lykkens Glans? Hvorledes havde den faderlige Følelse kunnet slukkes paa Bunden af hendes Faders Hjærte? Hvilken Forbrydelse var Charles dog skyldig i? Gaadefulde Spørgsmaal! Hendes Kærlighed, denne dybe Gaade, hyllede sig allerede i Gaader. Hun vendte hjem med rystende Ben, og da hun naaede den gamle, mørke Gade, der

før var saa festlig for hende, fandt hun dens Udseende sørgeligt, og hun indaandede nu den Melankoli, som Tiderne og Tingene havde paatrykt det. Hun undgik ingen af Kærlighedens Belæringer. Nogle Skridt fra Huset gik hun foran sin Fader og ventede ham ved Porten efter at have banket paa. Men Grandet, der i Notarens Haand fik Øje paa en Avis, som endnu var i Postbaand, havde spurgt ham:

— Hvordan staar Statsobligationerne?

— De vil jo ikke høre mig, Grandet, svarede Cruchot. Køb hurtigt, der er endnu tyve pro Cent at vinde paa to Aar, foruden den ypperlige Rentetakst, fem tusend Livres i Rente for firsindstyve tusend Francs. Statsobligationerne staar i firsindstyve Francs og halvtreds Centimer.

— Vi faar at se, svarede Grandet, idet han gned sin Hage.

— Gud fri os! sagde Notaren, som havde lukket sin Avis op.

— Naa, hvad saa? udbrød Grandet i det Øjeblik, Cruchot holdt Avisen hen til ham og sagde: „Læs den Artikel.“

„Herr Grandet, en af de mest agtede Forretningsmænd i Paris, har i Gaar skudt sig, efter som sædvanlig at have været til Stede paa Børsen. Han havde sendt sin Demission til Deputeretkammeret, og han havde ligeledes frasagt sig sin Funktion som Dommer i Handelsretten. Deherrer Roguin og Souchets, hans Vekslerers og hans Notars Fallitter, har ruineret ham. Den Højagtelse, Herr Grandet nød, og hans Kredit var ikke desto mindre af den Art, at han uden Tvivl vilde have fundet Hjælp i den parisiske Forretningsverden. Det er at beklage, at denne hæderlige Mand har givet efter for det første Øjeblikks Fortvivlelse; etc.“

— Jeg vidste det, sagde den gamle Bødker til Notaren.

Denne Sætning gennemisnede Cruchot, der trods sin Ufølsomhed som Notar følte Kulden i sin Ryg ved Tanken om, at Grandet i Paris maaske forgæves havde anraabt om de Millioner, der tilhørte Grandet i Saumur.

— Og hans Søn, der var saa glad i Gaar . . . ?

— Han ved endnu intet, svarede Grandet med samme Ro.

— Farvel, Herr Grandet, sagde Cruchot, der forstod alt, og som nu gik hen for at opmuntre Præsident de Bonfons.

Da Grandet kom ind, fandt han Frokosten anrettet. Fru Grandet, om hvis Hals Eugenie kastede sig, for at kysse hende i et af disse voldsomme Følelsesudbrud, som en hemmelig Sorg for-

aarsager os, befandt sig allerede i sin Stol med Klodserne og sad og strikkede Ærmer til sig selv for Vinteren.

— De kan godt spise, sagde Nanon, der tog fire Trin ad Gangen ned ad Trappen, Barnet sover som en Engel. Hvor han er sød med lukkede Øjne! Jeg gik ind hos ham, jeg kaldte paa ham. Jo, jo! Ikke Spor af Svar.

— Lad ham sove, sagde Grandet, han vaagner saamænd tidnok i Dag, til at faa den daarlige Nyhed at vide.

— Hvad er der dog? spurgte Eugenie, idet hun kom de to smaa Stykker Sukker, der vejede, jeg ved ikke hvormange Gram, og som den gode Grandet morede sig med selv at hugge i sine ledige Timer, i Kaffen.

Fru Grandet, der ikke vilde have vovet at stille dette Spørgsmaal, betragtede sin Mand.

— Hans Far har skudt sig.

— Onkel . . . ? sagde Eugenie.

— Den stakkels unge Mand! udbrød Fru Grandet.

— Ja, stakkels, sagde Grandet, han ejer ikke en Skilling.

— Han sover da i hvert Fald, som han var Jordens Konge, sagde Nanon i en blid Tone.

Eugenie holdt op med at spise. Hendes Hjerte snørede sig sammen, som Hjertet snøres, naar Medfølelsen for første Gang, tilskyndet af Ulykken, der rammer den, som er dens Genstand, strømmer ud gennem en Kvindes hele Legeme. Den unge Pige græd.

— Du kendte jo ikke Din Onkel, hvorfor græder Du? spurgte hendes Far, idet han sendte hende et af disse sultne Tigerblik, som han uden Tvivl ellers tilkastede sine Guldbunker.

— Hvem vilde ikke føle Medlidenhed med den stakkels unge Mand, der sover som en Træsko, uden at kende sin Skæbne, Herr Grandet?

— Jeg taler ikke til Dig, Nanon! Hold Mund.

Eugenie lærte i dette Øjeblik, at en Kvinde, der elsker, altid bør skjule sine Følelser. Hun svarede ikke.

— Jeg haaber ikke, Du siger noget til ham, før jeg kommer tilbage, sagde den gamle til Fru Grandet, jeg er nødt til at tage ud og afstikke Grøften paa Engene ved Vejen. Jeg er tilbage til Frokosten Klokken tolv, og jeg vil selv tale med min Nevø om hans Forretninger. — Hvad Dig angaar, Eugenie, hvis det er for den Laps, Du græder, saa kan det være nok nu, mit Barn. Han rejser saa hurtigt som muligt til Ostindien. Du ser ham ikke mere . . .

Faderen tog sine Handsker fra Hatteskyyggen, drog dem paa med sædvanlig Ro, strammede dem ved at false Fingrene ind mellem hinanden og gik.

— Aa, Mor, jeg kvæles! udbrød Eugenie, da hun var blevet alene med sin Mor. Jeg har aldrig lidt saadan.

Da Fru Grandet saa sin Datter blegne, aabnede hun Vinduet og lod hende indaande den friske Luft.

— Nu er jeg bedre, sagde Eugenie et Øjeblik efter.

Denne nervøse Sindsbevægelse hos et Væsen, der til da tilsyneladende havde været rolig og kold, virkede tilbage paa Fru Grandet, der betragtede sin Datter med den sympatiske Forstaaelse, som Mødre nærer overfor Genstanden for deres Æmhed; hun gættede alt. I Virkeligheden havde de to ungarske Søstre, som en Naturens Fejltagelse havde bundet til hinanden, ikke levet mere intimt med hinanden end Eugenie og hendes Moder, der altid var sammen i denne Vinduesfordybning, som gik i Kirke med hinanden, og som sov sammen i den samme Luft.

— Mit stakkels Barn! sagde Fru Grandet og tog Eugenies Hoved, for at støtte det mod sit Bryst.

Ved disse Ord løftede den unge Pige Hovedet; hun kastede et spørgende Blik paa sin Moder, ransagede hendes hemmelige Tanker og sagde:

— Hvorfor sende ham til Indien? Naar han er ulykkelig, bør han saa ikke blive her? Er han ikke vor nærmeste Slægtning?

— Ja, mit Barn, det vilde være meget naturligt; men Din Far har sine Grunde, og vi maa respektere dem.

Moderen og Datteren satte sig i Tavshed, den ene paa sin Stol med Træklosterne, den anden i sin lille Lænestol; og de genoptog begge deres Arbejde. Overvældet af Taknemmelighed for den beundringsværdige Følelsesoverensstemmelse, som hendes Moder havde lagt for Dagen for hende, kyssede Eugenie sin Moders Haand og sagde:

— Hvor Du er god, kære Mor!

Disse Ord fik det gamle, af langvarige Sorger skæmmede Moderansigt til at straale.

— Synes Du godt om ham? spurgte Eugenie.

Fru Grandet svarede kun med et Smil; derpaa sagde hun efter et Øjebliks Tavshed med lav Stemme:

— Holder Du da allerede af ham? Det vilde være uheldigt.

— Uheldigt, svarede Eugenie, hvorfor? Du synes om ham,

Nanon synes om ham, hvorfor skulde jeg ikke ogsaa synes om ham? Hør, Mor, lad os dække Frokostbordet til ham.

Hun kastede sit Arbejde, Moderen gjorde ligeledes og sagde:

— Du er ikke rigtig klog!

Men hun fandt en Fornøjelse i at retfærdiggøre sin Datters Daarskab ved at dele den med hende.

Eugenie kaldte paa Nanon.

— Hvad vil De saa, Frøken?

— Nanon, Du har vel nok Fløde til Middag?

— Til Middag, ja, svarede den gamle Tjenestepige.

— Godt; giv ham rigtig stærk Kaffe. Jeg har hørt Herr des Brassins sige, at Kaffen bliver lavet meget stærk i Paris. Kom noget i.

— Og hvor vil De have, jeg skal tage det?

— Køb noget.

— Hvis jeg møder Herren.

— Han er i Engen.

— Saa løber jeg. Men Herr Fessard spurgte mig allerede, da han gav mig Vokslys, om de hellige tre Konger var hos os. Hele Byen vil faa vores Udskejelser at vide.

— Hvis Din Far opdager noget, sagde Fru Grandet, saa er han i Stand til at slaa os.

— Godt, saa slaar han os, og vi modtager hans Slag paa Knæ.

Fru Grandet løftede Øjnene mod Himlen som eneste Svar. Nanon tog sit Hovedtøj og gik. Eugenie tog ren Dug frem, hun løb op, for at hente nogle af de Vindrueklaser, hun havde moret sig med at hænge op paa Snore paa Loftet; hun gik sagte gennem Korridoren for ikke at vække sin Fætter, og hun kunde ikke undgaa, da hun passerede hans Dør, at høre Aandedrættet, der i regelmæssige Tempo undslap hans Læber.

— Ulykken vaager, mens han sover, sagde hun til sig selv.

Hun tog de grønneste Blade af Vinstokken, arrangerede hans Druer lige saa koket, som nogen gammel Hushovmester kunde have gjort det, og bragte dem triumferende ind paa Bordet. I Køkkenet lagde hun Haand paa Pærerne, som hendes Fader havde aftalt, og anbragte dem i Pyramide mellem Bladene. Hun gik og kom, løb og sprang. Hun vilde gerne have tømt hele sin Faders Hus; men han havde Nøglerne til alt. Nanon kom tilbage med to friske Æg. Da Eugenie saa Æggene, fik hun Lyst til at fare hende om Halsen.

— Bonden fra Heden havde dem i sin Kurv, jeg bad ham om

dem, og han gav mig dem for at være elskværdig overfor mig, den rare Fyr.

Efter to Timers Omhu, der gav Eugenie Anledning til tyve Gange at forlade sit Arbejde, for at gaa ud og se om Kaffen kogte, for at gaa ud og lytte til den Støj, hendes Fætter gjorde, mens han stod op, var det lykkedes hende at anrette en Frokost, der var meget simpel og lidet bekostelig, men som afveg frygteligt fra Husets indgroede Vaner. Frokosten Klokken tolv indtoges staaende. Hver især tog en Smule Brød, en Frugt eller lidt Smør og et Glas Vin. Mens Eugenie betragtede Bordet, der var placeret foran Ilden, og Lænestolen, som var stillet foran Fætterens Kuvert, mens hun betragtede de to Tallerkener Frugt, Æggebægeret, Flasken med hvid Vin, Brødet og Sukkeret, der var stablet paa en Underkop, skælvede hun i alle sine Lemmer, ved den blotte Tanke om de Blikke, hendes Fader vilde sende hende, hvis han skulde komme ind i det Øjeblik. Hun betragtede derfor ogsaa hyppigt Uhret, for at udregne, om Fætteren kunde naa at spise inden den gode Mands Hjemkomst.

— Vær rolig, Eugenie; hvis Din Fader kommer, saa tager jeg alt paa mig, sagde Fru Grandet.

Eugenie kunde ikke tilbageholde en Taare.

— Aa, kære Mor, udbrød hun, jeg har ikke holdt nok af Dig!

Da Charles smaasyngende havde gjort et tusend Ture frem og tilbage i sit Værelse, gik han tilsidst ned. Heldigvis var Klokken endnu kun elleve. Pariseren havde anvendt lige saa meget Koketteri paa sit Toilette, som om han havde befundet sig i Huset hos den ædle Dame, der var paa Rejse i Skotland. Han kom ind med en venlig og smilende Mine, der klæder Ungdommen saa godt, og som skaffede Eugenie en vemodig Glæde. Han havde taget disse Anjouslottes Elendighed fra den gemytlige Side og tiltalte nu meget muntert sin Tante.

— Har De haft en god Nat, kære Tante? Og De, Kusine?

— Rigtig god, og De? spurgte Fru Grandet.

— Udmærket.

— De maa være sulten, Fætter, sagde Eugenie. Sæt Dem til Bords.

— Jeg spiser aldrig Frokost før Klokken tolv — ved den Tid, jeg staar op. Jeg har imidlertid levet saa daarligt undervejs, at jeg gerne vil lade mig overtale. Iøvrigt . . .

Han fremtog det kosteligste, flade Uhr, som Bréguet nogensinde har lavet.

— Tænk, Klokken er elleve, jeg er tidligt paa Færde.

— Tidligt . . ., sagde Fru Grandet.

— Ja, men jeg vilde ordne mine Sager. — Og jeg vil gerne spise et eller andet, en Smule Fjerkræ, en Agerhøne.

— Hellige Jomfru! raabte Nanon, da hun hørte hans Ord.

— En Agerhøne, sagde Eugenie, der gerne vilde have givet alle sine Spareskillinger for en Agerhøne, til sig selv.

— Kom og sæt Dem, sagde hans Tante til ham.

Dandyen lod sig synke ned i Lænestolen som en smuk Kvinde, der hviler sig paa en Divan. Eugenie og hendes Moder tog Stole og satte sig nær ved ham foran Ilden.

— De opholder Dem bestandig her? spurgte Charles, der fandt Salen endnu mere hæslig om Dagen, end den havde været ved Lys.

— Bestandig, svarede Eugenie, idet hun betragtede ham, undertagen under Vinhøsten. Saa tager vi ud og hjælper Nanon og bor allesammen i Abbediet Noyers.

— De spadserer aldrig?

— Vi gaar undertiden om Søndagen, efter Aftensangen, naar det er godt Vejr, ud paa Broen eller ud for at se paa Høet, naar det bliver slaaet, sagde Fru Grandet.

— Har De et Teater her?

— Gaa i Teatret! udbrød Fru Grandet. Se paa Komedianter! Men ved De da ikke, at det er en Dødssynd?

— Her, min kære Herre, sagde Nanon, der kom med Æggene, vi giver Dem Kyllingerne i Skal.

— Aa, friske Æg, sagde Charles, der som Folk, der er vante til Luksus, ikke mere tænkte paa sin Agerhøne. Men det er kosteligt! Hvis De havde lidt Smør. Hva'! min Ven?

— Smør! Der er jo Kage! sagde Tjenestepigen.

— Men kom dog med Smørret, Nanon! udbrød Eugenie.

Den unge Pige holdt Øje med Fætteren, der ituskar sine Brødsiver, og hun havde lige saa megen Glæde deraf, som den mest følsomme Parisergrisette har af at se paa Opførelsen af et Melodrama, hvori Uskyldigheden sejrer. Det er sandt, at Charles, der var opdraget af en statelig Moder og fuldkommengjort af en Modedame, havde smaa, kokette og elegante Bevægelser som en lille Verdensdame. En ung Piges Medfølelse og Ømhed besidder en helt magnetisk Indflydelse. Derfor kunde Charles, der saa sig som Genstand for Kusinens og Tantens Opmærksomhed, heller ikke unddrage sig Indflydelsen af de Følelser, der rettedes mod

ham, og som saa at sige oversvømmede ham. Han tilkastede Eugenie et af disse Blikke, der straalte af Godhed, af Kærtegn, et Blik, der syntes at smile. Ved at betragte Eugenie opfangede han den udsøgte Ligevægt i hendes rene Ansigtstræk, hendes uskyldige Holdning, den magiske Klarhed i hendes Øjne, i hvilke Kærlighedens unge Tanker glimrede, og hvis Begær endnu var blottet for Vellyst.

— Kære Kusine, hvis De i Galatoillette befandt Dem i en første Loge i Operaen, saa forsikrer jeg Dem for, at Tante vil faa mer end Ret; De vilde faa adskillige Mænd til at gøre sig skyldig i Attraens Synd og adskillige Kvinder i Skinsygens.

Denne Kompliment sammensnøre Eugenies Hjerter og fik det til at banke af Glæde, skønt hun intet forstod af den.

— Aa, Fætter! De gør Nar af en stakkels lille Provinspige.

— Hvis De kendte mig, saa vilde De vide, at jeg afskyer Spotten, den skader Hjertet, og saarer Følelserne . . .

Han nedsvælgede velbehageligt en Stump Brød med Smør paa.

— Nej, jeg har efter al Sandsynlighed ikke tilstrækkeligt Vid til at gøre Nar af andre, og denne Mangel volder mig megen Møje. I Paris er man i Stand til at myrde en Mand ved at sige om ham: „Han har et godt Hjerter.“ Denne Sætning vil sige: „Den stakkels Fyr er dum som et Næsehorn.“ Men, eftersom jeg er rig og kendt for at skyde en Dukke ned i første Skud paa tredve Skridts Afstand med en hvilken som helst Pistol og i aaben Mark, rammer Spotten ikke mig.

— Kære Nevø, det, De siger der, tyder paa et godt Hjerter.

— De har en meget smuk Ring der, sagde Eugenie, er det forkert, at jeg beder Dem om at maatte se den?

Charles rakte Haanden frem, mens han aftog sin Ring, og Eugenie rødmede, da hun med Spidsen af sine Fingre strejfede sin Fætters rosenrøde Negle.

— Se, Mor, hvor smukt Arbejde, det er.

— Aa, den maa der være Guld i, sagde Nanon, da hun kom med Kaffen.

— Hvad er det der? spurgte Charles leende.

Han pegede paa en aflang Potte af brunt, glaceret, indvendig fajanceret Ler, der var randet af en Askefryndse, og i hvilken Kaffen sank tilbunds, for derefter atter at komme op til Overfladen af det kogende Fludium.

— Det er kogt Kaffe, sagde Nanon.

— Kære Tante, jeg vil i det mindste efterlade mig nogle velgørende Spor af mit Ophold her. De er meget tilbage! Jeg skal lære Dem at lave god Kaffe i en Chaptalkaffekande.

Han gjorde Forsøg paa at forklare Systemet i Chaptalkaffekanden.

— Naar der er saa megen Ulejlighed med den, sagde Nanon, saa kunde man godt bruge hele sit Liv til det. Jeg laver aldrig Kaffe paa den Maade. Jo, jo! Og hvem skulde saa slaa Græs til Koen, mens jeg lavede Kaffe.

— Det skal jeg gøre, sagde Eugenie.

— Barn! sagde Fru Grandet og saa paa sin Datter.

Ved dette Udbrud, der fik dem til at huske paa den Sorg, som snart skulde ramme den unge, ulykkelige Mand, tav de tre Kvinder og betragtede ham med en beklagende Mine, som slog ham.

— Hvad er der dog i Vejen, Kusine?

— Tys! sagde Fru Grandet til Eugenie, som vilde til at svare. Du ved, Eugenie, at Din Fader har paataget sig at tale med Herr

— Sig Charles, sagde den unge Grandet.

— Aa, De hedder Charles? Det er et smukt Navn, udbrød Eugenie.

De anede Ulykker kommer næsten altid. Nanon, Fru Grandet og Eugenie, som ikke uden Gysen tænkte paa den gamle Bødkers Tilbagekomst, hørte nu det Slag af Dørhammeren, hvis Rungen var dem saa velbekendt.

— Der er Far! sagde Eugenie.

Hun fjærnede Underkoppen med Sukkeret, idet hun dog efterlod nogle Stykker paa Dugen. Nanon borttog Ægtallerkenen. Fru Grandet rettede sig op som en skræmmet Hind. Der opstod en panisk Skræk, som forbavsede Charles, uden at han kunde forklare sig den.

— Hvad er der dog? spurgte han dem.

— Det er jo Far, sagde Eugenie.

— Ja, og saa?

Grandet traadte ind, kastede et gennemtrængende Blik paa Bordet og paa Charles. Han saa alt.

— Ja saa! Du laver Modtagelsesfest for Din Nevø. Det er godt, meget godt, udmærket godt! sagde han uden at stamme. Naar Katten er ude, spiller Musen paa Bordet.

— Fest? sagde Charles til sig selv, ude af Stand til at ane noget om Levevisen og Sædvanerne i Huset.

— Giv mig mit Glas, Nanon, sagde den gode Mand.

Eugenie bragte Glasset. Grandet fremtog af sin Vestelomme en bredbladet Hornkniv, afskar en Brødske, tog en Smule Smør, smurte det omhyggeligt paa og gav sig til at spise staaende. I dette Øjeblik kom Charles Sukker i sin Kaffe. Far Grandet opdagede Sukkerstykkerne, stirrede paa sin Kone, der blegnede og gjorde tre Skridt frem; han bøjede sig mod den stakkels, gamle Kones Øre og spurgte:

— Hvor har Du faaet Sukker fra?

— Nanon gik hen og hentede det hos Fessard; der var ingenting.

Det er umuligt at forestille sig den stærke Spænding, som denne Scene havde for de tre Kvinder. Nanon havde forladt sit Køkken og kiggede nu ind i Salen for at se, hvordan Sagerne gik. Charles, der havde smagt paa sin Kaffe, fandt den altfor bitter og søgte efter Sukkeret, som Grandet allerede havde bemærket sig.

— Hvad ønsker De, kære Nevø? spurgte Grandet ham.

— Sukkeret.

— Kom Mælk i, svarede Husets Herre, saa bliver Deres Kaffe mildere.

Eugenie tog Sukkerkoppen, som Grandet allerede havde grebet, og satte den paa Bordet, mens hun betragtede sin Fader med en rolig Mine. Den Pariserinde, der, for at lette sin Elskers Flugt, holder en Rebstige i sine svage Arme, udviser visselig ikke mere Mod, end Eugenie udfoldede, da hun satte Sukkeret tilbage paa Bordet. Elskeren belønner sin Pariserinde, som modig viser ham en smuk, mishandlet Arm, paa hvilken hver blegnet Aare bliver badet med Taarer og Kys og helbredet med Glæden; mens Charles aldrig skulde kende den dybe, hemmelige Rystelse, som sønderrev hans Kusines Hjerter, da hun stod dér, lammet af den gamle Bødkers Blik.

— Du spiser ikke, Kone?

Den stakkels Slave gik nærmere, afskar ynksomt et Stykke Brød og tog en Pære. Eugenie bød dristigt Vindruerne til sin Far og sagde:

— Smag dog mine Druer, Far! — Fætter, De vil nok spise nogle af dem, ikke sandt? Jeg har hentet disse smukke Klaser til Dem.

— Hvis man ikke stopper dem, saa lægger de Saumur øde for Deres Skyld, Nevø. Naar De er færdig, saa gaar vi sammen

ud i Haven; jeg har nogle Ting at sige Dem, som ikke netop er søde.

Eugenie og hendes Moder tilkastede Charles et Blik, hvis Udtryk ikke kunde undgaa den unge Mands Opmærksomhed.

— Hvad betyder dog disse Bemærkninger, Onkel? Efter min stakkels Mors Død . . . (ved disse Ord blødgjordes hans Stemme), er der ingen Ulykke mulig for mig . . .

— Kære Nevø, hvem kan vide, hvilke Bekymringer Gud vil prøve os med? sagde hans Tante til ham.

— Saa, saa, saa, saa! sagde Grandet. Nu begynder Dumhederne. Jeg kan knapt nok se Deres kønne, hvide Tænder, Nevø.

Han viste ham Lammebovene, som Naturen havde anbragt paa Enden af hans Arme.

— Der kan De se Hænder, der er skabte til at samle Dalere op med! De er blevet opdraget til at putte Deres Fødder i det Skind, man fabrikerer Portefeuilleerne af, som vi bruger til at gemme Veksler i. Det er skidt!

— Hvad mener De, Onkel? Jeg vil lade mig hænge, om jeg forstaar et eneste Ord.

— Kom, sagde Grandet.

Gnieren smækkede sin Kniv i, drak Resten af sin Vin og aabnede Døren.

— Tag Mod til Dem, Fætter!

Den unge Piges Tone isnede gennem Charles, der fulgte sin frygtelige Slægtning som et Bytte for dødelig Uro. Eugenie, hendes Moder og Nanon gik ud i Køkkenet, drevet af en uovervindelig Nysgerrighed efter at iagttage de to agerende i den Scene, der skulde udspilles i den lille, fugtige Have, hvor Onklen først spadserede tavs omkring med Nevøen. Grandet følte sig ikke besværet over at skulle meddele Charles hans Faders Død, men han følte en Slags Medfølelse over at vide ham uden en Skilling, og han søgte en Maade, paa hvilken han kunde mildne Meddelelsen om denne grusomme Sandhed. „De har mistet Deres Fader!“ det var ikke vanskeligt at sige. Fædrene dør for Børnene. Men: „De er uden Spor af Formue!“ I disse Ord var alle Jordens Ulykker forenede. Og den gode Grandet gjorde for tredje Gang Turen frem og tilbage i Midtergangen, hvis Sandknasede under hans Fødder. I Livets store Begivenheder knytter vor Sjæl sig stærkt til de Steder, hvor Glæderne og Sorgerne vælder over os. Charles undersøgte ogsaa med særlig Opmærksomhed den lille Haves Buksbombuske, de gule, faldende Blade,

Murenes Forfald, Frugttræernes besynderlige Former, maleriske Enkeltheder, som paa Grund af en Hukommelseskunst, der er egen for Følelserne, skulde forblive indgravede i hans Erindring, evigt forbundne med denne vigtige Time.

— Det er dejlig varmt, rigtig kønt Vejr, sagde Grandet, idet han indaandede et stort Kvantum Luft.

— Ja, Onkel . . . men hvorfor . . . ?

— Ja, min Ven, tog Onklen til Orde, jeg har en daarlig Nyhed at bringe Dig. Din Fader er meget daarlig . . .

— Hvorfor er jeg saa her? sagde Charles. — Nanon, raabte han, Postheste! Jeg finder vel nok en Vogn her paa Pladsen, tilføjede han, idet han vendte sig mod Onklen, der blev staaende, ubevægelig.

— Hestene og Vognen er unyttige, svarede Grandet og betragtede Charles, der blev stum, og hvis Øjne stod stive. — Ja, min stakkels Ven, Du gætter det. Han er død. Men det er ingenting; der er en endnu alvorligere Ting, han har skudt sig . . .

— Far . . . ?

— Ja, men det er ingenting. Aviserne kritiserer over det, som om de havde Ret til det. Dér, læs.

Grandet, der havde laant Cruchots Avis holdt den skæbnesvangre Artikel hen foran Charles. Den stakkels, unge Mand, der endnu var Barn, som endnu var i den Alder, hvor Følelserne trænger sig frem i al deres Naivitet, brast i dette Øjeblik i Taarer.

— Det var godt, sagde Grandet til sig selv. Hans Øjne ængstede mig. Han græder, han er frelst. — Men det er ingenting endnu, kære, stakkels Nevø, tog Grandet atter fat med høj Røst, uvis om Charles hørte paa ham, det er intet, Du trøster Dig nok; men . . .

— Aldrig! Aldrig! Far! Far!

— Han har ruineret Dig. Du staar uden Penge.

— Hvad gør det? Hvor er min Far? . . . Far!

Hans Graad og Hulken skurrede paa en frygtelig Maade mellem disse Mure og gentog sig i Ekkoerne. De tre Kvinder græd, grebne af Medlidenhed. Taarer er lige saa smitsomme som Latter kan være det. Charles løb ud i Gaarden, uden at høre paa sin Onkel, fandt Trappen, løb op paa sit Værelse og kastede sig tværs over sin Seng med Ansigtet i Lagnerne, for at kunne græde af hele sit Hjerte, langt borte fra sine Slægtninge.

— Vi maa lade den første Byge trække over, sagde Grandet,

da han kom ind i Salen, hvor Eugenie og hendes Moder hastigt havde indtaget deres Pladser og nu, efter at have tørret Øjnene, sad og arbejdede med skælvende Hænder. Men den unge Mand duer ikke til noget, han beskæftiger sig mere med de døde end med Pengene.

Eugenie gyste, da hun hørte sin Fader udtale sig saaledes om den helligste af alle Smerter. Fra dette Øjeblik begyndte hun at dømme sin Fader. Skønt afdæmpet, tonede Charles' Hulken gennem det stærkt resonnerende Hus; og hans dybe Klagen, der syntes at udspringe nede under Jorden, hørte først op mod Aften, efter gradvis at være blevet svagere.

— Stakkels, unge Mand! sagde Fru Grandet.

Et skæbnsvangert Udbrud! Far Grandet betragtede sin Kone, Eugenie og Sukkerskaalen; han kom i Tanker om den ualmindelige Frokost, der var blevet anrettet for hans ulykkelige Slægtning og stillede sig midt i Salen.

— Jeg haaber, sagde han med sædvanlig Ro, at Du ikke fortsætter Din Ødselhed. Jeg giver Dig ikke *mine* Penge, for at Du skal overfede den unge Fyr med Sukker.

— Mor har intet med det at gøre, sagde Eugenie, det er mig, der . . .

— Er det fordi Du er blevet myndig, tog Grandet til Orde, idet han afbrød sin Datter, at Du vil kontrariere mig? Tænk paa, Eugenie . . .

— Far, Din Brors Søn bør ikke mangle noget hos Dig . . .

— Saa, saa, saa, saa! sagde Bødkeren i fire stigende Toner, min Brors Søn her, min Nevø der. Charles tjener os ikke til noget, han har hverken Hvid eller Skilling; hans Far er gaaet Fallit; og naar den Laps har grædt af, saa faar han Rejsepas; jeg vil ikke have, at han skal omvælte hele Huset for mig.

— Hvad er det, at gaa Fallit, Far? spurgte Eugenie.

— Gaa Fallit, svarede Faderen, det er at begaa den mest vanærende af alle de Handlinger, der kan vanære en Mand.

— Det maa være en meget stor Synd, sagde Fru Grandet, og Din Broder vil komme i Helvede.

— Naa, Du begynder nok paa dine Litanier, sagde Grandet til sin Kone og trak paa Skuldrene. — En Fallit, Eugenie, er et Tyveri, som Loven uheldigvis tager under sin Beskyttelse. Folk har givet deres Varer til Guillaume Grandet paa hans gode Navn og Rygte; og han har taget det hele, og efterlader dem kun Øjnene til at græde med. Stratenrøveren er at foretrække for Fal-

lenten. Den første angriber En, man kan forsvare sig, han risikerer sit Hoved; men den anden . . . Charles er altsaa vanæret.

Disse Ord klang helt ind i den unge Piges Hjerte, som de betyngede med hele deres Vægt. Redelig paa samme Maade som en Blomst, der fødes i Bunden af en Skov er sart, kendte hun hverken Verdens Grundsætninger eller dens forræderiske Ræsonnementer eller dens Sofismer. Hun tog derfor imod den grusomme Forklaring, som hendes Fader gav hende med Hensyn til Fallitten, uden at gøre hende bekendt med Forskellen, der er mellem en ufrivillig Fallit og en beregnet Fallit.

— Du kunde altsaa have forhindret den Ulykke, Far?

— Min Bror har ikke raadspurgt mig; iøvrigt skylder han fire Millioner bort.

— Hvad er en Million da for noget, Far? spurgte hun, naiv som et Barn, der tror straks at kunne faa, hvad det ønsker.

— En Million? sagde Grandet. Det er selvfølgelig en Million Hundredesoustykker, og der gaar fem Tyvesoustykker paa fem Francs.

— Du store Gud! udbrød Eugenie. Hvorledes kunde Onkel alene have fire Millioner? Kan der være noget andet Menneske i Frankrig, der har lige saa mange Millioner.

Far Grandet kærtegnede sin Hage og smilede; hans Gevækst syntes at udvide sig.

— Men hvad skal der blive af Fætter Charles?

— Han rejser til Ostindien, hvor han i Følge sin Faders Ønske skal søge at gøre Karriere.

— Har han da Penge til at rejse dertil for?

— Jeg betaler hans Rejse for ham . . . til . . . ja, til Nantes. Eugenie fløj om Halsen paa sin Fader.

— Aa, hvor Du er god, Far!

Hun kyssede ham, saa Grandet, der foruroligedes en Smule af sin Samvittighed, blev næsten skamfuld.

— Skal der lang Tid til at samle en Million? spurgte hun ham.

— Hm! Du ved da, hvad en Napoleondor er; godt, der gaar halvtredsindstyve tusind af dem paa en Million.

— Mor, vi maa bede ni Dages Bønner for ham.

— Jeg tænkte netop paa det, svarede Moderen.

— Det var ret! Altid give Penge ud, udbrød Faderen. Saa, I tror altsaa, at der er Bunker af Penge her?

Loftsetagen genlød i dette Øjeblik af en dump Klage, der var

mere sørgelig end alle de andre, og som slog Eugenie og hendes Moder med Rædsel.

— Nanon, gaa derop og se efter, at han ikke dræber sig, sagde Grandet.

— Og saa gør I ingen Dumheder, I to, vedblev han, idet han vendte sig mod sin Kone og sin Datter, som hans Ord havde faaet til at blegne. Jeg lader Jer nu ene. Jeg vil se lidt efter vore Hollændere, som rejser i Dag. Derefter gaar jeg hen til Cruchot, for at tale med ham om alt det.

Han gik. Da Grandet havde lukket Porten efter sig, aandede Eugenie og hendes Moder friere. Før denne Formiddag havde den unge Pige aldrig følt nogen Tvang i sin Faders Nærværelse; men i Løbet af nogle Timer havde hun hvert Øjeblik skiftet baade Følelser og Tanker.

— Mor, hvor mange Louisdorer faar man for et Fad Vin?

— Din Far sælger sine til mellem hundrede og hundrede og halvtreds Francs, undertiden to hundrede, efter hvad jeg har hørt sige.

— Naar han høster fjorten hundrede Fade Vin . . . ?

— Jeg ved min Tro ikke, hvor meget det bliver, mit Barn; Din Fader taler aldrig til mig om sine Forretninger.

— Men saa maa Far altsaa være rig.

— Maaske. Men Herr Cruchot har sagt mig, at han har købt Froidfond for to Aar siden. Det har vel bragt ham i Pengeforlegenhed.

Eugenie, der nu slet intet begreb angaaende sin Faders Formue, kom ikke længere med sine Beregninger.

— Han har ikke saa meget som set mig, Staklen! sagde Nanon, da hun kom tilbage. Han ligger saa lang, han er, paa sin Seng; han græder som en Magdalene, saa det er en ren Velsignelse! Hvor han dog sørger, den stakkels, pæne, unge Mand!

— Lad os dog skynde os op og trøste ham, Mor; hvis der bliver banket paa, kan vi gaa ned.

Fru Grandet var forsvarsløs overfor Velklangen i Datterens Stemme. Eugenie var prægtig, hun var Kvinde. De gik begge to med bankende Hjerter op til Charles Værelse. Døren stod aaben. Den unge Mand hverken saa eller hørte noget. Overvældet af sin Graad, udstødte han uarticulerede Klager.

— Hvor han holder af sin Fader! sagde Eugenie med lav Stemme.

Det var umuligt i disse Ords Tonefald at overhøre et ubevidst

elskende Hjertes Haab. Fru Grandet tilkastede ogsaa sin Datter et Øjekast, der genspejlede hendes Moderfølelse; derpaa hviskede hun hende ganske sagte i Øret:

— Pas paa, ellers kommer Du til at elske ham.

— Elske ham! svarede Eugenie. Aa, hvis Du vidste, hvad Far har sagt!

Charles vendte sig og opdagede sin Tante og sin Kusine.

— Jeg har mistet min Far, min stakkels Far! Hvis han havde betroet mig sin hemmelige Ulykke, saa kunde vi have arbejdet begge to, for at afvende den. Store Gud! Min gode Fader! Jeg var saa vis paa, at jeg skulde gense ham, at jeg tror, jeg kun gav ham et køligt Kys . . .

Hans Hulken kvalte Ordene.

— Vi skal nok bede for ham, sagde Fru Grandet. Bøj Dem under Guds Vilje.

— Fat Mod, Fætter, sagde Eugenie! Deres Tab er uerstatteligt. Tænk derfor nu paa at redde Deres Ære . . .

Med den fine Indsigt hos Kvinden, der er opfindsom i alle Ting, selv naar hun trøster, vilde Eugenie aflede sin Fætters Sorg ved at faa ham til at beskæftige sig med sig selv.

— Min Ære . . . ? raabte den unge Mand, idet han strøg sit Haar op med en pludselig Bevægelse.

Han satte sig paa Sengen og korsede sine Arme.

— Aa, det er sandt. Min Far er gaaet Fallit, sagde Onkel.

Han udstødte et hjerteskrædende Skrig og skjulte sit Ansigt i Hænderne. Der er noget frygtelig gribende i at se den unge, sandede Sorg, der er blottet for Beregning og uden Bagtanke, give sig Udtryk. Denne var en blufærdig Sorg, som Eugenie og hendes Moders enfoldige Sind straks forstod, da Charles gjorde en Haandbevægelse, for at bede dem overlade ham til sig selv. De gik ned, genindtog i Stilhed deres Pladser ved Vinduet og arbejdede omtrent en Time, uden at sige et Ord til hinanden. I et stjaalent Blik, som Eugenie havde kastet paa den unge Mands Ejendele, et af disse Ungpigeblink, der ser alt i et Blink, havde Eugenie bemærket alle de smukke Smaating i hans Toilettenecessære, hans Sakse og hans Barberknive, der var indlagte med Guld. Dette Glimt af en Luksus, opfanget gennem Sorgen, gjorde Charles endnu mere interessant i hendes Øjne, maaske paa Grund af Kontrastvirkningen. Aldrig havde en saa alvorlig Begivenhed, aldrig havde et saa dramatisk Skuespil saadan sat Indbildningskraft

ten i Bevægelse hos disse to Skabninger, der bestandig havde levet i Ro og Ensomhed.

— Mor, sagde Eugenie, vi maa bære Sorg for Onkel.

— Det bestemmer Din Far, svarede Fru Grandet.

De sad paany tavse. Eugenie syede sine Sting med en Regelmæssighed i sine Bevægelser, som for en Iagttager vilde have afsløret hendes grublende Tankers Mangfoldighed. Den unge Piges største Ønske var at dele Sorgen med sin Fætter. Ved Firetiden rungede et haardt Slag af Dørhammeren gennem Fru Grandets Bryst.

— Hvad gaar der dog af Din Far? sagde hun til sin Datter.

Vindyrkeren traadte muntert ind. Efter at have aftaget sine Handsker, gav han sig til at gnide sine Hænder, saa han vilde have taget Huden med, hvis den ikke havde været garvet som Ruslæder, Terpentin- og Parfumeduften fraregnet. Han spadserede frem og tilbage, han saa paa Vejret. Tilsidst slap hans Hemmelighed ud af ham.

— Kære Kone, sagde han uden at stamme, jeg har fanget dem alle sammen. Vores Vin er solgt! Hollænderne og Belgierne rejste i Morges, jeg spadserede paa Torvet foran Deres Gæstgivergaard, og saa ud som jeg drev. Manden, som Du kender, kom hen til mig. Ejernerne af alle de gode Vinmarker beholder deres Høst og vil vente; jeg har ikke forhindret dem i det. Vores Belgier var fortvivlet. Det saa jeg. Sagen er afgjort, han tager vores Høst til to hundrede Francs pr. Fad, Halvdelen kontant. Jeg blev betalt i Guld, Vekslerne er skrevne, værsgod der er sex Louis til Dig. Om tre Maaneder daler Vinen.

Disse sidste Ord blev udtalte i en Tone, der var saa rolig, men samtidig saa inderlig ironisk, at Folk fra Saumur, der for Øjeblikket var forsamlede paa Torvet, og som var tilintetgjorte ved Nyheden om det Salg, Grandet nylig havde sluttet, vilde have gyst, hvis de havde hørt ham. En panisk Skræk vilde have faaet Vinen til at falde halvtreds Procent.

— Har Du tusend Fade i Aar, Far? spurgte Eugenie.

— Ja, min Stump.

Dette Ord var det superlative Udtryk for Glæde hos den gamle Bødder.

— Det bliver to hundrede tusind Francs.

— Ja, Frøken Grandet.

— Men saa kan Du sagtens hjælpe Charles, Far.

Balthasars Forbavselse, Vrede og Overraskelse ved Synet af

Mene Tekel kan ikke sammenlignes med Grandets vrede Kulde, da han, der ikke mere tænkte paa sin Nevø, genfandt ham i sin Datters Hjerter og i hendes Regnestykker.

— Se se! Siden den Laps har sat Foden i mit Hus gaar alting skævt. I giver Jer af med at købe Slikkerier, og holder Fester og Gilder. Jeg vil ikke have den Slags. Jeg ved maaske i min Alder, hvorledes jeg skal opføre mig! Iøvrigt har jeg ingen Lektier at lære hverken af min Datter eller af nogen som helst! Jeg gør for min Nevø, hvad der er passende, og I behøver ikke at stikke Jeres Næse i det. — Hvad Dig angaar, Eugenie, tilføjede han, idet han vendte sig mod hende, tal ikke mere til mig om det ellers sender jeg Dig til Abbediet Noyers med Nanon, og se efter om jeg holder Ord; og ikke senere end i Morgen, hvis Du gør Dig ud til Bens. Hvor er han, Drengen? Er han kommet ned?

— Nej, min Ven, svarede Fru Grandet.

— Naa, hvad bestiller han da?

— Han begræder sin Far, svarede Eugenie.

Grandet betragtede sin Datter uden at finde et Ord at sige. Han var ogsaa selv en Smule Fader. Efter at have gjort en eller to Ture frem og tilbage i Salen, gik han hurtigt op i sit Privatkontor for at overveje en Pengeanbringelse i Statsobligationer. Hans to tusend Maal Skov, som han havde raseret, havde givet ham seks hundrede tusend Francs; naar han til denne Sum lagde Pengene, han havde faaet for sine Popler, hans Indtægter i det forløbne og det løbende Aar, foruden de to hundrede tusend Francs for Forretningen, som han lige havde sluttet, kunde han præstere en Indsats paa ni hundred tusend Francs. De tyve Procent, der i kort Tid kunde vindes paa Rentepapirerne, der stod i halvfjerdsindstyve Francs, fristede ham. Han regnede sin Spekulation igennem paa Avisen, der annoncerede hans Broders Død, alt mens han, uden at høre den, opfattede sin Nevøs Hulken. Nanon kom op og bankede paa Muren for at opfordre sin Herre til at komme ned, Middagsmaden var anrettet. Da Grandet befandt sig i Porthvelvingen paa Trappens sidste Trin, sagde han til sig selv:

— Eftersom jeg kan faa mine otte Procent ud af det, saa vil jeg gøre den Forretning. Om to Aar har jeg femten hundrede tusend Francs, som jeg kan trække tilbage fra Paris i godt Guld.

— Naa, hvor er min Nevø dog?

— Han siger, at han ikke vil spise, svarede Nanon. Det er ikke sundt.

— Men det er spart, svarede hendes Herre.

— Ja, det er det, sagde hun.

— Aa, han bliver ikke ved med at græde altid. Sulten jager Ulven ud af Skoven.

Middagen forløb ualmindeligt tyst.

— Min Ven, sagde Fru Grandet, da Dugen var taget af, vi maa anlægge Sorg.

— Du er virkelig dygtig til at finde paa Udgifter, Madame Grandet. Sorgen bæres i Hjertet og ikke i Klæderne.

— Men det er nødvendigt at sørge over en Broder, og Kirken byder os at . . .

— Køb Din Sørgedragt for Dine seks Louis. Du kan give mig et Flor, det er nok til mig.

Eugenie løftede Øjnene mod Himlen uden at sige et Ord. Hendes ædelmodige Tilbøjeligheder, der havde været indslumrede og tilbagetrængte, men som nu pludselig var blevet vakte, blev for første Gang i hendes Liv atter og atter saarede. Den Aften lignede tilsyneladende deres ensformige Tilværelses tusende andre Aftener, men den blev sikkert den frygteligste. Eugenie arbejdede uden at løfte Hovedet og betjente sig slet ikke af Syæskenen, som Charles havde ladet haant om Dagen i Forvejen. Fru Grandet strikkede paa sine Ærmer. Grandet drejede sine Tømmelfingre om hinanden i fire Timer, fordybet som han var i Beregninger, hvis Resultater næste Dag skulde forbavse Saumur. Den Dag var der Ingen, der kom og besøgte Familien. For Øjeblikket genlød hele Byen af Grandets Kunstkeb, af hans Broders Fallit og hans Nevøs Ankomst. For at adlyde deres Trang til at snakke om fælles Interesser, var alle Vinejerne fra Saumurs fine og middelfine Kredse forsamlede hos Herr des Grassins, hvor de frygteligste Forbandelser eksploderede mod den forhenværende Maire.

Nanon spandt, og Støjen af hendes Hjul var den eneste Stemme, der lod sig høre under Salens graalige Loft.

— Vi misbruger ikke vore Tunger, sagde hun og viste sine Tænder, der var hvide og store som pillede Mandler.

— Man skal intet misbruge, svarede Grandet, der vaagnede af sine Grublerier.

Han saa i Perspektiv sig selv otte Millioner værd om tre Aar, og han svævede hen over dette Guldhav.

— Lad os gaa til Ro. Jeg gaar op og siger Godnat til min Nevø for os alle sammen, og ser om han vil nyde et eller andet.

Fru Grandet blev staaende paa Afsatsen paa første Sal for at høre efter Samtalen, som skulde finde Sted mellem Charles og Grandet. Eugenie, der var mere dristig end Moderen, gik to Trin op.

— Naa, Nevø, De sørger? Ja, græd kun, det er ganske naturligt. En Far er en Far. Men vi maa tage det onde med Taalmodighed. Jeg beskæftiger mig med Dem, mens De græder. Jeg er en god Slægtning, ser De. Fat Mod. Vil De drikke et lille Glas Vin? Vinen koster ingenting i Saumur; man byder Vin her i Byen, som man i Indien byder en Kop The. — Men, fortsatte Grandet, De har ingen Lys. Det er skidt! Man maa se til, hvad man gør.

Grandet gik hen mod Kaminen.

— Hvad! udbrød han, det er jo Vokslys. Hvor Fanden har de fisket det henne? Fruentimmerne brækker snart Tømmernet ud af Huset, for at koge Æg til den Fyr.

Da Moderen og Datteren hørte disse Ord, gik de ind paa Deres Værelser og krøb i Seng med samme Skydsomhed som forskrækkede Mus, der kravler ind i deres Huller.

— Fru Grandet, Du maa altsaa være formuende? sagde Grandet, der traadte ind i sin Kones Værelse.

— Jeg holder Bøn, min Ven, vent, svarede den stakkels Kvinde med helt forandret Stemme.

— Gid Fanden havde Din gode Gud! svarede Grandet brummende.

De gerrige tror ikke paa et kommende Liv, det nuværende er alt for dem. Denne Refleksion kaster en frygtelig Klarhed over vor Tid, i hvilken Pengene dominerer Lovene, Politikken og Sædnerne mere end i nogen anden Tid. Institutioner, Bøger, Mennesker og Doktriner, alt sammensværger sig om at underminere Troen paa det fremtidige Liv, paa hvilket den sociale Bygning har støttet sig i atten hundrede Aar. Nu for Tiden er Ligkisten et lidet frygtet Overgangsled. Den Fremtid, der ventede os paa den anden Side vort *Requiem* er blevet overført til det nærværende. Den almindelige Tanke er, *per fas et nefas* at naa Overdaadighedens og de tomme Nydelsers jordiske Paradis, at gøre sit Hjerte til Sten, at gøre sin Krop følelsesløs, for at opnaa en forbigaaende Besiddelse, ligesom man tidligere døjede Livets Martyrium for at opnaa de evige Goder! En Tanke, der iøvrigt er indskrevet overalt, selv i Lovene, der spørger Lovgiveren: „Hvad betaler Du?“ i Stedet for at sige til ham: „Hvad tænker

Du?" Naar denne Doktrin fra Borgerstanden er naaet ud i Folket, hvad vil saa Landet blive til?

— Er Du færdig, Fru Grandet? spurgte den gamle Bødker.

— Jeg beder for Dig, min Ven.

— Godt! Godnat. Vi tales ved i Morgen tidlig.

Den stakkels Kvinde sov ind som en Skoledreng, der ikke har lært sine Lektier, og som frygter ved sin Opvaagnen at møde Lærerens gnavne Ansigt. I det Øjeblik hun skrækslagen rullede sig ind i sine Lagener for intet at høre, sneg Eugenie sig hen til hende, i Chemise, paa nøgne Fødder, og kyssede hende paa Panden.

— Aa, kære Mor, sagde hun, i Morgen vil jeg sige til ham, at det er mig.

— Nej, han sender Dig til Noyers. Lad mig svare, mig spiser han ikke.

— Hører Du, Mor?

— Hvilket?

— Han græder endnu.

— Gaa og læg Dig, mit Barn. Du bliver kold om Fødderne. Gulvet er klamt.

Saaledes gik den højtidelige Dag, som hele Livet skulde tynge paa den stakkels rige Arving, hvis Søvn aldrig mere hverken blev saa god eller saa ren, som den hidtil havde været. Ret ofte forekommer visse Foreteelser i den menneskelige Tilværelse literært set usandsynlige, skønt de er sande. Men er det ikke, fordi man næsten altid undlader, over vore ufrivillige Beslutninger, at kaste en Kende psykologisk Lys, og glemmer at forklare de hemmeligt tilblevne Aarsager, der har medført dem? Maaske burde Eugenies dybe Følelse analyseres i dens fineste Fibrer; thi den blev, som nogle Spottere vilde sige, en Sygdom og paavirkede hele hendes Tilværelse. Mange Mennesker holder mere af at benægte Løsningerne end at undersøge Styrken af de Baand, Knuder og Tilknytningspunkter, der i aandeligt Henseende hemmeligt forbinder et Faktum med et andet. For Iagttagere af Menneskenaturen skal Eugenies Fortid altsaa her tjene som Garanti for hendes ureflekterede Tilstands Barnlighed og for hendes sjælelige Udfoldelses Pludselighed. Fordi hendes Liv havde været stille, udfoldede den kvindelige Medfølelse, den sindrigste af alle Følelser, sig nu saa meget livligere i hendes Sjæl. Forvirret af Dagens Begivenheder vaagnede hun saaledes flere Gange for at lytte efter Fætterten, idet hun stadig troede at høre de Suk, som siden den foregaaende Dag havde

fundet Genklang i hendes Sind. Snart saa hun ham udaande af Sorg, snart drømte hun, at han døde af Sult. Henimod Morgen hørte hun ganske tydeligt et frygteligt Udraab. Hun klædte sig straks paa og løb i Daggrøet sagte op til sin Fætter, der havde ladet sin Dør staa aaben. Lyset var brændt ned i Stagen. Charles, som Naturen havde besejret, sov paaklædt, siddende i en Lænestol med Hovedet støttet mod Sengen; han drømte som Folk med tomme Maver drømmer. Eugenie kunde græde af Hjertens Lyst; hun kunde beundre det unge, kønne Ansigt, som Sorgen havde furet, disse Øjne, der, opsvulmede af Graad og helt lukkede, endnu syntes at udgyde Taarer. Charles gættede ubevidst Eugenies Nærværelse, han aabnede Øjnene og saa hendes Bedrøvelse.

— Undskyld, Kusine, sagde han, øjensynlig uden hverken at vide hvad Klokken var eller paa hvilket Sted han befandt sig.

— Der er medfølende Hjerter her, som hører Dem, kære Fætter, og vi tænkte, at De behøvede et eller andet. De burde gaa i Seng, De bliver træt af at sidde saadan.

— Det er ogsaa sandt.

— Farvel da.

Hun skyndte sig bort, skamfuld og lykkelig over at være kommet. Kun Uskylden vover at være saa dristig. Naar Dyden først er opdraget, regner den lige saa vel som Lasten. Eugenie, der ikke havde skælvet, da hun var hos sin Fætter, kunde næppe holde sig paa sine Ben, da hun atter befandt sig i sit Værelse. Hendes ubevidste Tilværelse var pludselig ophørt, hun ræsonnerede og gjorde sig selv tusend Bebrejdelser. „Hvad vil han tænke om mig? Han maa tro, at jeg elsker ham.“ Det var netop det, hun mest ønskede, at han skulde tro. Den frimodige Kærlighed har sin Forudfølelse, den ved, at Kærlighed vækker Kærlighed. Hvilken Begivenhed for en ung, ensom Pige, saaledes i Hemmelighed at være gaaet ind hos en ung Mand! Eksisterer der ikke Tanker og Handlinger, som for hundrede af Sjæle, i Kærlighed har den samme Betydning som de helligste Løfter! En Time efter gik hun ind til sin Moder og klædte hende paa som sædvanligt. De gik derefter ned og satte sig paa deres Pladser foran Vinduet, mens de ventede paa Grandet, betagne af den Ængstelse, der, naar man frygter en Scene eller en Straf, alt efter Karakteren, faar Hjertet til at fryse eller gør det varmt, som knuger det sammen eller faar det til at udvide sig, en Følelse, der iøvrigt er saa naturlig, at endog Husdyrene føler den

saa godt, at de kan skrige over det svage Ubehag ved en Tilrettevisning, de, der tier, naar de saarer sig ved en Uagtsomhed. Den gode Grandet kom ned, men han talte til sin Kone med adspredt Mine, kyssede Eugenie og satte sig til Bords, tilsyneladende uden at tænke paa sine Trudslar fra den foregaaende Dag.

— Hvad bliver det til med min Nevø? Drengen overhænger os ikke.

— Han sover, Herr Grandet, svarede Nanon.

— Saa meget desto bedre. Saa bruger han ikke Vokslys, sagde Grandet i en spydig Tone.

Grandets usædvanlige Mildhed og hans bitre Munterhed slog Fru Grandet, der betragtede sin Mand meget opmærksomt. Den gode Mand . . . (Her er det maaske passende at gøre opmærksom paa, at Betegnelsen *den gode Mand*, der allerede adskillige Gange har været anvendt for at betegne Grandet, i Tourenne, Anjou, Poitou og Bretagne, tildeles saavel de grusomste som de mest godmodige Mænd, saasnart de har naaet en vis Alder. Denne Titel forudsatte intet angaaende den personlige Medgørlighed . . .) Den gode Mand tog altsaa sin Hat og sine Handsker og sagde:

— Jeg gaar ud og muntre mig lidt paa Torvet for at træffe Cruchots.

— Eugenie, der er sikkert noget i Vejen med Din Far.

Grandet, der kun sov lidt, anvendte i Virkeligheden Halvdelen af sine Nætter til de forberedende Regnestykker, der gav hans Synsmaader, hans Iagttagelser, hans Planer, deres forbyggende Rigtighed og sikrede dem det stadige Held, som Saumurboerne forundrede sig over. Al menneskelig Kraft er et Produkt af Taalmodighed og Tid. De stærke Mennesker vil og vaager. Den gerriges Liv er en fortsat Øvelse af den menneskelige Kraft, stillet i Personlighedens Tjeneste. Han støtter sig kun til to Punkter: Egenkærligheden og Nytten; men da Nytten paa en vis Maade er den solide og velforstaaede Egenkærlighed, den fortsatte Bekræftelse af en real Overlegenhed, saa er Egenkærligheden og Nytten to Dele af et hele, Egoismen. Deraf kommer maaske den overordentlige Nysgerrighed, som de dygtigst scenisk fremstillede Gniere vækker. Vi føler os alle knyttede med en Traad til disse Skikkelser, der haardnakket forfølger alle menneskelige Følelser, idet de omfatter dem alle. Hvor er Manden, der er blottet for Begær, og hvilket socialt Begær tilfredstilles uden Penge? Der var virkelig noget i Vejen med Grandet, for at bruge hans Kones Udtryk. Som hos alle Gerrige

eksisterede der hos ham et vedholdende Begær efter at spille et Parti med andre Mænd, lovligt at vinde deres Dalere fra dem. Narre Næsten, er det ikke at udøve Magt, bestandig at give sig selv Ret til at foragte de svage, som lader sig fortære levende? Aa, hvem har rigtig forstaaet Lammet, der fredeligt hviler ved Guds Fødder, det mest rørende Symbol paa alle jordiske Ofre, deres Fremtids Symbol, Lidelsens og Svaghedens Glorifikation? Dette Lam lader den gerrige fede, han sætter det i Sti, han dræber det, steger det, æder det og foragter det. Gnierens Foder bestaar af Penge og Foragt. I Nattens Løb havde den gode Mands Tanker taget en ny Retning. Deraf hans Medgørlighed. Han havde udkastet en Plan, han vilde have Pariserne til Bedste, prøve dem, snyde dem, knuse dem, faa dem til at rende frem og tilbage, svede, haabe, blegne, for at han, den forhen-værende Bødker, kunde more sig over dem, inde i den gamle graa Sal, eller naar han gik op af den ormstukne Trappe i sit Hus i Saumur. Han havde været optaget af sin Nevø. Han vilde frelse sin afdøde Broders Ære, uden at det hverken skulde koste ham eller hans Nevø en Skilling. Hans Midler skulde jo nu anbringes for tre Aar, han havde kun tilbage at styre sine Ejendomme; hans ondartede Virksomhedstrang maatte derfor have Næring, og han havde fundet den i sin Broders Fallit. Nu da han mærkede, at han intet havde at klemme mellem Poterne, vilde han sønderlemme Pariserne til Fordel for Charles, og vise sig som en god Broder for godt Køb. Familjens Ære havde saa ringe Andel i hans Projekt, at hans gode Hensigt maa sammenlignes med det Ønske, Spilleren nærer over at se et Spil, i hvilket han ingen Indsats har, godt spillet.

Cruchots var nødvendige for ham, men han vilde ikke gaa hen og spørge dem; derfor havde han bestemt sig til at faa dem hjem hos sig, for dér samme Aften at paabegynde den Komædie, hvis Plan nys var lagt med det Formaal, den næste Dag, uden at det kostede ham en Hvid, at gøre ham til Genstand for sin Bys Beundring. Under sin Faders Fraværelse havde Eugenie den Glæde aabent at kunne beskæftige sig med sin kære Fætter, uden Frygt at kunne udøse sin Medfølelses Skatte for ham, en af Kvindernes sublime Forrettigheder, den eneste hun vil lade sig mærke med, den eneste hun tilgiver Manden, at han lader hende tage over ham. Eugenie gik tre eller fire Gange op og lyttede til Fætterens Aandedræt, for at komme paa det rene med, om han sov eller om han vaagnede; da han stod op, var det Fløden, Kaffen, Æg-

gene, Frugten, Tallerkenerne, Glasset, alt det, der udgjorde Frokosten, der blev Genstand for hendes Omsorg. Hun klatrede sagte opad den gamle Trappe for at høre efter Støjen, hendes Fætter gjorde. Klædte han sig paa? Græd han endnu? Hun nærmede sig helt til Døren.

— Fætter!

— Ja, Kusine?

— Vil De spise i Salen eller paa Deres Værelse?

— Hvor De vil.

— Hvordan befinder De Dem?

— Kære Kusine, jeg skammer mig ved at tilstaa, at jeg er sulten.

Denne Samtale gennem Døren var for Eugenie en hel Romanepisode.

— Saa bringer vi Deres Frokost op paa Værelset, for ikke at gøre Far imod.

Hun fløj ned i Køkkenet, let som en Fugl.

— Nanon, gaa op og gør hans Værelse i Stand.

Denne Trappe, som hun saa ofte havde gaaet op og ned ad, og paa hvilken den mindste Støj gav Genlyd, forekom Eugenie at have mistet sin Affældighed; den lyste for hende, den talte, den var ung som hun, ung som den Kærlighed, den tjente. Hendes Moder, hendes gode, overbærende Moder vilde ogsaa gerne rette sig efter hendes Kærligheds Luner, og da Charles' Værelse var bragt i Stand, gik de begge to op, for at holde den ulykkelige med Selskab. Byder kristen Kærlighed ikke at trøste? Disse to Kvinder øste af Religionen en ikke ringe Mængde Sophismer til Retfærdiggørelse af deres smaa Udskejelser. Charles Grandet saa sig altsaa som Genstand for den mest hengivne, den ømmeste Omsorg. Hans forpinte Hjerter følte et inderligt Velvære over dette uendeligt blide Venskab, over den udsøgte Sympati, som de to, stadig kuede Sjæle kunde udfolde, nu da de et Øjeblik fandt sig frigjorte i Lidelsens Verden, deres naturlige Sfære. I Ly af Slægtskabet gav Eugenie sig til at ordne Linnedet og Toilettegenstandene, som hendes Fætter havde medført, og hun kunde af Hjertens Lyst beundre alle de overdaadige Smaating, de smukt forarbejdede Sølvs- og Guldnijs, som hun fik fat i, og som hun beholdt længe i Haanden under Paaskud af at undersøge dem. Det var ikke uden en vis dyb Rørelse, at Charles iagttog den overstrømmende Interesse, hans Tante og hans Kusine viste ham; han kendte tilstrækkelig til Selskabet i Paris til

at vide, at han i sin Stilling kun vilde have fundet ligegyldige og kolde Hjerter. Eugenie stod nu for ham i hele sin ejendommelige Skønheds Pragt; han beundrede fra nu af den uskyldige Maade at være paa, som han havde moret sig over Dagen i Forvejen. Da Eugenie af Nanons Hænder modtog en Fajancekop fuld af Kaffe med Fløde, som hun serverede for sin Fætter, idet hun med al sin Følelses Enfold tilkastede ham et kærligt Blik, vadedes Pariserens Øjne med Taarer, og han tog hendes Haand og kyssede den.

— Hvad er der nu i Vejen igen? spurgte hun.

— Aa, det er Taknemlighedstaarer, svarede han.

Eugenie vendte sig hastigt mod Kaminen for at tage Stagerne.

— Tag dem med, Nanon, sagde hun.

Da hun atter saa paa sin Fætter, var hun endnu meget rød, men hendes Blik var i hvert Fald i Stand til at lyve og skjule den overstrømmende Glæde, der svulmede i hendes Bryst; men deres Øjne udtrykte kun én Følelse, ligesom deres Sjæle smeltede sammen i én Tanke; Fremtiden tilhørte dem.

Denne blide Rørelse blev saa meget kosteligere for Charles, midt i hans umaadelige Sorg, som den var uventet. Et Slag af Dørhammeren kaldte de to Kvinder tilbage til deres Pladser. Heldigvis naaede de at komme hurtigt nok ned ad Trappen til at befinde sig ved Arbejdet, da Grandet kom ind; hvis han havde mødt dem i Hvælvingen, saa vilde det have været tilstrækkeligt til at vække hans Mistanke. Efter Frokosten, som den gode Mand indtog staaende, kom Opsynsmanden, som endnu ikke havde faaet den lovede Godtgørelse, fra Froidfond, hvorfra han medførte en Hare, nogle Agerhøns, der var dræbte i Parken, nogle Aal og to Gedder, som Mølleren skulde afgive.

— Se, se! Stakkels Cornoiller. Han kommer, som han var kaldet. — Kan det spises, det dér?

— Ja, min kære, gode Herre, det er dræbt for to Dage siden.

— Naa! Nanon, rub Dig nu! sagde den gode Mand. Tag det der, det er til Middag; jeg beværter to Cruchot'er i Dag.

Nanon aabnede et Par dumme Øjne og saa paa dem allesammen.

— Hvor skal jeg saa faa Spæk og Krydderi fra?

— Kone, sagde Grandet, giv Nanon seks Francs, og husk mig paa, at jeg skal i Kælderen og hente noget god Vin op.

— Ja, altsaa, Herr Grandet, fortsatte Opsynsmanden, der

havde forberedt en Tale, for at faa Spørgsmaalet angaaende Lønnen afgang, Herr Grandet . . .

— Saa, saa, saa, saa! sagde Grandet; jeg ved, hvad De vil sige, Stakkell. Det taler vi om i Morgen, jeg er altfor optaget i Dag. — Kone, giv ham fem Francs, sagde han til Fru Grandet.

Derpaa gik han sin Vej. Den stakkels Kvinde var altfor lykkelig over at kunne købe sig Fred for elleve Francs. Hun vidste, at Grandet altid tav stille i fjorten Dage, naar han saaledes Franc for Franc havde tilbagetaget de Penge, han havde givet hende.

— Der, Cornoiller, sagde hun, idet hun stak ti Francs i Haanden paa ham; vi skal nok en Dag anerkende Din Tjeneste.

Cornoiller havde ikke noget at skulde have sagt. Han gik.

— Frue, sagde Nanon, der havde taget sit sorte Hovedsæt paa og hentet sin Kurv, jeg behøver kun tre Francs, behold Resten. Det gaar nok.

— Lav nu en god Middag, Nanon; min Fætter kommer ned, sagde Eugenie.

— Der foregaar bestemt et eller andet, sagde Fru Grandet. Det er tredje Gang siden vort Giftermaal, at Din Far giver Middag.

Ved Firetiden, da Eugenie og hendes Moder var færdige med at dække Bord til seks Personer, og da Husets Herre havde hentet nogle Flasker af de udsøgte Vine, som Provinsfolk opbevarer med saa stor Kærlighed, kom Charles ned i Salen. Den unge Mand var bleg. Hans Bevægelser, hans Holdning, hans Blik og hans Stemmes Klang var prægede af en yndefuld Sørgmodighed. Hans Sorg var ikke fingeret, han led virkeligt, og det Slør, som Sorgen havde lagt over hans Træk, gav ham dette interessante Udseende, som tiltaler Kvinderne saa meget. Eugenie holdt endnu mere af ham for det. Maaske havde Ulykken ogsaa nærmet ham til hende. Charles var ikke længer den rige, unge Mand, der befandt sig i en for hende utilgængelig Sfære, men en Slægtning, der var sunket ned i en frygtelig Ulykke. Ulykke avler Lighed. Kvinden har det fælles med Englen, at de lidende Væsener hører hende til. Charles og Eugenie forstod hinanden og talte kun til hinanden med Øjnene; thi den stakkels faldne Dandy, den forældreløse satte sig i en Krog, hvor han forholdt sig stum, rolig og stolt; men fra Tid til anden faldt hans Kusines blide, kærtegnende Blik lysende paa ham, og tvang ham til at afbryde sine triste Tanker, til sammen med hende at kaste sig ud paa de Haabets og Fremtidens Marker, hvor hun elskede at vandre med ham. I det

Øjeblik var Byen Saumur mere bevæget over Middagen, som Grandet gav for Cruchots, end den den foregaaende Dag havde været over Salget af hans Høst, der repræsenterede et Højforræderi imod Vinegnene. Hvis den snu Vindyrker havde givet sin Middag i den samme Hensigt, som kostede Alcibiades Hund dens Hale, saa vilde han maaske være blevet en stor Mand; men altfor overlegen, som han var, overfor den By, han stadig narrede, gjorde han ikke stort ud af Saumur. Grassins hørte hurtigt Tale om Charles' Faders voldsomme Død og sandsynlige Fallit. De besluttede samme Aften at gaa hen til deres Klient, for at tage Del i hans Ulykke og vise ham Tegn paa deres Venskab, og for samtidig at skaffe sig Oplysning om de Motiver, der kunde have bestemt ham til ved en saadan Lejlighed at invitere Cruchots til Middag. Klokken fem præcis ankom Præsident C. de Bonfons og hans Onkel Notaren, pyntede til Tænderne. Man gik til Bords og begyndte med at spise særdeles godt. Grandet var alvorlig, Charles tavs, Eugenie stum, og Fru Grandet talte ikke mere end sædvanlig, saa at Middagen blev et virkeligt Kondolencemaaltid. Da man rejste sig fra Bordet, sagde Charles til sin Tante og sin Onkel:

— Tillad mig at trække mig tilbage. Jeg er nødt til at beskæftige mig med en lang og trist Korrespondance.

— Værsgod, Nevø.

Da den gode Grandet, efter Nevøens Bortgang kunde formode, at denne ikke kunde høre noget og nu maatte være fordybet i sine Skrivelser, skottede han til sin Kone.

— Fru Grandet, det, vi har at tale om, er Latin for Dig; Klokken er halv otte, Du burde gaa op og putte Dig i Seng. — Godnat, mit Barn.

Han kyssede Eugenie, og de to Kvinder gik. Derpaa begyndte den Scene, i hvilken Far Grandet, mere end i noget andet Øjeblik af sit Liv, anvendte den Behændighed, han havde erhvervet sig i sin Omgang med Menneskene, og som, fra deres Side, hvis Skind han nappede en Smule for haardt, ofte skaffede ham Tilnavnet *den gamle Ræv*. Hvis Mairen fra Saumur havde rettet sin Ambition mod højere Maal, hvis heldige Omstændigheder, efter at have tilladt ham at naa de højeste Lag i Samfundet, havde ført ham til de Kongresser, hvor Nationernes Sager behandles, og hvis han der havde betjent sig af den Genialitet, som han havde anvendt paa sine personlige Interesser, er der ingen Tvivl om, at han jo vilde være blevet Frankrig til ærefuld

Nytte. Paa den anden Side er det maaske ogsaa sandsynligt, at den gode Mand, udgaaet fra Saumur, som han var, vilde have gjort en ynkelig Figur. Maaske er det med Intelligencerne som med visse Dyr, der ikke længer yngler, naar de bliver flyttet fra det Klima, de er født under.

— He—he—he—herr Præ—præ—præ—sident, De sa—sa—sagde, at Fa—fa—litten . . .

Den Stammen, som den gode Mand saa længe havde paa-taget sig, og som gik for at være naturlig, lige saavel som den Døvhed, han beklagede sig over, naar det var Regnvejr, blev i dette Tilfælde saa trættende for de to Cruchot'er, at de, mens de hørte paa Vindyrkeren, uden at vide af det, skar Ansigter, samtidig med at de gjorde Anstrængelser, som for at fuldende de Ord, i hvilke han efter Forgødtbefindende udviklede sig. Her bliver det maaske nødvendigt at fortælle Historien om Grandets Stammen og Døvhed. Ingen i Anjou hørte bedre og kunde tydeligere udtale Anjoufransk end den snu Vindyrker. I sin Tid var han, trods sin Drevenhed, blevet snydt af en Israelit, som i Samtalens Løb anbragte sin Haand for Øret som et Hørerør, under Paaskud af saaledes bedre at høre, og som hakkede saa godt i det, mens han ledte efter Ordene, at Grandet, der blev et Bytte for sin Menneskekærlighed, troede sig nødsaget til at indgive den fiffige Jøde de Ord og Ideer, som han syntes at søge, til selv at fuldende den nævnte Jødes Ræsonnementer, til at sige det, den for-dømte Jøde skulde have sagt, alt i alt til at være Jøden og ikke Grandet. Da Bødkeren gik ud af denne besynderlige Kamp, havde han sluttet den eneste Forretning, som han havde haft at beklage sig over i Løbet af sit kommercielle Levnedsløb. Men selv om han tabte paa den pekuniært set, saa tjente han moralsk set en god Lære, og senere høstede han Frugterne af denne. Derfor endte den gode Grandet ogsaa med at velsigne Jøden, der havde lært ham den Kunst at gøre sin kommercielle Modstander utaalmodig, og ved at beskæftige ham med at udtrykke hans Tanke, bestandig at faa ham til at tabe sin egen af Syne. Og ingen Forretning krævede mere end den, som det her drejede sig om, Anvendelse af den Døvhed og Stammen og de uforstaaelige Omsvøb, i hvilke Grandet indhyllede sine Tanker. For det første vilde han ikke paatage sig Ansvar for sine Idéer; dernæst vilde han være Herre over sine Ord, og lade sine virkelige Hensigter i Tvivl.

— He—he—herr de—de—de Bon—bon—fons . . .

For anden Gang i tre Aar kaldte Grandet Cruchots Nevø Herr de Bonfons.

Præsidenten kunde godt tro sig udvalgt til Svigersøn af den underfundige Grandet.

— De—de—de sa—sa—sagde altsaa, at en Fa—fa—fallit i—i—i vi—visse Fald ka—kan forhindres af—af—af—af . . .

— Af Handelsdomstolene selv. Det ses hveranden Dag, sagde Herr C. de Bonfons, der hoppede paa Grandets Idé, eller som, idet han troede at gætte den, venskabeligst vilde forklare den. Hør en Gang.

— Je—jeg hø—hører, svarede den gode Grandet underdanigt og paatog sig en maliciøs Holdning som et Barn, der indvendig ler af sin Lærer, samtidig med at han tilsyneladende laante ham den største Opmærksomhed.

— Naar en agtet og anset Mand, som for Eksempel Deres afdøde Broder i Paris . . .

— Ja, min Bro—bror.

— Er truet af Bankerot . . .

— De—de kalder det Ba—ankerot?

— Ja. Naar hans Fallit bliver overhængende, saa har Handelsretten, hvis Dom han er underkastet — følg godt med — Myndighed til, ved en Domsafsigelse, at udnævne Likvidatorer for hans Forretning. At likvidere er ikke at gaa Fallit, forstaar De? Naar en Mand gaar Fallit, er han vanæret; men naar han likviderer, saa forbliver han en hæderlig Mand.

— De—det er en sto—stor Forskel, hvi—hvis de—de—det ikke er dy—dy—dyrere, sagde Grandet.

— Men en Likvidation kan ogsaa foretages, uden Handelsrettens Hjælp. Thi, sagde Præsidenten, idet han indsnusede sin Pris Tobak, hvorledes erklæres en Fallit?

— Ja, det har jeg aldrig tæ—tænkt paa, svarede Grandet.

— For det første, tog Dommeren atter til Orde, ved i Rettens Protokolkontor at deponere Statusopgørelsen, der er udfærdigede af den forretningsdrivende selv eller af hans tilbørligt indregistrerede befuldmægtigede. For det andet paa hans Kreditorers Forlangende. Altsaa, hvis den forretningsdrivende ikke deponerer Statusopgørelsen, hvis ingen af Kreditorerne af Handelsretten kræver en Dom, der erklærer nævnte forretningsdrivende Fallit, hvad sker der da?

— Ja—ja, hva—hvad ske—sker da—da—da?

— Saa likviderer den afdødes Familje, hans Repræsentanter,

hans Arvinger, eller den forretningsdrivende, hvis han ikke er død, eller hans Venner, hvis han er skjult. Maaske De vil likvidere Deres Broders Affærer? spurgte Præsidenten.

— Aa, Grandet! Det vilde være godt gjort, udbrød Notaren. Der er Æresfølelse i vore Provinskroge. Hvis De frelstse Deres Navn, thi det er Deres Navn, vilde De være en Mand . . .

— En sand Hædersmand! afbrød Præsidenten sin Onkel.

— Min Bro—Bror ka—kaldte sig fu—fuldstændig rigtigt Gra—Gra—Grandet ga—ganske som jeg. De—de—det er sikkert og vi—vi—vist. Je—jeg be—be—benægter det ikke. Og—og—og de—denne Likvi—da—da—tion vilde i alt Fald i—i—i enhver He—Henseende væ—være me—meget fo—fordelagtig fo—for min Nevø, som je—je—jeg ho—holder meget af. Men vi maa først se. Je—jeg kender ikke di—disse du—durkdrevne Parisere. Je—jeg er fra Saumur, se—ser De! Mine Vinstiklinger, mi—mine Grøfter, og—og—og jeg har mine Fo—forretninger. Je—jeg ha—a—r aldrig skrevet Vek—Veksler. Hva—hvad er en Ve—Veksel? Je—jeg har mo—modtaget mange, me—men jeg har aldrig skre—e—vet nogen u—u—under. Ma—man hæver dem, ma—ma—man disko—onterer dem. De—det er alt, hva—hva—hvad jeg ved. Je—jeg har hø—hørt sige, a—at man ku—ku—kunde tilbagekø—købe Ve—ve—ve . .

— Ja, sagde Præsidenten. Man kan erhverve Vekslerne paa Pladsen, for saa og saa mange Procent. Forstaar De?

— Men, svarede Vindyrkeren, de—der er altsaa baa—baade go—gode og daar—daarlige Si—Sider ved den Sag? Je—jeg, i mi—min Alder, ke—kender ik—ikke noget til a—alle de Ting. Je—jeg maa—maa—maa — bli—blive her, fo—for at se efter Ko—Kornet. Ko—Kornet sa—sa—samler sig, og de—de—det er me—med Ko—Kornet, a—a—at man be—betaler. Og fø—først og fre—fremmest maa—maa jeg se—se ef—efter Hø—Høsten. Je—jeg ha—har stø—større og vi—vi—vigtigere Forretninger i Froidfond. Je—jeg kan ikke for—la—lade mi—mi—mit Hu—us fo—for al de—detFa—Fandens Ro—Ro—Roderi, so—som jeg intet fo—forstaar af. De—De si—siger, at je—jeg, for at likvidere, for, for a—a—a—t sta—standse Fa—Falliterklæringen, maa—maa væ—være i Paris. Ma—man kan ik—ikke væ—være to—to Steder paa—paa en Gang, me—med mindre ma—man er en lille Fu—Fugl og . .

— Aa, jeg forstaar Dem, sagde Notaren. Nuvel, gamle Ven!

De har Venner, gamle Venner, der er i Stand til at bringe Ofre for Dem.

— Saa skynd Jer! tænkte Vindyrkeren ved sig selv. Bestem Jer saa!

— Om en eller anden rejste til Paris og opsøgte den største af Deres Broder Guillaumes Kreditorer, og sagde til ham . . .

— Et Øjebli—blik, tog den gode Mand til Orde; sagde hvad til ham? Saa—saadan no—noget som: „Herr Grandet—det fra Sau-Saumur he—her. Herr Grandet fra Saumu—mur dér. Ha—han ho—holder af sin Bro—Bror, ha—han ho—holder af sin Nevø! Grandet er en go—go—god Slægtning, og han har ærlige Hensigter. Han ha—har solgt sin Hø—Høst godt. Er—er—erklær ikke Fa—Fa—Fallitten, fo—foren Dem, udnævn Likvikvidatorer. Saa vi—vil Grandet se—se—se. De—De har mere Fo—Fordel af—af at li—likvidere end af at la—la—lade Rettens Folk stikke de—deres Næ—Næse i det“ . . . Hva! Er det ikke sandt?

— Netop! sagde Præsidenten.

— For ser De, Herr de—de Bon—Bonfons, man maa se—se sig for, inden man be—bestemmer si—sig. De—den, der ikke ka—kan, ka—kan ikke. I enhver ube—behagelig Forretning maa—maa—maa man, fo—for ikke a—a—at ru—ruinere sig, ke—kende Mi—Mi—Midlerne og—og Forplig—ig—telserne. Hva! Ikke sandt.

— Ganske rigtigt, sagde Præsidenten. Jeg er af den Mening, at man om nogle Maaneder kan købe Fordringerne til en Sum af, og betale helt ud efter Overenskomst. Ha, ha! Hundene følger nok med, naar man lader dem lugte til Kødet. Naar der ikke har fundet Falliterklæring Sted, og De besidder Gældsbeviserne, saa bliver De hvid som Sne.

— So—som S—S—Sne? gentog den gode Grandet, der lavede Hørerør med sin Haand. Je—jeg forstaar ikke de—den S—S—Sne.

— Hør saa, udbrød Præsidenten, hør nu efter, altsaa!

— Je—jeg hø—hører.

— En Værdieffekt er en Vare, der kan stige og synke i Pris. Dette er en Afledning af Jeremias Benthams Grundsætning om Aager. Denne Publicist har bevist, at den Fordom, der gjorde Aagerkarlene ildesete, var en Dumhed.

— Tænk! sagde Grandet.

— I Betragtning af, at Pengene, efter Bentham, i Principet er

en Vare, og at det, der repræsenterer Pengene, ligeledes bliver en Vare, fortsatte Præsidenten; i Betragtning af, at det er notorisk, at Vare-Vekslen, der bærer det eller det Navn, ligesom den eller den Vare, og som er underkastet de Variationer, som kommercielle Objekter undergaar, forekommer i Mængde eller mangler paa Markedet, eftersom den er dyr eller daler til intet, ordonnerer Retten — hør nu, hvor jeg er dum, undskyld — jeg er af den Mening, at De vil kunne frikøbe Deres Broder for fem og tyve Procent.

— De—De—De ka—kalder ham Je—Jeremias Ben . . . ?

— Bentham, en Englænder.

— Den Jeremias sparer os for mange Hylерier i Forretnings-sager, sagde Notaren leende.

— De Englændere er underti—tiden klo—kloge, sagde Grandet. Altsaa, efter Ben—Ben—Ben—Bentham, hvis Værdieffekter er go—gode, ik—ikke er go—gode. Om—om jeg udtrykker mi—mig ri—rigtigt, ikke sandt? De—det fo—forekommer mig kla—klart. Saa vil Kreditorerne bli—blive saa — saa vil De ikke bli—blive. Je—jeg fo—forstaar.

— Lad mig forklare Dem det hele, sagde Præsidenten. Hvis De besidder Beviserne for alle Fordringerne paa Huset Grandet, saa skylder Deres Broder og hans Arvinger intet til nogen, retslig set. Godt.

— Godt, gentog den gode Grandet.

— Retfærdigt set, hvis Deres Broders Effekter omsættes — omsættes, forstaar De nu det Udtryk? — paa Markedet med saa og saa mange Procents Tab; hvis en af Deres Venner har været der, hvis han har tilbagekøbt dem, og Kreditorerne ikke ved noget som helst voldsomt Middel er blevet tvungne, saa er af-døde Grandets Bo lovligt sluttet.

— Det er sandt, Fo—Forretning er Fo—Fo—Forretning, sagde Bødkeren. Det er fa—fastslaaet . . . Men ikke desto mindre, De—De fo—forstaar, at de—de—det er va—va—vanskeligt. Je—jeg ha—har hverken Pe—Penge, eller Ti—Tid, eller Ti—Tid eller . . .

— Ja, De kan ikke have nogen Ulejlighed. Nu vel, jeg tilbyder Dem at tage til Paris — De godtgør mig min Rejse, det er en Bagatel. Jeg besøger Kreditorerne, jeg taler med dem, jeg trækker Sagen ud, og det hele ordner sig med en Ekstrabetaling, som de følger til Likvidationsværdierne, for at komme i Besiddelse af Gældsbeviserne.

— Vi faar at se—se; je—jeg ka—kan ikke, je—jeg vi—vil ikke forpligte mi—mig, u—uden at . . . den, der ikke ka—kan, ka—kan ikke. De forstaar.

— Det er naturligt.

— Mi—mit Ho—Hovede er fuldstæ—stændig ø—ødelagt af det, De—De har fo—forklaret mig dér. De—det er fø—første Gang i mit Liv, a—a—at jeg ha—har været nødt til at—at tæ—tænke paa—paa—paa . . .

— Ja, De er ikke lovkyndig.

— Je—je—jeg er en sta—stakkels Vindy—dy—dyrker, og ke—kender intet til de—det, De—De der har sa—sagt; jeg maa—maa stu—studere de—det.

— Godt, fortsatte Præsidenten, idet han indtog en Stilling, som om han vilde sammenfatte Diskussionen.

— Kære Nevø! . . . sagde Notaren afbrydende i en bebrejdende Tone.

— Hvad er der, Onkel? svarede Præsidenten.

— Lad dog Herr Grandet forklare Dig sine Hensigter. Det drejer sig i dette Øjeblik om en vigtig Fuldmagt. Vor kære Ven maa fastsætte den omhyg . . .

Et Dørhammerslag, der forkyndte Ankomsten af Familien des Grassins, deres Indtræden og deres Hilsener forhindrede Cruchoth i at fuldende sin Sætning. Notaren var glad over denne Afbrydelse; Grandet havde allerede set tværs igennem ham, og hans Gevækst antydede et indre Uvejr. Men for det første fandt den fornuftige Notar det ikke passende, at en Underretspræsident tog til Paris, for at ordne sig med Kreditorer, og for at laane Haand til et Maskepi, der krænkede Lovene for det strængeste Retsind; desuden var han, der endnu ikke havde hørt Grandet ytre den ringeste Lyst til at betale noget som helst, bange for at se sin Nevø rodet ind i denne Sag. Han benyttede derfor det Øjeblik, da Grassins kom ind, til at tage Præsidenten i Armen og trække ham hen i Vinduesfordybningen.

— Nu har Du vist Dig tilstrækkeligt, kære Nevø, og nu er det nok med Offervilligheden. Lysten til at faa hans Datter forblænder Dig. For Pokker! Lad nu være med at rende rundt som en Flue i en Flaske. Lad mig nu styre Skibet, og hjælp mig blot med at manøvrere. Er det virkelig Din Sag at kompromittere Din Dommerværdighed i et saadant . . . ?

Han fuldendte ikke; han hørte Herr des Grassins, idet han rakte Haanden til den gamle Bødker, sige:

— Grandet, vi har hørt den frygtelige Ulykke, der er hædet i Deres Familje, Huset Guillaume Grandets Fald, Deres Broders Død; vi kommer for at sige Dem, hvor stor Del vi tager i denne sørgelige Begivenhed.

— Der er ikke nogen anden Ulykke i det, end Herr Grandet juniors Død, afbrød Notaren Bankieren. Og han vilde endda ikke have dræbt sig, hvis han havde haft den Tanke at kalde sin Broder til Hjælp. Vor gamle Ven, der har Æresfølelse til sine Fingerspidser, paatænker at likvidere Pariserhuset Grandets Gæld. Min Nevø Præsidenten tilbyder ham, for at spare ham Vrvølet med en ganske juridisk Sag, øjeblikkeligt at rejse til Paris, komme til Forstaaelse med Kreditorerne og tilfredsstille dem paa en passende Maade.

Disse Ord, som Vindyrkeren, mens han kært tegnede sin Hage, bekræftede ved sin Holdning, overraskede i høj Grad de tre Grassins'er, der paa Vejen uforbeholdent havde bagvasket Grandets Gerrighed, idet de næsten havde anklaget ham for Brodermord.

— Aa, det vidste jeg! udbrød Bankieren og saa paa sin Kone. Hvad sagde jeg Dig undervejs? Grandet har Æresfølelse lige til Haarrødderne, og han vil ikke have, at hans Navn lider den ringeste Tort! Penge uden Ære er en Sygdom. Der er Æresfølelse i vore Provinsbyer! — Det er godt, udmærket godt, Grandet. Jeg er en gammel Militær, jeg kan ikke indsvøbe mine Tanker; jeg siger det lige ud af Posen: Det er, Fanden gale mig! ypperligt.

— Saa er de—det ypperlige dy—dy—dyrt, svarede den gode Mand, mens Bankieren varmt rystede hans Haand.

— Min brave Grandet, fortsatte Grassins, dette er, uden at støde Herr Præsidenten, en rent kommerciel Affære, og kræver en fuldkommen Forretningsmand. Maa man ikke være kendt med Protestnotaer, Forskud, Renteberegninger? Jeg skal til Paris i mine egne Anliggender, og jeg kunde saa paatage mig . . .

— Vi kan jo prø—prøve paa at fo—forsøge at o—o—ordne os begge to i de—de—de re—re—respektive Mu—Mu—Muligheder og u—uden at je—jeg fo—forpligter mig til no—no—noget, som—om—om je—jeg ikke vil gø—gøre, sagde Grandet stammende; for, ser De, Præsidenten forlangte selvfølgelig Rejseomkostningerne af mig.

Den gode Mand hakkede ikke paa disse sidste Ord.

— Aa, sagde Fru des Grassins, men det er jo en Fornøjelse at være i Paris. Jeg vilde gerne betale for at komme derind.

Hun gjorde et Tegn til sin Mand som for at opfordre ham til at snappe denne Kommission fra deres Modstandere, koste hvad det vilde; derpaa betragtede hun meget ironisk de to Cruchot'er, der paatog sig en gnaven Mine. Grandet greb da fat i en af Bankierens Frakkeknapper og trak ham hen i en Krog.

— Jeg vilde have adskillig mere Tillid til Dem end til Præsidenten, sagde han. Der er desuden en lille Hage ved det, tilføjede han, idet han bevægede sin Gevækst. Jeg vil forsøge mig i Rentepapirer; jeg skal have købt for nogle tusend Francs Obligationer, og jeg vil kun købe til firsindstyve Francs. Den Historie vil gaa ned i Slutningen af Maaneden, siger man. De forstaa Dem paa det, ikke sandt?

— Min Sandten gør jeg saa! Naa, jeg skal altsaa opkøbe for nogle tusend Livres Obligationer for Dem?

— Ikke store Ting til at begynde med. Tys! Jeg vil prøve det Spil, uden at man ved noget om det. De afslutter mig en Forretning for Udgangen af denne Maaned; men sig intet om det til Cruchots, det vilde ærgre dem. Siden De alligevel skal til Paris, saa kan vi jo samtidig se, hvordan min stakkels Nevøs Kort staar.

— Det er en Aftale. Jeg rejser i Morgen med Posten, sagde Grassins med høj Stemme, og jeg kommer og modtager Deres sidste Ordre — hvad Tid?

— Klokken fem, før Middagen, sagde Vindyrkeren og gned sine Hænder.

De to Partier forblev endnu nogle Øjeblikke i hinandens Nærhed. Efter en Pavse sagde Grassins, idet han slog Grandet paa Skulderen:

— Det er godt at have saa gode Slægtninge . . .

— Ja, ja, uden at det synes saa, svarede Grandet, er jeg en god Slæ—Slægtning. Jeg holdt af min Bror, og jeg skal nok bevise det, hvi—hvis de—det ikke koster . . .

— Vi vil forlade Dem, Grandet, sagde Bankieren, der heldigt afbrød ham, inden han fik endt sin Sætning. Jeg maa bringe mine Sager i Orden, eftersom jeg fremskynder min Rejse.

— Godt, godt. Me—med Hensyn til de—det, som De—De ved, saa — saa vil jeg selv trække mig tilba—bage til mit Studereværelse, som Præsident Cruchot siger.

— Ja saa! jeg er ikke mere Herr de Bonfons, tænkte Retsembedsmanden sørgmodigt, og hans Ansigt antog et Udtryk som hos en Dommer, der trættes af en Retssag.

De to rivaliserende Familjers Overhoveder gik deres Vej sammen. Ingen af dem tænkte mere paa det Forræderi mod Vinegnene, som Grandet havde gjort sig skyldig i om Morgen; de prøvede gensidigt, men forgæves, hinanden, for at faa at vide, hvad Kontraparten tænkte om den gode Mands virkelige Hensigter i denne nye Sag.

— Gaar De med os hen til Fru Dorsonval? spurgte Grassins Notaren.

— Vi kommer senere, svarede Præsidenten. Med min Onkels Tilladelse har jeg lovet Frøken de Gribeaucourt at komme og hilse paa hende, og vi gaar først derhen.

— Paa Gensyn da, mine Herrer, sagde Fru des Grassins.

Da Grassins'erne var nogle Skridt fra de to Cruchot'er, sagde Adolphe til sin Fader:

— De skummer, hvad?

— Ti dog stille, min Dreng, svarede hans Moder ham; de kan høre os endnu. Iøvrigt er det, Du siger der, ikke velopdraget, det lugter af Din juridiske Skoletid.

— Naa, Onkel! udbrød Præsidenten, da han havde Grassins paa Afstand, jeg begyndte med at være Præsident de Bonfons, og jeg endte med at være en ganske simpel Cruchot.

— Jeg saa nok, at det var Dig ubehageligt; men Vinden var gunstig for Grassins. Du er dum, med al Din Forstand! . . . Lad dem bare bide paa et af Far Grandets: Vi faar at se, og hold Dig rolig, min Ven. Eugenie bliver ikke mindre Din Kone for det.

I Løbet af nogle Øjeblikke spredte Nyheden om Grandets storslaaede Beslutning sig i tre Huse paa en Gang, og i hele Byen blev der nu kun Tale om denne broderlige Hengivenhed. Alle tilgav Grandet det Salg, han havde foretaget paa Trods af den edelige Forpligtelse mellem Vinejerne, man beundrede hans Æresfølelse, og man roste en Ædelmodighed, som man ikke havde troet ham i Stand til at udvise. Det ligger til den franske Karakter at begejstres, at vredes, at passioneres for Øjeblikkets Meteor, for det nærværendes Øjenforblændelse. Skulde de kollektive Væsener, Folkene, da mangle Erindring?

Da Far Grandet havde lukket sin Port, kaldte han paa Nanon.

— Slip ikke Hunden løs, og sov ikke, vi har noget at gøre sammen. Klokken elleve maa Cornoiller befinde sig foran min Dør med Froidfonds Berlinervogn. Hør efter, naar han kommer, for at han ikke skal hamre, og sig til ham, at han bare skal gaa

ind. Politiforordningerne forbyder Nattestøj. Iøvrigt behøver Kvarteret ikke at vide, hvad jeg vil sende afsted.

Da han havde talt, gik Grandet op i sit Laboratorium, hvor Nanon ventede ham, alt mens hun forsigtigt flyttede og rodede og gik frem og tilbage. Han ønskede øjensynlig hverken at vække sin Kone eller sin Datter og især ikke at tiltrække sig Opmærksomhed hos Nevøen, som han var begyndt at bande over, da han saa Lyset i hans Værelse. Midt om Natten troede Eugenie, der var optaget af sin Fætter, at høre en døendes Klage; og for hende var denne døende Charles. Da hun forlod ham, havde han været saa bleg, saa fortvivlet! Maaske havde han dræbt sig. Hun svøbte sig hurtigt ind i et Overstykke, en Slags Pels med Hætte, og vilde gaa ud. Først indgød et stærkt Lys, der trængte ind gennem Sprækkerne i hendes Dør, hende Skræk for Ild; men hun beroligedes snart ved at høre Nanons tunge Skridt og hendes Stemme, der blandede sig med flere Hestes Vrnsken.

— Bortfører Far min Fætter? sagde hun til sig selv, idet hun aabnede sin Dør paa Klem med tilstrækkelig stor Forsigtighed til at forhindre den i at knirke, men dog saa meget, at hun kunde se, hvad der gik for sig i Korridoren.

Hendes Øje faldt pludseligt paa Faderen, hvis Blik, saa ubestemt og ubekymret det var, slog hende med Skræk. Den gode Mand og Nanon var sammenkoblede med en stor Stok, hvis Ender hvilede paa deres højre Skulder, og som bar et Reb, i hvilket der var fastbundet en lille Tønde, lig dem, Far Grandet morede sig med at lave i sit Bagers i sine ledige Timer.

— Hellige Jomfru! Som det vejer, Herr Grandet! sagde Nanon med lav Stemme.

— Det er uheldigt, at det kun er To-Soustykker! svarede Manden. Pas paa, Du ikke støder til Lysestagen.

Denne Scene oplystes af et eneste Tællelys, der var anbragt mellem to Tremmer i Rækværket.

— Cornoiller, sagde Grandet til sin Opsynsmand *in partibus*, har Du taget Dine Pistoler med?

— Nej, min Sandten om jeg har! Er der da noget at frygte for Deres To-Soustykker? . . .

— Aa nej, sagde Far Grandet.

— Vi kører desuden hurtigt, sagde Opsynsmanden, Deres Lejere har udtaget de bedste Heste til Dem.

— Godt, godt. Du har vel ikke sagt dem, hvor jeg skal hen?

— Jeg vidste det ikke.

— Godt. Vognen er solid?

— Det ved jeg ikke, gode Herre? Men den kan nok bære tre tusend. Hvad kan De vel veje, Deres slemme Tønder?

— Se der, sagde Nanon, jeg vidste det nok! Der er næsten atten hundrede.

— Vil Du tie stille Nanon! Du siger til min Kone, at jeg er taget paa Landet. Jeg er tilbage til Middag. — Kør til, Carnoiller, vi maa være i Angers før Klokken ni.

Vognen kørte. Nanon laasede den store Port, slap Hunden løs, lagde sig med øm Skulder, og ingen i Kvarteret anede hverken Grandets Afrejse eller hans Rejses Maal. Den gode Mands Forsigtighed var fuldkommen. Ingen saa nogensinde en Skilling i dette Hus, der var fuldt af Guld. Efter om Formiddagen af Havnesnakken at have erfaret, at Guldets Pris havde fordoblet sig paa Grund af de talrige Rustninger, der var foretagne i Nantes, og at Spekulanter var ankomne til Angers for at købe, satte den gamle Vindyrker sig, ved simpelthen at laane Heste hos sine Bønder, i Stand til at tage dertil og sælge alt sit Guld, og til derfra at medbringe i Skattedirektørens Anvisninger paa Statskassen den til Købet af hans Obligationer nødvendige Sum, forøget med Agioen.

— Far tager bort, sagde Eugenie, som havde hørt alt oppe fra Trappen.

Stilheden i Huset var genoprettet, og Vognens fjerne Rullen, der gradvist hørte op, genlød allerede ikke mere i det sovende Saumur. I dette Øjeblik hørte Eugenie med Hjertet, før hun hørte det med Øret, en Klage, der trængte gennem Skillerummene, og som kom fra hendes Fætters Værelse. Et lysende Baand, smalt som en Sabelæg, skinnede gennem Dørsprækken og skar den gamle Trappes Gelændersøjler vandret over.

— Han lider, sagde hun, idet hun krøb to Trin op.

En anden Klagelyd fik hende til at gaa op paa Trappeafsatsen foran Værelset. Døren stod paa Klem, hun skubbede den op. Charles sov med Hovedet hængende ud over den gamle Lænestol; hans Haand havde sluppet Pennen og rørte næsten ved Gulvet. Det stødvide Aandedræt, der var en Følge af den unge Mands Stilling, forfærdede pludseligt Eugenie, der hastigt traadte ind.

— Han maa være meget træt, sagde hun til sig selv, mens hun betragtede en halv Snes forseglede Breve. Hun læste Adresserne paa dem: Til Herrer Farry, Breilman & Co., Karetmagere. — Til Herr Buisson, Skrædder, etc.

— Han har aabenbart ordnet alle sine Sager, for snart at kunne forlade Frankrig, tænkte hun.

Hendes Blik faldt paa to aabne Breve. Ordene, hvormed det ene begyndte: „Min kære Annette“, fik det til at sortne for hendes Øjne. Hendes Hjerter bankede, hendes Fødder nagledes fast til Gulvet.

— Hans kære Annette! Han elsker, han er elsket! Intet Haab mere! . . . Hvad skriver han til hende?

Det var de Tanker, der fo'r hende gennem Hoved og Hjerter. Hun læste disse Ord overalt, selv paa Ruderne, i Flammeskrift.

— Allerede give Afkald paa ham! Nej, jeg vil ikke læse dette Brev. Jeg maa gaa . . . Om jeg alligevel læste det?

Hun saa paa Charles, hun tog blidt hans Hoved, støttede det mod Ryggen af Lænestolen; han fjede sig som et Barn, der selv i Søvn endnu kender sin Moder og uden at vaagne modtager hendes Omhu og hendes Kys. Som en Moder løftede Eugenie den nedhængende Haand, blidt som en Moder kyssede hun hans Haar. „Kære Annette!“ En Dæmon skreg hende disse to Ord i Øret.

— Jeg ved, at det, jeg gør, maaske er urigtigt, men jeg læser det Brev, sagde hun.

Eugenie vendte Hovedet bort, thi hendes uplettede Retsind talte. For første Gang i hendes Liv stod det gode og det onde Ansigt til Ansigt med hendes Følelser. Indtil da havde hun ikke haft nogen Handling at rødme over. Lidenskab og Nysgerrigheden rev hende med sig. For hver Sætning svulmede hendes Hjerter voldsommere, den sviende Ild, der gennemstraalede hendes Tilværelse under Læsningen, gjorde den første Kærligheds Glæder endnu mere fristende for hende:

„Min kære Annette. Intet kunde have adskilt os, hvis ikke den Ulykke, der nu overvælder mig, og som ingen menneskelig Fornuft kunde have forudset, var kommet. Min Fader har dræbt sig, hans og min Formue er fuldstændig tabt. Jeg er forældreløs i en Alder, hvor jeg, paa Grund af min Opdragelses Natur, endnu kan anses for et Barn; ikke desto mindre maa jeg rejse mig som en Mand af den Afgrund, jeg er faldet i. Jeg har lige anvendt en Del af denne Nat til at anstille mine Beregninger. Hvis jeg vil forlade Frankrig som en ærlig Mand, og det er der ingen Tvivl om, saa ejer jeg ikke selv hundrede Francs til at rejse til Indien eller Amerika og søge min Lykke for. Ja, min stakkels Anna, jeg vil friste Lykken under de mest morderiske Himmelstrøg.

Under saadanne Himmelstrøg er den sikker og vis, er der blevet sagt mig. Hvad det at blive i Paris angaar, saa kan jeg ikke. Hverken min Sjæl eller mit Ansigt er skabte til at udholde Fornærmelserne, Kulden og Foragten, der venter den ruinerede Mand, Fallentens Søn! Gode Gud! Skyldte to Millioner bort! . . . Jeg vilde blive dræbt i Duel den første Uge. Derfor vil jeg heller ikke vende tilbage dertil. Din Kærlighed, den ømmeste og den mest hengivne, som nogensinde har adlet en Mands Hjerter, kan ikke drage mig tilbage dertil. Ak! min elskede, jeg har ikke Penge nok til at tage til det Sted, hvor Du er, for at give og modtage et sidste Kys, et Kys, i hvilket jeg kunde hente den Styrke, der er nødvendig til mit Forehavende . . .“

— Stakkels Charles, jeg har gjort rigtigt i at læse det! Jeg har Penge, jeg vil give ham dem, sagde Eugénie.

Hun genoptog Læsningen, efter at have borttørret sine Taa-

rer: „Jeg havde endnu aldrig tænkt paa Fattigdommens Ulykke. Selv om jeg havde de hundrede Louis, der er nødvendige til min Rejse, saa har jeg dog ikke en Skilling til min Udrustning. Men nej, jeg faar hverken hundrede Louis eller en Louis, jeg ved ikke, hvad jeg faar tilbage af Penge, efter at jeg har ordnet min Gæld i Paris. Hvis jeg ingen faar, saa vil jeg roligt tage til Nantes; jeg indskiber mig der som simpel Matros, og jeg vil begynde derovre lig de energiske Mænd, der som unge ikke havde en Skilling, og som er kommet rige tilbage fra Indien. Siden i Morges har jeg koldblodigt set min Fremtid i Møde. Den er frygteligere for mig end for enhver anden, jeg, der blev forkælet af en Moder, som forgudede mig, jeg, der blev elsket af den bedste Far i Verden, og som ved min Indtræden i Livet har mødt en Annas Kærlighed! Jeg har kun kendt Livets Blomster. Den Lykke kunde ikke vare ved. Jeg har ikke desto mindre, kære Annette, mere Mod end det var tilladt en ung sorgløs Mand at have, især en ung Mand, der er vant til at kærtagnes af den kosteligste Kvinde i Paris, der har vugget sig i Familjeglæder, til hvem alt i Hjemmet smilede, og hvis Ønsker var en Faders Lov . . . Aa, Far! Annette, han er død . . . Nuvel, jeg har overvejet min Stilling, jeg har overvejet Din ogsaa. Jeg er blevet adskilligt ældre i fire og tyve Timer. Kære Anna, hvis Du, for at beholde mig hos Dig i Paris, gav Afkald paa alle Din Luksus' Goder, paa Dine Toiletter, Din Loge i Operaen, saa vilde vi alligevel ikke naa til den Udgiftssum, der er nødvendig til min løsslupne Levevis; des-

uden kunde jeg ikke modtage saa store Ofre. Vi tager altsaa i Dag Afsked med hinanden for bestandig.“

— Han forlader hende, hellige Jomfru! Aa, hvilken Lykke!

Det hoppede i Eugenie af Glæde. Charles gjorde en Bevægelse; hun blev kold af Skræk; men heldigvis for hende, vaagnede han ikke.

Hun fortsatte:

„Hvornaar kommer jeg tilbage? Jeg ved det ikke. Klimaet i Indien gør hurtigt en Mand gammel, og især en Evropæer, der arbejder. Lad os sætte os ti Aar frem i Tiden. Om ti Aar, vil din Datter være atten, hun er Din Ledsagerske, Din Spion. Verden vil være meget grusom mod Dig, Din Datter bliver det maaske endnu mere. Vi har set Eksempler paa den Slags selskabelige Domme og paa unge Pigers Utaknemlighed; lad os vide at drage Nytte af dem. Bevar Mindet om disse fire Aars Lykke paa Bunden af Din Sjæl, som jeg selv bevarer den, og være trofast, hvis Du kan, mod Din stakkels Ven. Jeg kan i hvert Fald ikke forlange det, thi ser Du, kære Annette, jeg maa bøje mig for min Stilling, se borgerligt paa Livet, og regne med det paa bedste Maade. Altsaa, jeg maa tænke paa det Giftermaal, som bliver en af min nye Tilværelses Nødvendigheder; og jeg tilstaar Dig, at jeg har fundet, her i Saumur, hos min Onkel, en Kusine, hvis Væsen, Skikkelse, Forstand og Hjerte vilde behage Dig, og som desuden forekommer mig at have . . .“

— Han maa have været meget træt, siden han har kunnet holde op med at skrive til hende, sagde Eugenie til sig selv, da hun saa, at Brevet var afbrudt midt i denne Sætning.

Hun undskyldte ham altsaa! Var det ikke umuligt, nu da den uskyldige, unge Pige opfattede den Kølighed, som prægede dette Brev? For unge Piger, der er religiøst opdragne, uvidende og rene, er alt Kærlighed, efter at de har sat Foden paa Kærlighedens fortryllede Grund. De vandrer der omgivne af det himmelske Lys, som deres Sjæl udfolder, og hvis Straaler vælder over deres elskede; de forgylder ham med deres egne Følelsers Ild og tillægger ham deres egne skønne Tanker. Kvindens Forvildelser kommer næsten altid af hendes Tro paa det gode, eller af hendes Tillid til det sande. De Ord: „Min kære Annette, min højt elskede“ gav Genklang i Eugenies Hjerte som Kærlighedens skønneste Sprog og kærtegnede hendes Sjæl som *Venite, adoremus*’ guddommelige Toner, gentagne af Orglet, i hendes Barndom kærtegnede hendes Øre. Taarerne, der endnu vædede Charles Øjne, forlenede

ham iøvrigt med al den Sindets Ædelhed, som maa forføre en ung Pige. Kunde hun vide, at naar Charles elskede sin Fader saa meget og begræd ham saa oprigtigt, saa kom den Ømhed mindre af hans Hjertes Godhed end af Faderens Velgerninger? Herr og Fru Guillaume Grandet havde ved altid at tilfredsstille deres Søns Luner, ved at skaffe ham Rigdommens Glæder, forhindret ham i at anstille disse frygtelige Beregninger, som Størstedelen af Paris' Børn mer eller mindre gør sig skyldige i, naar de, midt i de parisiske Nydelser, fatter Ønsker og undfanger Planer, som de med Sorg stadig ser forsinkede og forhindrede af deres Slægtninges Eksistens. Faderens Ødselhed havde altsaa i Sønnens Hjerter formaaet at saa en virkelig sønlig Kærlighed uden Bagtanke. Charles var ikke desto mindre et Pariserbarn, vænnet af parisiske Sædvaner, af selve Annette, til at beregne alt, allerede Olding som han var under en ung Mands Maske. Han havde faaet den frygtelige Opdragelse, man faar i en Verden, hvor man paa en eneste Aften i Tanker og Ord begaar flere Forbrydelser, end Retfærdigheden straffer ved Domstolene, hvor de gode Ord myrder de største Ideer, hvor man kun gaar for at være dygtig, hvis man ser rigtigt; og det at se rigtigt, er dér at tro paa intet, hverken paa Følelser eller paa Mennesker, ikke en Gang paa Begivenheder. Der laver man falske Begivenheder. Der maa man, for at se rigtigt, hver Morgen veje sin Vens Pung, kunne hæve sig klogt over alt, hvad der sker; intet beundre umiddelbart, hverken Kunstværker eller ædle Handlinger, og som Bevæggrund for enhver Ting angive personlig Interesse. Efter tusinde Daarskaber havde den fine Dame, den skønne Annette, tvunget Charles til at tænke alvorligt; hun havde talt til ham om hans fremtidige Stilling, mens hun lod sin parfumerede Haand glide gennem hans Haar; mens hun ordnede en Krølle for ham, havde hun lært ham at være beregnende her i Livet. Hun femininiserede ham og gjorde ham materiel. Dobbelt Fordærvelse, men en fin og elegant og stilfuld Fordærvelse.

— Du er dum, Charles, sagde hun til ham. Jeg faar megen Ulejlighed med at lære Dig lidt Verden. Du har opført Dig meget slet overfor Herr des Lupeaulx. Jeg ved godt, at det er en mindre agtværdig Mand; men vent til han er uden Magt, saa kan Du foragte ham af Hjertens Lyst. Ved Du, hvad Fru Compan sagde til os? „Kære Børn, saa længe en Mand er i Ministeriet, maa I forgude ham, falder han, saa hjælp med at trække ham i Snavset. Saa længe han besidder sin Magt, er han en Slags Gud;

naar han er tilintetgjort, staar han under Marat i hans Kloak, fordi han lever og Marat var død. Livet er en Række Kombinationer, og man maa studere dem og følge dem, for at opnaa altid at kunne holde sig i en god Stilling."

Charles var alt for meget et Modemenneske, han havde været lykkelig ved sine Forældres Hjælp alt for længe, han var alt for forrost af Selskabet, til at have store Følelser. Det Guld Korn, hans Moder havde nedlagt i hans Hjerte, var blevet strakt i det parisiske Trækværk, han havde anvendt det overfladisk og maatte slide det op ved Gnidningen. Men Charles var da kun en og tyve Aar. I den Alder forekommer Nyheden ved Livet at være uadskillelig forbundet med sjælelig Renhed. Stemmen, Blikket og Skikkelsen synes at staa i Harmoni med indre Følelser. Derfor nøler selv den haardeste Dommer, den mest vantro Retsadvokat, den vanskeligste Aagerkarl bestandig med at tro paa Hjertets Ælde, paa Beregningernes Forfalskning, naar Øjnene endnu svømmer i et rent Fludium og der ingen Rynker er paa Panden. Charles havde aldrig haft Lejlighed til at anvende den parisiske Morals Maksimer, og til i Dag var han fuldstændig uerfaren. Men Egoismen var, ham selv uafvidende, blevet indpodet i ham. Spirerne til den økonomiske Politik, der er i Brug i Paris, og som laa latente hos ham, skulde ikke vente længe med at sætte Blomst, saa snart han fra at være ørkesløs Tilskuer, skulde optræde i det virkelige Livs Drama. Næsten alle unge Piger overgiver sig til disse ydre Egenskabers blide Løfterigdom; men selv om Eugenie havde været ligesaa klog og iagttagende som mange unge Piger i Provinsen er det, vilde hun da kunde have fattet Mistillid til sin Fætter, saa længe hans Optræden, Ord og Handlinger endnu stemte med hendes Hjertes Drift? Et Tilfælde, der var skæbnesvangert for hende, lod hende bøde for den sidste Udfoldelse af dette unge Hjertes ægte Følsomhed, lod hende saa at sige høre hans Samvittigheds sidste Suk. Hun slap derfor Brevet, der for hende var fuldt af Kærlighed, og gav sig kærligt til at betragte sin sovende Fætter. I hendes Øjne legede Livets lyse Illusioner endnu over dette Ansigt; hun svor først sig selv bestandig at elske ham. Derpaa kastede hun sine Øjne paa det andet Brev uden at tillægge denne Indiskretion videre Betydning; naar hun begyndte at læse det, var det for at faa nye Beviser paa de ædle Egenskaber, som hun i Lighed med alle Kvinder tilskrev den, hun havde udvalgt:

„Kære Alphonse. I det Øjeblik, Du læser dette Brev, har jeg

ikke flere Venner; men jeg tilstaar Dig, at selv om jeg har tvivlet paa de Verdensmennesker, der er vant til at ødsle med dette Ord, saa har jeg ikke tvivlet paa Dit Venskab. Jeg betror derfor Dig at ordne mine Sager, og jeg regner paa Dig, for at faa noget ud af alt det, jeg ejer. Du bør nu kende min Stilling. Jeg ejer intet mere, og jeg rejser til Indien. Jeg har skrevet til alle de Personer, jeg tror at skyldte Penge, og Du vil hoslagt finde Listen over dem, saa nøjagtig, som det har været mig muligt at gøre den efter Hukommelsen. Mit Bibliotek, mine Møbler, mine Køretøjer, mine Heste etc. vil række til Betalingen af min Gæld. Jeg vil kun reservere mig de værdiløse Smaating, som kan egne sig til at lægge Grunden til en Udrustning. Kære Alphonse, jeg skal herfra sende Dig en lovformelig Fuldmagt til Brug ved Auktionen, i Tilfælde af Protester. Du maa sende mig alle mine Vaaben. Behold selv Briton. Der er ingen, der vil betale Prisen for dette udmærkede Dyr, jeg vil hellere tilbyde Dig det, ligesom den Minding, en døende testamenterer sin Executor testamenti. Der er blevet lavet en meget komfortabel Vogn til mig hos Farry, Breilman & Co., men de har ikke leveret den. Søg at faa dem til at beholde den uden at forlange Godtgørelse af mig; hvis de nægter at gaa ind paa denne Ordning, undgaa saa alt, hvad der kan sætte Plet paa min Redelighed, i de Omstændigheder, jeg befinder mig i. Jeg skylder seks Louis til Englænderen, som jeg har tabt i Spil, undlad ikke at . . .“

— Aa, kære Fætter, sagde Eugenie, der slap Brevet og med hastige Skridt skyndte sig ned til sig selv, medførende et af de tændte Vokslys.

Det var ikke uden dyb Glæde, at hun aabnede en Skuffe i et gammelt Egetræsmøbel, et af de smukkeste Arbejder fra den Tid, man kalder Renaissance, og paa hvilket man endnu saa den berømte kongelige Salamander, halvt udvisket. Hun fremtog en tung Børs af rødt Fløjls med Guldqvaster og kantet med slidt Guldtraad, der stammede fra hendes Bedstemoders Bo. Hun vejede derpaa saare stolt denne Pung i Haanden og morede sig med at eftertælle sin lille Spareskilling, hvis Beløb hun havde glemt. Hun udtog først tyve endnu nye Portugisere, der var slaaede under Johan V.s Regering i 1725, og hvis virkelige Bytteværdi, efter hvad Faderen sagde hende, var fem Lisbonniner eller et hundrede og otte og tredsindstyve Francs og fire og tredsindstyve Centimer hver, men hvis Værdi Mand og Mand imellem i Betragtning af disse Mønters Sjældenhed, Skønhed og deres

gyldne Solglans, var et hundrede og firsindstyve Francs. Dito, fem Genuesere, eller Hundredelivrestykker fra Genua, et andet sjældent Pengestykke, hvis Bytteværdi er syv og firsindstyve Francs, Samlerværdien hundrede Francs. Hun havde dem fra den gamle Herr de la Bertellière. Dito, tre spanske Guldkvadrupler fra Philip V.s Tid, slaaede i 1729, foræret af Fru Gentillet, der efterhaanden, som hun gav hende dem, altid havde sagt hende den samme Sætning: „Den kostbare Guldfugl dér, den lille gule, er otte og halvfemsindstyve Livres værd! Pas godt paa den, min Pige, det bliver Dit Skatkammers Perle“. Dito, hvad hendes Fader satte højst (Guldet i disse Pengestykker holdt tre og tyve Karat og en Brøk), hundrede hollandske Dukater, forfærdigede i Aaret 1756, og som var tretten Francs værd. Dito, en stor Kuriositet! . . . en Slags Medailler, meget kostbare i Gniernes Øjne, tre Rupier med Vægtens Tegn og fem Rupier med Jomfruens Tegn, alle af rent fire og tyve Karats Guld, Stormogulens pragtfulde Mønt, hvoraf hver enkelt betød syv og tredeve Francs og fyrretyve Centimer efter Vægt, men i det mindste halvtredsindstyve Francs mellem Kendere, der holder af at fingre med Guld. Dito, den Napoleon paa fyrretyve Francs, hun havde faaet Dagen i Forvejen, og som hun ligegyldigt havde puttet i sin røde Pung.

Denne Skat indeholdt nye og ubrugte Pengestykker, virkelige Kunststykker, som Far Grandet undertiden forhørte sig om, og som han stadig vilde gense, for at forklare Datteren deres metalliske Dyder, saa vel som Kantens Skønhed, Fladens Renhed, Rigdommen hos Bogstaverne, hvis fremspringende Kanter endnu ikke var udviskede. Men hun tænkte hverken paa deres Sjældenhed, eller paa sin Faders Mani, eller paa Faren hun udsatte sig for ved at skille sig af med Skatten, der var hendes Fader saa dyrebar; nej, hun tænkte paa sin Fætter, og det lykkedes hende tilsidst, efter at have begaaet nogle Regnefejl, at komme paa det rene med, at hun besad omtrent fem tusind otte hundrede Francs i virkelige Værdier, som Mand og Mand imellem kunde sælges til næsten to tusind Daler. Ved Synet af sin Rigdom, gav hun sig til at klappe beundrende i Hænderne, som et Barn, der tvinges til at udgyde sin Glædes Overflod i barnlige Kropsbevægelser. Fader og Datter havde saaledes hver især udregnet deres Formue. Han for at kunne sælge sit Guld, Eugenie for at kaste sit i Kærlighedens Hav. Hun lagde Pengestykkerne tilbage i den gamle Pung, tog den med og gik ovenpaa igen uden Nølen. Hendes Fætters hemmelige Fattigdom fik hende til at glemme

Natten og det passende; desuden var hun stærk i Samvittigheden, i sin Hengivelse og i sin Lykke.

I det Øjeblik hun viste sig paa Dørtærskelen med Lyset i den ene Haand og Pungen i den anden, vaagnede Charles, saa sin Kusine og maabede af Overraskelse. Eugenie gik ind, satte Lysestagen paa Bordet og sagde med bevæget Stemme:

— Jeg maa bede Dem om Undskyldning for en alvorlig Fejl, jeg har begaaet imod Dem, Fætter; men Gud vil nok tilgive mig den Synd, hvis De blot vil glemme den.

— Hvad er det da? spurgte Charles og gned sig i Øjnene.

— Jeg har læst de to Breve.

Charles rødmede.

— Hvordan er det gaaet til? vedblev hun; hvorfor er jeg kommet herop? Jeg ved det virkelig ikke mere nu. Men jeg har Tilbøjelighed til ikke at nære nogen særlig stor Anger over at have læst de Breve, eftersom de har vist mig Deres Hjerte, Deres Sjæl og . . .

— Og hvad? spurgte Charles.

— Og Deres Planer, og hvor nødvendigt, det er for Dem at have en Sum . . .

— Kære Kusine . . .

— Tyss, tyss, Fætter! Tal ikke saa højt, væk ikke nogen. Se her, sagde hun, idet hun aabnede sin Pung; nogle Penge, der er sparet sammen af en ung Pige, som ikke selv har Brug for noget. Modtag dem, Charles. I Morgen vidste jeg endnu ikke, hvad Penge var, De har lært mig det. Det er kun en Hjælp. En Fætter er næsten en Broder, De kan godt laane Deres Søsters Pung.

Eugenie, der var lige saa meget Kvinde som ung Pige, havde ikke forudset et Afslag, og hendes Fætter forholdt sig tavs.

— Nuvel, afslaar De? spurgte Eugenie, hvis Hjerteslag hørtes midt i den dybe Stilhed.

Hendes Fætters Tøven ydmygede hende; men den Nødvendighed, i hvilken han befandt sig, stod saa meget klarere for hende, og hun bøjede Knæ.

— Jeg rejser mig ikke, saa længe De ikke har taget dette Guld! sagde hun. Vær barmhjertig, Fætter, et Svar! . . . saa jeg kan vide, om De ærer mig, om De er ædelmodig, om . . .

Da Charles hørte dette Udbrud af ædel Fortvivlelse, udgød han Taarer over sin Kusines Hænder, som han havde grebet, for at forhindre hende i at knæle. Da Eugenie mærkede de hede

Taarer, sprang hun op og hældte Pungens Indhold ud paa Bordet for ham.

— De siger Ja, ikke sandt? sagde hun, grædende af Glæde. Vær ikke bange for noget, Fætter, De bliver rig. Det Guld vil bringe Dem Lykke; en Dag betaler De mig det tilbage; desuden kan vi gaa i Kompagni; jeg indgaar paa alle de Betingelser, De byder mig. Men De burde ikke vurdere denne Gave saa højt.

Charles kunde omsider udtrykke sine Følelser.

— Ja, Eugenie, jeg vilde være meget snæverhertet, hvis jeg ikke tog imod. Dog, intet for intet, den Enes Tillid er den Andens værd.

— Hvad mener De? spurgte hun skrækslagen.

— Hør, kære Kusine, jeg har her . . .

Han afbrød sig selv for at vise hende en firkantet Æske, indhyllet i et Læderhylster, paa Komoden.

— Ser De, jeg har her en Ting, der er lige saa kostbar for mig som selve Livet. Denne Æske er en Gave fra min Moder. Siden i Morges har jeg tænkt, at hun, hvis hun kunde staa op af sin Grav, selv vilde sælge det Guld, som hendes Kærlighed har ødslet paa denne Toilettenecessære, men udført af mig, synes jeg denne Handling vilde være en Helligbrøde.

Eugenie trykkede krampagtigt sin Fætters Haand, da hun hørte de sidste Ord.

— Nej, fortsatte han efter en kort Pavse, under hvilken de havde tilkastet hinanden et fugtigt Blik, nej, jeg vil hverken ødelægge den eller risikere den paa min Rejse. Kære Eugenie, De maa opbevare den. Aldrig har nogen betroet noget mere helligt til en Ven. Døm selv.

Han gik hen og hentede Æsken, tog den ud af Hylstret, aabnede den og viste sørgmodigt sin forundrede Kusine en Necessære, hvis Forarbejdning gav dens Guld en Værdi, der stod adskilligt over Guldvægtens.

— Det, De der beundrer er intet, sagde han, idet han trykkede paa en Fjer, der fik en dobbelt Bund til at aabne sig. Se her, hvad der i mine Øjne er lige saa meget værd som hele Verden.

Han udtog to Portrætter, to Kunstværker af Fru de Mirbel, ødselt indrammede med Perler.

— Aa, hvilken yndig Skabning! Er det ikke den Dame, De skrev . . . ?

— Nej, sagde han smilende. Den Kvinde er min Mor, og her

er min Far, altsaa Deres Tante og Onkel. Eugenie, jeg burde bønfaalde Dem paa Knæ om at opbevare denne Skat for mig. Hvis jeg skulde dø og sætte Deres lille Formue til, saa vil dette Guld holde Dem skadesløs; til Dem alene kan jeg efterlade disse to Portrætter; De er værdig til at opbevare dem; men ødelæg dem, saa de ikke kommer paa andre Hænder efter Dem . . .

Eugenie tav.

— De siger Ja, ikke sandt? tilføjede han indsmigrende.

Ved at høre de Ord, hendes Fætter havde udtalt, saa hun for første Gang paa ham med den elskende Kvindes Blik, et af hine Blikke, i hvilket der næsten er lige saa meget Koketteri som Dybde; han tog hendes Haand og kyssede den.

— De er den reneste Engel! Mellem os vil Pengene aldrig komme til at betyde noget, vel? Den Følelse, som gør dem til noget, vil for Fremtiden være alt.

— De ligner Deres Moder. Havde hun en lige saa blød Stemme som Deres?

— Aa, meget blødere . . .

— Ja, for Dem, sagde hun og sænkede Øjelaagene. Nu maa De lægge Dem, Charles, jeg vil have det, De er træt. Paa Gensyn i Morgen.

Hun drog blideligt sin Haand ud af sin Fætters; han ledsagede hende ned for at lyse for hende. Da de begge to befandt sig paa hendes Dørtærskel, sagde han:

— Aa, hvorfor er jeg dog blevet ruineret?

— Pyt! Far er rig, tror jeg, svarede hun.

— Stakkels Ven, tog Charles til Orde, idet han satte den ene Fod ind i Værelset og støttede sin Ryg mod Væggen, saa vilde han ikke have ladet min dø, han vilde ikke lade Dem bo saa mangelfuldt, han vilde med andre Ord leve anderledes.

— Men han har Froidfond.

— Og hvor meget er Froidfond værd?

— Jeg ved det ikke, men han har Noyers.

— En eller anden daarlig Gaard!

— Han har Vinmarker og Enge . . .

— Smaating, sagde Charles med en foragtelig Mine. Hvis Deres Far blot havde firsindstyve tusend Livres i Indtægt, vilde De saa bebo det kolde og nøgne Værelse? tilføjede han, idet han flyttede den venstre Fod frem. — Der skal altsaa alle mine Skatte ligge, sagde han og pegede paa den gamle Dragkiste for at bortjage sin Tanke.

— Gaa nu op og sov, sagde hun, for at forhindre ham i at træde ind i hendes uordnede Værelse.

Charles trak sig tilbage, og de sagde hinanden Godnat med et gensidigt Smil.

De sov begge ind i den samme Drøm, og Charles begyndte fra nu af at strø Roser paa sin Sorg. Den næste Morgen fandt Fru Grandet sin Datter spadserende sammen med Charles, før Frokost. Den unge Mand var endnu sørgmodig som det passer sig for en Ulykkelig, der saa at sige, er steget ned til Bunden af sin Sorg, og som, ved at maale Dybden af den Afgrund, han er styrtet ned i, har følt hele sit fremtidige Livs Byrde.

— Far kommer først tilbage til Middag, sagde Eugenie, da hun bemærkede den Uro, der stod malet i hendes Moders Ansigt.

Det var let i Eugénies Væsen, i hendes Ansigt og i den ejendommelige Blidhed, hendes Stemme havde faaet, at se Tankefællesskabet mellem hende og hendes Fætter. Deres Sjæle havde varmt sluttet sig sammen, før de maaske endnu ret havde mærket Styrken af de Følelser, der gjorde dem til et med hinanden. Charles blev i Salen, og hans Sørgmodighed respekteredes. Alle de tre Kvinder fik nok at tage Vare paa. Da Grandet havde glemt sine Forretninger, kom der et temmelig stort Antal Mennesker. Tækkemanden, Blytækkeren, Mureren, Jordarbejderne, Tømreren, Vingaardsarbejderne, Fæsterne, nogle for at afslutte Forretninger angaaende Reparationer, andre for at betale Afgifter eller modtage Penge. Fru Grandet og Eugenie blev altsaa nødt til at løbe frem og tilbage og besvare Arbejdernes og Landboernes uendelige Taler. Nanon indkasserede Afgifterne i sit Køkken. Hun afventede bestandig sin Herres Ordre for at komme paa det rene med, hvad der skulde blive i Huset, og hvad der skulde sælges paa Torvet. Den gode Mand havde den samme Vane, som et stort Antal Landadelsmænd, at drikke sin daarlige Vin og spise sin daarlige Frugt. Ved Femtiden om Eftermiddagen kom Grandet tilbage fra Angers; han havde faaet fjorten tusend Francs for sit Guld, og i sin Portefeuille opbevarede han de kongelige Anvisninger, der bar Rente til den Dag, han skulde betale sine Obligationer. Han havde efterladt Cornoiller i Angers, for at han der kunde passe Hestene, der var halvt ihjelkørte, og saa langsomt føre dem tilbage efter at have udhvilet dem godt.

— Jeg kommer fra Angers, Kone, sagde han. Jeg er sulten. Nanon raabte til ham ude fra Køkkenet:

— Har De ikke spist noget siden i Gaar?

— Intet, svarede den gode Mand.

Nanon kom med Suppen. I det Øjeblik, Familien gik til Bords, kom Grassins, for at modtage sin Klients Forskrifter. Far Grandet havde ikke en Gang set sin Nevø.

— Spis blot roligt, Grandet, sagde Bankieren. Vi snakker sammen imens. Ved De, hvad Guld betales med i Angers, hvortil de er kommet fra Nantes for at skaffe noget? Jeg sender en Del af Sted.

— Lad være med det, svarede Grandet, der er nok allerede. Vi er alt for gode Venner til, at jeg ikke skulde spare Dem for et Tidsspilde.

— Men Guldet gælder tretten Francs og halvtreds Centimer i Angers.

— Sig hellere gjaldt.

— Hvor Pokker skulde det være kommet fra?

— Jeg har været der i Nat, svarede Grandet med lav Stemme.

Bankieren dirrede af Overraskelse. Der opstod derefter en hviskende Samtale mellem dem, under hvilken Grassins og Grandet gentagne Gange betragtede Charles. I det Øjeblik, da den forhenværende Bødker uden Tvivl bad Bankieren om at købe ham for hundrede tusend Livres Obligationer, gjorde Grassins paany en forbavset Bevægelse.

— Kære Grandet, sagde han til Charles, jeg tager til Paris; og hvis De har nogle Kommissioner at overdrage mig . . .

— Ingen, min Herre. Jeg takker Dem, svarede Charles.

— De burde takke ham bedre end som saa, Nevø. Den Herre tager afsted for at ordne Huset Guillaume Grandets Sager.

— Er der da noget Haab? spurgte Charles.

— Er De da ikke min Nevø, udbryd Bødkeren med godt spillet Stolthed? Deres Ære er vor. Hedder De ikke Grandet?

Charles rejste sig, omfavnede Far Grandet, kyssede ham, blegnede og gik ud. Eugenie betragtede sin Fader med Beundring.

— Naa, Farvel, min gode Grassins, jeg er til Deres Tjeneste, og lad mig nu se, De smører mig de Folk godt om Munden.

De to Diplomater gav hinanden et Haandtryk; den forhenværende Bødker ledsagede Bankieren til Døren; efter at have

lukket, kom han ind igen og sagde til Nanon, idet han begravede sig i sin Lænestol:

— Giv mig lidt Solbærlikør.

Altfor bevæget til at sidde stille, rejste han sig, betragtede Herr de la Bertellières Portræt og gav sig til at synge, mens han gjorde, hvad Nanon kaldte for Dansetrin:

*Dans les gardes francaises
J'avais un bon papa . . .*

Nanon, Fru Grandet og Eugenie saa i Tavshed spørgende paa hinanden. Vindyrkerens Glæde forfærdede dem altid, naar den naaede sit Højdepunkt. Den Aften var snart forbi. For det første vilde Grandet lægge sig tidligt; og naar han lagde sig, skulde alle sove i Huset; paa samme Maade, som Polen var fuld, naar August drak. For det andet var Nanon, Charles og Eugenie ikke mindre trætte end Herren. Hvad Fru Grandet angaar, saa sov, spiste, drak og gik hun efter sin Mands Ønsker. I Løbet af de to Timer, der var tilstaaet for at fordøje Maden, fremkom Bødkeren, der var morsommere end han nogensinde havde været, med mange af disse ejendommelige Mundheld, hvoraf et enkelt giver hans Aands Rækkevidde. Da han havde slugt sin Solbærlikør, betragtede han Glasset og sagde:

— Man har ikke sat sine Læber til Glasset, før det er tomt! Det er Sagen. Man kan ikke baade være og have været. Dale-ren kan ikke rulle og blive i Pungen samtidigt, saa vilde Livet være altfor skønt.

Han var jovial og naadig. Da Nanon kom med sin Rok, sagde han til hende:

— Du maa være træt. Lad Din Hør være.

— Men hvorfor? Jeg kommer til at kede mig, svarede Tjenestepigen.

— Stakkels Nanon! Vil Du have lidt Solbærlikør?

— Ja, Solbærlikør siger jeg ikke nej til; Fruen laver den adskilligt bedre end Apotekerne. Det, de sælger, er noget Sprøjt.

— De kommer for meget Sukker i det, det lugter ikke længer af noget, sagde den gode Grandet.

Da Familjen den næste Dag var samlede til Frokosten Klokken otte, frembød den et Billede af en særdeles oprigtig Fortrolighed i Begyndelsesstadiet. Ulykken havde hurtigt knyttet Fru Grandet, Eugenie og Charles til hinanden; Nanon selv sym-

patiserede med dem uden at vide det. Alle fire begyndte de at danne en eneste Familie. Med Hensyn til den gamle Vindyrker, saa gjorde hans tilfredsstillede Gerrighed og Visheden om snart at skulde se Lapsen afsted, uden at han behøvede at betale ham andet end hans Rejse til Nantes, ham næsten ligegyldig for hans Tilstedeværelse i Huset. Han lod de to Børn, som han kaldte Charles og Eugenie, frie Hænder til at opføre sig, som de fandt for godt under Opsigt af Fru Grandet, til hvem han iøvrigt nærrede fuldkommen Tillid, hvad den offentlige og religiøse Moral angik. Afstikningen af hans Enge og af Grøfterne langs Vejen, hans Poppelplantninger i Loire og Vinterarbejderne i hans Indhegninger og paa Frøidfond beskæftigede ham ene og alene. Fra nu af begyndte Kærlighedens Foraar for Eugenie. Efter den naturlige Scene, under hvilken Kusinen gav sin Skat til Fætteren, var hendes Hjerte fulgt efter Skatten. Medskyldige som de var i den samme Hemmelighed, saa de nu paa hinanden med et Udtryk af gensidig Forstaaelse, der uddybede deres Følelse og gjorde den mere fælles, mere fortrolig for dem, idet den saa at sige satte dem begge to udenfor det daglige Liv. Tillod Slægtskabet ikke en vis Blødhed i Tonefaldet, en vis Ømhed i Blikket? Eugenie fandt Behag i at lulle sin Fætters Smerte ind i en naiv Kærligheds barnlige Glæder. Er der ikke visse gaadefulde Ligheder mellem Kærlighedens Begyndelsestrin og Livets? Vugger man ikke Barnet i Søvn med blide Sange og venlige Blikke? Fortæller man det ikke vidunderlige Historier, der forgylder Fremtiden for det? Udfolder Haabet ikke ustandseligt sine straalende Vinger for det? Udgyder det ikke skiftevis Glædestaarer og Smertenstaarer? Vredes det ikke over Ubetydeligheder, over Stenene, med hvilke det søger at bygge sig et transportabelt Slot, over Blomsterbuketter, der er lige saa hurtigt glemte, som de er plukkede? Er det ikke graadigt efter at gribe Tiden, at komme frem i Livet? Kærligheden er vor anden Forvandling. Barndom og Kærlighed blev til et for Eugenie og Charles. Det blev en første Lidenskab med alle de Barnagtigheder, der saa meget mere faldt som Kærtegn over Sindet, som dette var hyllet i Vemod. Netop fordi den fra Fødselen vred sig under et Sørgeslør, bragtes den iøvrigt kun yderligere i Overensstemmelse med dette forfaldne Hus' provinsielle Jævnhed. Ved at veksle nogle Ord med sin Kusine ved Kanten af Brønden i den stille Gaard, ved at opholde sig i denne lille Have, siddende paa en mosgroet Bænk til Solens Nedgangstime, beskæftiget med at sige store Bagateller

til sig selv, eller opslugt af den Ro, der herskede mellem Volden og Huset, som man er det under en Kirkes Buer, forstod Charles Kærlighedens Hellighed; thi hans fine Dame, hans kære Annette, havde kun ladet ham kende den stormfulde Uro. Han opgav nu den parisiske, kokette, tomme, glansfulde Passion for den rene og sande Kærlighed. Han elskede dette Hus, hvis Sædvaner ikke længer forekom ham saa latterlige. Han kom ned straks om Morgen, for at kunne tale nogle Øjeblikke med Eugenie, før Grandet kom og uddelte Levnedsmidlerne; og naar den gode Mands Trin genlød paa Trapperne, forsvandt han ud i Haven. Den Smule Ulovlighed, der var ved dette Morgenstævne, der blev hemmeligholdt endog for Eugenes Moder, og som Nanon lod, som hun ikke lagde Mærke til, gav denne den uskyldigste Kærlighed i Verden forbudte Glæders Livskraft. Naar Far Grandet derpaa efter Frokosten var taget afsted for at se til sine Ejendomme og sin Bedrift, forblev Charles mellem Moder og Datter, nydende de ukendte Glæder, der bestod i at laane dem Haand til at vinde Garn, til at se dem arbejde og høre dem snakke. Det næsten klosteragtige Livs Simpelhed, der afslørede Skønhederne i disse Sjæle, for hvilken Verden var ukendt, rørte ham inderligt. Han havde troet en saadan Levevis umulig i Frankrig, og havde kun medgivet dens Eksistens i Tyskland, og det var endda kun sagnvist og i Auguste Lafontaines Romaner. Eugenie blev snart for ham Goethes Margretheideal, Synden fra regnet. Fra Dag til Dag henrykkede hans Blik og hans Ord den unge Pige, der lyksalig lod sig rive med af Kærlighedens Strøm; hun greb efter sin Lykke, som en Svømmer griber efter Pilekvisten, for at drage sig op af Vandet og hvile sig paa Bredden. Forbitrede Sorgen over en nær Afsked ikke allerede disse flygtige Dages glædeste Timer? Hver Dag erindrede en lille Hændelse dem om den forestaaende Adskillelse. Tre Dage efter Grassins Afrejse blev Charles saaledes af Grandet, med den Højtidelighed, som Provinsfolk knytter til slige Akter, ført til Underdomstolen, for der at underskrive Frasigelsen af Arven efter Faderen. En frygtelig Afstaaelse! en Slags huslig Trosafsigelse. Han gik hen til Notar Cruchot for at lade udfærdige to Fuldmagter, en for Grassins, den anden for Vennen, som Salget af hans Bohave var betroet. Derefter maatte han fyldestgøre de nødvendige Formaliteter for at erholde et Pas til Udlandet. Da de simple Sørgelæder, som Charles havde bestilt i Paris, kom, sendte han endelig Bud efter en Skrædder og solgte ham hele sin unødven-

dige Garderobe. Denne Handling tiltalte ganske særligt Far Grandet.

— Naa, nu opfører De Dem som en ung Mand, der skal indskibe sig, og som vil gøre Karriere, sagde han til ham, da han saa ham klædt i en Frakke af svært, sort Klæde. Godt, meget godt!

— Jeg vil bede Dem om at tro paa, at jeg er i Stand til at forstaa min Stilling, svarede Charles.

— Hvad er det der? spurgte Grandet, hvis Øjne straaledede ved Synet af en Haandfuld Guld, som Charles viste ham.

— Jeg har samlet mine Knapper, mine Ringe, alle de overflødige Ting, jeg har, og som kan have nogen Værdi; men da jeg ikke kender nogen i Saumur, saa vilde jeg nu til Morgen bede Dem . . .

— Om at købe det der af Dem? afbrød Grandet.

— Nej, kære Onkel, at opgive mig en hæderlig Mand, som . . .

— Giv mig det, kære Nevø; jeg skal gaa op og vurdere det for Dem, og jeg skal komme tilbage og sige Dem, hvad det er værd paa en Centim. Smykkeguld, sagde han, idet han undersøgte en lang Kæde, atten, nitten Karat.

Den gode Mand strakte sin store Haand frem og tog Guldpynten med sig!

— Kusine, sagde Charles, maa jeg tilbyde Dem disse to Knapper, som maaske kan tjene Dem til at sammenholde Baand om Haandleddene med. Det er et Armbaand, som er meget paa Mode for Tiden.

— Jeg tager imod dem uden at betænke mig, sagde hun og sendte ham et erkendtligt Blik.

— Tante, her er min Mors Fingerbøl, jeg havde det netop i min Rejsenecessære, sagde Charles, idet han rakte et smukt Guldfingerbøl til Fru Grandet, der i ti Aar havde ønsket sig et saadant.

— Det er umuligt at takke Dem, kære Nevø, sagde den gamle Mor, hvis Øjne vædedes med Taarer. Morgen og Aften vil jeg til mine Bønner føje den, der af alle er den vigtigste for Dem, Bønnen for de rejsende. Hvis jeg dør, skal Eugenie opbevare dette Smykke til Dem.

— Det vejer efter ni hundrede og ni og firsindstyve Francs og fem og halvfjerdsindstyve Centimer, kære Nevø, sagde Grandet, idet han aabnede Døren. Men for at spare Dem Ulejligheden med at sælge det, saa skal jeg betale Dem Værdien . . . i Livres.

Ved Loirekysten betyder Udtrykket *i Livres*, at Dalerne paa seks Livres skal modtages for seks Francs, uden Fradrag.

— Jeg turde ikke foreslaa Dem det, svarede Charles; men jeg vilde nødtigt sjakre mine Smykker bort i den By, De bor i. Man skal vaske sit snavsede Linned hjemme, sagde Napoleon. Jeg takker Dem følgelig for Deres Forekommenhed.

Grandet kløede sit Øre, og der indtraadte et Øjeblik's Tavshed.

— Kære Onkel, tog Charles atter til Orde, idet han betragtede Grandet med en urolig Mine, som om han var bange for at støde hans Finfølelse, min Kusine og Tante har begge to været saa venlige at modtage en ubetydelig Erindring fra mig; vil De ikke tage mod disse Ærme knapper, som er blevet unyttige for mig. De vil faa Dem til at mindes en stakkels Fyr, der langt borte fra Dem sikkert vil tænke paa de Mennesker, som for Fremtiden vil være hele hans Familje.

— Min Dreng, min Dreng, Du maa ikke saadan blotte Dig Hvad har Du da faaet, Kone? sagde han, idet han med Graadighed vendte sig mod hende. Aa! et Guldfingerbøl. — Og Du, min Stump? Tænk, Diamantagraffer. — Godt, jeg tager Dine Knapper, min Dreng, fortsatte han og trykkede Charles' Haand. Men . . . Du maa tillade mig . . . at betale Dig . . . Din, ja . . . Din Rejse til Indien. Ja, jeg vil betale Din Overfart for Dig. Ser Du, min Dreng, eftersom jeg, da jeg vurderede Dine Smykker, kun har beregnet det raa Guld, bliver der maaske noget at vinde paa Faconerne. Altsaa, det er et Ord. Jeg giver Dig femten hundrede Francs . . . i Livres, som Cruchot laaner mig; for jeg har ikke en rød Øre her, med mindre Perrotet, der er tilbage med sin Afgift, betaler mig. Hør en Gang, jeg vil gaa ud og se efter.

Han tog sin Hat, trak sine Handsker paa og gik.

— Du gaar altsaa Din Vej? spurgte Eugenie og tilkastede ham et halvt sørgmodigt, halvt beundrende Blik.

— Jeg maa, svarede han og sænkede Hovedet.

I Løbet af nogle Dage var Charles' Holdning, hans Væsen og hans Tale blevet, som de bliver hos en Mand, der er dybt bedrøvet, men som, samtidigt med at han følger umaadelige Pligter hvile paa sig, henter nyt Mod i sin Sorg. Han sukkede ikke mere, han var blevet Mand. Eugenie dømte heller aldrig bedre om sin Fætters Karakter, end naar hun nu saa ham komme ind i sin tykke, sorte Klædedragt, der passede godt til hans blege Ansigt og til hans dystre Sindstilstand. De to Kvinder, der sammen

med Charles bivaanede et *Requiem*, der blev sagt i Sognekirken for afdøde Guillaume Grandets Sjæl, anlagde den Dag Sorg.

Ved den anden Frokost modtog Charles nogle Breve fra Paris, og han gav sig til at læse dem.

— Naa, Fætter, er De tilfreds med Deres Forretninger? spurgte Eugenie sagte.

— Gør dog aldrig den Slags Spørgsmaal, mit Barn, indvendte Grandet. Hvad Fanden! Jeg siger Dig aldrig noget om mine Forretninger, hvorfor stikker Du saa Næsen i Din Fætters? Lad ham være, Drengen.

— Aa, jeg har ingen Hemmeligheder, sagde Charles.

— Saa, saa, saa, saa! Nevø, Du lærer nok, at man maa holde sin Tunge i Tømme i Forretningssager.

Da de to elskende blev ene i Haven, sagde Charles til Eugenie, idet han drog hende ned til sig paa den gamle Bænk under Nøddetræet, hvor de satte sig:

— Jeg havde dømt rigtigt om Alphonse, han har baaret sig udmærket ad. Han har ordnet mine Sager med Klogskab og Loyalitet. Jeg skylder intet i Paris, alle mine Møbler er godt solgte, og han underretter mig om, at han, efter en Koffardikaptajns Raad har anvendt tre tusend Francs, som han fik tilovers, til en Udrustning, bestaaende af europæiske Smaating, som man har stort Udbytte af i Indien. Han har sendt mine Kolli til Nantes, hvor der ligger et Skib, som er lastet for Java. Eugenie, om fem Dage maa vi sige Farvel til hinanden, maaske for bestandigt, i det mindste for lang Tid. Min Udrustning og de ti tusend Francs, som to af mine Venner sender mig, er en meget lille Begyndelse. Jeg kan ikke tænke paa at vende tilbage før om adskillige Aar. Kære Kusine, sammenlign ikke mit og Deres Liv, jeg kan dø, maaske vil der for Dem blive et eller andet rigt Parti

— Elsker De mig? . . . spurgte hun.

— Ja, meget, svarede han med en Dybde i Tonefaldet, der tydede paa en tilsvarende Dybde i hans Følelse.

— Jeg vil vente, Charles. Gud! Far er ved sit Vindue, sagde hun og skød Fætteren, der nærmede sig for at kysse hende, fra sig.

Hun skyndte sig ind i Porthvælvingen, og Charles fulgte hende; da hun saa ham komme, trak hun sig tilbage til Foden af Trappen og aabnede Svingdøren; uden rigtig at vide, hvor hun gik hen, befandt Eugenie sig lidt efter lige ved Nanons Hummer, i den mindst oplyste Del af Korridoren; der tog Charles, som

havde fulgt hende, hendes Haand, drog hende ind til sit Bryst, greb hende om Livet og trykkede hende blidt ind til sig. Eugenie gjorde ikke mere Modstand, hun modtog og gav det reneste, det blødeste, men ogsaa det fuldeste af alle Kys.

— Kære Eugenie, en Fætter er mere end en Broder, han kan gifte sig med Dig, sagde Charles til hende.

— Amen! raabte Nanon, der aabnede Døren til sit Kammer.

De to elskende fo'r forskrækkede ind i Salen, hvor Eugenie genoptog sit Arbejde, og hvor Charles gav sig til at læse den hellige Jomfrus Litanier i Fru Grandets Bønnebog.

— Lad os alle bede, sagde Nanon.

Efter at Charles havde forkyndt sin Afrejse, satte Grandet sig i Bevægelse for at det skulde se ud, som han nærede stor Interesse for ham; han viste sig liberal med alt, hvad der intet kostede, tog sig for at skaffe ham en Kassesnedker, men paastod, at Manden vilde have for meget for sine Kasser; han vilde saa absolut selv lave dem, og anvendte gamle Brædder til dem; han rejste sig tidligt om Morgenen for at høvle, passe til, jævne, sømme sine Brædder, af hvilke han forfærdigede meget smukke Kasser, i hvilke han indpakkede alle Charles' Effekter; han paatog sig at sende dem med Baad ned ad Loire, at assurere dem og ekspedere dem til Nantes i god Tid.

Efter Kysset i Korridoren flygtede Timerne for Eugenie i forfærdende Hast. Undertiden ønskede hun at følge sin Fætter. Den, der har kendt den mest bindende af alle Lidenskaber, den, hvis Varighed for hver Dag forkortes af Alderen, af Tiden, af en dødelig Sygdom, af adskillige menneskelige Fataliteter, han forstaar Eugenies Kvaler. Hun græd ofte, naar hun spadserede i Haven, der nu ligesom Gaarden, Huset og Byen var altfor snæver for hende. Hun styrtede sig paa Forhaand ud paa Havenes vældige Vidder. Dagen før Afrejsen kom endelig. Om Morgenen under Grandets og Nanons Fraværelse blev det kostbare Skrin, der indeholdt de to Portrætter, højtideligt anbragt i den eneste Skuffe i Dragkisten, der kunde aflaaes med Nøgle, og i hvilken den nu tomme Pung befandt sig. Skrinlæggelsen af denne Skat gik ikke for sig uden et rigeligt Antal Kys og Taarer. Da Eugenie stak Nøglen ind paa sit Bryst, havde hun ikke Mod til at forhindre Charles i at kysse Stedet, hvor den forsvandt.

— Den kommer ikke derfra, min Ven.

— Godt, mit Hjerte vil ogsaa altid være der.

— Aa, Charles, det er ikke rigtigt, sagde hun i en lidt skændende Tone.

— Er vi da ikke eet nu? svarede han; jeg har Dit Ord, tag mit.

— Jeg er Din for bestandig! blev sagt to Gange af begge Parter.

Intet Løfte paa denne Jord har været renere. Eugenies Uskyld havde for en Tid forædlet Charles' Kærlighed. Frokosten den næste Morgen blev trist. Trods den pragtfulde Slaabrok og et Jeannettekors, som Charles gav Nanon, fik selv hun, der frit kunde udtrykke sine Følelser, Taarer i Øjnene.

— Den stakkels lille Herre, som rejser bort over Havet . . . Gid Gud lede ham!

Klokken halvelve begav Familien sig paa Vej, for at ledsage Charles til Nantesdeligencen. Nanon havde sluppet Hunden løs, lukket Porten og vilde selv bære Charles' Vadsæk. Alle de handlende i den gamle Gade stod paa Tærsklen til deres Boder for at se paa Toget, til hvilket Notar Cruchot sluttede sig paa Torvet.

— Græd ikke, Eugenie, sagde hendes Moder til hende.

— Nevø, sagde Grandet i Gæstgivergaardens Port, idet han kyssede Charles paa begge Kinder, rejs fattig, kom rig tilbage; De vil finde Deres Faders Ære frelst. Det svarer jeg Dem for, jeg, Grandet; thi, saa afhænger det kun af Dem om . . .

— Aa, Onkel, De mildner Bitterheden ved min Afrejse. Er det ikke den skønneste Gave, De kunde give mig?

Charles, der ikke forstod den gamle Bødkers Tale, som han havde afbrudt, udgød Taknemlighedstaarer paa sin Onkels garvede Ansigt, mens Eugenie af al Magt trykkede sin Fætters og sin Faders Haand. Kun Notaren smilede, af Beundring for Grandets Snedighed, thi han alene havde rigtig forstaaet den gode Mand. De fire Saumurboere blev, omgivne af adskillige Mennesker, staaende ved Vognen, til den kørte; da den forsvandt over Broen, og Lyden af den allerede fjærnedes sig, sagde Vindyrkeren:

— God Rejse!

Heldigvis var Notar Cruchot den eneste, der hørte det Udbrud. Eugenie og hendes Moder var gaaede ned til et Sted ved Kajen, hvorfra de endnu kunde se Deligencen; de viftede med deres hvide Lommetørklæder, et Tegn, som Charles besvarede med at udfolde sit.

— Mor, jeg vilde ønske, jeg et Øjeblik havde Guds Magt, sagde Eugenie, da hun ikke mere saa Charles' Lommetørklæde.

For ikke at afbryde Gangen i de Begivenheder, der passerede i Familien Grandets Skød, er det nødvendigt forud at kaste et Blik paa de Operationer, den gode Grandet foretog i Paris med

Grassins som Mellemmand. En Maaned efter Bankierens Afrejse besad Grandet et Indskrivningsbevis paa hundrede tusend Livres i Statsobligationer, købte à firsindstve Francs Netto. De Oplysninger, som Boopgørelsen ydede ved hans Død, har aldrig kastet det mindste Lys over de Forholdsregler, som hans Mistro indgav ham ved Ombytningen af Indskrivningsbevisets Beløb mod selve Indskrivningsbeviset. Notar Cruchot tænkte som saa, at Nanon, uden hans Vidende, havde været det tro Redskab ved Transporten af Kontanterne. Paa denne Tid havde Tjenestepigen været fraværende i fem Dage, under Foregivende af at have noget at ordne paa Froidfond, som om den gode Grandet var i Stand til at lade noget sløje af. Hvad Husets Guillaume Grandet angaar, saa realiseredes alle Bødkerens Formodninger.

I Frankrigs Bank findes der, som enhver ved, de nøjagtigste Oplysninger om alle de store Formuer i Paris og Departementerne. Navnene Grassins og Felix Grandet i Saumur var kendte der og nød den Agtelse, der tilegnes finansielle Berømtheder, som støtter sig til udstrakte, hypotekfrie Territorialejendomme. Da Saumurbankieren, som det, efter hvad man sagde, var betroet per Honnør at likvidere Huset Grandet, ankom til Paris, var hans Tilstedeværelse følgende tilstrækkelig til at forskaane Forretningsmandens Minde for Protesternes Skam. Borttagelsen af Seglene foretoges i Overværelse af Kreditorerne, og Familjens Notar gav sig lovformeligt i Færd med at opgøre Boet. Kort Tid efter samlede Grassins Kreditorerne, som enstemmigt til Likvidatorer valgte Saumurbankieren i Forening med François Keller, der var Chef for et velstaaende Hus og en af de mest interesserede; der betroedes dem den nødvendige Myndighed til paa en Gang at redde Familjens Ære og Fordringerne. Den store Kredit, Grandet fra Saumur nød, de Forhaabninger, han, med Grassins som Redskab, indgød Kreditorerne, lettede Transaktionerne; der fandtes ikke en eneste stridig mellem dem. Ingen tænkte paa at overføre sin Fordring til Gevinst- og Tabskontoen, og alle sagde de til sig selv:

— Grandet fra Saumur betaler!

Der gik seks Maaneder. Pariserne havde dækket de cirkulerende Effekter og opbevarede dem nu paa Bunden af deres Portefeuller. Det var det første Resultat, Bødkeren havde ønsket at opnaa. Ni Maaneder efter det første Møde udbetalte Likvidatorerne syv og fyrretyve Procent til hver Kreditor. Denne Sum var fremkommet ved Auktionen over Værdipapirer, Besiddelser,

Gods og Genstande af forskellig Art, der havde tilhørt afdøde Guillaume Grandet, en Auktion, der foretoges med skrupuløs Omhu. Den mest nøjagtige Redelighed ledede denne Likvidation. Kreditorerne var glade over at kunne anerkende Grandet'ernes beundringsværdige og ubestridelige Æresfølelse. Da disse Lovtaler havde cirkuleret en passende Tid, bad Kreditorerne om Resten af deres Penge. De maatte skrive et kollektivt Brev til Grandet.

— Nu er vi der, sagde den gamle Bødker, idet han kastede Brevet paa Ilden; Taalmodighed, lille Venner!

Som Svar paa de Forslag, dette Brev indeholdt, forlangte Grandet i Saumur, at alle de Gældsbeviser, der eksisterede mod hans Broders Bo, skulde deponeres hos en Notar, ledsagede af en Kvittering for de allerede foretagne Udbetalinger, dette under Paaskud af at afslutte Konti og nøjagtigt etablere Boets Status. Denne Deponering foraarsagede tusend Vanskeligheder. En Kreditor er i Almindelighed en Slags Monoman. Rede til at afslutte i Dag, farer han i Morgen frem med Ild og Blod; senere bliver han yderst fjællig. I Dag er hans Kone i godt Humør, hendes sidste lille har faaet Tænder, alt gaar godt hjemme, han vil ikke miste en Skilling; i Morgen græder han, han kan ikke gaa ud, han er melankolsk, han siger Ja til alle Forslag, som kan bringe en Sag i Orden; den næste Dag igen vil han have Garantier; ved Maanedens Slutning vil han gøre Udlæg hos Dem, den Bøddel! En Kreditor ligner den frejdige Graaspurv, paa hvis Hale man opfordrer smaa Børn til at prøve paa at strø Salt; men Kreditoren vender dette Billede mod sin Fordring, som han ikke kan faa fat i. Grandet havde iagttaget de atmosfæriske Svingninger hos Kreditorer, og hans Broders svarede til alle hans Beretninger. Nogle blev vrede og afslog rent og skært at deponere.

— Godt! Nu gaar den, sagde Grandet, mens han gned sig i Hænderne ved Læsningen af de Breve, som Grassins skrev til ham i den Anledning.

Nogle andre indvilligede kun i nævnte Deponering paa Betingelse af, at de behørigt vilde lade deres Rettigheder konstatere, ikke vilde give Afkald paa nogen af dem, og endog vilde forbeholde sig den at kunne lade erklære Fallit. Ny Brevveksling, efter hvilken Grandet fra Saumur indvilligede i alle de stillede Forbehold. Ved Hjælp af denne Indrømmelse fik de medgørlige Kreditorer de haarde til at tage mod Fornuft. Deponeringen fandt Sted, ikke uden en Del Beklagelser.

— Den gode Mand gør Nar af Dem og af os, blev der sagt til Grassins.

Tre og tyve Maaneder efter Guillaume Grandets Død havde adskillige Forretningsmænd, dragne med af Forretningslivet i Paris, glemt deres udestaaende Fordring paa Grandet, eller tænkte kun paa den for at sige til dem selv:

— Jeg begynder at tro, at de syv og fyrretyve Procent er alt, hvad jeg faar ud af det.

Bødkeren havde regnet med Tidens Magt, der, som han sagde, er en skikkelig Fyr. Ved Slutningen af det tredje Aar skrev Grassins til Grandet, at han ved at tilbyde ti Procent af de to Millioner fire hundrede tusend Francs, som Huset Grandet endnu skyldte, kunde faa Kreditorerne til at udlevere ham Gældsbeviserne. Grandet svarede, at den Notar og den Veksellerer, hvis frygtelige Fallitter havde foraarsaget hans Broders Død, levede! at de kunde være blevet gode, og at der burde skrides ind mod dem for at faa noget ud af dem og formindske Deficitsummen. Ved Udgangen af det fjerde Aar blev Deficitten ærligt og redeligt optalt til tolv hundrede tusend Francs. Der førtes Underhandlinger mellem Likvidatorerne og Kreditorerne, mellem Grandet og Likvidatorerne, der varede i seks Maaneder. Kort sagt, yderst begærlig efter at vise sin Offervillighed, som han var, svarede Grandet fra Saumur i dette Aars niende Maaned de to Likvidatorer, at hans Nevø, der havde tjent Penge i Indien, overfor ham havde erklæret som sin Hensigt at betale sin Faders Gæld fuldt ud; han kunde ikke tage paa sig svigagtigt at betale ud, uden at raadføre sig med ham; han ventede Svar. Mod Midten af det femte Aar blev Kreditorerne endnu holdt i Skak af Udtrykket *fuldt ud*, som en Gang imellem løslodes af den prægtige Bødker, der lo i Skægget, og som aldrig nævnede Ordene: Disse Parisere! uden at de aflokkede ham et snedigt Smil og en Ed Men der var forbeholdt Kreditorerne en Skæbne, der er uhørt i Handelens Annaler. De vil endnu befinde sig i den Stilling, Grandet hidtil havde holdt dem i, i det Øjeblik denne Fortællings Hændelser nødsager dem til atter at komme til Syne. Da Statsobligationerne naaede hundrede og femten, solgte Far Grandet og trak fra Paris omtrent to Millioner fire hundrede tusend Francs i Guld, der i hans Tønder forenede sig med de seks hundrede tusend Francs Rente og Rentes Rente, som hans Indskrivningsbeviser havde givet ham. Grassins forblev i Paris af følgende Grunde: for det første blev han udnævnt til Depu-

teret; dernæst forelskede han, der var Familjefader, men som var blevet ked af det kedsommelige Liv i Saumur, sig i Florine, en af de smukkeste Skuespillerinder ved Madames Teater, og Soldaten blussede op i Bankieren. Det er unyttigt at tale om hans Opførsel; i Saumur blev han anset for højst umoralsk. Hans Kone havde det store Held at kunne skifte med ham, og at have tilstrækkeligt Hovede til at lede Huset i Saumur, hvis Forretninger fortsattes i hendes Navn, for paa denne Maade at fylde de Huller, som Herr des Grassins ved sine Daarskaber havde frembragt i hendes Formue. Cruchot'erne forværrede saa heldigt den vanskelige Situation for Fru des Grassins, der næsten var Enke, at hun bortgiftede sin Datter meget ufordelagtigt, og for sin Søns Vedkommende maatte give Afkald paa Alliancen med Eugenie Grandet. Adolphe rejste til Grassins i Paris, og han blev dér, sagdes der, en meget skidt Fyr. Cruchot'erne triumferede.

— Deres Mand har ikke megen sund Sans, sagde Grandet, idet han laante en Pengesum til Fru des Grassins, mod Sikkerhed. Jeg beklager Dem meget, De er en god lille Kone.

— Aa, Herr Grandet, svarede den stakkels Dame, hvem kunde tro, at han den Dag, da han tog hjemme fra Dem, for at rejse til Paris, gik sin Undergang i Møde.

— Himlen er mit Vidne, Frue, at jeg har gjort alt lige til det sidste Øjeblik, for at forhindre ham i at tage derind. Præsidenten vilde absolut træde i Stedet for ham; og naar han saa gerne vilde afsted derind, saa ved vi nu hvorfor.

Grandet havde saaledes ingen Forpligtelse overfor Grassins.

Kvinderne har i alle Forhold flere Aarsager til Sorg end Manden, og de lider mere end han. Manden har sine Kræfter og Udøvelsen af sine Evner. Han bevæger sig, han gaar, han beskæftiger sig, han tænker, han skuer ud over Fremtiden og finder Trøst i den. Saaledes gjorde Charles. Men Kvinden bliver paa Stedet, hun sidder Ansigt til Ansigt med Sorgen, som ikke adspredes af noget, hun stiger ned til Bunden af den Afgrund, han har aabnet, hun udmaaler den, og hun fylder den ofte med sine Løfter og sine Taarer. Saaledes gjorde Eugenie. Hun klargjorde sig sin Skæbne. Føle, elske, lide, ofre sig, vil altid være Teksten til Kvindernes Liv. Eugenie skulde være helt Kvinde, det, som er hende til Trøst, fraregnet. Hendes Lykke, der var som Sømmene, der er strøede ud over en Mur, for at bruge Bosuets ypperlige Udtryk, skulde en Dag knapt nok fylde hendes

hule Haand. Sorgerne lader aldrig vente paa sig, og til hende kom de snart. Dagen efter Charles' Bortrejse antog Huset Grandet atter sit eget Udseende for alle, undtagen for Eugenie, der pludselig fandt det ganske tomt. Hun ønskede, at Charles' Værelse uden Faderens Vidende skulde forblive i den Tilstand, i hvilken han havde forladt det. Fru Grandet og Nanon gjorde sig gerne til medskyldige i denne *status quo*.

— Hvem ved, om han ikke kommer hurtigere tilbage, end vi tror? sagde hun.

— Aa, jeg vilde ønske, han var her, svarede Nanon. Jeg havde saadan vænnet mig til ham! Det var en rigtig sød, rigtig perfekt Herre, næsten smuk, og friseret som en ung Pige.

Eugenie saa paa Nanon.

— Hellige Jomfru, Frøken, De har et Par Øjne, som om Deres Sjæl var fortabt! Se dog ikke saadan paa Folk.

Siden den Dag antog Frøken Grandets Skønhed en ny Karakter. De alvorlige Elskovstanker, som langsomt var trængt ind i hendes Sjæl, og den elskende Kvindes Værdighed, gav hendes Træk den Slags Glans, som Maleren angiver med Glorien. Før Fætterens Ankomst kunde Eugenie sammenlignes med den hellige Jomfru før Undfangelsen; da han var rejst, lignede hun Jomfrumoderen. Hun havde undfanget Kærligheden. Disse to Jomfru Marier, saa forskellige og saa godt fremstillede af nogle spanske Malere, udgør en af de pragtfuldeste af de Skikkelser, Kristenheden er saa rig paa. Da hun vendte tilbage fra Messen, som hun gik til Dagen efter Charles' Afrejse, og som hun havde aflagt Løfte om at gaa til hver Dag, købte hun hos Byens Boghandler, et Verdenskort, som hun sømmede fast ved sit Spejl, for at kunne følge sin Fætter paa hans Vej mod Indien, for Aften og Morgen at kunne hensætte sig en lille Tid paa Skibet, der førte ham derover, for at se ham, for at stille tusend Spørgsmaal til ham, for at kunne sige:

— Har Du det godt? Lider Du ikke? Tænker Du nu paa mig, naar Du ser paa den Stjerne, hvis Skønhed og hvis Bestemmelse Du har lært mig.

Om Morgenens dvælede hun tankefuld under Nøddetræet, sidende paa Træbænken, der var gnavet af Ormene og garneret med graat Mos, og hvor de havde sagt hinanden saa mange gode Ting, saa mange ubetydelige Ord, hvor de havde bygget deres smukke Hjems Luftslet. Hun tænkte paa Fremtiden, mens hun betragtede den lille Del af Himlen, som Murene tillod hende at

omfatte; og saa den gamle Murflade og Taget, hvorunder Charles' Værelse var. Det blev den ensomme Kærlighed, den sande Kærlighed, der bestaar, der sniger sig ind i alle Tanker og bliver Livets Substans, eller som vore Fædre vilde have sagt, Livets Stof. Naar Far Grandets saakaldte Venner kom for at spille Kort om Aftenen, var hun munter, hun skjulte sine Følelser; men hele Formiddagen talte hun om Charles med sin Moder og Nanon. Nanon havde forstaaet, at hun kunde føle med sin unge Herskerindes Lidelser uden at forsømme sine Pligter mod sin gamle Herre, hun, der sagde til Eugenie:

— Hvis jeg havde faaet en Mand, saa vilde jeg . . . have fulgt ham til Helvede. Jeg vilde have . . . hvad . . . Ja, jeg vilde have gaaet til Grunde for ham; men . . . jeg har ingen faaet. Jeg maa dø uden at vide, hvad Livet er for noget. Vilde De tro, Frøken, at den gamle Cornoiller, der ligegodt er en god Mand, snuser rundt omkring mig, med Hensyn til mine Rentepapirer, akkurat som dem, der gaar her og lugter efter Herrens Skat, mens de gør Kur til Dem? Jeg ser det, fordi jeg er temmelig durkdreven, skønt jeg er tyk som en Tromle; det morer mig, Frøken, skønt det jo ikke er Kærlighed.

Saaledes gik der to Maaneder. Den hjemlige Tilværelse, der tidligere var saa ensformig, havde faaet nyt Liv af den umaadelige Interesse for den Hemmelighed, der bandt de tre Kvinder mere inderligt til hinanden. For dem levede og færdedes Charles endnu under denne Sals graalige Bjælker. Aften og Morgen aabnede Eugenie Toilettenecessæren og betragtede sin Tantes Portræt. En Søndag Morgen blev hun overrasket af sin Moder, netop som hun var beskæftiget med at søge Charles' Træk i Portrættets. Fru Grandet blev saa indviet i Hemmeligheden med den frygtelige Byttehandel, som den rejsende havde foretaget mod Eugenies Skat.

— Du har givet ham den! sagde Moderen forfærdet. Hvad vil Din Fader sige Nytaarsdag, naar han vil se Dit Guld?

Eugenies Øjne blev stive, og de to Kvinder tilbragte Halvdelen af Formiddagen i dødelig Skræk. De var saa urolige, at de forsømte Højmessen og kun bivaanede den militære Messe. Om tre Dage var Aaret 1819 forbi. Om tre Dage skulde der indledes en frygtelig Handling, en borgerlig Tragedie uden Gift, eller Dolk, eller flydende Blod, men for de agerendes Vedkommende mere grusom end alle de Dramaer, der er udspillet i Atridernes berømte Familje.

— Hvad skal det blive til med os? sagde Fru Grandet til sin Datter og lod sit Strikketøj synke ned paa Knæene.

Den stakkels Moder havde i to Maaneder lidt saadan af Uro, at Uldærmerne, som hun havde Brug for om Vinteren, endnu ikke var færdige. Denne tilsyneladende ringe huslige Affære fik sørgelige Følger for hende.

Den Omstændighed, at hun ikke havde sine Ærmer, forarsagede, at Kulden tog hende paa en meget farlig Maade midt i en Sved, som et frygteligt Vredesanfald hos hendes Mand foranledigede.

— Mit stakkels Barn, jeg tænkte paa, at vi, hvis Du havde betroet mig Din Hemmelighed, kunde have faaet Tid til at skrive til Paris til Herr des Grassins. Han kunde have sendt os nogle Guldstykker ligesom Dine; og skønt Grandet kender dem godt, saa maaske . . .

— Men hvor skulde vi have faaet saa mange Penge fra?

— Jeg vilde have anvendt mine egne. Iøvrigt saa vilde Herr des Grassins nok . . .

— Der er ikke Tid mere, afbrød Eugenie sin Moder med en dump og brudt Stemme. Skal vi ikke i Morgen tidlig ind og ønske ham glædeligt Nytaar i hans Værelse?

— Men, min kære Pige, hvorfor skulde jeg ikke gaa hen og se hos Cruchots?

— Nej, nej, det vilde være at udlevere mig til dem og sætte os i Afhængighed til dem. Jeg har desuden taget min Beslutning. Jeg har handlet rigtigt, jeg angreer intet. Gud vil beskytte mig. Lad hans hellige Vilje ske. Aa, hvis Du havde læst hans Brev, saa vilde Du kun have tænkt paa ham, Mor.

Den næste Dags Morgen, 1ste Januar 1820, indgav den øjeblikkelige Skræk, Moder og Datter var et Bytte for, dem den mest naturlige Undskyldning, for ikke højtideligt at indfinde sig i Grandets Værelse.

Vinteren 1819 til 1820 blev en af det Tidsrumms strængeste. Sneen dækkede Tagene.

Da Fru Grandet hørte sin Mand begynde at bevæge sig i sit Værelse, sagde hun til ham:

— Grandet, lad Nanon tænde lidt op hos mig; det er saa koldt, at jeg fryser under mit Tæppe. Jeg er nu kommet i en Alder, hvor der maa tages Hensyn til mig. Iøvrigt, vedblev hun efter en kort Pavse, saa kommer Eugenie og klæder sig paa her. Den stakkels Pige kan faa en Sygdom af at gøre sig i Stand inde

hos sig selv i saadant et Vejr. Bagefter kommer vi og ønsker Dig glædeligt Nytaar ved Ilden nede i Salen.

— Saa, saa, saa, saa, sikken en Tunge! Som Du begynder Aaret, Fru Grandet! Saa meget har Du aldrig sagt før. Du har dog ikke nydt Vin, tænker jeg.

Der blev et Øjebliks Tavshed.

— Nuvel, fortsatte den gode Mand, som Konens Forebringelse uden Tvivl formildede, jeg skal gøre, hvad Du ønsker. Du er i Sandhed en god Kvinde, og jeg vil ikke have, at der skal hænde Dig noget nu i Din Alderdom, skønt la Bertellièrerne i Almindelighed er gjort af solidt Stof. Hva! Ikke sandt? udbrød han efter en Pause. Men vi har arvet dem, jeg tilgiver dem.

Han hostede.

— Du er lystig til Morgen, sagde den stakkels Kvinde alvorligt.

— Jeg er altid lystig

*Gai, gai, gai le tonnelier,
Raccommodez votre cuvier!*

tilføjede han, idet han fuldt paaklædt traadte ind hos sin Kone. Ja, min Sandten, det er ligegodt nederdrægtig koldt. Vi skal have en god Frokost, Kone. Grassins har sendt mig en Gaaseleverpostej med Trøfler! Jeg gaar hen og henter den ved Deligencen. — Han maa ogsaa have sendt en dobbelt Napoleon til Eugenie, kom Bødkeren hen og hviskede hende i Øret. Jeg har ikke mere Guld, Kone. Jeg havde ganske vist endnu nogle gamle Guldstykker, det kan jeg godt sige til Dig, men jeg maatte give Slip paa dem for Forretningernes Skyld.

For at højtideligholde Aarets første Dag, kyssede han hende paa Panden.

— Eugenie, raabte den gode Moder, jeg ved ikke, hvad Side Din Fader har sovet paa, men han er god til Morgen. — Aa, vi slipper nok ud af det.

— Hvad er der dog i Vejen med Herren? sagde Nanon, der kom ind til sin Madmoder for at lægge i. Først sagde han: „God Dag, godt Nytaar, gamle Tossehoved! Gaa op og tænd op hos min Kone, hun fryser.“ Jeg var lige ved at blive rundtosset, da jeg saa ham række Haanden frem — og give mig en seks Francs Daler, som næsten slet ikke er slidt! Se, Frue, se dog paa den. Aa, den brave Mand! Det er ligegodt en Stadsmand. Der er dem, der bliver jo ældre, jo haardere; men han, han bliver lige-

saa sød som Deres Solbærlighed, Alderen gør ham god igen. Det er en rigtig perfekt, en rigtig god Mand . . . Denne Glæde havde sin hemmelige Aarsag i det fuldstændige Held, der havde fulgt Grandets Spekulation. Efter at have fradraget de Summer, Bødkeren skyldte ham for Diskontering af hundrede og halvtredsindstyve tusend Francs hollandske Værdipapirer og for det Tilskud, han havde forstrakt ham med til Komplettering af Beløbet, der udkrævedes til Køb af Statsobligationer for hundrede tusend Franc, sendte Herr des Grassins ham med Deligencen, tredve tusend Francs i Dalere, der udgjorde Resten af hans Halvaarsrenter, og underrettede ham samtidigt om en Prisstigning i offentlige Fonds. De stod da i ni og firs, de mest berømte Kapitalister købte i Slutningen af Januar til to og halvfems. Grandet havde i to Maaneder tjent tolv Procent af sin Kapital, han havde afsluttet sine Regnskaber, og han kunde for Fremtiden hæve halvtredsindstyve tusend Francs hver sjette Maaned, uden hverken herpaa at skulde betale Skatter eller Reparationer. Han begyndte med andre Ord at gøre sig en Idé om Statsobligationer, en Pengeanbringelse overfor hvilken Provinsfolk lægger en uovervindelig Afsky for Dagen, og han saa sig selv, inden Forløbet af fem Aar, som Herre over en Kapital paa seks Millioner, der var vokset uden synderlig Ulejlighed, og som i Forening med Værdien af hans Jordbesiddelser udgjorde en kolossal Formue. De seks Francs, han havde givet til Nanon, var maaske Betalingen for en umaadelig stor Tjeneste, som Tjenestepigen uden sit Vidende havde gjort sin Herre.

— Halløj! Halløj! Hvor skal dog Far Grandet hen, siden han løber lige fra Morgenstunden, som om han skulde til Ildløs? sagde de handlende til sig selv, mens de var beskæftigede med at aabne deres Butikker.

Da de senere saa ham komme tilbage fra Kajen fulgt af et Bud fra Postholderiet, der transporterede fyldte Poser paa en Trillebør, sagde en:

— Vandet render altid til Aaen, den gode Mand skulde ned efter sine Dalere.

— Han faar dem fra Paris, fra Froidfond, fra Holland, sagde en anden.

— Han ender med at købe Saumur, udbød en tredje.

— Han bryder sig fejl om Kulden, han passer bestandig sin Forretning, sagde en Kone til sin Mand.

— Halløj! Herr Grandet, hvis det generer Dem, raabte en Klædehandler, hans nærmeste Nabo til ham, saa skal jeg gerne skille Dem af med det.

— Pyt! Det er kun Sous, svarede Vindyrkeren.

— Sølv, sagde Budet med lav Stemme.

— Hvis Du vil have noget af mig, saa hold Dine Kæver i Tømme, sagde Grandet til Budet, idet han aabnede sin Port.

— Aa, den gamle Ræv, jeg troede han var døv, tænkte Budet; det lader til, at han kan høre, naar det er koldt.

— Der har Du tyve Sous i Nytaarsgave. Hyst! Forsvind! sagde Grandet. Nanon kommer med Din Trillebør. — Nanon, er Smaafuglene til Messe?

— Ja, Herr Grandet.

— Naa, flyt Skankerne! Til Arbejdet! raabte han og belæsedede hende med Poser.

Paa et Øjeblik var Dalerne transporterede til hans Værelse, hvor han lukkede sig inde.

— Naar Frokosten er rettet an, saa banker Du paa Muren. Bring Trillebøren tilbage til Postholderiet.

Familjen spiste først Frokost Klokken ti.

— Nu forlanger Din Far ikke at se Dit Guld, sagde Fru Grandet til sin Datter, da de kom tilbage fra Messen. Iøvrigt maa Du lade, som Du fryser. Saa faar vi Tid til at fylde Din Pung til Din Fødselsdag . . .

Grandet gik ned ad Trappen. Han tænkte paa snarest at forvandle sine parisiske Dalere til godt Guld og paa sin beundringsværdige Spekulation i Statsobligationer. Han var bestemt paa at placere sine Indtægter saaledes, til Obligationerne naaede hundrede Francs i Kurs. Overvejelser, der var skæbnesvangre for Eugenie. Straks han kom ind, ønskede de to Kvinder ham godt Nytaar, hans Datter ved at flyve ham om Halsen og kærtegne ham, Fru Grandet ærbødigt og med Værdighed.

— Ser Du, mit Barn, sagde han, idet han kyssede sin Datter paa Kinderne, jeg arbejder for Dig, ser Du! . . . Jeg vil Din Lykke. Man maa have Penge, for at være lykkelig. Uden Penge, færdig! Se der, en ganske ny Napoleon; jeg har ladet den komme fra Paris. Der findes min Sandten ikke et Korn Guld her. Der er ingen anden end Dig, der har Guld. Vis mig Dit Guld, min Stump.

— Aa, det er saa koldt; lad os spise Frokost, svarede Eugenie.

— Godt, saa bagefter, hva? Det vil hjælpe os allesammen til at fordøje. Den tykke Grassins har lige godt sendt os den der, vedblev han. Spis altsaa, Børn, det koster os intet. Det gaar godt med Grassins, jeg er tilfreds med ham. Torsken gør Charles

Tjenester, og gratis oven i Købet. Han ordner stakkels afdøde Grandets Sager helt godt. — Ah! Ah! sagde han efter en Pavse med Munden fuld, det er godt! Spis dog, Kone! Det nærer mindst for to Dage.

— Jeg er ikke sulten. Jeg er helt syg, ved Du nok.

— Aa pyt! Du kan stoppe Dig uden Frygt for at revne; Du er en Bertelliére, en solid Kvinde. Du er ganske vist en lille Kende gullig, men jeg holder af det gule.

Forventningen om en vanærende og offentlig Død er maaske mindre frygtelig for en dødsdømt end Forventningen om de Begivenheder, der skulde afslutte denne Familjefrokost, var for Fru Grandet og hendes Datter. Jo livligere den gamle Vindyrker talte og spiste, jo mere sammensnøredes de to Kvinders Hjerter. Datteren havde dog en Støtte i den Omstændighed, at hun øste Styrke af sin Kærlighed.

— For hans Skyld, for hans Skyld vil jeg lide Alverdens Kvaler, sagde hun til sig selv.

Ved denne Tanke tilkastede hun sin Moder et Blik, der flammede af Mod.

— Tag alt det væk, sagde Grandet til Nanon, da Frokosten hen ved Ellevetiden var forbi; men lad os beholde Bordet. Her kan vi bedre se Din lille Skat, sagde han til Eugenie. Lille! Gu' er den ikke lille. Du ejer i Metalværdi, fem tusind, ni hundrede og ni og halvtredsindstyve Francs, og fyrretyve fra i Morges, det bliver seks tusind Francs minus en. Godt, jeg giver Dig den Francs for at komplettere Summen, fordi, ser Du, Stump . . . Naa, hvorfor sidder Du der og hører paa os? Lad mig se Dine Hæle, Nanon, og gaa og besørg Dit Arbejde, sagde den gode Grandet.

Nanon forsvandt.

— Hør, Eugenie, Du maa give mig Dit Guld. Det vil Du ikke afslaa Din lille Far, vel lille Stump?

De to Kvinder var stumme.

— Jeg har ikke mere Guld. Jeg havde, men jeg har ikke mere. Jeg vil give Dig seks tusend Francs i Livres, og Du anbringer Dem, som jeg angiver Dig. Du behøver ikke mere at tænke paa Dit Dusin. Naar jeg vil gifte Dig bort, hvad der snart vil ske, saa skal jeg nok finde Dig en fremtidig Mand, som kan tilbyde Dig det smukkeste Dusin, man har hørt Tale om i Provinsen. Hør altsaa, min Stump. Der er en god Lejlighed. Du kan anbringe seks tusend Francs i Regeringspapirer, og for dem faar

Du hver sjette Maaned omtrent to hundrede Francs i Rente, uden Skatter, uden Reparationer, uden Hagl eller Frost eller Højvande eller noget som helst, der kan skade Indkomsterne. Du er maa-ske ked af at skille Dig af med Dit Guld, hva', min Stump? Bring mig det alligevel. Jeg skal samle Guldstykker til Dig, Hollændere, Portugisere, Mogulrupier, Genuesere; og med dem, jeg giver Dig til Din Fødselsdag, vil Du i tre Aar have generhvervet Halvdelen af Din smukke lille Guldskat. Hvad siger Du, Stump? Op med Næsen. Men, gaa saa og hent den, mit Lam. Du burde kysse mine Øjne, fordi jeg saaledes meddeler Dig Hemmelighederne og Mysterierne ved Dalernes Liv og Død. Dalerne lever og myldrer virkelig som Menneskene. De kommer og gaar, de sveder, de producerer.

Eugenie rejste sig, men efter at have gjort nogle Skridt mod Døren, vendte hun sig brat, saa sin Fader ind i Ansigtet og sagde:

— Jeg har ikke mit Guld mere.

— Har Du ikke Dit Guld mere! udbrød Grandet, idet han vendte sig paa sine Hæle som en Hest, der hører en Kanon blive skudt af ti Skridt borte.

— Nej, jeg har det ikke mere.

— Du tager fejl, Eugenie.

— Nej.

— Stejler og Hjul!

Naar Bødkeren bandede saaledes, skælvede Loftsbjælkerne.

— Store alforbarmende Gud! Fruen bliver bleg, raabte Nanon.

— Grandet, Din Vrede dræber mig, sagde den stakkels Kvinde.

— Saa, saa, saa, saa! I dør aldrig i Jeres Familje! — Eugenie, hvad har Du gjort med Dine Guldstykker? raabte han, idet han for hen mod hende.

— Far, sagde den unge Pige, der havde kastet sig ned foran Fru Grandet, Mor er meget lidende . . . se selv . . . dræb hende ikke.

Grandet forfærdedes over Blegheden, der bredte sig over hans Kones Ansigt, der nylig var saa gult.

— Nanon, kom og hjælp mig i Seng, sagde Moderen med svag Stemme. Jeg dør . . .

Nanon rakte øjeblikkelig Armen til sin Madmoder, Eugenie gjorde ligesaa, og det var ikke uden uendelig Møje, at de førte

hende op hos hende selv, thi hun faldt i Besvimelse fra Trin til Trin. Grandet blev alene tilbage. Nogle Øjeblikke efter gik han alligevel syv, otte Trin op og raabte:

— Eugenie, naar Din Moder er kommet i Seng, saa kommer Du ned.

— Ja, Far.

Efter at have trøstet sin Moder, skyndte hun sig ned.

— Vil Du sige mig, hvor Din Skat er henne, sagde Grandet til hende.

— Far, hvis Du giver mig Gaver, som jeg ikke fuldstændig er Herre over, saa tag dem tilbage, svarede Eugenie koldt, idet hun hentede Napoleondoren paa Kaminen og rakte ham den.

Grandet greb den hurtigt og lod den glide ned i sin Vestelomme.

— Det tror jeg, at jeg ikke skal give Dig mere! Ikke saa meget som saa! sagde han, idet han slog Knips med sin Tommelfingernegl mod sin største Tand. Du foragter altsaa Din Fader? Du har altsaa ingen Tillid til ham? Du ved altsaa ikke, hvad en Far er? Hvis han ikke er alt for Dig, er han intet. Hvor er Dit Guld?

— Far, jeg holder af Dig, og jeg nærer Respekt for Dig, trods Din Vrede; men jeg maa i al Ærbødighed bede Dig bemærke, at jeg er to og tyve Aar. Du har sagt mig tilstrækkelig mange Gange, at jeg er myndig, til at jeg kan vide det. Jeg har anvendt mine Penge, som det behagede mig at anvende dem, og vær vis paa, at de er godt anbragte . . .

— Hvor?

— Det er en ukrænkelig Hemmelighed, sagde hun. Har Du ikke Dine Hemmeligheder?

— Er jeg ikke min Familjes Overhoved? Kan jeg ikke have mine egne Forretninger?

— Det her er ogsaa min Forretning.

— Det maa være en skidt Forretning, siden Du ikke kan tale til Din Far om den, Frøken Grandet.

— Den er udmærket, og jeg kan ikke tale om den til min Far.

— Sig mig i det mindste, naar Du har givet Dit Guld væk?

Eugenie gjorde en benægtende Bevægelse med Hovedet.

— Du havde det endnu paa Din Fødselsdag, hva?

Eugenie, som Kærligheden havde gjort ligesaa snedig som

hendes Fader var blevet af Gerrigheden, gentog den samme Hovedbevægelse.

— Har man nogensinde set en saadan Stædighed, et saadant Tyveri, sagde Grandet med en Stemme, der steg *crescendo*, og som gradvist fik hele Huset til at runge. Hvorledes! Her i mit eget Hus, hos mig, er der En, der skulde have taget Dit Guld! Det eneste Guld, her var! Og jeg skulde ikke vide hvem? Guld er en dyr Ting. De mest honnerte unge Piger kan begaa Fejl, bortgive jeg ved ikke hvad, det hænder hos fine Folk og selv hos Borgere; men give Guld bort; for Du har givet det til nogen, hva?

Eugenie var ufølsom.

— Har man set saadan en Datter! Er det mig, der er Din Far? Hvis Du har anbragt det, saa maa Du have en Kvittering

— Havde jeg min Frihed til at gøre med det, hvad jeg vilde, ja eller nej? Var det mit?

— Men Du er et Barn!

— Et myndigt Barn.

Grandet, der forvirredes af sin Datters Logik, blegnede, stampe og bandede; da han endelig fandt Ord, raabte han:

— Din forbandede Slange! Du daarlige Afkom, Du ved godt, at jeg elsker Dig, og Du benytter Dig af det. Hun dræber sin Far! Du har Gud hjælpe mig kastet vores Formue for Fødderne af den Stodder med Maroquinstøvlerne. Stejler og Hjul! Jeg kan ikke gøre Dig arveløs! Men jeg forbander Dig, Dig, Din Fætter og Dine Børn! Du skal ikke faa noget godt ud af alt det, forstaar Du? Hvis det var Charles, som . . . Men nej, det er ikke muligt. Hvad! Den Satans Laps skulde have udplyndret mig . . . ?

Han saa paa sin Datter, der forblev stum og kold.

— Hun rører sig ikke! Hun blinker ikke, hun er mere Grandet end jeg. Du har vel i det mindste ikke givet Dit Guld for ingen Ting? Lad os høre, svar?

Eugenie betragtede sin Fader med et ironisk Blik, der ophidsede ham.

— Eugenie, Du befinder Dig hos mig, hos Din Far. Du bør, for at kunne blive her, underkaste Dig hans Forskrifter. Præsterne foreskriver Dig, at Du skal adlyde mig.

Eugenie sænkede Hovedet.

— Du krænker det, jeg har kærest, fortsatte han, jeg vil kun se Dig, hvis Du er lydig. Gaa op paa Dit Værelse. Du bliver

der, til jeg atter tillader Dig at komme ud. Nanon bringer Dig Brød og Vand. Du har forstaaet mig, marsch!

Eugenie brast i Taarer og løb op til sin Moder. Efter adskillige Gange at være gaaet frem og tilbage i Sneen i sin Have, uden at lægge Mærke til Kulden, anede Grandet, at Datteren maatte være hos hans Kone; glad over at kunne gribe hende i et Brud paa hans Anordninger, smuttede han op af Trappen med en Kats Behændighed og viste sig netop i Fru Grandets Værelse i et Øjeblik, da hun strøg Eugenie, hvis Ansigt var begravet i det moderlige Skød, over Haaret.

— Trøst Dig, mit stakkels Barn, Din Far beroliger sig nok.

— Hun har ingen Far mere! sagde Bødkeren. Er det virkelig Dig, Fru Grandet, og mig, der har skabt en saa ulydig Pige som hende? Nydelig Opdragelse, og især religiøs! Du er alt-saa ikke paa Dit Værelse? Afsted, i Fængsel, i Fængsel, Frøken.

— Vil Du berøve mig min Datter, Grandet? sagde Fru Grandet og viste sit Ansigt, der var rødt af Feber.

— Hvis Du vil beholde hende, saa tag hende med, forsvind begge to fra Huset . . . Lyn og Torden, hvor er Guldet? Hvad er der blevet af Guldet?

Eugenie rejste sig, kastede et stolt Blik paa sin Fader og gik ind i sit Værelse, som den gode Grandet lukkede i Laas.

— Nanon, raabte han, sluk Ilden i Salen.

Han gik hen og satte sig i en Lænestol i sin Kones Kaminkrog og sagde:

— Hun har uden Tvivl givet det til denne elendige Forfører, Charles, som kun vilde have fat i vore Penge.

Fru Grandet fandt tilstrækkelig Styrke til tilsyneladende at forblive kold, stum og døv i Faren, der truede hendes Datter og i sin Følelse for hende.

— Jeg vidste intet om alt det, svarede hun og vendte sig mod Gangen mellem Sengen og Væggen for ikke at skulde udholde sin Mands gnistrende Blik. Jeg lider saadan under Din Voldsomhed, at jeg, hvis jeg kan tro mine Forudannelser, kun kommer ud herfra med Benene foran. Du burde have skaanet mig i dette Øjeblik, Grandet, jeg, der i hvert Fald aldrig har foraarsaget Dig en Sorg, tænker jeg. Din Datter holder af Dig, jeg tror, hun er lige saa uskyldig som det Barn, der fødes; straf hende derfor ikke, tag Din Befaling tilbage. Det er saa koldt, Du kan blive Aarsag til en eller anden alvorlig Sygdom.

— Jeg vil hverken se hende eller tale med hende. Hun bliver i sit Værelse paa Vand og Brød, til hun har svaret sin Far. Hvad Satan! Et Familieoverhoved maa vide, hvor hans Hus' Guld bliver af. Hun havde de eneste Rupier, der fandtes i Frankrig maaske, og Genuesere, og hollandske Dukater . . .

— Grandet, Eugenie er vort eneste Barn, og selv om hun havde kastet dem i Vandet . . .

— I Vandet! skreg Grandet, i Vandet! Er Du gal? Hvad jeg har sagt, er sagt, at Du ved det. Hvis Du vil have Fred i Hjemmet, faa saa Din Datter til at tilstaa, pump det ud af hende; Kvinderne enes bedre om det end vi andre. Hvad hun saa har kunnet gøre, jeg spiser hende aldeles ikke. Er hun bange for mig? Siden hun vilde have forgyldt sin Fætter fra Top til Taa, han er i rum Sø, hva! vi kan ikke rende efter ham . . .

— Men Grandet . . .

Ægget af den nervøse Krise, hun befandt sig i, eller af Datterens Ulykke, der fordoblede hendes Kærlighed og Forstand, fik Fru Grandets Skarpsindighed hende, i det Øjeblik hun svarede, til at opfange en frygtelig Bevægelse, som hendes Mands Gevækst foretog; hun forandrede Tanke uden at skifte Tone:

— Men Grandet, har jeg mere Herredømme over hende, end Du har? Hun har intet sagt til mig, hun ligner Dig.

— Gode Gud! Som Munden løber paa Dig til Morgen! Saa, saa, saa, saa! Du haaner mig, tror jeg. Der er maaske en Forstaaelse mellem Dig og hende.

Han saa stift paa sin Kone.

— Hvis Du virkelig vil dræbe mig, Grandet, saa kan Du blot blive ved paa den Maade. Jeg siger Dig, og skal det end koste mig Livet, saa gentager jeg det dog: Du er uretfærdig mod Din Datter, hun er mere fornuftig, end Du er. De Penge tilhørte hende, hun har kun kunnet gøre god Brug af dem, og kun Gud har Ret til at kende vore gode Bønfalder Dig, vær god igen mod Eugenie! . . . Paa den Maade bliver det Slag, som Din Vrede har været for mig, mindre, og Du frelser maaske mit Liv. Min Datter, Grandet! Giv mig min Datter tilbage.

— Jeg gaar min Vej, sagde han. Mit Hus er ikke til at udholde, Mor og Datter tænker og taler som om de . . . Huh! Puh! Det er nogle nette Nytaarsgaver, I har givet mig. Eugenie! raabte han. Ja, ja, græd! Det Du gør, skaffer Dig Samvittighedsnag, forstaar Du? Hvad tjener det Dig saa til at æde den

gode Gud seks Gange hver tredie Maaned, naar Du lumsk giver Din Faders Guld til en Dovenlas, der vil æde Dit Hjerte, hvis Du ikke har andet at give ham? Du skal faa at se, hvad Din Charles er værd med sine Maroquinstøvler og hans skabagtige Udseende. Han har hverken Hjerte eller Sjæl, siden han vover at løbe med en fattig Piges Penge uden hendes Forældres Billigelse.

Da Gadedøren var lukket, kom Eugenie ud af sit Værelse og gik hen til sin Moder.

— Du har været meget modig for Din Datters Skyld, sagde hun.

— Der ser Du, mit Barn, hvor de ulovlige Ting fører os hen! . . . Du har faaet mig til at sige en Løgn.

— Jeg vil bede Gud straffe mig alene for det.

— Er det sandt, spurgte Nanon, der opskræmt kom til Stede, at Frøkenen er paa Vand og Brød for Resten af sine Dage?

— Hvad gør det, Nanon? sagde Eugenie roligt.

— Aa, jeg spiser aldrig mere Paalæg, naar Husets Datter spiser tørt Brød . . . Nej, nej.

— Ikke et Ord om det, Nanon, sagde Eugenie.

— Jeg skal tie bomstille, men De skal faa at se.

Grandet spiste til Middag alene for første Gang i fire og tyve Aar.

— Nu er De altsaa Enkemand, Herr Grandet, sagde Nanon til ham. Det er meget ubehageligt at være Enkemand med to Kvinder i Huset.

— Jeg har ikke talt til Dig. Hold Din Kæft, eller jeg jager Dig bort. Hvad har Du i Din Kasserolle, jeg kan høre den koger paa Ildstedet?

— Det er Fedt, som jeg smelter . . .

— Der kommer fremmede i Aften, tænd op.

Cruchot'erne, Fru des Grassins og hendes Søn ankom Klokken otte, og forbavsedes over hverken at se Fru Grandet eller hendes Datter.

— Min Kone er en Smule ilde tilpas; Eugenie er hos hende, svarede den gamle Vindyrker, hvis Ansigt ikke forraadte nogen Bevægelse.

Efter Forløbet af en Time, der blev anvendt til betydningsløs Samtale, kom Fru des Grassins, der var gaaet op for at se til Fru Grandet, ned, og de spurgte hende:

— Hvordan har Fru Grandet det?

— Slet ikke godt, slet ikke, sagde hun. Hendes Helbreds-

tilstand forekommer mig virkelig foruroligende. I hendes Alder maa der tages de omhyggeligste Forholdsregler, Far Grandet.

— Vi faar at se, svarede Vindyrkeren med adspredt Mine.

Hver især sagde Godnat til ham. Da Cruchoterne kom ud paa Gaden, sagde Fru des Grassins til dem.

— Der er et eller andet nyt hos Grandets. Moderen er meget daarlig, uden at hun saa meget som aner det. Datteren har røde Øjne som En, der har grædt længe. Mon de vil bortgifte hende mod hendes Vilje?

Da Vindyrkeren havde lagt sig, kom Nanon i Kludesko med uhørlige Trin ind til Eugenie og viste hende en Postej, der var kogt i Kasserollen.

— Dér, Frøken, sagde den gode Pige, Cornoiller har givet mig en Hare. De spiser saa lidt, saa den Postej her vil vare i otte Dage; og med Frosten, saa risikerer den ikke at blive daarlig. Saa skal De da i det mindste ikke blive siddende paa det tørre Brød. Det er nemlig aldeles ikke sundt.

— Stakkels Nanon! sagde Eugenie og trykkede hendes Haand.

Jeg har lavet den rigtig god og rigtig delikat, og han har ikke lagt Mærke til den. Jeg har købt Spækket og Laurbærbladene, altsammen af mine seks Francs, dem er jeg da Herre over.

Derpaa forsvandt Tjenestepigen, der troede at høre Grandet.

I nogle Maaneder kom Vindyrkeren stadig og saa til sin Kone paa forskellige Tider af Dagen, uden at udtale sin Datters Navn, uden at se hende, eller gøre den mindste Hentydning til hende. Fru Grandet forlod slet ikke sit Værelse, og hendes Tilstand forværredes fra Dag til Dag. Men der var intet, der bøjede den gamle Bødker. Han holdt sig urokkelig, haard og kold som en Granit-søjle. Han vedblev at komme og gaa, som det var hans Vane; men han stammede ikke mere, talte mindre, og viste sig i Forretningssager haardere, end han nogensinde havde været. Han begik ofte en Fejl i sine Tal.

— Der er passeret noget hos Grandets, sagde Cruchot'erne og Grassinisterne.

— Hvad er der dog hændet i Grandets Hus? blev et gængs Spørgsmaal, som man i Almindelighed stillede hinanden ved alle Aftenselskaberne i Saumur.

Eugenie gik til Gudstjeneste under Nanons Ledsagelse. Hvis Fru des Grassins, naar de kom ud fra Kirken, henvendte nogle Ord til hende, svarede hun paa en undvigende Maade og uden

at tilfredsstille hendes Nysgerrighed. Efter to Maaneders Forløb var det ikke desto mindre umuligt at skjule Hemmeligheden med Eugénies Indespærring, hverken for de tre Cruchot'er eller for Fru des Grassins. Der kom en Tid, da der manglede Paaskud til at forklare hendes vedblivende Fraværelse. Og saa fik hele Byen, uden at man kunde forstaa, hvem der havde forraadt Hemmeligheden, at vide at Frøken Grandet fra Nytaarsdag, efter sin Faders Ordre, havde været indespærret paa sit Værelse, paa Vand og Brød, uden Ild; at Nanon lavede Lækkerier til hende, og bragte hende dem om Natten; og man vidste endog, at den unge Pige kun kunde komme ind og pleje sin Moder, saalænge Faderen var fraværende fra Hjemmet. Grandets Opførsel blev da meget strængt bedømt. Hele Byen stillede ham saa at sige uden for Loven, erindrede hans Forræderier og hans Haardhed og understøttede ham. Naar han gik forbi, pegede man ad ham og hviskede til hinanden. Naar hans Datter kom ned ad den krumme Gade, for, ledsaget af Nanon, at gaa til Messen eller Aftengudstjenesten, satte alle Beboerne sig til Vinduerne for nysgerrigt at undersøge den rige Arvings Holdning og hendes Ansigt, i hvilket englelig Sørgmodighed og Blidhed afmalt sig. Hendes Indespærring og Faderens Unaade var intet for hende. Saa hun ikke Verdenskortet, den lille Bænk, Haven, Murfladen, og mærkede hun ikke paa sine Læber den Honning, elskovsfulde Kys havde efterladt paa dem? I nogen Tid var hun, som ogsaa hendes Fader, uvidende om de Samtaler hun var Genstand for i Byen. Pligttopfyldende og ren som hun var for sin Gud, hjalp hendes Samvittighed og hendes Kærlighed hende til taalmodigt at bære den faderlige Vrede og Hævn. Men en dyb Sorg fik alle de andre Sorger til at tie. — Hendes Moder, den blide og ømme Skabning, der forskønnedes af den Glans, hendes Sjel udstraalede, nu da hun nærmede sig Graven, hendes Moder sygnede Dag for Dag. Eugénie bebrejdede sig ofte at have været den uskyldige Aarsag til den grusomme og langvarige Sygdom, der fortærede hende. Disse Samvittighedsnag knyttede hende, skønt dæmpede af Moderen, endnu nærmere til hendes Hjerte. Hver Morgen, saasnart Faderen var gaaet ud, kom hun hen til sin Moders Hovedgærde, og der bragte Nanon hende hendes Frokost. Men den stakkels Eugénie, der var sørgmodig og tynget af Moderens Lidelser, viste Nanon dennes Ansigt med en stum Haandbevægelse; hun græd og turde ikke tale om sin Fætter. Fru Grandet blev nødt til først at spørge hende:

— Hvor er han? Hvorfor skriver han ikke?

Hverken Moder eller Datter havde Begreb om Afstande.

— Lad os tænke paa ham, Moder, svarede Eugenie, og ikke tale om ham. Du lider, Du gaar forud for alt.

Alt, det var ham.

— Mine Børn, sagde Fru Grandet, jeg vil ikke savne Livet. Gud har hjulpet mig ved at lade mig imødese min Elendigheds Ende med Glæde.

Denne Kvindes Ord var bestandig rene og kristelige. Naar hendes Mand, der kom for at spise Frokost hos hende, spadserede frem og tilbage i hendes Værelse, saa tiltalte hun ham i Aarets første Maaneder bestandig med den samme Tale, der gentoges med englelig Blidhed, men med den Fasthed, der er egen for en Kvinde, som Udsigten til en snarlig Død indgiver et Mod, hun har manglet i Livet.

— Grandet, jeg takker Dig for den Interesse, Du viser for mit Helbred, svarede hun ham, naar han havde forhørt sig paa den mest dagligdags Maade af Verden; men hvis Du vil formilde mine sidste Øjeblikkes Bitterhed og dulme mine Sorger, saa skænk vor Datter Din Tilgivelse; vis Dig som en Kristen, som Ægtefælle og Fader.

Naar Grandet hørte disse Ord, satte han sig ved Sengen som en Mand, der roligt stiller sig i Ly i en Port, naar han ser en Bygte komme. Han hørte stille efter sin Kone, og svarede intet. Naar hun saa havde henvendt de mest rørende, de ømmeste, de mest gudfrygtige Bønfaldelser til ham, sagde han:

— Du er lidt blegnæbet i Dag, stakkels Kone.

Den fuldstændigste Glemsel med Hensyn til Datteren syntes at staa skrevet paa hans Sandstenspande og paa hans sammenknebne Læber. Han blev ikke engang bevæget over Taarerne, som hans ubestemte Svar, hvis Udtryk knapt nok varieredes, fik til at flyde ned over hans Kones hvide Ansigt.

— Gid Gud tilgive Dig, Grandet, sagde hun, som jeg selv tilgiver Dig. En Dag vil Du faa Overbærenhed behov.

Efter sin Kones Sygdom havde han ikke povet at betjene sig af sit frygtelige *Saa, saa, saa, saa!* Men hans Despotisme var dog ikke afvæbnet af denne blide Engel, hvis Grimhed forsvandt Dag for Dag, jaget bort af det Udtryk af sjælelige Dyder, der blomstrede frem paa hendes Ansigt. Hun var helt og holdent Sjæl. Bønnens Genius syntes at luttre hende, at gøre hendes grove Ansigtstræk spinklere, at faa hende til at straa. Hvem har

ikke iagttaget dette Forklarelsesfænomen over rene Aasyn, i hvilke Sjælens Hang ender med at triumfere over de grovest tegnede Træk, idet de paatrykker dem det ejendommelige Liv, der skyldes ophøjede Tankers Ædelhed og Renhed? Synet af denne Forklarelse, der fuldbyrdes gennem den Lidelse, som fortærede Stumperne af denne Kvindes menneskelige Værn, virkede, om end svagt, paa den gamle Bødker, hvis Karakter endnu var staalhaard. Selv om hans Ord ikke mere var foragtelige, saa beherskedes hans Optræden dog af en urokkelig Tavshed, der frelst hans Overlegenhed som Familjefader. Saa snart hans tro Nanon viste sig paa Torvet, fløj der pludseligt et eller andet Udfald, en eller anden Beklagelse over hendes Herre om hendes Ører; men, skønt den offentlige Mening lydeligt fordømte Far Grandet, saa forsvarede Tjenestepigen ham dog af huslig Stolt-hed.

— Bliver vi maaske ikke allesammen haardere med Alderen? sagde hun til den gode Mands Bagtalere. Hvorfor skulde han ikke ogsaa forbene, den Mand? Hold dog op med Jeres Løgnehistorier. Frøkenen lever som en Dronning. Hun er alene; naa, det er nu hendes Lyst. Iøvrigt har mit Herskab deres gode Grunde.

Endelig en Aften hen mod Foraarets Slutning betroede Fru Grandet, som det, trods hendes Bønner, ikke var lykkedes at forsone Eugenie med Faderen, og som Sorgen fortærede endnu mere end Sygdommen, sine hemmelige Bekymringer til Cru-cho'terne.

— Sætte en Pige paa tre og tyve Aar paa Vand og Brød! . . . udbrød Præsident de Bonfons, og uden Grund; men det er jo *Mis-handling; hun kan nedlægge Protest, og saa meget mere som . . .*

— Saa, Nevø, sagde Notaren, lad Dit Advokat-Kaudervælsk fare. — Vær rolig, Frue, jeg skal bringe en Ende paa den Indespærring fra i Morgen.

Da Eugenie hørte, at der blev talt om hende, kom hun ud fra sit Værelse.

— Mine Herrer, sagde hun, idet hun traadte frem med en Bevægelse, der var fuld af Stolthed, jeg beder Dem om ikke at beskæftige Dem med denne Sag. Min Far er Herre i sit Hus. Saalænge jeg bor hos ham, maa jeg adlyde. Hans Optræden kan ikke underkastes Verdens Billigelse eller Misbilligelse; han skylder kun Gud Regnskab. Jeg forlanger, at De viser Deres Ven-skab ved den dybeste Tavshed. At dadle min Far vilde

være at angribe vor egen Anseelse. Jeg er Dem taknemlig for den Interesse, De viser mig; men De vil gøre mig en endnu større Tjeneste, hvis De vil bringe de fornærmelige Rygter, der løber i Byen, og som jeg tilfældigvis har faaet Underretning om, til Tavshed.

— Hun har Ret, sagde Fru Grandet.

— Frøken, det bedste Middel til at forhindre Folk i at snakke er at skaffe Dem Deres Frihed igen, svarede den gamle Notar ærbødigt, slaaet som han var af den Skønhed, som den tilbagetrukne Tilværelse, Melankolien og Kærligheden havde skænket Eugenie.

— Kære Datter, overlad saa til Herr Cruchot at sørge for Ordningen af den Sag, siden han svarer for, at det vil lykkes. Han kender Din Far og ved, hvordan han skal tage ham. Hvis Du vil se mig lykkelig i den korte Tid, der er tilbage for mig at leve i, saa maa Din Far og Du for enhver Pris forsones.

Den næste Dag foretog Grandet, ifølge en Vane, han havde tillagt sig efter Eugenes Indespærring, nogle Ture rundt i sin lille Have. Han havde til denne Spadseretur valgt den Tid, da Eugenie redte sit Haar. Naar den gode Mand naaede Nødde-træet, skjulte han sig bag Stammen, stod der nogle Øjeblikke for at betragte sin Datters lange Haar, og vaklede uden Tvivl mellem de Tanker, hans Karakters Stædighed indgav ham, og Ønsket om at kysse sit Barn.

Ofte sad han paa den lille, raadne Træbænk, paa hvilken Charles og Eugenie havde svoret hinanden evig Kærlighed, mens hun paa sin Side betragtede sin Fader, med et stjaalent Blik eller i Spejlet. Hvis han rejste sig for atter at begynde sin Spadseretur, saa satte hun sig stille ved Vinduet og gav sig til at iagttage Murfladen, fra hvilken der hang de skønneste Blomster, og fra hvis Revner der udsprang Venushaar, Konvolvolus og en klæbrig, gul og hvid Plante, en Stenurt, der vokser meget rigeligt i Saumurs og Tours Vinmarker. Notar Cruchot kom i god Tid og fandt den gamle Vindyrker siddende i den smukke Junidag paa den lille Bænk, med Ryggen støttet mod Skillemuren, beskæftiget med at betragte sin Datter.

— Hvad kan jeg være Dem til Tjeneste med, Herr Cruchot? spurgte han, da han opdagede Notaren.

— Jeg kommer for at tale om Forretninger med Dem.

— Se, se! Har De en Smule Guld at give mig for Dalere?

— Nej, nej, det drejer sig ikke om Penge, men om Deres Datter Eugenie. Alverden taler om Dem og hende.

— Hvad kommer det Folk ved? Hver Mand er Herre i sit eget Hus.

— Ganske rigtigt, Manden er ogsaa Herre over, om han vil dræbe sig, eller, hvad der er værre, kaste sine Penge ud af Vinduet.

— Hvorledes det?

— Ja, Deres Kone er meget syg, min Ven. De burde endog konsultere Herr Bergerin, hun er i Dødsfare. Hvis hun skulde dø, uden at være blevet plejet som det sig hør og bør, saa vilde De ikke være rolig, tror jeg.

— Saa, saa, saa, saa! De ved, hvad min Kone fejler. Disse Læger! Naar de først har faaet Foden ind hos En, saa kommer de fem eller seks Gange om Dagen.

— Godt, Grandet, De gør, som De vil. Vi er gamle Venner; i hele Saumur er der ikke en Mand, der mere end jeg nærer Interesse for, hvad der angaar Dem; jeg har altsaa maattet sige det til Dem. Nu maa der komme, hvad der vil, De er myndig, De ved, hvorledes De skal opføre Dem. Nuvel! Det er iøvrigt ikke den Sag, der fører mig hid. Det drejer sig om noget maaske endnu alvorligere for Dem. Naar alt kommer til alt, saa har De dog ikke Lyst til at slaa Deres Kone ihjel, hun er Dem altfor nyttig. Tænk altsaa paa den Stilling, De vil befinde Dem i, lige overfor Deres Datter, hvis Fru Grandet dør. De maa gøre Regnskab op med Eugenie, eftersom De lever i Ejendomsfællesskab med Deres Kone. Deres Datter er i sin gode Ret til at forlange, at De skifter med hende, at forlange Froidfond solgt. Med andre Ord, hun arver sin Moder, som De ikke kan arve.

Disse Ord kom som et Lyn for den gode Mand, der ikke var saa stærk i Lovkyndighed, som han kunde være det i Handel. Han havde aldrig tænkt paa en Auktion.

— Jeg opfordrer Dem derfor til at behandle hende med Varmsomhed, sluttede Cruchot.

— Men ved De, hvad hun har gjort, Cruchot?

— Hvad? svarede Notaren, der var nysgerrig efter at modtage en fortrolig Erklæring fra Far Grandet og efter at kende Stridens Aarsag.

— Hun har givet sit Guld bort.

— Naa, var det hendes eget? spurgte Notaren.

— Det spørger de allesammen om! sagde den gode Mand, idet han lod Armene synke med en tragisk Bevægelse.

— Vil De, for en Ubetydeligheds Skyld, skabe Forhindringer

for de Rettigheder, De maa bede hende om at tilstaa Dem ved hendes Moders Død?

— Naa, De kalder seks tusend Francs i Guld for en Ubetydelighed?

— Ja, min gamle Ven, ved De, hvad Opgørelse og Skifte af Deres Kones Bo koster, hvis Eugenie forlanger det?

— Hvormeget?

— To eller tre, fire hundrede tusend Francs maaske! Er det ikke nødvendigt at holde Auktion, og sælge for at kende den virkelige Værdi? I Stedet for, hvis De kom til en Forstaaelse med . . .

— Stejler og Hjul! udbrød Vindyrkeren, der blegnende satte sig, vi faar at se, Cruchot.

Efter et Øjebliks Tavshed eller maaske Dødsangst, saa den gode Mand paa Notaren og sagde:

— Livet er haardt! Det medfører mange Sorger. — Cruchot, fortsatte han højtideligt, De vil da ikke bedrage mig, sværg mig paa Æresord, at det, De dér har fortalt mig, er retsligt begrundet. Vis mig Loven, jeg vil se Loven!

— Stakkels Ven, svarede Notaren, kender jeg ikke min Bestilling?

— Det er altsaa sandt? Jeg bliver altsaa plyndret, forraadt, dræbt, opædt af min Datter.

— Hun arver sin Mor.

— Hvad tjener saa Børnene til? Aa, jeg holder meget af min Kone. Hun er heldigvis solid — det er en Bertelliére.

— Hun har ikke en Maaned at leve i.

Bødkeren slog sig for Panden, fo'r afsted, vendte tilbage og sagde, idet han kastede et frygteligt Blik paa Cruchot:

— Hvordan skal jeg bære mig ad?

— Eugenie kan ganske simpelt give Afkald paa sin Moders Efterladenskab. De vil jo ikke gøre hende arveløs, vel? Men, hvis De vil opnaa en Rettighed af den Art, saa vær ikke grov imod hende. Hvad jeg siger Dem her, min Ven, er mod min egen Interesse. Hvad har jeg at gøre? . . . Likvidationer, Boopgørelser, Auktioner, Skifter . . .

— Vi faar at se. Lad os ikke tale om det mere, Cruchot. De ryster mig i mit inderste. Har De faaet noget Guld?

— Nej, men jeg har nogle gamle Louisdorer, en halv Snes Stykker, De skal faa dem. Min gode Ven, slut Fred med Eugenie. De ser, at hele Saumur ugleser Dem.

— De Idioter!

— Statsobligationerne staar i ni og halvfems. Vær dog tilfreds en Gang i Deres Liv.

— I ni og halvfems, Cruchot?

— Ja.

— Ja saa! Ni og halvfems! sagde den gode Mand, idet han ledsagede den gamle Notar til Gadedøren.

Da han var altfor bevæget af, hvad han havde faaet at høre, til at kunne blive hjemme, gik han derpaa op til sin Kone og sagde til hende:

— Saa, Mor, Du kan tilbringe Dagen sammen med Din Datter, jeg tager til Froidfond. Vær nu rare begge to. Det er vor Bryllupsdag, gode Kone. Se, der er ti Daler til Dit Alter til Nadverfesten. Det er temmelig længe siden, Du har haft et, adspred Dig! Mor Dig, vær glade, hav det godt. Leve Glæden!

Han kastede ti seks Francs Dalere paa sin Kones Seng, tog hendes Hoved i sine Hænder og kyssede hende paa Panden.

— Gode Kone, Du befinder Dig bedre, ikke sandt?

— Hvorledes kan Du tænke paa at modtage den tilgivende Gud i Dit Hus, Du, der har forvist Din Datter af Dit Hjerte? sagde hun bevæget.

— Saa, saa, saa, saa! sagde Faderen med kærtegnende Stemme, vi faar at se.

— Himmel! Eugenie, raabte Moderen, rødmende af Glæde, kom og kys Din Fader, han tilgiver Dig!

Men den gode Mand var forsvundet. Han styrtede afsted ud mod sine Jorder, mens han forsøgte at faa Orden i sine forvirrede Tanker. Grandet var da i Begyndelsen af sit seks og halvfjerdsindstyvende Aar. Særlig i Løbet af de sidste to Aar var hans Gerrighed vokset, som alle Menneskets vedholdende Lidenskaber vokser. I Overensstemmelse med en lagttagelse, der er gjort over de gerrige, over de forfængelige, over alle de Mennesker, hvis Liv har været helliget en dominerende Idé, havde hans Følelser knyttet sig særlig stærkt til hans Lidenskabs Symbol. Synet af Guldet og Besiddelsen af Guldet var blevet hans Monomani. Hans despotiske Aand var vokset i Forhold til hans Gerrighed, og Udsigten til ved Konens Død blot at miste Ledelsen af den mindste Del af hans Gods, forekom ham at være en unaturlig Ting. Afsløre sin Formue for Datteren, opføre hans løse og faste Ejendomme i deres Helhed, for at sælge . . . ?

— Saa kunde man lige saa godt skære Halsen over paa sig

selv, sagde han ganske højt midt i en Indhegning, mens han undersøgte en Vinstok.

Tilslidst tog han en Beslutning, han vendte tilbage til Saumur, da der skulde spises til Middag, besluttet paa at bøje sig for Eugenie, at smigre for hende, at kæle for hende, for at kunne dø kongeligt, og holde sine Millioners Tøjler i sin Haand til sit sidste Suk. I det Øjeblik, den gode Mand, der tilfældigt havde medtaget sin Hovednøgle, med sagte Skridt kom op ad Trappen for at gaa ind til sin Kone, havde Eugenie netop bragt den smukke Necessære ind paa sin Moders Seng. De hengav sig begge to nu i Grandets Fraværelse til Glæden over at genopfriske Charles' Træk i Betragtningen af Moderens Portræt.

— Det er ganske hans Pande og hans Mund! sagde Eugenie i det Øjeblik, Vindyrkeren aabnede Døren.

Ved Synet af det Blik, hendes Mand kastede paa Guldets, raabte Fru Grandet:

— Store Gud, hav Medlidenhed med os!

Den gode Mand kastede sig over Necessæren, som en Tiger styrter sig over et sovende Barn.

— Hvad er det? sagde han, idet han tog Skatten og gik hen til Vinduet med den. — Ægte Guld! Guld! udbrød han. Meget Guld! Det vejer to Pund. — Se, se! Charles har givet Dig denne her for Dine kønne Guldstykker, hva'? Hvorfor har Du ikke sagt mig det? Det er en god Forretning, min Stump! Du er min Datter, jeg anerkender Dig. (Eugenie skælvede over alle sine Lemmer). — Ikke sandt, det er Charles'? fortsatte den gode Mand.

— Ja, Far, det er ikke min. Den Genstand er betroet mig.

— Saa, saa, saa, saa! Han har taget Din Formue, Din lille Skat maa genoprettes.

— Far . . . !

Den gode Mand vilde tage sin Kniv for at løsne en Guldplade og blev nødt til at stille Necessæren paa en Stol. Eugenie styrtede til for at tage den tilbage; men Bødkeren, der samtidig holdt Øje med sin Datter og med Skrinet, stødte hende saa voldsomt fra sig med sin udstrakte Arm, at hun faldt over paa sin Moders Seng.

— Grandet! Grandet! raabte Moderen og rejste sig i Sengen.

Grandet havde trukket sin Kniv frem og beredte sig til at løfte Guldpladen.

— Far, raabte Eugenie, idet hun kastede sig paa Knæ og

rykkede frem i denne Stilling for at komme nærmere til Grandet og hæve sine Hænder imod ham; Far, i alle Helgenes og den hellige Jomfrus Navn, i Jesu Navn, som døde paa Korset, i Din evige Frelasers Navn, Far, hvis Du har mit Liv kært, saa rør ikke ved den. Den Necessære tilhører hverken Dig eller mig; den tilhører en ulykkelig Slægtning, som har betroet mig den, og jeg skal give ham den urørt tilbage.

— Hvorfor saa Du paa den, hvis den er betroet Dig? Se er værre end røre.

— Far, ødelæg den ikke, eller Du vanærer mig! Far, hører Du?

— Grandet, Naade! sagde Moderen.

— Far! raabte Eugenie med en saa gennemtrængende Stemme, at Nanon forfærdet kom op.

Eugenie kastede sig over en Kniv, der befandt sig indenfor hendes Rækkevidde, og bevæbnede sig med den.

— Og saa! sagde Grandet roligt med et koldt Smil.

— Grandet, Grandet, Du myrder mig! sagde Moderen.

— Far, hvis Din Kniv rører en Stump af det Guld, saa stikker jeg mig med den her. Du har allerede gjort Mor dødsdyg, Du vil ogsaa dræbe Din Datter. Kom an, Saar for Saar!

Grandet holdt sin Kniv paa Necessæren og saa nølende paa sin Datter.

— Skulde Du være i Stand til det? sagde han.

— Ja, Grandet, sagde Moderen.

— Hun gør, som hun siger, raabte Nanon. Vær dog fornuftig en Gang i Deres Liv, Herre.

Bødkeren saa et Øjeblik skiftevis paa Guldet og paa sin Datter, Fru Grandet besvime.

— Der ser De, kære Herre, Fruen dør! raabte Nanon.

— Der, min Pige, lad os ikke strides om et Skrin. Tag det! udbrød Bødkeren skyndsomt og kastede Necessæren paa Sengen.

— Du, Nanon, gaa og hent Herr Bergerin. — Saa, Mor, det er ingen Ting, sagde han og kyssede sin Kones Haand, se, vi har sluttet Fred. — Ikke sandt, min Stump? Ikke mere tørt Brød nu, Du kan spise alt, hvad Du vil . . . Aa, hun aabner Øjnene. — Saa, Mor, lille Mor, saa, rare Mor! Hør, se, jeg kysser Eugenie. Hun holder af sin Fætter, hun maa gifte sig med ham, hvis hun vil, hun skal passe paa hans Skrin. Du skal leve længe, min stakkels Kone. Saa, bevæg Dig saa! Hør, Du skal faa det smukkeste Nadveralter, som nogensinde er set i Saumur.

— Men Gud, kan Du behandle Din Kone og Dit Barn saaledes! sagde Fru Grandet med svag Stemme.

— Jeg skal aldrig mere gøre det, aldrig! raabte Bødkeren. Du skal faa at se, min stakkels Kone.

Han gik ind i sit Kabinet og kom tilbage med en Haandfuld Louisdorer, som han strøede ud over Sengen.

— Dér, Eugenie, dér, Kone, det er til Jer, sagde han, mens han fingererede ved Louisdorerne. Saa, liv nu op, Kone; befind Dig vel, Du skal intet mangle, Eugenie heller ikke. Der er hundrede Louisdorer til hende. Du giver dem vel ikke væk, Eugenie, dem dér, hva'?

Fru Grandet og hendes Datter saa forbavsede paa hinanden.

— Tag dem igen, Far; vi har kun Brug for Din Kærlighed.

— Det er ogsaa sandt, sagde han og puttede sine Louisdorer i Lommen, lad os leve som gode Venner. Lad os alle sammen gaa ned i Salen og spise til Middag, og spille Lotteri hver Aften, to Sous Loddet. Slaa Jer løs! Hva', Kone?

— Ak! Jeg vilde gerne, naar det kan glæde Dig, sagde den døende; men jeg kan ikke rejse mig.

— Stakkels Mor! sagde Bødkeren, Du ved ikke, hvor jeg holder af Dig. — Og af Dig, min Pige.

Han omfavnede og kyssede hende.

— Aa, hvor det er godt at kysse sin Datter efter en Uenighed! min Stump! — Se engang, lille Mor, vi er et nu. — Gaa saa ind og luk det ned, sagde han til Eugenie og pegede paa Skrinet. Gaa, frygt intet. Jeg skal aldrig mere tale til Dig om det, aldrig.

Hr. Bergerin, den mest ansete Læge i Saumur, kom hurtigt til. Da Konsultationen var forbi, erklærede han afgjort overfor Grandet, at hans Kone var meget syg, men at aandelig Ro, en mild Diæt og omhyggelig Pleje kunde udskyde hendes Død til hen mod Slutningen af Efteraaret.

— Vil det koste meget? spurgte den gode Mand; behøves der Medicin?

— Lidt Medicin og megen Pleje, svarede Lægen, der ikke kunde tilbageholde et Smil.

— Godt, Herr Bergerin, svarede Grandet, De er en Mand af Ære, ikke sandt? Jeg stoler paa Dem, kom og se til min Kone ligesaa mange Gange, De finder rigtigt. Bevar min gode Kone for mig; jeg holder meget af hende, ser De, uden at man kan se det paa mig, fordi alt hos mig foregaar indvendig og piner mig i Sjælen. Jeg sørger. Sorgen er kommet ind hos mig med

min Broders Død; for hans Skyld udbetaler jeg i Paris Summer . . . Klæderne fra Raden, kortsagt! Og det faar ingen Ende. Farvel, Herr Doktor. Hvis min Kone kan frelses, saa frels hende, lige meget om der skal ryge hundrede eller to hundrede Francs.

Trods alle de glødende Ønsker, Grandet besjæledes af overfor sin syge Kone, hvis Arvefald var som en første Død for ham, trods den Venlighed, han ved enhver Lejlighed lagde for Dagen overfor sin forbavsede Kones og Datters mindste Ønske, trods den yderst ømme Omhu, som Eugenie ødslede paa hende, gik Fru Grandet hurtigt Døden i Møde. Hun svækkedes og tærede hen Dag for Dag, som de fleste Kvinder, der i den Alder angribes af Sygdom. Hun var saa skrøbelig som Bladene paa et Træ om Efteraaret. Det himmelske Lys fik hende til at straae som Bladene, der gennemskinnes og forgyldes af Solen. Det blev en Død, der var hendes Liv værdig, en fuldkommen kristelig Død; vil det ikke sige ophøjet? Især i Oktober Maaned 1822 udfoldedes hendes Dyder, hendes englelige Taalmodighed og hendes Kærlighed til Datteren; hendes Livs Lys udsluktes, uden at der var undsluppet hende den mindste Klage. Hun gik til Himlen som et lydeløst Lam, og hun sørgede hernede kun over sin kolde Tilværelses blide Ledsagerske, hvem hendes sidste Blikke syntes at forudsige tusend Ulykker. Hun ængstedes for at lade dette Væsen, der var hvidt som hun, alene tilbage midt i en egoistisk Verden, der vilde berøve hende hendes gyldne Skatte.

— Mit Barn, sagde hun til hende, før hun udaandede, der er kun Lykke i Himlen, det vil Du en Dag forstaa.

Dagen efter Dødsfaldet fandt Eugenie nye Grunde til at knytte sig til det Hus, hun var født i, i hvilket hun havde lidt saa meget, i hvilket hendes Moder var død. Hun kunde ikke betragte Vinduesfordybningen i Salen og Stolen med Klodserne uden at udgyde Taarer. Hun troede at have miskendt sin Faders Karakter, nu da hun saa sig som Genstand for hans ømmeste Omsorg. Han kom og gav hende Armen, naar de skulde ned til Frokost; han betragtede hende med et Blik, der næsten var godt, hele Timer igennem; kortsagt, han rugede over hende, som hun kunde have været af Guld. Den gamle Bødker lignede saa lidt sig selv, han rystede i den Grad for sin Datter, at Nanon og Cruchot'erne, der var Vidne til hans Svaghed, skrev den paa hans høje Alders Regning, og befyrgtede en eller anden Svækkelse i hans Aands-evner; men den gode Mands Optræden fik Forklaring den Dag, Familien anlagde Sorg, efter Middagen, til hvilken Notar Cruchot,

som var den eneste, der kendte sin Klient's Hemmelighed, var inviteret.

— Mit kære Barn, sagde han til Eugénie, da Bordet var af-dækket og Dørene omhyggeligt var lukkede, Du er nu Din Moders Arving, og vi har nogle smaa Sager at ordne mellem os. — Ikke sandt, Cruchot?

— Jo.

— Er det da saa nødvendigt at beskæftige sig med det i Dag, Far?

— Ja, ja, Stump. Jeg kan ikke blive gaaende i den Uvished, jeg befinder mig i. Jeg tænker ikke, Du vil gøre mig Sorg.

— Aa, Far . . .

— Godt, vi maa ordne alt det i Aften.

— Hvad vil Du da have, jeg skal gøre?

— Det kommer ikke mig ved, Stump. — Tal saa til hende, Cruchot.

— Frøken, Deres Herr Fader vilde gerne være fri for dels at skifte, dels at sælge sit Gods, dels at betale de enorme Afgifter af de kontante Penge, han ejer. Af den Grund skulde vi altsaa undgaa at registrere hele den Formue, der i Dag befinder sig uskiftet mellem Dem og Deres Herr Fader . . .

— Cruchot, er De nu ganske sikker paa det, inden De taler saaledes til Barnet.

— Lad mig tale, Grandet.

— Ja, ja, min Ven. Hverken De eller min Datter vil jo flaa mig. — Vel, min Stump?

— Men, Herr Cruchot, hvad skal jeg da gøre? spurgte Eugénie utaalmødt.

— Nuvel, sagde Notaren, De skal underskrive dette Dokument, gennem hvilket De giver Afkald paa Deres Fru Moders Bo, og overlader Deres Fader Nydelsen af hele Formuen, der forbliver uskiftet mellem Dem, og til hvilken han sikrer Dem Besiddelsesretten . . .

— Jeg forstaar ikke noget af det, De dér siger mig, svarede Eugénie; giv mig Dokumentet og vis mig Stedet, hvor jeg skal underskrive.

Far Grandet betragtede skiftevis Dokumentet og sin Datter, Datteren og Dokumentet, og han undergik samtidigt saa voldsomme Sindsbevægelser, at han maatte aftørre nogle Draaber Sved, der kom frem paa hans Pande.

— Stump, sagde han, hvis Du i Stedet for at underskrive det

Dokument, som er meget dyrt at tinglæse, ganske simpelt vil give Afkald paa Din stakkels kære afdøde Moders Arv, og have Tillid til mig for Fremtiden, saa vilde jeg holde mere af det. Jeg vil saa hver Maaned give Dig en rigtig god Pension paa hundrede Francs. Se saa kunde Du betale lige saa mange Messer, Du vil, for dem, Du lader sige Messer for . . . Hva'! Hundrede Francs om Maaneden, i Livres?

— Jeg vil gøre alt, hvad der behager Dig, Far.

— Frøken, sagde Notaren, det er min Pligt at bede Dem bemærke, at De berøver Dem . . .

— Aa Gud! sagde hun, hvad kan det gøre mig?

— Ti stille, Cruchot. — Det er en Aftale, det er en Aftale, udbrød Grandet, der tog sin Datters Haand og klappede den. Eugenie, Du tager ikke Dit Ord tilbage, Du er en honnet Pige, ikke sandt?

— Aa, Far . . .

Han kyssede hende med Voldsomhed og omfavnede hende, saa han var nær ved at kvæle hende.

— Godt, mit Barn, Du skænker Din Far Livet; Du giver ham, hvad han har givet Dig. Det gaar lige op. Saadan bør man gøre Forretninger. Livet er en Forretning. Jeg velsigner Dig! Du er en dydig Pige, der holder meget af sin Papa. Gør nu, hvad Du vil. — Paa Gensyn i Morgen, Cruchot, sagde han og saa paa den forfærdede Notar. De sørger nok for at anmelde Afstaaelsesdokumentet til Rettens Protokolkontor.

Ved Middagstid næste Dag blev den Erklæring underskrevet, ifølge hvilken Eugenie selv gjorde sig ejendomsløs. Trods sit Ord havde den gamle Bødker dog endnu ikke ved Udgangen af det første Aar betalt en Skilling af de hundrede Francs om Maaneden, som han saa højtideligt havde lovet sin Datter. Da Eugenie venligt talte til ham herom, kunde han heller ikke undgaa at rødme; han gik hurtigt op i sit Kabinet, kom tilbage og rakte hende omtrent Tredjedelen af de Smykker, han havde modtaget af sin Nevø.

— Dér, lille, sagde han i en Tone, der var fuld af Ironi, vil Du have det dér, for Dine tolv hundrede Francs.

— Aa, Far, er det sandt, giver Du mig dem?

— Jeg giver Dig lige saa meget næste Aar, sagde han og kastede dem i hendes Forklæde. Paa den Maade vil Du i kort Tid have alle *hans* Smykker, tilføjede han og gned sig i Hænderne, lykkelig over at kunne spekulere i sin Datters Følelser.

Den gamle følte dog, skønt han endnu var robust, Nødvendigheden af at indvi sin Datter i Husholdningens Hemmeligheder. I de to efterfølgende Aar lod han hende i sin Nær-værelse anordne Husets Maaltider og modtage Afgiften. Han lærte hende langsomt og gradvist sine Landejendommers og Gaardes Navne og Udstrækning. Hen i det tredje Aar havde han vænnet hende saa godt til al sin Gerrighed, at han uden Frygt kunde overlade hende Nøglen til sit Forraadskammer og gøre hende til Herskerinde i Huset.

Der gik fem Aar, uden at nogen Begivenhed satte Mærke i Eugénies og hendes Faders ensformige Tilværelse. Det var de samme Handlinger, der uafbrudt udførtes med den samme mekaniske Regelmæssighed som Bevægelserne i det gamle Pendul. Frøken Grandets dybe Melankoli var ingen Hemmelighed for nogen; men selv om alle kunde ane dens Aarsag, saa bekræftedes dog aldrig den Mistanke, som alle Kredse i Saumur nærede angaaende den rige Arvings Sindstilstand, af et eneste Ord, udtalt af hende. Hendes eneste Selskab bestod af de tre Cruchot'er og nogle af deres Venner, som de umærkeligt havde indført i Hjemmet. De havde lært hende at spille Whist og kom hver Aften og fik et Parti. I Aaret 1827 blev hendes Fader, der følte sig tyngt af Sygdom, tvunget til at indvi hende i Hemmelighederne ved sine Jordejendomme, og han bad hende i Tilfælde af Vanskeligheder at have Tillid til Notar Cruchot, hvis Redelighed var hende velbekendt. Mod Slutningen af dette Aar blev den gode Mand endelig, to og firsindstyve Aar gammel, angrebet af en Lamhed, der gjorde hurtig Fremgang. Grandet blev opgivet af Herr Bergerin. Ved Tanken om, at hun snart skulde staa ene i Verden, knyttede Eugénie sig saa at sige nærmere til sin Fader og strammede yderligere dette sidste Venskabsbaand. I hendes Øjne, som i alle elskende Kvinders, var Kærligheden hele Verden, og Charles var der ikke. Hun var uovertræffelig i Omsorg og Hensyn til sin gamle Fader, hvis Aandsevner begyndte at svækkes, men hvis Gerrighed instinktmæssig holdt sig. Denne Mands Død kom heller ikke til at staa i Modsætning til hans Liv. Allerede om Morgen lod han sig rulle hen mellem Kaminen i hans Værelse og Døren til Kabinettet, der uden Tvivl var fuldt af Guld. Der sad han uden at foretage en Bevægelse, mens han med Ængstelse skiftevis betragtede dem, der kom og besøgte ham, og den jernbeslagne Dør. Han fordrede Regnskab for den mindste Støj, han hørte; og han hørte til Notarens store For-

bavselse sin Hunds Gaben i Gaarden. Han vaagnede af sin tilsyneladende Sløvhed paa den Dag og Time, da han skulde modtage sine Lejeafgifter, gøre op med Arbejderne, eller afgive Kvitteringer. Han rokkede saa med sin Rullestol, til den befandt sig ud for Døren til Kabinettet. Denne lod han aabne af Datteren, og han passede paa, at hun selv i Hemmelighed placerede Pengeposerne ovenpaa hinanden, og at hun lukkede Døren. Han vendte saa stille tilbage til sin Plads, saasnart hun havde tilbageleveret ham den kostbare Nøgle, der altid var anbragt i hans Vestelomme, og som han fra Tid til anden folte efter. Hans gamle Ven Notaren, der folte, at den rige Arving nødvendigvis maatte gifte sig med hans Nevø Præsidenten, hvis Charles Grandet ikke kom tilbage, fordoblede sin Omhu og sine Hensyn. Han kom hver Dag for at stille sig til Grandets Disposition, han gik paa hans Opfordring til Froidfond, til Jorderne, til Engene, til Vinmarkerne, han solgte Høsten, han omsatte det hele i Guld og Sølv, der hemmeligt forenedes med Poserne, der var opstablede i Grandets Kabinet. Endelig oprandt da de Dødskampens Dage, under hvilke den gode Mands solide Tømmer tog Tag med Ødelæggelsen. Han vilde blive siddende i sin Kaminkrog, foran Døren til sit Kabinet. Alle de Tæpper, man svøbte om ham, trak han til sig og rullede om sig, og han sagde til Nanon:

— Stop det fast, saa man ikke stjæler fra mig!

Naar han kunde aabne Øjnene, i hvilke hele hans Livskraft havde søgt Tilflugt, vendte han dem straks mod Døren til Kabinettet, hvor hans Skatte hvilede, og sagde til sin Datter:

— Er de der? Er de der? i en Tone, der forkyndte en Slags panisk Skræk.

— Ja, Far.

— Pas paa Guldet! . . . Hent mig noget Guld!

Eugenie spredte Louisdorer ud paa et Bord for ham, og han sad hele Timer med Øjnene fæstede paa dem, som et Barn, der i det Øjeblik, det begynder at se, dumt betragter den samme Genstand, og som Barnet, undslap der ogsaa ham et anstrængt Smil.

— Det gør mig godt! sagde han undertiden og lod et Udtryk af Lyksalighed skinne over sit Ansigt.

Da Sognepræsten kom for at give ham Sakramentet, blussede hans Øjne, der tilsyneladende havde været døde i nogle Timer, ved Synet af Korset, af Lysestagerne og af Sølvvievandskarret, som han betragtede stift, mens hans Gevækst bevægede sig for

sidste Gang. Da Præsten nærmede det forgyldte Krusifiks til hans Læber for at lade ham kysse Kristusbilledet, gjorde han en frygtelig Bevægelse, for at gribe det, og denne sidste Anstrængelse kostede ham Livet. Han kaldte paa Eugenie, som han ikke saa, skønt hun laa paa Knæ foran ham og badede hans allerede kolde Haand med sine Taarer.

— Far, velsign mig, bad hun.

— Pas paa det altsammen! Du gør mig Regnskab for det deroppe, sagde han, idet han med dette sidste Ord beviste, at Kristendommen maa være de gerriges Religion.

Eugenie Grandet befandt sig alene tilbage i Huset, idet hun kun havde Nanon at kunne sende et Blik med Vished for at blive hørt og forstaaet, Nanon, det eneste Væsen, der elskede hende for hendes egen Skyld, og med hvem hun kunde tale om sine Sorger. Lange Nanon var som et Forsyn for Eugenie. Derfor blev hun heller ikke mere hendes Tjenestepige, men en beskeden Veninde. Efter Faderens Død hørte Eugenie af Notar Cruchot, at hun havde tre hundrede tusend Livres i aarlig Indtægt af Jordegods i Arrondissementet Saumur, seks Millioner placerede til tre Procent à tredsindstve Francs, der da noteredes til syv og halvfjerds; desuden to Millioner i Guld og hundrede tusend Francs i Dalere, uden at regne de til Udbetaling forfaldne Renter. Totalsummen af hendes Ejendom blev anslaaet til sytten Millioner.

— Hvor er dog min Fætter? sagde hun til sig selv.

Den Dag, da Notar Cruchot overrakte sin Klient Opgørelsen af Boet, kvit og frit, sad Eugenie alene med Nanon, hver paa sin Side af Kaminen i Salen, der var saa tom, hvor alt var Erindring, lige fra Stolen med Træklodserne, paa hvilken hendes Moder havde siddet, til Glasset, hvoraf hendes Fætter havde drukket.

— Nanon, vi er alene!

— Ja, Frøken; og hvis jeg vidste, hvor han var, den lille Skat, saa vilde jeg gaa og søge ham paa min Fod.

— Vi har Høvet imellem os, sagde hun.

Mens den stakkels Arving saaledes græd sammen med sin gamle Tjenestepige i det kolde og mørke Hus, der for hende var hele Verden, var der i Nantes og Orléans kun Tale om Frøken Grandets sytten Millioner. En af hendes første Handler var at give tolv hundrede Francs i Livrente til Nanon, der, eftersom hun allerede yderligere fik seks hundrede Francs, blev et rigt Parti. I mindre end en Maaned drog hun fra Pigestanden ind i Konestanden, under Beskyttelse af Antoine Cornoiller, der blev

udnævnt til Overopsynsmand over Frøken Grandets Jorder og Besiddelser. Fru Cornoiller havde en umaadelig Fordel overfor sine samtidige. Skønt hun var ni og halvtredsindstyve Aar, saa hun ikke ud til at være mere end fyrré. Hendes grove Træk havde modstaaet Tidens Angreb. Takket være hendes klosterlige Levevis, trodsede hun Alderen med sin farverige Teint og sit Jernhelbred. Maaske havde hun aldrig set saa godt ud, som hun gjorde paa sin Bryllupsdag. Hun nød Frugterne af sin Grimhed, hun saa tyk og fed og stærk ud, hendes uforgængelige Ansigt havde et Udtryk af Lykke, som gjorde adskillige Personer misundelige overfor Cornoillers Skæbne.

— Hun har en god Kulør, sagde Klædehandleren.

— Hun er i Stand til at faa Børn, sagde Salthandleren; hun har holdt sig, som hun havde ligget i Lage, med Respekt at melde.

— Hun er rig, og den Rad til Cornoiller har gjort et godt Kup, sagde en anden Nabo.

Da Nanon, der var elsket af hele Nabolaget, kom ud af det gamle Hus og gik ned ad den krogede Gade for at begive sig til Kirken, modtog hun kun Komplimenter. I Bryllupsgave gav Eugenie hende tre Dusin Kuverter. Cornoiller, der var overvældet af en saadan Overflod, talte med Taarer i Øjnene om sin Herskerinde. Han vilde have ladet sig hakke i Stumper for hende. Fru Cornoiller, der var blevet Eugenies betroede, nød for Fremtiden en Lykke til, der for hende stod paa Højde med den at besidde en Mand. Nu fik hun endelig et Forraadskammer at aabne og lukke, Forsyninger at uddele om Morgenén, som hendes afdøde Herre gjorde. Hun fik Ledelsen af to Tjenestefolk, en Kokkepige og en Stuepige, som blev sat til at reparere Husets Linned og sy Frøkenens Kjoler. Cornoiller forenede i sig en Opsynsmands og en Godsforvalters Funktioner. Det er unyttigt at fortælle, at Kokkepigen og Stuepigen, der var valgte af Nanon, var rene Perler. Frøken Grandet fik saaledes fire Tjenere, hvis Hengivenhed var grænseløs. Bønderne lagde altsaa slet ikke Mærke til den gode Grandets Død, saa strængt havde han grundet sin Administrations Skikke og Vaner, der omhyggeligt fortsattes af Herr og Fru Cornoiller.

Da Eugenie var tredve, kendte hun endnu ingen af Livets Lyksaligheder. Hendes farveløse og triste Barndom var forløbet hos en Moder, hvis miskendte og saarede Hjærte altid havde lidt. Da hun gladelig forlod Livet, beklagede denne Moder sin Datter, fordi hun skulde leve, og hun efterlod i hendes Sjæl blide

Samvittighedsnag og evige Savn. Eugenies første og eneste Kærlighed var for hende en Aarsag til Melankoli. Efter at have set sin elskede i nogle Dage, havde hun givet ham sit Hjerte mellem to Kys, der blev givne og modtagne i Hemmelighed; derefter var han rejst, og havde lagt en hel Verden mellem hende og sig selv. Denne Kærlighed, som Faderen forbandede, havde næsten kostet hende hendes Moder, og foraarsagede hende kun Sorger blandede med skrøbelige Forhaabninger. Paa denne Maade havde hun, mens hun længtes mod Lykken, indtil da mistet Kræfter, uden at kunne forny dem. I det aandelige Liv eksisterer der, lige saa vel som i det fysiske, en Indaanding og en Udaanding. Sjælen trænger til at indsuge en anden Sjæls Følelser, at optage dem i sig for at erstatte dem endnu rigere. Uden dette skønne, menneskelige Fænomen, intet Sjæleliv; Hjertet mangler Luft, det lider og hentæres. Eugenie begyndte at lide. For hende var Formuen hverken en Magt eller en Trøst; hun kunde kun eksistere ved Hjælp af Kærlighed, af Religion, af sin Tro paa Fremtiden. Kærligheden forklarede Evigheden for hende. Hendes Hjerte og Evangeliet forkyndte hende to kommende Verdener. Hun sønkedes sig Nat og Dag i Dybet af to uendelige Tanker, som for hende maaske kun var en eneste. Hun trak sig tilbage i sig selv, elskende, i den Tro, at hun var elsket. I syv Aar havde hendes Lidenskab erobret alt. Hendes Skatte var ikke de Millioner, hvis Produkter bunkede sig op, men Charles' Skrin, de to Portrætter, der var hængt op ved hendes Seng, Smykkerne, hun havde generhvervet fra sin Fader, og som nu tillidsfuldt var anbragt paa et Lag Vat i en Skuffe i Dragkisten, hendes Tantes Fingerbøl, som hendes Moder havde betjent sig af, og som hun hver Dag pietetsfuldt fremtog for at arbejde paa et Broderi, et Penelopearbejde, som hun kun havde taget fat paa, for at sætte det Stykke Guld, der var saa rigt paa Minder, paa sin Finger. Det var næppe sandsynligt, at Frøken Grandet vilde gifte sig i Sørgetiden. Hendes sande Pietetsfølelse var kendt. Derfor indskrænkede Familjen Cruchot, hvis Politik klogt lededes af den gamle Abbed, sig ogsaa til at omgive hende med den kærligste Om-sorg. Hver Aften fyldtes Salen hos hende med et Selskab, bestaaende af Egnens varmeste og mest hengivne Cruchot'er, der anstrængte sig for at synge Værtindens Pris i alle Tonarter. Hun havde sin faste Kammerlæge, sin Hofpræst, sin Kammerherre, sin første Kammerfrøken, sin Premierminister, og først og fremmest sin Kansler, en Kansler, som vilde sige hende alt. Hvis Arvingen

havde ønsket en Slæbbærer, vilde man have fundet en til hende. Hun var Dronning, og den snedigst smigrede af alle Dronninger. Smigreriet udgaar aldrig fra store Sjæle, det følges med de smaa Aander, som er heldige nok til at kunne gøre sig endnu mindre for saaledes bedre at kunne trænge ind i den Persons Livsfære, mod hvilken de hælder. Smigreriet underforstaar personlig Nytte. Det lykkedes ogsaa udmærket de Personer, der hver Aften kom og fyldte Salen hos Frøken Grandet, som de kaldte Frøken de Froidfond, at overvælde hende med Ros. Denne Koncert af Lovtaler, der var nye for Eugenie, fik hende først til at rødme; men ganske umærkeligt vænnede hendes Øre sig, hvor grove end Komplimenterne var, dog saa godt til at høre hendes Skønhed roses, at hun, hvis en eller anden nyankommen havde fundet hende grim, vilde have været meget mere ømfindelig overfor en saadan Bebrejdelse, end otte Aar tidligere. Desuden endte hun med at elske Behageligheder, som hun hemmeligt lagde for sin Afguds Fødder. Hun vænnede sig altsaa gradvist til at lade sig behandle som Dronning og til at se sit Hof overfyldt hver Aften. Herr Præsident de Bonfons var Helten i denne lille Kreds, i hvilken hans Aand, hans Personlighed, hans Dannelse og hans Elskværdighed uophørligt blev rost. En gjorde opmærksom paa, at han i de sidste syv Aar betydeligt havde forøget sin Formue, at Bonfons i det mindste gav ti tusend Francs om Aaret, og som alle Cruchot'ernes Ejendomme var indesluttet af Arvingens udstrakte Besiddelser.

— Ved De, Frøken, sagde en Stamgæst, at Cruchot'erne ialt har fyrretyve tusend Livres i Indtægt!

— Og deres Sparepenge, tog en gammel Cruchotinde, Frøken de Gribeaucourt, til Orde. En Herre fra Paris er nylig kommet og har tilbudt Herr Cruchot to hundrede tusend Francs for hans Praksis. Han maa sælge den, hvis han vil kunne udnævnes til Fredsdommer.

— Han vil være Herr de Bonfons Efterfølger som Præsident for Domstolen, og han tager sine Forholdsregler, svarede Fru d'Orsonval; thi Herr Præsidenten vil komme i Overretten og blive Præsident der, han har altfor gode Chancer til ikke at komme frem.

— Ja, det er en meget fremragende Mand, sagde en anden. Finder De ikke, Frøken?

Herr Præsidenten havde forsøgt at bringe sig i Overensstemmelse med den Rolle, han vilde spille. Trods sine fyrretyve Aar,

trods hans brune og frastødende Ansigt, der var falmet, som næsten alle juridiske Ansigter, gik han klædt som et ungt Menneske, lapsede sig med en Stok, brugte næsten aldrig Tobak hos Frøken de Froidfond, kom der næsten altid med hvidt Slips og i en Skjorte, hvis bredlæggede Kalvekrøns gav ham en Mine, der var i Familje med visse Individer af Kalkunracen. Han talte familjært til den smukke Arving og kaldte hende: „Vor kære Eugenie.“ Kortsagt, naar man undtager Personernes Antal, naar man sætter Whisten i Stedet for Lotteriet, og naar man udelader Herr og Fru Grandets Ansigter, saa var den Scene, med hvilken denne Historie begynder, næsten den samme som tidligere. Koblet forfulgte stadig Eugenie og hendes Millioner; men Koblet, der var talrigere, gøede bedre og indesluttede Byttet i Enighed. Hvis Charles var kommet midt inde fra Indien, vilde han altsaa have genfundet de samme Personer og de samme Interesser. Fru des Grassins, mod hvem Eugenie var fuldkommen elskværdig og god, vedblev at pine Cruchot'erne. Men nu som den Gang vilde Eugénies Ansigt have behersket Billedet; som den Gang vilde Charles endnu have været dets Konge. Der var ikke desto mindre et Fremskridt. Den Buket, som Eugenie tilforn fik overrakt paa sin Fødselsdag af Præsidenten, var blevet periodisk. Hver Aften bragte han den rige Arving en stor og pragtfuld Buket, som Fru Cornoiller meget iøjnefaldende satte i en Vase, og som hun i Hemmelighed kastede hen i en Krog af Gaarden, saasart de besøgende var borte. I Begyndelsen af Foraaret forsøgte Fru des Grassins at forstyrre Cruchot'ernes Held ved at tale til Eugenie om Marquis'en af Froidfond, hvis ruinerede Hus kunde genoprejses, hvis Arvingen vilde gengive ham hans Jord pr. Ægteskabskontrakt. Fru des Grassins talte i høje Toner om Adelsskabet, om Marquise-titlen, og da hun tog Eugénies Foragt for en Billigelse, gik hun og sagde, at Herr Præsident Cruchots Ægteskab nok ikke var nært, som man troede.

— Skønt Herr de Froidfond er halvtredsindstyve Aar, sagde hun, ser han ikke ældre ud end Herr de Cruchot; han er Enke-mand, han har Børn, sandt nok; men han er Marquis, han vil blive Pair af Frankrig, og find Ægteskaber af den Art, i vore Tider. Jeg ved ganske sikkert, at Far Grandet, da han forenede alle sine Ejendomme med Froidfonds Jord, havde til Hensigt at træde i Slægtskabsforhold til Froidfonds. Det sagde han tidt til mig. Han var snedig, den gode Mand.

— Hvordan kan det være, Nanon, sagde Eugenie en Aften,

da hun lagde sig, han har ikke skrevet til mig en eneste Gang i syv Aar

Mens disse Ting foregik i Saumur, gjorde Charles Karriere i Indien. Hans Udrustning var for det første blevet meget heldigt solgt. Han havde straks erhvervet sig en Sum paa seks tusend Dollars. Ækvatordaaben havde berøvet ham mange Fordomme; han opdagede, at det bedste Middel til at samle sig Formue i de tropiske Regioner var, ligesom i Europa, at købe og sælge Mennesker. Han tog altsaa til Afrikas Kyster og slog sig paa Slavehandel, idet han til sin Menneskehandel fjøede Handelen med de Varer, det var mest fordelagtigt at tuske med paa de forskellige Markeder, hans Interesser førte ham til. Han lagde en Iver i Forretningerne, der ikke lod ham noget Øjeblik til fri Raadighed. Han beherskedes af Tanken om atter at vise sig i Paris med hele en stor Formues Glans, og at generhverve sig en Stilling, der var endnu mere glimrende end den, han var faldet ned fra. Efterhaanden som han fo'r omkring mellem Menneskene og gennem Landene, og som han iagttog de modstridende Sædvaner, ændredes hans Idéer, og han blev Skeptiker. Han havde ikke længer faste Begreber om Ret og Uret, thi han saa i et Land *det* anses for Forbrydelse, der i et andet var Dyd. I uophørlig Berøring med Forretningsinteresser, afkøledes hans Hjerter, det trak sig sammen og indtørredes. Grandet'ernes Blod svigtede ikke sin Bestemmelse, Charles blev haard og graadig efter Gevinst. Han solgte Kinesere, Negre, Svalereder, Børn og Kunstnere; han drev Aager i det store. Vanen at snyde med Toldafgifterne gjorde ham mindre samvittighedsfuld overfor Menneskerettigheder. Han tog saa til Sct. Thomas og købte for en ussel Pris Varer, der var stjaalne af Sørøverne, og bragte dem til de Steder, hvor de manglede. Selv om Eugénies ædle og rene Ansigt havde fulgt ham paa hans første Rejse som det Jomfrubillede, de spanske Søfolk anbringer paa deres Skibe, og selv om han tilskrev den magiske Indflydelse af den blide, unge Piges Ønsker og Bønner sine første Held, saa udslettede Negerinderne, Mulatinderne, de hvide Kvinder, Javanaserinderne, de østerlandske Bajaderer, hans Orgier i alle Farver og de Æventyr, han havde i forskellige Lande, dog senere fuldstændigt Erindringen om hans Kusine, om Saumur, om Huset, om Bænken, om det Kys, han havde taget i Korridoren. Han huskede kun den lille Have, indrammet af de gamle Mure, fordi hans omflakkende Skæbne havde taget sin Begyndelse der; men han fornægtede sin Familje. Hans Onkel var en gammel

Ræv, der havde fralokket ham hans Smykker; Eugenie beskæftigede hverken hans Tanker eller hans Hjærte, hun indtog en Plads i hans Forretninger som Fordringshaver paa en Sum af seks tusend Francs. Denne Opførsel og disse Idéer forklarer Charles Grandets Tavshed. I Indien, paa Sct. Thomas, paa Afrikakysten, i Lissabon, i de forenede Stater, havde Spekulanten, for ikke at kompromittere sit Navn, antaget Pseudonymet Sepherd. Carl Sepherd kunde uden Fare overalt vise sig utrættelig, dristig, graadig som den Mand, der, besluttet paa at tjene Penge *quibuscumque viis*, skynder sig med at blive færdig med det gemene for at kunne være honnet Mand Resten af sine Dage. Ved Hjælp af dette System blev hans Held hurtigt og glimrende. I 1827 vendte han følgelig tilbage til Bordeaux paa den smukke Brig *Marie-Caroline*, der tilhørte et royalistisk Handelshus. Han ejede nitten hundrede tusend Francs i Form af tre solidt baandlagte Tønder med Guldstøv, paa hvilke han yderligere regnede at tjene syv eller otte Procent ved at slaa dem til Penge i Paris. Paa denne Brig befandt der sig ogsaa en Adelsmand, der var attacheret ved Hans Majestæt Kong Karl den X' Hof, Herr d'Aubrion, en skikkelig Gamling, der havde begaaet den Dumhed at ægte en Modedame, og hvis Ejendom laa paa de vestindiske Øer. For at bøde paa Fru d'Aubrions Ødselhed havde han været derovre og realisere sine Ejendomme. Herr og Fru d'Aubrion, af Huset d'Aubrion de Buch, hvis sidste „Herre“ døde før 1789, og som var reducerede til en aarlig Indtægt af en Snes tusend Francs, havde en temmelig grim Datter, som Moderen havde til Hensigt at bortgifte uden Medgift, idet hendes Formue næppe var hende nok til at leve for i Paris. Dette var et Forehavende, hvis heldige Udfald vilde være forekommet problematisk for Alverden, trods den Behændighed, man tilskriver Modedamer. Fru d'Aubrion fortvivlede næsten ogsaa selv, naar hun betragtede sin Datter, paa at hun kunde læsse hende paa nogen som helst, selv paa en Mand, der var fuldstændig adelsgal. Frøken d'Aubrion var lang som en Guldsmed, mager, spinkel, med en haanlig Mund, over hvilken der hang en Næse, der var altfor lang, tyk i Spidsen, gullig i normal Tilstand, men fuldstændig rød efter Maaltiderne, et Slags Vækstfænomen, der virkede mere ubehageligt i hendes blege og kedsommelige Ansigt end i et hvilket som helst andet. Kortsagt, hun var som en Moder paa otte og tredve Aar, som endnu var smuk, og som endnu nærer Pretentioner, kunde ønske det. Men, for at opveje disse uheldige Sider, havde Marquise d'Aubrion givet

sin Datter et meget distingveret Udseende, hun havde underkastet hende en Hygiejne, der foreløbigt bevarede Næsen en nogenlunde antagelig Kødfarve, hun havde lært hende den Kunst at klæde sig med Smag, hun havde forlenet hende med pæne Mannerer, hun havde lært hende disse melankolske Blikke, der interesserer en Mand og faar ham til at tro, at han har mødt den for-gæves søgte Engel; hun havde vist hende den Manøvre med Foden, der bestaar i belejligt at stikke den frem og lade dens Lidenhed beundre, i det Øjeblik Næsen er saa uforskammet at rødme; alt i alt hun havde af sin Datter gjort et meget tilfredsstillende Parti. Ved Hjælp af vide Ærmer, af bedrageriske Bluser, af posende og omhyggeligt garnerede Kjoler og af et Korset med høj Spænding, havde hun opnaaet saa mærkelige kvindelige Produkter, at hun burde have udstillet dem i et Museum til Belæring for Mødre. Charles knyttede sig stærkt til Fru d'Aubrion, der netop vilde knyttes til ham. Adskillige Folk paastaar endog, at den smukke Fru d'Aubrion under Overrejsen ikke forsømte et eneste Middel til at fange en saa rig Svigersøn. Da de i Juni Maaned 1827 gik fra Borde i Bordeaux, logerede Herr, Fru og Frøken d'Aubrion og Charles i det samme Hotel, og de rejste sammen til Paris. D'Aubrions Hus var overlæst med Hypoteker. Charles skulde udfri det. Moderen havde allerede talt om, hvor lykkelig hun vilde være ved at afstaa sin Stueetage til sin Svigersøn og sin Datter. Da hun ikke delte Herr d'Aubrions Fordomme med Hensyn til Adelskabet, havde hun lovet Charles Grandet hos den gode Karl den X at opnaa en kongelig Forordning, der autoriserede Grandet til at bære Navnet d'Aubrion, til at antage dets Vaaben, og, gennem Oprettelsen af et Fideicommis paa seks og tredve tusend Francs om Aaret, at arve Aubrions Titel som Herre af Buch og Marquis af Aubrion. Ved at forene deres Formuer, ved at leve i god Forstaaelse, og ved Hjælp af Sinecurer, kunde man samle hundrede og nogle tusend Francs om Aaret i Hotel d'Aubrion.

— Og naar man har hundrede tusend Francs i Indtægt, et Navn, en Familje, naar man kommer ved Hoffet, thi jeg skal befordre Dem udnævnt til Hofkavaler, saa kan man blive alt, hvad man vil, sagde hun til Charles. Paa den Maade kan De efter Deres eget Valg blive Assessor i Statskommissionen, Præfekt, Ambassadesekretær eller Ambassadør. Karl den X holder meget af d'Aubrion, de kender hinanden fra Barnsben. Charles, som denne Kvinde havde beruset i Forfængelighed, havde under Overrejsen

kærtegnet alle disse Forhaabninger, der blev forebragt ham af en duelig Haand, i Form af Fortroligheder, der østes fra det ene Hjerte over i det andet. I den Tro, at hans Faders Forretninger var ordnede af Onklen, saa han sig pludselig havne i Faubourg Saint-Germain, hvor alle den Gang vilde ind, og hvor han, i Læ af Frøken Mathildes blaa Næse, skulde genopstaa som Grev d'Aubrion, ligesom Dreux en Gang forvandlede til Brézé. Blændet af Fremgangen, der fulgte Restaurationen, som havde vaklet, da han rejste, grebet, som han var, af de aristokratiske Idéers Glans, holdt han den Rus, der var begyndt paa Skibet, vedlige i Paris, hvor han besluttede at gøre alt for at naa den høje Stilling, som hans egoistiske Svigermoder lod ham skimte. Hans Kusine var da for ham kun et Punkt i dette glimrende Perspektivs Uendelighed. Han gensaa Annette. Som den Verdensdame, hun var, raadede Annette stærkt sin gamle Ven til at indgaa Forbindelsen, og hun lovede ham sin Støtte i alle hans højtstræbende Foretagender. Annette var henrykt over at se Charles, som Opholdet i Indien havde gjort helt forførerisk, gifte sig med en grim og kedelig Frøken. Charles var blevet brun, hans Mannerer var blevet bestemte, dristige, som de bliver det hos Mænd, der er vante til at tage Beslutninger, at dominere, at have Held med sig. Charles aandede friere i Paris, da han saa, at han kunde spille en Rolle dér. Da Grassins hørte om hans Tilbagekomst, hans forestaaende Ægteskab og hans Formue, besøgte han ham, for at tale om de tre hundrede tusend Francs, formedelst hvilke han kunde udligne sin Faders Gæld. Han traf Charles i Underhandling med den Juveler, hos hvem han havde bestilt Smykkerne til Frøken d'Aubrions Morgengave, og som nu var i Færd med at vise ham Tegningerne. Trods de pragtfulde Diamanter, Charles havde medbragt fra Indien, saa løb Indfatningerne, Sølvtojjet, det unge Hus' solide og unyttige Juveludstyr dog op til mere end to hundrede tusend Francs. Charles modtog des Grassins, som han ikke genkendte, saa vigtigt, som en ung Modeherre, der i Indien i forskellige Dueller havde dræbt fire Mænd. Herr des Grassins havde allerede været der tre Gange. Charles hørte koldt paa ham; derefter svarede han, uden egentlig at have forstaaet ham:

— Min Fars Forretninger er ikke mine. Jeg er Dem meget forbunden, min Herre, for den Ulejlighed, De har villet gøre Dem, og som jeg ikke kan have nogen Nytte af. Jeg har ikke

samlet næsten to Millioner i mit Ansigts Sved for at gaa hen og smide dem i Hovedet paa min Fars Kreditorer.

— Og hvis Deres Far om nogle Dage bliver erklæret Fallit?

— Min Herre, om nogle Dage hedder jeg Grev d'Aubrion. De forstaar nok, at det vil være mig ganske ligegyldigt. Iøvrigt ved De bedre end jeg, at, naar en Mand har hundrede tusend Livres i Indtægt, saa er hans Far aldrig gaaet Fallit, tilføjede han, idet han høfligt puffede Herr des Grassins hen mod Døren.

I Begyndelsen af August Maaned dette Aar sad Eugenie paa den lille Træbænk, paa hvilken hendes Fætter havde svoret hende evig Kærlighed, og hvor hun gik ned og spiste Frokost, naar det var godt Vejr. Den stakkels Pige frydede sig i dette Øjeblik over, i den friskeste, den lifligste Morgenstund, i sin Erindring at gennemgaa sin Kærligheds store og smaa Begivenheder, og de Katastrofer, der havde fulgt den. Solen belyste den smukke Murflade, der var ganske revnet, næsten som en Ruin, og ved hvilken den fantastiske Arving havde forbudt at røre, skønt Cornoiller ofte gentog for sin Kone, at man en Dag vilde blive knust under den. I dette Øjeblik bankede Postbudet paa og gav et Brev til Fru Cornoiller, der gik ned i Haven, raabende:

— Frøken, et Brev!

Hun gav det til sin Herskerinde, idet hun sagde:

— Er det det, De venter paa?

Disse Ord gav lige saa stærk Genklang i Eugenies Hjerte, som de i Virkeligheden gav mellem Gaardens og Havens Mure.

— Paris! . . . Det er fra ham! Han er kommet tilbage.

Eugenie blegnede, og lod Brevet urørt en lille Tid. Hun rystede for stærkt til at kunde bryde det og læse det. Lange Nanon blev staaende med begge Hænder paa Hofferne, og Glæden syntes som en Taage at sive ud af Revnerne i hendes brune Ansigt.

— Læs dog, Frøken . . .

— Aa, Nanon, hvorfor kommer han tilbage over Paris, naar han rejste bort over Saumur?

— Læs, saa faar De det at vide.

Eugenie brød Brevet, skælvende. Ud af det faldt der en Anvisning paa Huset *Fru des Grassins & Corret* i Saumur. Nanon tog den op.

„Kære Kusine . . .“

— Jeg er ikke mere Eugenie, tænkte hun; og hendes Hjerte trak sig sammen.

„De . . .“

— Han sagde Du til mig!

Hun lagde sine Arme over Kors og turde ikke mere læse Brevet; store Taarer stod hende i Øjnene.

— Er han død? spurgte Nanon.

— Saa kunde han ikke skrive! sagde Eugenie.

Hun læste hele følgende Brev:

„Kære Kusine. De vil, med Glæde tror jeg, erfare om det Held, der har fulgt mine Foretagender. De har bragt mig Lykke, jeg er blevet rig, og jeg har fulgt de Raad, jeg fik af min Onkel, hvis Død sammen med min Tantes fornylig er meddelt mig af Herr des Grassins. Vore Forældres Død hører til Naturens Orden, og vi maa følge efter dem. Jeg haaber, at De nu er trøstet. Intet modstaar Tiden, jeg beviser det selv. Ja, min kære Kusine, ulykkeligvis for mig er Illusionernes Tid forbi. Hvad skal man sige! Mens jeg har rejst gennem utallige Lande, har jeg tænkt over Livet. Barn, som jeg var ved min Afrejse, er jeg ved min Tilbagekomst blevet Mand. Nu tænker jeg over mange Ting, som jeg ikke tænkte paa tidligere. De er fri, Kusine, og jeg er fri endnu; tilsyneladende er der intet, der forhindrer Virkelig-gørelsen af vore smaa Projekter; men jeg har altfor megen Ret-sindighed i min Karakter til at skjule mine Sagers Tilstand for Dem. Jeg har aldeles ikke glemt, at jeg ikke tilhører mig selv; jeg har bestandig paa mine lange Overfarter erindret mig den lille Træbænk . . .“

Eugenie rejste sig, som om hun havde siddet paa gloende Kul, og gik hen og satte sig paa et af Trinene til Gaarden.

„den lille Træbænk, paa hvilken vi svor altid at elske hin-anden; Korridoren, den graa Sal, mit Kvistværelse, den Nat, da De, med Deres fintfølende Hensynsfuldhed, gjorde mig min Frem-tid lettere. Ja, disse Erindringer har holdt mit Mod oppe, og jeg har sagt til mig selv, at De bestandig tænkte paa mig, som jeg ofte tænkte paa Dem, paa den Tid, vi havde aftalt. Har De rigtig set paa Skyerne Klokken ni? Ja, ikke sandt? Derfor vil jeg heller ikke forraade et Venskab, der er helligt for mig; nej, jeg bør ikke føre Dem bag Lyset. Det drejer sig i dette Øjeblik for mig om en Forbindelse, der tilfredsstiller alle de Forestillinger, jeg har gjort mig om Ægteskabet. Kærligheden i Ægteskabet er en Kimære. I Dag siger min Erfaring mig, at man maa adlyde alle de selskabelige Love og forene alle de nyttige Hensyn, Ver-den fordrer, naar man gifter sig. Og der eksisterer jo allerede

mellem os en Aldersforskel, der, maaske, vilde faa mere Indflydelse paa Deres Fremtid, kære Kusine, end paa min. Jeg vil ikke tale til Dem om Deres Levevis, eller om Deres Opdragelse, eller om Deres Vaner, som slet ikke er i Overensstemmelse med Livet i Paris, og som uden Tvivl ikke vil falde i Traad med mine fremtidige Projekter. En af mine Planer er at holde en stor Husstand, at modtage mange Mennesker, og jeg tror at erindre mig, at De elsker et stille og roligt Liv. Nej, jeg vil være mere aabenhjertig og gøre Dem til Dommer over min Stilling; det tilkommer Dem at kende den, og De har Ret til at dømme om den. Jeg har nu firsindstyve tusend Francs i aarlig Indtægt. Denne Formue tillader mig at alliere mig med Familien d'Aubrion, hvis kvindelige Arving, en ung Pige paa nitten Aar, der ved Ægteskabet bringer mig sit Navn, en Titel, Ansættelse som Æresjunkker ved Hans Majestæts Hof, og en yderst glimrende Position. Jeg vil tilstaa Dem, kære Kusine, at jeg ikke elsker Frøken d'Aubrion den mindste Smule; men ved Forbindelsen med hende sikrer jeg mine Børn en social Stilling, hvis Fordele en Dag vil blive uberegnelige; de monarkiske Idéer vinder frem fra Dag til Dag. Altsaa kan min Søn, efter nogle Aars Forløb, naar han er blevet Marquis af Aubrion og han har et Majorat paa fyrretyve tusend om Aaret, indtage den Plads i Statens Tjeneste, som det passer ham at vælge. Vi skylder vore Børn at ofre os for dem. De ser, kære Kusine, med hvilken Tilforladelighed jeg skildrer Dem mit Hjertes, mine Forhaabningers og Formues Tilstand. Det er muligt, at De paa Deres Side har glemt vore Barnagtigheder efter syv Aars Fraværelse; men jeg, jeg har hverken glemt Deres Medfølelse eller mine Løfter; jeg erindrer mig dem alle, selv dem, jeg mest letsindigt har givet, og paa hvilke en ung Mand, der var mindre samvittighedsfuld, end jeg er, og som havde et mindre ungt og mindre retsindigt Hjerte, end jeg har, ikke en Gang vilde tænke. Naar jeg siger Dem, at jeg kun paa-tænker at gøre et Fornuftægteskab, og at jeg endnu erindrer mig vor Barnekærlighed, er det saa ikke fuldstændig at udlevere mig til Deres Forgodbefindende, at gøre Dem til min Skæbnes Herskerinde, og at sige Dem, at jeg, hvis jeg maa give Afkald paa min selskabelige Forfængelighed, gerne vil stille mig tilfreds med den jævne og rene Lykke, af hvilken De har givet mig saa rørende Billeder“

— Da, da, da — da, da, di — di, da, da — dum! — Dum,

da, di — dim, da, da . . . etc., havde Charles Grandet sunget efter Melodien til *Non piu andrai*, da han undertegnede:

„Deres hengivne Fætter
Charles.“

— Død og Torden! Det er da at gaa systematisk til Værks, sagde han til sig selv.

Derefter havde han hentet Anvisningen og tilføjet følgende:

„P. S. — Jeg vedlægger mit Brev en Anvisning paa Huset des Grassins, lydende paa otte tusend Francs til Deres Ordre og betalbar i Guld, udgørende Renter og Kapital af det Beløb, som De har haft den Godhed at laane mig. Jeg afventer fra Bordeaux en Kasse, i hvilken der befinder sig nogle Ting, som De maa til-lade mig at forære Dem som Tegn paa min evige Taknemlighed. De kan sende min Necessære med Deligencen til Hotel d'Aubriou, Hillerin-Bertin Gade.“

— Med Deligencen! sagde Eugenie. En Ting, som jeg tusend Gange vilde have givet mit Liv for!

Hvilken forfærdelig og fuldstændig Ulykke! Skibet gik under uden at efterlade sig hverken et Tov eller en Planke paa Haabets mægtige Hav. Naar visse Kvinder ser sig forladte, gaar de hen og river deres Elskede ud af Rivalindens Arme, de dræber hende og flygter til Verdens Ende, til Skafottet eller i Graven. Det er uden Tvivl stort; Bevæggrunden til denne Forbrydelse er en sublim Lidenskab, som faar den menneskelige Retfærdighed til at tie. Andre Kvinder sænker Hovedet og lider i Tavshed; de vandrer videre, døende og resignerende, grædende og tilgivende, bedende og huskende alt, til de udstøder deres sidste Suk. Dette er Kærlighed, den sande Kærlighed, Englenes Kærlighed, den stolte Kærlighed, som lever af sin Smerte, og som dør af den. Saaledes var Eugenies Følelse, efter at hun havde læst dette skrækkelige Brev. Hun kastede Blikket mod Himlen og tænkte paa de sidste Ord fra hendes Moder, der som nogle døende, havde kastet et gennemtrængende og klart Blik ud over Fremtiden; i Erindringen om denne profetiske Død og dette profetiske Liv maalte Eugenie derpaa selv med et Blik hele sin Skæbne. Hun havde kun tilbage at ud-folde sine Vinger, stille mod Himlen, og leve i Bøn til sin Be-frielses Time.

— Mor havde Ret, sagde hun grædende. Lide og dø.

Hun gik med langsomme Skridt fra sin Have ind i Salen. Mod Sædvane gik hun ikke gennem Korridoren; men hun genfandt Erindringen om sin Fætter i den gamle, graa Sal, paa Kaminen, hvor der altid stod en vis Underkop, som hun hver Morgen ved Frokosten betjente sig af, saavel som den gamle Sévres-Sukkerskaal. Den Morgen skulde blive højtidelig og begivenhedsrig for hende. Nanon meldte Sognepræsten. Præsten, der var Cruchots Slægtning, var interesseret paa Præsident de Bonfons Vegne. For nogle Dage siden havde den gamle Abbed overtalt ham til i rent religiøs Hensigt at tale med Frøken Grandet om den Pligt, hun havde til at indgaa Ægteskab. Da hun saa sin Sjølehyrde, troede Eugenie, at han kom for at hente de tusend Francs, som hun maanedlig gav til de fattige, og hun sagde til Nanon om at gaa og tage dem frem; men Præsten gav sig til at smile.

— Frøken, i Dag kommer jeg for at tale om en stakkels ung Pige, som hele Byen Saumur interesserer sig for, og som, af Mangel paa Kærlighed til sig selv, ikke lever kristeligt.

— Min Gud! Herr Pastor, De kommer til mig i et Øjeblik, hvor det er mig umuligt at tænke paa min Næste, jeg er ganske optaget af mig selv. Jeg er meget ulykkelig, jeg har ingen anden Tilflugt end Kirken; dens Bryst er stort nok til at huse alle vore Sorger og saa rigelig en Medfølelse, at vi kan øse af den uden Frygt for at udtørre den.

— Nuvel, Frøken, ved at beskæftige os med den unge Pige, beskæftiger vi os med Dem. Hør, hvad jeg vil sige. Hvis De vil Deres Frelse, saa har De kun to Veje at følge. Enten at forlade Verden eller følge dens Love, adlyde Deres jordiske Bestemmelse eller Deres himmelske.

— Aa, Deres Raad kommer til mig netop i det Øjeblik, jeg gerne vilde have et Raad. Ja, det er Gud, der sender Dem. Jeg vil sige Verden Farvel og leve for Gud, alene i Stilhed og Afsondrethed.

— Min Datter, det er nødvendigt længe at overveje en saa voldsom Beslutning. Ægteskabet er Livet, Sløret er Døden.

— Nuvel, Døden, en hurtig Død, Herr Pastor! sagde hun med forfærdende Iver.

— Døden? Men De har store Pligter at varetage overfor Samfundet, Frøken. Er De da ikke en Moder for de fattige, til hvem De giver Klæder og Brændsel om Vinteren og Arbejde om Sommeren? Deres store Formue er et Laan, som skal tilbagebetales,

og De har helligt modtaget den under den Forudsætning. At begrave Dem i et Kloster, vilde være Egoisme; med Hensyn til at blive gammel Jomfru, saa bør De ikke gøre det. Vil De for det første alene kunne styre Deres umaadelige Formue? De vil maaske miste den. De vilde snart faa tusender af Processer, og De vilde blive indviklet i uløselige Vanskeligheder. Tro Deres Sjælehyrde: en Ægtefælle er nyttig for Dem, De bør bevare, hvad Gud har givet Dem. Jeg taler til Dem som til et kært Lam. De elsker Gud altfor oprigtigt til ikke at søge Deres Frelse midt i den Verden, til hvis skønneste Prydelser De hører, og som De giver saa rene Eksempler.

I det Øjeblik lod Fru des Grassins sig melde. Hun kom, hidført af Hævnlyst og dyb Fortvivlelse.

— Frøken . . ., sagde hun. — Aa, der er Pastoren . . . Saa tier jeg, jeg kom for at tale om Forretninger, og jeg ser, De har vigtige Forhandlinger for.

— Frue, sagde Præsten, jeg overlader Dem Valpladsen.

— Aa, Herr Pastor, sagde Eugenie, kom tilbage om lidt, Deres Støtte er mig meget nødvendigt i dette Øjeblik.

— Ja, mit stakkels Barn, sagde Fru des Grassins.

— Hvad vil De sige med det? spurgte Frøken Grandet og Præsten.

— Skulde jeg ikke vide noget om Deres Fætters Tilbagekomst og hans Giftermaal med Frøken d'Aubrion? . . . En Kvinde har altid Tankerne med sig.

Eugenie rødmede og forstummede; men hun tog den Beslutning for Fremtiden at anlægge den følelsesløse Ro, hendes Fader havde forstaaet at paatage sig.

— Nuvel, Frue, svarede hun ironisk, jeg har aabenbart ikke Tankerne med mig, jeg forstaaer ikke. Tal blot, mens Pastoren hører det, De ved, at han er min Raadgiver.

— Godt, Frøken, se her, hvad Grassins skriver til mig. Læs.

Eugenie læste følgende Brev:

„Kære Kone. Charles Grandet er kommet hjem fra Indien; han har været i Paris i en Maaned . . .“

— En Maaned! sagde Eugenie til sig selv og lod sin Haand synke. Efter en Pause tog hun atter Brevet op.

„ . . . Jeg har maattet sidde i Forværelset to Gange, før jeg kom til at tale med den fremtidige Grev d'Aubrion. Skønt hele Paris taler om hans Giftermaal, og Lysningen allerede er forkyndt . . .“

— Han skrev altsaa til mig i det Øjeblik, han . . . ? sagde Eugenie til sig selv.

Hun fuldendte ikke, hun udrød ikke, som en Pariserinde vilde have gjort: „Den Usling!“ Men Foragten var ikke mindre fuldstændig, fordi den ikke blev udtrykt.

„ . . . Det Ægteskab er langt fra at komme i Stand; Markis d'Aubrion vil ikke give sin Datter til Sønnen af en Fallent. Jeg var hos ham for at fortælle ham om den Omsorg, hans Onkel og jeg har skænket hans Faders Sager, og om de kloge Manøvrer, ved hvilke vi har vidst at holde Kreditorerne i Ro til nu. Og har saa den lille Vigtigper ikke haft den Frækhed at svare mig, der i fem Aar har ofret mig Dag og Nat for hans Interesser og hans Ære, at *hans Faders Forretninger ikke var hans!* En Sagfører vilde være i sin gode Ret til at forlange tredve, fyrretyve tusend Francs af ham i Honorar, og en Procent af Gældsbeløbet. Men, Taalmodighed, der skyldes lovformeligt tolv hundrede tusend Francs til Kreditorerne, og jeg vil lade hans Fader erklære Fallit. Jeg er gaaet paa den Forretning paa Grandets Ord, den gamle Krokodille, og jeg har givet Løfter i Familjens Navn. Selv om Herr Grev d'Aubrion ikke bryder sig om sin Ære, saa interesserer min mig stærkt. Jeg vil derfor ogsaa forklare min Stilling for Kreditorerne. Dog har jeg altfor stor Respekt for Frøken Eugenie, med hvem vi i lykkeligere Tider tænkte paa at indgaa en Forbindelse, til at handle, før Du har talt til hende om denne Sag . . . “

Da hun kom hertil, rakte Eugenie koldt Brevet tilbage, uden at læse det til Ende.

— Jeg takker Dem, sagde hun til Fru des Grassins, *vi faar at se . . .*

— I Øjeblikket har De hele Deres Faders Stemme, sagde Fru des Grassins.

— Frue, De har otte tusend og et hundrede Francs at udbetale til os i Guld, sagde Nanon til hende.

— Det er sandt; gør mig den Tjeneste at følge med mig, Fru Cornoiller.

— Herr Pastor, sagde Eugenie med den noble Koldblodighed, som Tanken, hun vilde udtrykke, gav hende, vilde det være en Synd at bevare sin Jomfrustand i Ægteskabet?

— Det er et Samvittighedsspørgsmaal, hvis Løsning er mig ubekendt. Hvis De vil vide, hvad den berømte Sanchez tænker derom i sit Udtog *De matrimonio*, saa kan jeg sige Dem det i Morgen.

Præsten gik sin Vej. Frøken Grandet gik op i sin Faders Kabinet, hvor hun tilbragte hele Dagen uden at ville komme ned til Middagen, trods Nanons indtrængende Opfordringer. Hun viste sig om Aftenen paa den Tid, hendes faste Omgangsfæller kom. Aldrig havde Grandet'ernes Salon været saa fuld, som den var den Aften. Nyheden om Charles' Hjemkomst og hans dumme Forrædderi var blevet spredt ud i hele Byen. Men hvor ihærdig end Gæsternes Nysgerrighed var, den blev ikke tilfredsstillet. Eugenie, der havde ventet den, lod ingen af de grusomme Sindsbevægelser, der rystede hende, skinne frem paa sit Ansigt. Hun var i Stand til at paatage sig en smilende Mine, naar hun skulde svare dem, der vilde vise hende Interesse i melankolske Blik eller Ord. Kortsagt, hun forstod at skjule sin Ulykke under Høflighedens Slør. Ved Nitiden var Partierne færdige, og de Spillende forlod deres Borde, betalte hinanden og diskuterede de sidste Whiststik, mens de gik hen og sluttede sig til de samtalendes Kreds. I det Øjeblik, hele Forsamlingen rejste sig, for at forlade Salen, udførtes der et Teaterkup, der gav Genlyd i Saumur og derfra i Arrondissementet og i de fire omliggende Præfekturer.

— Bliv, Herr Præsident, sagde Eugenie til Herr de Bonfons, da hun saa ham tage sin Stok.

Ved Lyden af disse Ord var der ingen i den talrige Forsamling, der ikke følte sig grebet. Præsidenten blegnede og blev nødt til at sætte sig.

— Nu er Millionerne Præsidentens, sagde Frøken de Gribeau-court.

— Det er tydeligt, at Præsident de Bonfons ægter Frøken Grandet, udbrød Fru d'Orsonval.

— Det er det bedste Stik i Spillet, sagde Abbeden.

— Det er en ren Storslem, sagde Notaren.

Hver havde sin Bemærkning, hver kom med sin Brander, alle saa de Arvingen tronende paa sine Millioner som paa en Piedestal. Dramaet, der var begyndt for ni Aar siden, fandt sin Løsning. Lige over for hele Saumur at bede Præsidenten om at blive, var det ikke at forkynde, at hun vilde gøre ham til sin Mand? I de smaa Byer er Vedtægterne saa strængt iagttagne, at et Brud af den Art dér er det samme som det mest højtidelige af alle Løfter.

— Herr Præsident, sagde Eugenie til ham med bevæget Stemme, da de blev alene, jeg ved, hvad der tiltaler Dem hos mig. Sværg paa, at De vil lade mig være fri hele mit Liv, at De ikke

vil minde mig om en eneste af de Rettigheder, Ægteskabet giver Dem over mig, og min Haand tilhører Dem. Aa, vedblev hun, da hun saa ham lægge sig paa Knæ, jeg har ikke sagt alt. Jeg bør ikke narre Dem, min Herre. Jeg bærer en uudslukkelig Følelse i Hjertet. Venskab vil blive den eneste Følelse, jeg kan tilstaa min Mand. Jeg vil hverken fornærme ham, eller handle mod mit Hjertes Love. Men De vil kun komme til at besidde min Haand og min Formue paa Betingelse af, at De gør mig en umaadelig stor Tjeneste.

— De ser, at jeg er rede til alt, sagde Præsidenten.

— Dér er femten hundrede tusend Francs, Herr Præsident, sagde hun, idet hun fra sit Bryst fremtog en Kvittering for hundrede Aktier i Frankrigs Bank, rejs til Paris, ikke i Morgen, ikke i Nat, men nu i dette Øjeblik. Begiv Dem til Herr des Grassins, faa hos ham Navnene at vide paa alle min Onkels Kreditorer, kald dem sammen, betal alt, hvad hans Bo kan skyldte, Kapital og fem Procent Rente fra den Dag, Gælden blev stiftet, til Tilbagebetalingsdagen, sørg til Slut for, at der bliver udfærdiget en notarialiter bekræftet Fælleskvittering, efter alle Former. De er juridisk Embedsmand, jeg stoler kun paa Dem i denne Sag. De er en retsindig Mand, en galant Mand; jeg giver mig Deres Æresord i Vold, for at trodse Livets Farer i Ly af Deres Navn. Vi vil nære gensidig Overbærenhed overfor hinanden. Vi har kendt hinanden saa længe, vi er næsten Slægtninge, De vil ikke gøre mig ulykkelig.

Præsidenten faldt til Fode for den rige Arving og dirrede af Glæde og Ængstelse:

— Jeg vil være Deres Slave! sagde han.

— Naar De har faaet Kvitteringen, min Herre, fortsatte hun, idet hun kastede et koldt Blik paa ham, saa maa De bringe den sammen med alle Gældsbeviserne til min Fætter Grandet og give ham dette Brev. Ved Deres Tilbagekomst skal jeg holde mit Ord.

Præsidenten forstod godt, at han kunde takke en forsmaaet Kærlighed for Besiddelsen af Eugenie; derfor skyndte han sig ogsaa at udføre hendes Befalinger med den største Hurtighed, for at der ikke skulde indtræde noget Forlig mellem de to Elskende.

Da Herr de Bonfons var taget afsted, sank Eugenie ned i sin Lænestol og brast i Taarer. Alt var afgjort. Præsidenten tog Postvognen og befandt sig i Paris den næste Dags Aften. Om Formiddagen Dagen efter hans Ankomst gik han til Grassins.

Dommeren stævnedes Kreditorerne til Notarkontoret, hvor Gældsbeviserne var deponerede, og hvor ikke en svigtede Tilsigelsen. Skønt det var Kreditorer, maa der ydes dem Retfærdighed: de var præcise. Der betalte Præsident de Bonfons dem i Frøken Grandets Navn den skyldte Kapital med Renter. Betalingen af Renterne var for den parisiske Handelsstand en af Tidens mest forbavsende Begivenheder. Da Kvitteringen var noteret og Grassins betalt for sin Ulejlighed med en Gave paa et Beløb af halvtredsindstyve tusend Francs, som Eugenie havde tilstaaet ham, begav Præsidenten sig til Hotel d'Aubrion, hvor han traf Charles i det Øjeblik, han, sat til Vægs af sin Svigerfader, kom tilbage til sin Lejlighed. Den gamle Marquis havde netop erklæret ham, at hans Datter kun vilde komme til at tilhøre ham, hvis alle Guillaume Grandets Kreditorer blev dækkede.

Præsidenten overrakte ham først følgende Brev:

„Kære Fætter. Herr Præsident de Bonfons har paataget sig at overbringe Dem Kvitteringen for alle de Beløb, som Onkel skyldte bort, sammen med den, ved hvilken jeg erkender at have modtaget Pengene af Dem. Man har talt til mig om Fallit! Jeg tænkte, at en Fallents Søn maaske ikke kunde ægte Frøken d'Aubrion. Ja, kære Fætter, De har dømt rigtig om min Forstand og mit Væsen, jeg har uden Tvivl ingen Verden, jeg kender hverken dens Beregninger, eller dens Sæder, og jeg vilde ikke kunne yde Dem de Glæder, De ønsker at finde i den. Vær lykkelig, i Overensstemmelse med de selskabelige Vedtægter, til hvilke De ofrer vor første Kærlighed. For at gøre Deres Lykke fuldstændig, kan jeg altsaa ikke tilbyde Dem noget bedre end Deres Faders Ære. Farvel, De har altid en trofast Veninde i Deres Kusine

Eugenie.“

Præsidenten smilede over det Udraab, som den forfængelige ikke kunde tilbageholde i det Øjeblik, han modtog det formelle Aktstykke.

— Vi meddeler gensidigt hinanden vore Ægteskaber, sagde han til ham.

— Aa, De gifter Dem med Eugenie? Nuvel, det fornøjer mig, det er en god Pige. Men, fortsatte han, pludselig slaaet af en lysende Tanke, hun er altsaa rig?

— For fire Dage siden, svarede Præsidenten i en skadefro

Tone, havde hun næsten nitten Millioner; men hun har kun sytten nu.

Charles betragtede Præsidenten med forbløffet Mine.

— Sytten . . . Mil . . .

— Sytten Millioner, ja, min Herre, Frøken Grandet og jeg sammenbringer syv hundrede og halvtredsindstyve tusend Livres i aarlig Indtægt ved vort Ægteskab.

— Kære Fætter, sagde Charles, da han genfandt en Smule Fatning, saa kan vi hjælpe hinanden frem.

— Det er en Aftale, sagde Præsidenten. Her er desuden en lille Kasse, jeg ogsaa skal aflevere til Dem selv, tilføjede han, idet han stillede den lille Kuffert, i hvilken Toilettenecessæren befandt sig, paa et Bord.

— Naa, min kære Ven, sagde Marquise d'Aubrion, der traadte ind, uden at lægge Mærke til Cruchot, nær ingen Bekymringer over det, stakkels d'Aubrion har sagt Dem; det er Hertuginde de Chaulieu, der har fordrejet Hovedet paa ham. Jeg gentager for Dem, at der intet er, der kan forhindre Deres Giftermaal . . .

— Intet, Frue, svarede Charles. De tre Millioner, som min Fader i sin Tid skyldte bort, er blevet dækkede i Gaar.

— Med Penge? spurgte hun.

— Fuldt ud, Renter og Kapital, og jeg vil sørge for, at hans Minde bliver genoprejt.

— Hvilken Dumhed! udbrød Svigermoderen. — Hvem er den Herre? hviskede hun sin Svigersøn i Øret, da hun blev Cruchot var.

— Det er min Kommissionsær, svarede han hende med lav Stemme.

Marquisen hilste foragteligt paa Herr de Bonfons og gik.

— Vi hjælper allerede hinanden frem, sagde Præsidenten og tog sin Hat. Farvel, kære Fætter.

— Han gør Nar af mig, den Saumur-Papegøje. Jeg havde Lyst til at jage ham seks Tommer Jern i Livet.

Præsidenten rejste. Tre Dage efter, da Herr de Bonfons var tilbage i Saumur, deklarerede han sit Giftermaal med Eugénie. Seks Maaneder efter blev han udnævnt til Assessor i den kongelige Domstol i Angers. Før Eugénie forlod Saumur, lod hun smelte Guldet af de Smykker, der saa længe havde været hendes Hjerte saa dyrebare, og helligede dem, tilligemed de otte tusend Francs fra hendes Fætter, til en Guldalk, som hun forærede Sognekirken, i hvilken hun saa ofte havde bedt til Gud for ham!

Hun fordelte iøvrigt sin Tid mellem Angers og Saumur. Hendes Mand, der udviste Pligttroskab i en politisk Sag, blev Retskammerpræsident, og tilsidst efter nogle Aars Forløb Førstepræsident. Han afventede utaalmeligt det almindelige Genvalg for at faa Sæde i Deputeretkammeret. Han bejlede allerede til Pairskabet, og saa

— Saa bliver han altsaa Kongens Fætter? sagde Nanon, lange Nanon, Fru Cornoiller, Borgerinde i Saumur, til hvem hendes Herskerinde talte om den Storhed, hun var kaldet til.

Ikke desto mindre naaede Herr Præsident de Bonfons (han havde til Slut ophævet Fædrenavnet Cruchot) ikke at realisere nogen af sine forfængelige Idéer. Han døde otte Dage efter at være blevet udnævnt til Deputeret for Saumur. Gud, der ser alt, og som aldrig rammer forkert, straffede ham uden Tvivl for hans Beregninger og for den juridiske Dygtighed, med hvilken Cruchot havde opsat Ægteskabskontrakten, efter hvilken de to fremtidige Ægtefæller tilsagde hinanden, *for det Tilfælde, at de ingen Børn fik, deres Formue i dens Helhed, Løsøre og fast Ejendom, uden Undtagelse eller Tilbageholdelse, med fuld Ejendomsret, idet de endog fritager hinanden for Opgørelsesformaliteterne, uden at Udeladelsen af den nævnte Opgørelse kan anføres imod deres Arvinger eller andre vedkommende, i Betragtning af, at den nævnte Dotation er etc.* Denne Klausul kan forklare den dybe Respekt, Præsidenten bestandig viste overfor Fru de Bonfons Ønske om Ensomhed. Kvinderne nævnede Herr Førstepræsidenten som en yderst fintfølende Mand, de beklagede ham og drev det ofte til at anklage Eugenies Sorg og hendes Kærlighed, men som de kan anklage en Kvinde, med den grusomste Skaansomhed.

— Fru Præsident de Bonfons maa være meget lidende for saaledes at lade sin Mand ensom. Stakkels, lille Kvinde! Vil hun snart komme sig? Hvad fejler hun da, et gastrisk Anfald, en Kræftskade? Hvorfor søger hun ikke Lægerne? Hun bliver gul i den sidste Tid; hun burde tage ind og konsultere Paris' første Kræfter. Hvorledes kan det være, at hun ikke ønsker sig et Barn? Hun holder meget af sin Mand, siger man; hvorfor ikke give ham en Arving i hans Stilling? Det er frygteligt, maa jeg sige; og hvis det er som Følge af et Lune, vilde det være utilgeligt . . . Stakkels Præsident!

Udstyret, som hun var, med den fine Takt, som den ensomme opøver gennem sine uafbrudte Grublerier og ved Hjælp af det

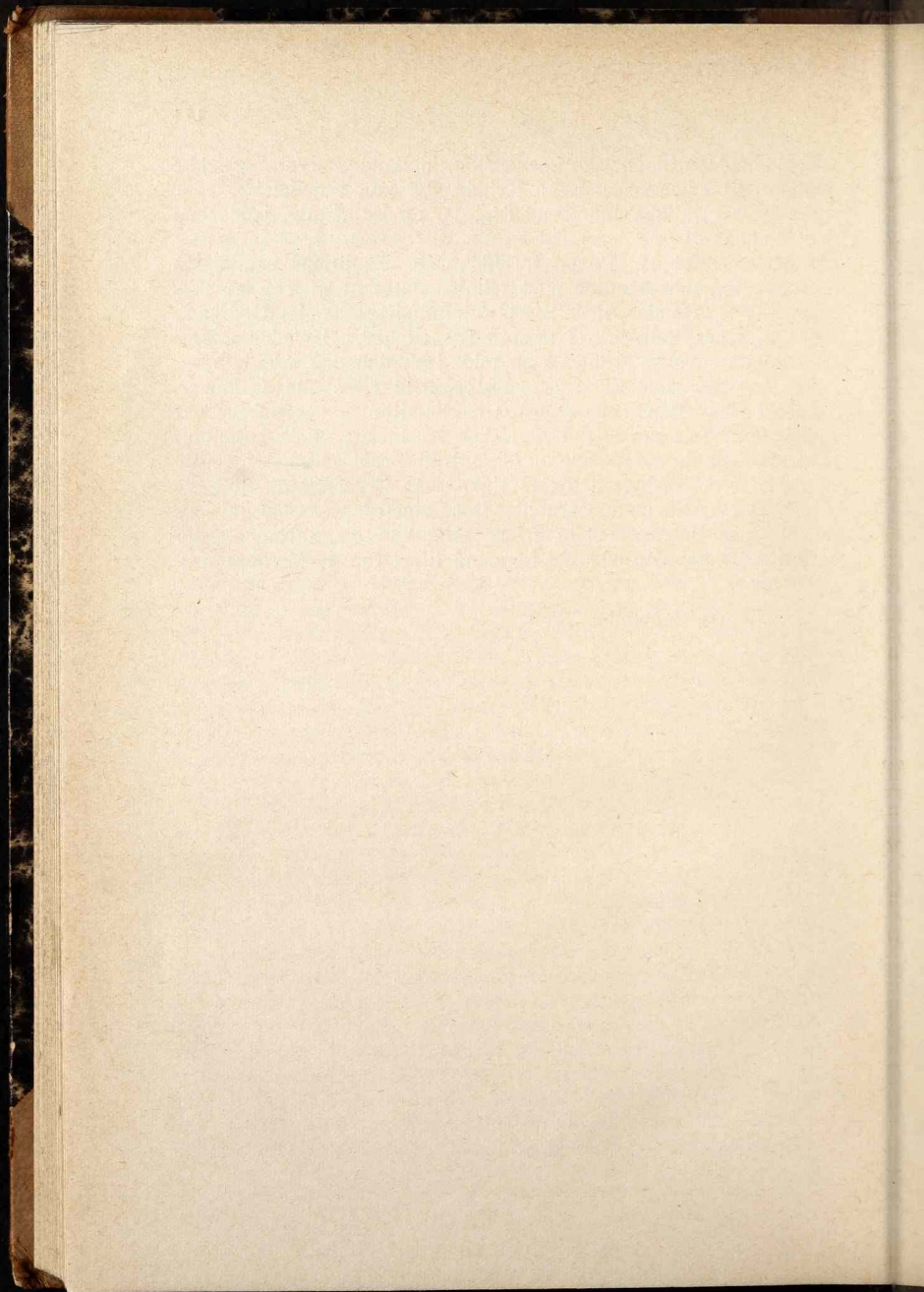
skarpe Syn, hvormed han omfatter de Ting, der kommer indenfor hans Sfære, vidste Eugenie, der af Ulykken og af den sidste Del af sin Opdragelse var blevet vænnet til at gætte alt, at Præsidenten ønskede hendes Død, for at komme i Besiddelse af den umaadelige Formue, der endog blev forøget af Boerne efter hans Onkel Notaren og hans Onkel Abbeden, som Gud fik det Indfald at kalde til sig. Den stakkels Fange havde Medlidenhed med Præsidenten. Forsynet hævnede hende for Beregningerne og for den nedrige Ligegyldighed hos Ægtefællen, der ærede den haabeløse Lidenskab, som Eugenie levede paa, som den stærkeste af alle Garantier. At skænke et Barn Livet, var det ikke at dræbe de egoistiske Forhaabninger, de forfængelige Glæder, som Førstepræsidenten havde lefllet for? Gud kastede altsaa Gulddynger til Fangen, for hvem Guldet var ligegyldigt, som stræbte mod Himlen, som levede gudhengiven og god, i rene Tanker, som uafladelig hjalp de hemmeligt ulykkelige. Fru de Bonfons blev Enke i tre og tredve Aars Alderen, hun havde otte hundrede tusend Livres i Indtægt, hun var endnu smuk, men som en Kvinde er smuk, naar hun er nær ved de fyrrer. Hendes Ansigt er hvidt, udhvilet og roligt. Hendes Stemme er blød og fattet, hendes Væsen jævnt. Hun ejer Sorgens Noblesse, hun er ren som et Menneske, der ikke har tilsløjet sin Sjæl i Berøring med Verden, men hun har ogsaa den gamle Jomfrus Stivhed og de smaalige Vaner, som Provinsens snævre Tilværelse giver. Trods sine otte hundrede tusend Francs lever hun, som den stakkels Eugenie Grandet havde levet, hun tænder kun op i sit Værelse de Dage, paa hvilke hendes Fader tillod hende at tænde op i Salens Kamin, og hun lader den gaa ud i Overensstemmelse med Programmet, der gjaldt i hendes unge Aar. Hun er altid klædt som sin Moder. Huset i Saumur, dette Hus uden Sol, uden Varme, der stadigt er fuldt af Skygger og trist, er et Billede paa hendes Liv. Hun opsamler omhyggeligt sine Indtægter, og maaske vilde hun synes paaholdende, hvis hun ikke dementerede Bagtalelsen ved en nobel Anvendelse af sin Formue. Gudfrygtige og godgørende Fundatser, et Alderdomshospital og kristelige Skoler for Børnene, et offentligt, rigt doteret Bibliotek, vidner hvert Aar mod den Gerrighed, som visse Folk bebrejder hende. Kirkerne i Saumur skylder hende en Del Forskønelser. Fru de Bonfons, som man spottende kalder *Frøken*, indgyder i Almindelighed en dyb Respekt. Det ædle Hjerte, der kun bankede af de ømmeste Følelser, skulde altsaa blive underkastet den menneskelige Nyttens Beregninger. Pengene skulde

meddele dette himmelske Levnedsløb sine kolde Farver, og vække Mistro til Følelserne hos en Kvinde, der kun var Følelse.

— Der er ikke andre end Dig, der holder af mig, sagde hun til Nanon.

Denne Kvindes Haand forbinder alle Familjens hemmelige Saar. Eugenie vandrer mod Himlen fulgt af et Tog af Vælgerninger. Hendes Sjæls Storhed formindsker hendes Opdragelses og hendes tidligere Livsvaners Smaalighed. Saaledes er Fortællingen om den Kvinde, som midt i Verden dog ikke tilhører Verden, der, skabt til at være en ypperlig Ægtefælle og Moder, hverken har Mand, eller Børn, eller Familie. I nogle Dage har der været Tale om et nyt Ægteskab for hende. Folk i Saumur beskæftiger sig med hende og Marquis de Froidfond, hvis Familie begynder at omringe den rige Enke, som Cruchot'erne tidligere havde gjort. Nanon og Cornoiller staar, siges der, paa Marquis'ens Side; men intet er mere falsk. Hverken lange Nanon eller Cornoiller har tilstrækkelig Forstand til at forstaa Verdens Fordærvelse.

Paris, September 1833.

Nyere Presseudtalelser

om Bøger af

MARTINS HALVKRONE
OG
MARTINS STANDARD
UDGAVE

N. J. B. i Dannebrog:

John Martins velredigerede Romanbibliotek er i den sidste Tid blevet forøget med to interessante franske Bøger, *Abouts* „Kaptajn Bitterlins Ærgrelser“ og *Clareties* „Amerikanerinden“, begge i smagfuld Oversættelse ved *Samuel Prah*l.

About, den en Gang saa fejrede Forfatter, der døde i 1885, er nu traadt noget i Skyggen, men der er dog adskillige af hans Bøger, der længe endnu kan gøre Regning paa et Publikum. „Kaptajn Bitterlins Ærgrelser“, der blev skrevet i Forfatterens Ungdom, er en humoristisk Roman, bygget over det gamle og evig unge Thema om, hvorledes en Bartholo, der som en Drage vaager over en skøn Rosina, alligevel maa se hende blive snappet bort af en Almaviva. Kaptajn Bitterlin er en gammel, pensioneret Kaptajn, en arrig, sær, bidsk Hugaf og Hustryran, der hundser sine Omgivelser og snærrer ad alle, der kommer ham for nær. Han vil absolut forhindre sin unge smukke Datter fra at gifte sig, og Historien om, hvorledes han tilsidst ligefrem tvinger den romantiske, unge, forelskede Mand til at gifte sig med den unge Pige, og derved uden at ane det opfylder hans højeste Ønske, er meget morsomt fortalt. Af og til strejfer det hele jo ganske vist Karikaturen, men til Gengæld mindes man virkelig adskillige Gange om, at en beundrende Samtid kaldte About for en moderne Voltaire. Bogen har forøvrigt tidligere været oversat paa Dansk af Hr. Prahls afdøde Fader, Journalist *R. Prah*l.

Clareties Roman „Amerikanerinden“, der er en femten, seksten Aar gammel, er tilegnet en amerikansk Dame. Man træffer her en Række Typer fra de rige Yankee-Kredse, og Claretie, der ikke er blind for de mindre heldige Sider her, Mændenes vilde og opslidende Jagt efter Pengene, og Kvindernes urimelige Ødselhed og Kamp om at overbyde hverandre i Luksus, har tillige et aabent Blik for Yankeens Loyalitet, Troskab og noble Tænkemaade. Bogen foregaar ved et fransk Bade-

sted, hvad der giver Forfatteren rig Lejlighed til at drage Paralleler mellem sine Landsmænd og de fremmede, og da han til Slutning lader den franske sympathetiske Markis havne som en indtagende, ung Amerikanerindes Ægtemand, kan begge Landes Publikum jo være tilfreds. Men ogsaa udenfor de to Lande kan man have Fornøjelse af at stifte Bekendtskab med Bogen. Den aandfulde Forfatter har skrevet Bøger, hvor han viser større Originalitet og udfolder skarpere Vid, men han har ikke skrevet nogen Bog, hvor han viser større Elskværdighed.

N. J. B

Nationaltidende:

Det er tiltalende at se, hvorledes *Martins* Halvkrone-Udgaver efterhaanden synes at have vundet Fodfæste i Publikums Bevidsthed. I Aar som disse, hvor der udkommer saa faa Bøger af virkeligt Værd, og hvor den literære Interesse er saa lidt fremtrædende, bliver det uvilkaarligt de oversatte, de billige Arbejder, der florerer; men det er dog altid velgørende, om det i saa Tilfælde som her lykkes den gode Smag at gøre sig gældende.

Betragter man de sidst udkomne Bind af Halvkrone-Udgaven, ser man til sin Tilfredsstillelse, hvorledes der stadig er taget Hensyn til en passende Afveksling, ligesom der ofres nogenlunde ligeligt paa Kunstens og Underholdningens Alter. Og det er jo, hvor det gælder Læseverdenens bredere Lag, alt, hvad man kan forlange.

Den betydeligste Plads i Rækken af disse Romaner indtager *Tolstojs* „Kreutzer-Sonaten“ — denne mærkelige Skinsygens Tragedie, der ender med, at Manden dræber sin Hustru, skønt hun sværger, at hun er uskyldig. Det er nu som ved Bogens Fremkomst i sin Tid ikke selve Fortællingen saa lidt som den psykologiske Udvikling, der fanger Interessen. Det er den i „Efterskriften“ udførlig understregede Tendens, Tolstojs asketiske Krav om, at Forholdet mellem Ægtefæller skal forandres og blive som mellem Broder og Søster, og om, at Forelskelsen og den dermed forbundne sanselige Kærlighed ikke bør betragtes som en poetisk-ophøjet, men som en fornedrende, dyrisk Tilstand. Sandsynligt er det ikke, at den russiske Forfatter vil vinde nye Proselyter for sine paradoxale Anskuelser, men det maa indrømmes, at de i den digteriske Iklædning endnu er af en stærk, omend væsentlig til Modsigelse æggende Virkning.

Af de andre Romaner møder man i *Octave Feuillet's* „En fattig ung Mands Æventyr“ en ganske vist noget usandsynlig og lidt sødladen, men frisk og elskværdig Skildring, hvor fin lagttagelse er forbundet med en elegant, letflydende Stil.

MARTINS JUNIOR BØGER

Redigeret af P. JERNDORFF-JESSEN

Hver Maaned et nyt, komplet Bind à 50 Øre.

Ved MARTINS JUNIORBØGER beriges Bogmarkedet med et skønsomt Udvalg af den bedste Ungdomsliteratur i mønstergyldig Oversættelse, smagfuldt Udstyr og til en overkommelig Pris. Under Forberedelse er Bøger af Cooper, Dickens, Rider Haggard, Kingsley, Marryat, Stevenson, W. Scott, Jules Verne etc.

Af Presseudtalelser citeres:

Social-Demokraten:

En tredje Serie er Hr. Martins „Junior-Bøger“, hvoraf ligeledes tre Bind er udkomne. Nummer et i Rækken er som rimeligt Defoes berømte „Robinson Crusoe“, der stadig nyder en fortjent Yndest som Børnebog, selv om den ikke er i den Forstand „belærende“, som man tidligere troede. Den er omhyggelig fordansket af Aslaug Mikkelsen. Et ungdommeligt Publikum vil mere sig ikke mindre ved de to andre engelske Bøger: Rider Haggards „Den sorte Lilje“ og Quiller Couchs „Den gyldne Spore“, begge oversatte af Jerndorff-Jessen.

Folkeskolen:

Robinson Crusoe. Fortalt af *Daniel Defoe*. (John Martins For., Kbhv.) Det er her den ældste egentlige Robinson Crusoe, som forelægges Læseverdenen og da fortrinsvis den yngste Del af samme, Børnene nemlig. Det er den Bog, som i Tidens Løb er bleven Forbilledet for hardtad utallige Robinsonader, af hvilke vel Campes „Robinson den yngre“ er den mest kendte og hidtil mest læste — den havde allerede i 1876 naaet det 92. Oplag. Men Campes var en fri Omlavning af Defoes. Campes havde et langt mere pædagogisk Tilsnit. Den var ikke blot forsynet med en Masse Samtaler mellem Fortælleren og Børnene, han fortalte for, men den var ogsaa anlagt paa, igennem Robinsons Liv paa den ubeboede Ø, at vise, hvorledes Slægten fra Naturtilstanden har arbejdet sig op til Kultur. Robinson

tvinges paa sin Ø til at gennemløbe den samme Udvikling som Slægten i det hele. Først paa et sent Tidspunkt af sit Ophold paa Øen kommer han atter i Berøring med Kulturen udefra, gennem et strandet Skib.

Defoe har det sikkert været mere om at gøre at give et Æventyr, en spændende Roman. Han har ikke, i alt Fald ikke saa direkte, Campes pædagogiske Hensigter. Han lader saaledes Robinson straks faa det væsentligste af det, Kulturen allerede har frembragt, i Hænde. Man forstaar, at det giver et fra Campes ret forskelligt Billede af Manden paa den øde Ø. Jeg har selv som Barn læst Campes Bog, eller dog en Forkortning af den, og var begejstret for den. Havde jeg imidlertid læst Defoes, saa er jeg ikke sikker paa, at jeg ikke som Joh.s Evald havde forsøgt at efterligne Eneboernes Liv. Den vilde vist have grebet endnu stærkere.

Jeg er ikke i Tvivl om, at den foreliggende Udgave vil finde mange Læsere blandt Børnene Landet over. Dens Prisbillighed og samtidig smukke Udstyrelse vil hjælpe til at skaffe den Indpas. Den koster kun 50 Øre.

Den fremtræder som et Led i den Række Børnebøger, som kaldes *Martins Junior Bøger*. Der udkommer en hver Maaned, og de redigeres af den bekendte Skoleinspektør P. Jerndorff Jensen, Frederiksberg.

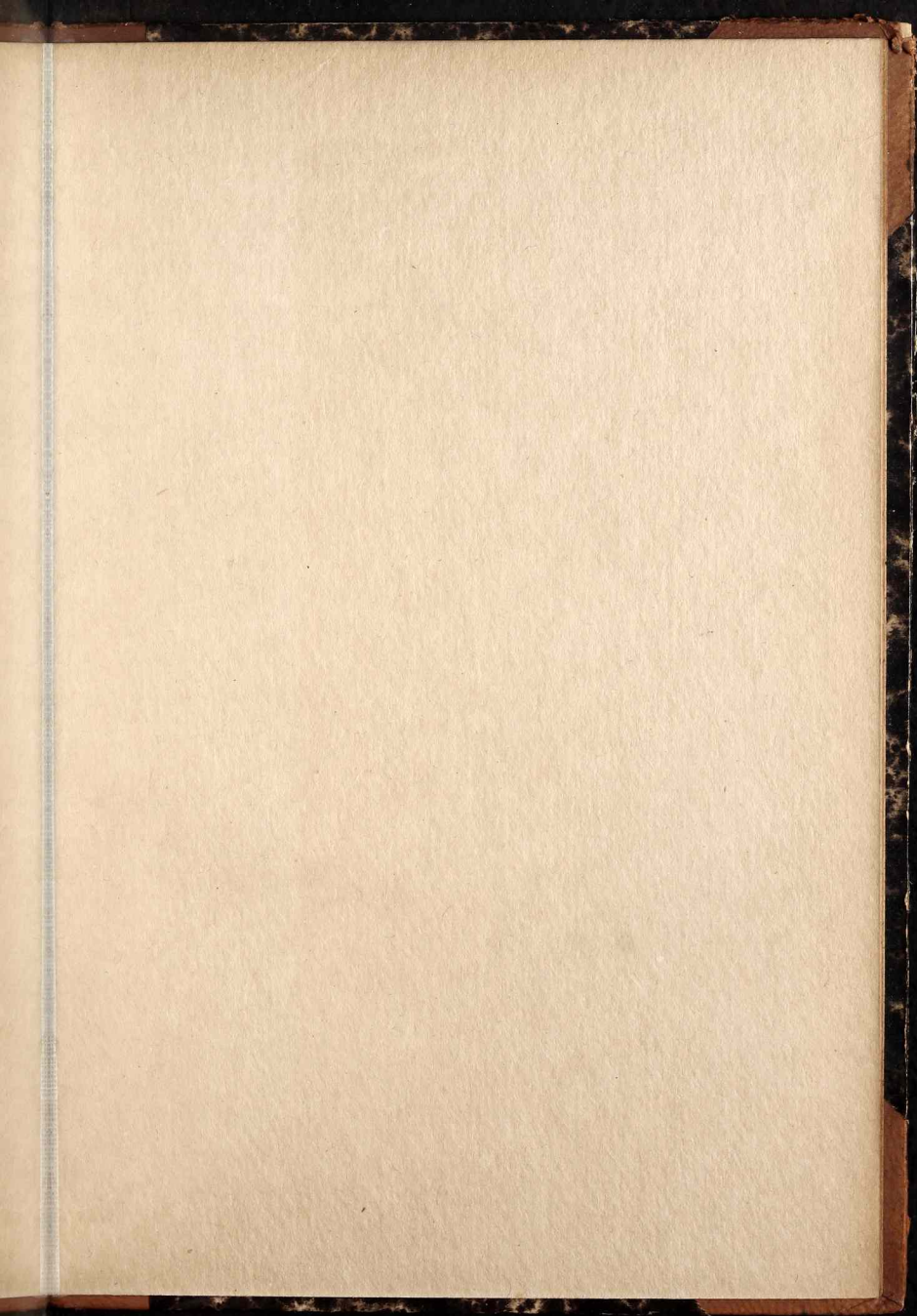
Edv. Egeberg.

Aftenposten:

„Den sorte Lilje“, Rider Haggards spændende og farverige Roman, er udkommen som andet Bind af „Martins Junior Bøger“ paa John Martins Forlag.

Vi omtalte nylig dette Bibliotek her i Bladet, da det paabegyndtes med Daniel Defoes „Robinson Crusoe“; det redigeres af Skolebestyrer P. Jerndorff-Jessen og har til Formaal at skaffe Ungdommen sund og god Morskabslæsning i Stedet for den slette, de Unge altfor ofte tager til Takke med.

I „Den sorte Lilje“ vil de ungdommelige Læsere finde en Roman, der er rigtig efter deres Hjerte. Den foregaar blandt Zuluer, hvis hede Blod hvert Øjeblik koger over, og den svulmer formelig af Farer og Æventyr. Oversættelsen er ulastelig, og naar man tager Bogens billige Pris i Betragtning, er Udstyret forbavsende pænt.

JOHN MARTIN'S FORLAG. KØBENHAVN.

EKSPEDITION I KRISTIANIA: PETER AAS & Co.

Af MARTINS HALVKRONE UDGAVE foreligger:

- I. Bind, Alexandre Dumas fils: **KAMELIADAMEN**. 4. Oplag.
- II. Bind, Cutcliffe Hyne: **KAPTAJN KETTLE**. 2. Oplag.
- III. Bind, udsolgt fra Forlaget.
- IV. Bind, Alphonse Daudet: **SAPPHO**. 2. Oplag.
- V. Bind, udsolgt fra Forlaget.
- VI. Bind, udsolgt fra Forlaget.
- VII. Bind, Octave Feuillet: **EN FATTIG UNG MANDS ÆVENTYR**.
- VIII. Bind, Max Pemberton: **SPIONEN FRA KRONSTADT**.
- IX. Bind, Edmond About: **KAPTAJN BITTERLINS ÆRGRELSER**.
- X. Bind, Alphonse Daudet: **DET LILLE PUS**.
- XI. Bind, Ernst v. Wolzogen: **DET TREDJE KØN**.

Et nyt, komplet Bind foreligger hver Maaned.

Af MARTINS STANDARD UDGAVE foreligger:

- I. Bind, Aug. Strindberg: **SKÆRGAARDSFOLK**.
- II. Bind, Leo Tolstoy: **KREUTZER-SONATEN**.
- III. Bind, Jules Claretie: **AMERIKANERINDEN**.
- IV. Bind, H. de Balzac: **EUGENIE GRANDET**.

Standard-Udgaven udkommer med tre Bind (à 50 Øre)
halvaarlig.

Af MARTINS JUNIOR BØGER er hidtil udkommen:

- I. Bind, Daniel Defoe: **ROBINSON CRUSOE**.
- II. Bind, Rider Haggard: **DEN SORTE LILJE**.
- III. Bind, Quiller Couch: **DEN GYLDNE SPORE**.

Et nyt, komplet Bind à 50 Øre foreligger hver Maaned.

